

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΙΟΥ
Π.Μ.Σ. ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Σύλβια Φιλιππάκη
(Α.Μ. 0909Μ015)**

«Ζητήματα κατάσχεσης τραπεζικών καταθέσεων»

**Τριμελής Επιτροπή
Καθηγητής Β. Δούβλης (επιβλέπων)
Λέκτορας Α. Μπώλος
Ειδικός επιστήμονας Δ. Ρούσσης**

Αθήνα, Ιανουάριος 2012

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βασίλειος Δούβλης, Καθηγητής

Άγγελος Μπώλος, Λέκτορας

Δημήτριος Ρούσσης, Δ.Ν.- Δικηγόρος,

Ειδικός Επιστήμονας

ABSTRACT

Attachment of bank accounts is a measure of compulsory enforcement. In order to take place the attachment, the creditor must serve on the bank the notification of article 983 of Civil Procedure Code. Subsequently, the debtor's bank becomes the third party and the debtor's payment entitlement is seized.

Before Law 2915/2001 (article 24), the plenary of the Superior Court had reached to several decisions that rejected the possibility to seizure bank accounts due to the banks' obligation to secrecy. According to article 24 of the above Law, the bank's obligation to secrecy is removed towards the creditor who has the right to impose seizure on the debtor's property; the bank's obligation for secrecy is removed only to the extent of the amount needed for the satisfaction of the creditor, meaning that the attachment of bank accounts is permitted. The broad formulation of the above article covers all types of bank accounts, such as savings accounts, current accounts, joint accounts etc.

This paper examines several types of bank accounts that can be seized in cases of attachment of bank accounts. As far as the seizure of salary claims which are deposited in a bank account, article 982 par. 3 of Civil Procedure Code defines that their immunity from seizure is in force, since the deposited amount does not overcome one salary and its undertaking is fulfilled at least the day after its deposit. Moreover, the paper analyzes the procedure followed for the creditor's satisfaction including: the deposit on behalf of the bank, the amount that was frozen for his satisfaction and whereas the creditor must challenge the extradition of a juridical permission for the deposit's undertaking. In addition, the main legal effects of the valid imposition of the seizure of a bank account are the freezing of the attached claim and the bank's obligation to the declaration of article 985 of Civil Procedure Code. The bank's inaccurate or negative declaration can be challenged by the opposition of article 986 of Code of Civil Procedure, however at the same time this is the main reason for the bank's responsibility to pay down the statutory by the article 985 par. 3 of Civil Procedure Code compensation.

Additionally, special topics are approached, such as the attachment of bank accounts by public entities, the validation with the law 3946/2011 of the Cooperation Agreement between the European Community and its member states on the one part and the Swiss Confederation, on the other part, to combat any illegal activity to the detriment of their financial interests and the proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council "Creating a European Account Preservation Order to facilitate cross-border debt recovery in civil and commercial matters".

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	3
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΤΟΥ ΜΟΡΦΗ. ΟΙ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 24 Ν. 2915/2001 ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ.....	13
I. Οι διατάξεις για το τραπεζικό απόρρητο και η θεωρία του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων	13
1. Έννοια του τραπεζικού απορρήτου	13
2. Το τραπεζικό απόρρητο πριν το ν.δ. 1059/1971.....	15
2.1. Γενικό τραπεζικό απόρρητο.....	15
2.2. Απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων.....	19
II. Οι ρυθμίσεις του ν.δ. 1059/1971	20
1. Το επίπεδο προστασίας	20
2. Οι εξαιρέσεις	23
2.1. Η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων	23
2.2. Η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων για φορολογικούς ειδικότερα σκοπούς.....	28
III. Απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων και ακατάσχετο αυτών.....	30
1. Η νομολογιακή προσέγγιση.....	30
2. Η προσέγγιση της θεωρίας υπέρ του κατασχετού	35
3. Η διάκριση των εννοιών του απορρήτου και του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων	37
4. Δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων βάσει των διατάξεων 1022 επ ΚΠολΔ	38
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 24 Ν. 2915/2001 ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΑΚΥΠΤΟΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.....	40
I. Το αληθές νόημα της διάταξης και η μεταστροφή της νομολογίας του ΑΠ.....	40
1. Η έκταση της άρσης του απορρήτου	41

1.1. Η έκταση της άρσης του απορρήτου ως προς τον επισπεύδοντα δανειστή ..	41
1.2. Περιορισμοί ως προς το αντικείμενο της κατάσχεσης	43
2. Η επέκταση της άρσης του απορρήτου και στη συντηρητική κατάσχεση	44
II. Η διαδικασία επιβολής κατάσχεσης.....	46
1. Ο τύπος του κατασχετηρίου εγγράφου	46
2. Η επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου.....	48
2.1. Παρουσίαση του προβλήματος.....	48
2.2. Ειδικότερα η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 90 ν.δ. 17.7/13.8.1923	50
2.3. Η νεοεισαχθείσα διάταξη του άρθρου 983 παρ. 4 ΚΠολΔ.....	52
3. Δημόσια κατάθεση του κατασχεθέντος εις χείρας της τράπεζας ποσού.....	53
III. Οι συνέπειες της κατάσχεσης για τα πιστωτικά ιδρύματα ως τρίτων εις χείρας των οποίων επιβάλλεται η κατάσχεση.....	56
1. Απαγόρευση καταβολής στο δικαιούχο/καθ' ου η κατάσχεση.....	56
2. Δυνατότητες συμψηφισμού απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος έναντι του καθ' ου η κατάσχεση	57
3. Η υποχρέωση του πιστωτικού ιδρύματος ως τρίτου να προβεί σε δήλωση	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	61
I. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης τραπεζικής κατάθεσης.....	61
1. Είδη τραπεζικών καταθέσεων	62
1.1. Καταθέσεις σε πρώτη ζήτηση.....	62
1.2. Προθεσμιακές καταθέσεις.....	64
1.3. Καταθέσεις υπό προειδοποίηση.....	65
2. Έννοια των «κάθε μορφής καταθέσεων» σε πιστωτικά ιδρύματα	66
II. Εξαιρέσεις στον κανόνα της κατάσχεσης των «κάθε είδους καταθέσεων».....	67
1. Αναπαλλοτρίωτες καταθέσεις.....	67
2. Το ζήτημα της κατάσχεσης καταθέσεων σε λογαριασμούς μισθοδοσίας	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ' ΤΟ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ	72
I. Φύση και χαρακτηριστικά της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό.....	72
1. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης.....	72
2. Ειδικότερα η κατάθεση σε συμπλεκτικό ή αδιαίρετο ή ενωμένο λογαριασμό	73

3. Η τύχη της κατάθεσης σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό μετά το θάνατο ενός εκ των συνδικαιούχων	76
II. Η λειτουργία του τεκμηρίου του άρθρου 4 ν. 5638/1932.....	81
III. Η στάση της τράπεζας στην περίπτωση τήρησης περισσότερων λογαριασμών στο όνομα του καθ' ου η εκτέλεση	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε' Η ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΚΑΤΑΛΟΙΠΟΥ ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ...	86
I. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης.....	86
II. Κατάσχεση του υπολοίπου μετά το οριστικό κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού	90
III. Κατάσχεση της μελλοντικής απαίτησης από το οριστικό κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού.....	91
IV. Κατάσχεση του λογιστικού υπολοίπου του αλληλόχρεου λογαριασμού εάν το χρονικό σημείο της κατάσχεσης προηγείται του κλεισίματός του	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ' Η ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ.....	96
I. Η διαδικασία επιβολής της κατάσχεσης βάσει του ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974).....	96
II. Η δήλωση του τρίτου, όπως αυτή διαμορφώνεται μετά τη ρύθμιση του άρθρου 67 παρ. 1 του ν. 3842/2010	98
III. Η νεοεισαχθείσα ρύθμιση του άρθρου 30Α ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974)	103
IV. Η κατ' άρθρο 48 παρ. 5 ν. 3691/2008 έκδοση Απόφασης από τον Πρόεδρο της Αρχής του άρθρου 7 ν. 3691/2008, περί δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων	104
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ' Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	110
I. Συγκριτική επισκόπηση της νομοθεσίας στο πλαίσιο των κρατών-μελών.....	110
II. Η προσπάθεια εναρμόνισης των δικαίων των κρατών - μελών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	113
1. Συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, των κρατών-μελών της και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας.....	113
2. Η Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαταγής διατήρησης τραπεζικών λογαριασμών με σκοπό τη	

διευκόλυνση της διασυνοριακής ανάκτησης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις COM (2011), 445 τελικό	114
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	121
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	124
I. Ελληνική	124
II. Ξενόγλωσση	130
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	132
ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	137

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

αδημ.	αδημοσίευτη
ΑΕΔΑΚ	Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Κεφαλαίων
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
Α.Ν.	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΠ	Άρειος Πάγος
απόφ.	απόφαση
άρθ.	άρθρο
αριθμ.	αριθμός
Αρμ	Αρμενόπουλος
ΑρχΝ	Αρχείο Νομολογίας
ΑχΝ	Αχαϊκή Νομολογία
βλ.	βλέπε
Βουλ.	Βούλευμα
ΒουλΣυμβΠλημΑρτ	Βούλευμα Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Άρτας
ΒουλΣυμβΠλημΔρ	Βούλευμα Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Δράμας
γνωμ.	γνωμοδότηση
С.Е.Е.	Communauté économique européenne
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών
ΔΕΕΤ	Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών
δηλ.	δηλαδή
ΔΥΟ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
ΔΠρΑθ	Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών
ΔΣΘ	Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης
εδ.	εδάφιο
ΕΔΚΑ	Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών
ΕΕΤ	Ελληνική Ένωση Τραπεζών
ΕΕργΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου
ΕιρΘεσ	Ειρηνοδικείο Θεσσαλονίκης
εισαγ.	εισαγωγικό
ΕισΝΑΚ	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα
ΕισΝΚΠολΔ	Εισαγωγικός Νόμος Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη

ΕμπΝ	Εμπορικός Νόμος
ΕΝΠΘ	Επιτροπή Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
επ.	επόμενα
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕπιστΕπετ	Επιστημονική Επετηρίδα
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
etc.	et cetera
ΕΤΠΘ	Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων
ΕΤρΑξΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού - Αξιογραφικού Χρηματιστηριακού Δικαίου
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΔωδ	Εφετείο Δωδεκανήσου
ΕφΛαρ	Εφετείο Λάρισας
ΕφΠατρ	Εφετείο Πατρών
ΕφΠειρ	Εφετείο Πειραιά
κ.ά.	και άλλα
Κ.Α.Α.	Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών
Κ.Β.Σ.	Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων
ΚΔιοικΔ	Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας
ΚΕΔΕ	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
κ.λπ.	και λοιπά
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚριτΕ	Κριτική Επιθεώρηση Νομικής Θεωρίας και Πράξης
ΚωδΝοΒ	Κώδικας Νομικού Βήματος
λιβΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας Λιβάνου
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΜΠρΑρτ	Μονομελές Πρωτοδικείο Άρτας
ΜΠρΘεσ	Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΜΠρΘηβ	Μονομελές Πρωτοδικείο Θηβών
ΜΠρΠατρ	Μονομελές Πρωτοδικείο Πατρών
ΜΠρΠειρ	Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιά
ΜΠρΡεθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ρεθύμνου
ΜΠρΡοδ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ρόδου

ΜΠρΤρ	Μονομελές Πρωτοδικείο Τρικάλων
Ν. (ν.)	Νόμος=Ν(ν)όμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
Ν.Ε.	Νομισματική Επιτροπή
ΝΕΔΕ	Νόμος Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
Οπ	όπου παραπάνω
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
παρ.	παράγραφος
παρατ.	παρατηρήσεις
π.δ.	προεδρικό διάταγμα
ΠΑΤΕ	Πράξη Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος
ΠειρΝ	Πειραϊκή Νομολογία
περ.	περίπτωση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΔ	Ποινική Δικαιοσύνη
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά
ΠΠρΑθ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΠΠρΘεσ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΠΠρΝαυπλ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Ναυπλίου
π.χ.	παραδείγματος χάριν
Σ	Σύνταγμα
ΣΑΤ	Σύστημα Άυλων Τίτλων
σελ.	σελίδα
σημ.	σημείωμα
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Συλλ. εργ.	Συλλογικό έργο
ΣχΕμπΚ	Σχέδιο Εμπορικού Κώδικα
τιμ.	Τιμητικός
τ.	Τόμος
ΤοΣ	Το Σύνταγμα
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΧρηΔικ
ΧριΔ

Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο
Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 24 ν. 2915/2001 *«Το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και των άυλων μετοχών που καταχωρίζονται στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών (Κ.Α.Α.) δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης ή της μετοχής. Το απόρρητο αίρεται μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή»*.

Με τη θέση σε ισχύ της ως άνω διάταξης επιλύθηκε ένα ζήτημα, το οποίο είχε επί σειρά ετών διχάσει θεωρία και νομολογία: Το κατασχετό ή μη των τραπεζικών καταθέσεων και η σχέση αυτού με το απόρρητό τους.

Σύμφωνα με τη ρύθμιση του νόμου, ο εκάστοτε δανειστής, που έχει στα χέρια του εκτελεστό τίτλο, μπορεί να προβεί σε αναγκαστική ή συντηρητική κατάσχεση των κάθε μορφής τραπεζικών καταθέσεων και άυλων τίτλων, κυριότητας του οφειλέτη του, χωρίς να δεσμεύεται από το απόρρητό τους. Η παλαιότερη αμφισβήτηση επιλύθηκε υπέρ του κατασχετού των καταθέσεων. Αυτή ήταν, άλλωστε, η θέση του μεγαλύτερου μέρους της θεωρίας ήδη από την εποχή της θεσμοθέτησης του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων μέσω του ν.δ. 1059/1971.

Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ουδέποτε απαγορεύθηκε με νομοθετική ή κανονιστική διάταξη στην Ελλάδα. Η δυνατότητα κατάσχεσής τους, αντιθέτως, προέκυπτε ρητά από το άρθρο 87 ν.δ.17.7/13.8.1923 *«Περί ειδικών διατάξεων περί ανωνύμων εταιρειών»*, σύμφωνα με το οποίο *«1. Εάν εγένετο κατάσχεσις χρημάτων ή χρεωγράφων παρ' ανωνύμω εταιρεία, ως τρίτη, η εταιρεία δικαιούται, είτε να καταθέση τα κατασχεθέντα δικαστικώς, απαλλασσομένη δια της τοιαύτης καταθέσεως πάσης ευθύνης προς τε τον κατασχόντα και τον δικαιούχον, είτε να αιτήσεται παρά του προέδρου την άρσιν της κατασχέσεως, ην ούτος δύναται να χορηγήση μετά ή άνευ εγγυήσεως.»*, καθώς και από το άρθρο 4 ν. 5638/1932 *«Περί καταθέσεως σε κοινό λογαριασμό»*, σύμφωνα με οποίο *«Κατάσχεσις της καταθέσεως επιτρέπεται, έναντι όμως των κατασχόντων αυτή τεκμαίρεται αμαχήτως, ότι ανήκει εις πάντας τους δικαιούχους κατ' ίσα μέρη»*.

Παρόλα αυτά, το ζήτημα του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων συνδέθηκε στη χώρα μας – κατά παγκόσμια πρωτοτυπία¹ – με τη νομοθετική καθιέρωση του τραπεζικού απορρήτου με το ν.δ. 1059/1971· έκτοτε δε το ζήτημα απασχόλησε έντονα θεωρία και νομολογία. Το ως άνω ζήτημα, άλλωστε, παρουσίαζε

1. Τριανταφυλλάκης, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία σε σχέση με το τραπεζικό απόρρητο, ΕλλΔνη 1993, 1445 επ, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι πρόκειται *«...για ελληνική πρωτοτυπία μη συναντώμενη πουθενά αλλού στον κόσμο, παρά μόνο ίσως σε κράτη-παραδείσους για τη διακίνηση του παράνομου χρήματος»*.

έντονο πρακτικό ενδιαφέρον ενόψει του πρόσφορου χαρακτήρα της κατάσχεσης των χρηματικών απαιτήσεων εις χείρας τρίτου ως μέσου αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση του επισπεύδοντος δανειστή, καθώς και της τήρησης από τους οφειλέτες τραπεζικών καταθέσεων, οι οποίες λόγω της «αδυναμίας» κατάσχεσής τους έμεναν ανέπαφες. Κατόπιν της σύμπτωσης των απόψεων θεωρίας και νομολογίας, αλλά και της εδώ και αρκετά έτη, πλέον, υφιστάμενης νομοθετικής ρύθμισης επί του θέματος, το ζήτημα δεν είναι εάν θα κατάσχονται οι τραπεζικές καταθέσεις, αλλά, πώς θα κατάσχονται. Παρόλα αυτά, σημειώνεται ότι δηλωτικός της συγκεκριμένης επί του ζητήματος κατάστασης, ακόμη και κατόπιν της νομοθετικής ρύθμισης του άρθρου 24 ν. 2915/2001, ήταν και ο σχετικά περιορισμένος αριθμός δικαστικών αποφάσεων που είχαν εκδοθεί τα πρώτα έτη που ακολούθησαν την θέση σε ισχύ της ως άνω ρύθμισης². Άλλωστε, το ζήτημα της συχνότητας προσφυγής στη διαδικασία της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων συνδέεται σε πρώτο επίπεδο με το ζήτημα της ανυπαρξίας, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, αποτελεσματικής ενημέρωσης του δανειστή σχετικά με την ύπαρξη τραπεζικής κατάθεσης του οφειλέτη, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει σημαντικά την όλη διαδικασία, καθώς και με την μέχρι πρότινος διχογνωμία επί του απαιτητού ή μη της επίδοσης του κατασχετηρίου στο συγκεκριμένο υποκατάστημα της τράπεζας όπου τηρείται ο λογαριασμός. Το τελευταίο αυτό ζήτημα επιλύθηκε πρόσφατα με την εισαγωγή της διάταξης του άρθρου 57 ν. 3994/2011, με την οποία προστέθηκε παράγραφος 4 στο άρθρο 983 του ΚΠολΔ με το ακόλουθο περιεχόμενο «4. Για την κατάσχεση στα χέρια πιστωτικού ιδρύματος ως τρίτου το έγγραφο επιδίδεται στην έδρα ή σε οποιοδήποτε κατάστημά του».

Στόχος της παρούσας εργασίας, πέραν της ανάλυσης των θεωρητικών ζητημάτων που άπτονται του θέματος, είναι, κατά κύριο λόγο, η ανάλυση της διαδικασίας της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης, καθώς και ο εντοπισμός διαφόρων προβλημάτων που προκύπτουν στην τραπεζική πρακτική. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει και σε ορισμένες επιμέρους θεματικές, όπως η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων βάσει των διατάξεων του ν.δ. 356/1974 (ΚΕΔΕ), η δέσμευση και απαγόρευση εκποίησης περιουσιακών στοιχείων κατόπιν έκδοσης Απόφασης από τον Πρόεδρο της Αρχής του άρθρου 7 ν. 3691/2008, καθώς και η πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαταγής διατήρησης τραπεζικών λογαριασμών με σκοπό τη διευκόλυνση της διασυννοριακής ανάκτησης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις».

2. Ταμαμίδης, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών – υπό το φως της νομολογίας μετά το άρθρο 24 ν. 2915/2001, 2005, 24.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Α'

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΚΗ ΤΟΥ ΜΟΡΦΗ. ΟΙ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 24 Ν. 2915/2001 ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

I. Οι διατάξεις για το τραπεζικό απόρρητο και η θεωρία του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων

1. Έννοια του τραπεζικού απορρήτου

Ως απόρρητο θεωρείται ένα γεγονός³, το οποίο είναι γνωστό σε ορισμένο πρόσωπο ή σε στενώς καθορισμένο κύκλο προσώπων και το οποίο δεν θα πρέπει να γίνει γνωστό σε άλλα πρόσωπα⁴.

Η ανωτέρω γενική έννοια του απορρήτου, όμως, δεν περιγράφει με πληρότητα την έννοια του τραπεζικού απορρήτου. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να ερευνηθεί κατά πόσον το τραπεζικό απόρρητο μπορεί ως έννοια να ενταχθεί σε μια από τις ήδη γνωστές κατηγορίες απορρήτου ή εάν αποτελεί μια διακριτή κατηγορία απορρήτου.

Μια πρώτη διάκριση των απορρήτων είναι αυτή σε δημόσιο και ιδιωτικό απόρρητο. Κριτήριο για την εν λόγω διάκριση αποτελεί η φύση του συμφέροντος που επιχειρείται να διαφυλαχθεί. Εάν πρόκειται για την προάσπιση δημοσίου συμφέροντος, τότε πρόκειται για δημόσιο απόρρητο⁵. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν συμφέρον στη διαφύλαξη του απορρήτου έχει ένας ιδιώτης, πρόκειται για ιδιωτικό απόρρητο⁶.

Με βάση την ανωτέρω διάκριση τίθεται το ερώτημα εάν το τραπεζικό απόρρητο είναι ιδιωτικό ή δημόσιο απόρρητο⁷. Υποστηρίζεται η άποψη ότι αναφορικά με το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, που θεσπίζεται με το ν.δ.1059/1971 και για το οποίο θα γίνει εκτενής αναφορά στη συνέχεια, εφόσον σκοπός του είναι η προστασία του δημοσίου συμφέροντος, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων είναι δημόσιο απόρρητο⁸. Ωστόσο, η θέση αυτή παραβλέπει το γεγονός ότι συμφέρον στη διασφάλιση του τραπεζικού απορρήτου έχει, πρωτίστως, ο ίδιος ο πελάτης. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, είναι σαφές ότι μέσω του θεσμού του τραπεζικού απορρήτου σκοπεύεται και η διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος, παρόλα αυτά, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για δημόσιο απόρρητο. Επομένως, το τραπεζικό απόρρητο, διακρινόμενο σε γενικό τραπεζικό απόρρητο και σε απόρρητο των

3. Στην έννοια του «γεγονότος», η οποία νοείται με το ευρύτερο περιεχόμενό της περιλαμβάνονται σκέψεις, δηλώσεις, πράξεις και άλλα γεγονότα.

4. Κουτσούκης, Το τραπεζικό απόρρητο στο ιδιωτικό δίκαιο, 1994, 4.

5. Γιαννόπουλος, Σύγχρονες διαστάσεις της προβληματικής του τραπεζικού απορρήτου, ΕλλΔνη 1986, 929.

6. Γιαννόπουλος, ΕλλΔνη 1986, 929.

7. Κουτσούκης (1994), 6.

8. Καλδέλλης, Το τραπεζικόν απόρρητον, Αρμ 1981, 712.

τραπεζικών καταθέσεων, αποτελεί μορφή ιδιωτικού απορρήτου⁹. Θα μπορούσε, ενδεχομένως, να ειπωθεί ότι πρόκειται για ένα θεσμό, ο οποίος αρχικά είχε ως σκοπό του τη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος, σταδιακά όμως, απέβαλλε αυτόν του τον χαρακτήρα και στη σημερινή εποχή έχει ως στόχο του τη διασφάλιση ιδιωτικής φύσης συμφερόντων.

Στο σημείο αυτό θα ήταν σκόπιμο να αποσαφηνιστεί εάν το τραπεζικό απόρρητο εμπίπτει στην έννοια του εμπορικού και βιομηχανικού απορρήτου ή αποτελεί έκφανση του επαγγελματικού απορρήτου. Το εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο αφορά γεγονότα τα οποία σχετίζονται με τη λειτουργία μιας επιχείρησης, ενώ, αντίθετα, το επαγγελματικό απόρρητο αφορά στα περιοριστικά αναφερόμενα στο νόμο πρόσωπα (άρθρα 371 ΠΚ, 212 ΚΠολΔ, 400 και 401 ΚΠολΔ)¹⁰ και βασίζεται στη σχέση εμπιστοσύνης που δημιουργείται μεταξύ των ασκούντων τα επαγγέλματα αυτά και των πελατών τους. Η σημασία του επαγγελματικού απορρήτου, ως θεσμού της έννομης τάξης, συνίσταται αφενός στο ότι με τη δέσμευση του επαγγελματία και τη συνακόλουθη υποχρέωση τήρησης του απορρήτου προστατεύονται γεγονότα, άξια διαφύλαξης, που αφορούν στην προσωπική και στην επαγγελματική σφαίρα του προσώπου και αφετέρου στο ότι ενδυναμώνεται, μέσω της ισχύος του, η σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στον επαγγελματία και στους πελάτες του και κατ' αποτέλεσμα ενισχύεται η αξιοπιστία των διαφόρων επαγγελματικών κλάδων. Οι περιπτώσεις των δεσμευόμενων από το επαγγελματικό απόρρητο προσώπων συνιστούν ταυτόχρονα και περιπτώσεις κάμψης της αρχής του υποχρεωτικού της μαρτυρίας που καθιερώνεται με τη διάταξη του άρθρου 209 ΚΠΔ¹¹. Περαιτέρω, βασική διαφορά μεταξύ του εμπορικού και βιομηχανικού απορρήτου αφενός και του επαγγελματικού απορρήτου αφετέρου, αποτελεί ότι το πρώτο αφορά σε απόρρητα γεγονότα του ίδιου του κυρίου της επιχείρησης, ενώ το δεύτερο αποσκοπεί στην προστασία απόρρητων γεγονότων τρίτων¹².

Ενόψει των ανωτέρω, γίνεται σαφές ότι το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση του επαγγελματικού απορρήτου¹³. Πράγματι, μεταξύ του πελάτη και της τράπεζας δημιουργείται μια ιδιαίτερη σχέση εμπιστοσύνης, δεδομένου ότι ο πελάτης εμπιστεύεται στο πιστωτικό ίδρυμα ιδιωτικά, απόρρητα στοιχεία του, τα οποία

9. Κουτσούκης (1994), 6.

10. Άλλες διατάξεις που επιτάσσουν την τήρηση επαγγελματικού απορρήτου είναι οι εξής: άρθρα 248-253 ΠΚ, 49-50 Κώδικα Δικηγόρων, 23 Ν. 1565/1939 (ιατρικό απόρρητο), 16 Ν. 146/1914.

11. Γιαννόπουλος, ΕλλΔνη 1986, 930.

12. Κουτσούκης (1994), 7.

13. *Capitaine*, Le secret professionnel du banquier en droit suisse et comparé, 1936, 34 επ., κατά παραπομπή του *Γραμματίκα*, Το τραπεζικό απόρρητο, 1991, 51· *Teitgen*, Le secret bancaire dans la C.E.E. et le Suisse, 1974, 15 επ· *Ντόστας*, Γενικό τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων-Κατάσχεση των καταθέσεων, 2000, 1.

υποχρεούται η τελευταία να διαφυλάξει. Υποστηρίζεται ότι στο υποκειμενικό πεδίο του άρθρου 371 παρ.1 ΠΚ «Παραβίαση επαγγελματικής εχεμύθειας» εντάσσονται και οι τραπεζικοί υπάλληλοι¹⁴. Η εξαγωγή του τελευταίου αυτού συμπεράσματος είναι επιτρεπτή, δεδομένου ότι η απαρίθμηση των προσώπων στο άρθρο 371 ΠΚ είναι ενδεικτική¹⁵ και όχι περιοριστική, όπως η αντίστοιχη απαρίθμηση του άρθρου 212 ΚΠΔ, που αφορά στα πρόσωπα εκείνα των οποίων το επαγγελματικό απόρρητο προστατεύεται με απαγόρευση μαρτυρίας κατά την προδικασία και την κύρια διαδικασία¹⁶. Η υποχρέωση εχεμύθειας στην περίπτωση του τραπεζικού απορρήτου, περιλαμβάνει το σύνολο των στοιχείων που ο πελάτης έχει εμπιστευθεί στο πιστωτικό ίδρυμα και προκύπτει από την ειδική ενοχική σχέση που έχει συναφθεί μεταξύ του πελάτη και του πιστωτικού ιδρύματος¹⁷.

2. Το τραπεζικό απόρρητο πριν το ν.δ. 1059/1971

2.1. Γενικό τραπεζικό απόρρητο

Στο σημείο αυτό θα ήταν σκόπιμο να επιχειρηθεί μια προσέγγιση του θεσμού του τραπεζικού απορρήτου, κατά τη διαχρονική του εξέλιξη μέχρι τη θέσπιση των διατάξεων του ν.δ. 1059/1971, καθώς και της διάταξης του άρθρου 24 του ν. 2915/2001 και τη μετέπειτα σύνδεσή του με το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων.

Αρχικά, το τραπεζικό απόρρητο εμφανίσθηκε στην ελληνική έννομη τάξη, όπως και σε έννομες τάξεις άλλων χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο¹⁸, υπό τη μορφή εθίμου¹⁹, λόγω των δεσμεύσεων τήρησης εχεμύθειας που αναλάμβαναν οι τραπεζίτες έναντι των πελατών τους. Κατά τον εύστοχο ορισμό του Λουκόπουλου, το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί «*το δικαίωμα και την υποχρέωση των τραπεζών, την δημιουργηθείσαν κυρίως δια της εμπορικής συνήθειας, και εις χώρας τινάς υπό του νόμου, όπως διάφορα γεγονότα ή δηλώσεις, αίτινες περιήλθον εις γνώσιν των κατά την άσκηση της*

14. Φιλίππιδης, Η παραβίαση της επαγγελματικής εχεμύθειας, ΠοινΧρ 1952, 106· Κουτσούκης (1994), 9.

15. Γιαννόπουλος, ΕλλΔνη 1986, 934.

16. Γιαννόπουλος, ΕλλΔνη 1986, 932 και 935 όπου εξετάζεται η περίπτωση υπαγωγής και των τραπεζικών υπαλλήλων στην απαγόρευση του άρθρου 212 ΚΠΔ. Αντίθετος ο Μιχαηλίδης, Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων - Όρια και υπερβολές, ΕΕμπΔ 1983, 33, όπου υποστηρίζει ότι με τη θέσπιση του ν.δ. 1059/1971 προστέθηκαν στα πρόσωπα του άρθρου 212 ΚΠΔ και τα πρόσωπα του άρθρου 2 παρ.2 του ν.δ. 1059/1971. Συνεπώς, σύμφωνα με την τελευταία άποψη, η ρύθμιση του άρθρου 212 ΚΠΔ θα πρέπει να επεκταθεί και στους τραπεζικούς υπαλλήλους.

17. Κουτσούκης (1994), 9.

18. Για τα ισχύοντα σε αλλοδαπές έννομες τάξεις αναλυτικά Κουτσούκης (1994), 17 επ.

19. Συγκεκριμένα ο Μιχαηλίδης, ΕΕμπΔ 1983, 22, χαρακτηρίζει την επικράτηση του τραπεζικού απορρήτου κατά το στάδιο αυτό ως «παγκόσμιο συναλλακτικό έθιμο».

επαγγελματικής των δραστηριότητας, παρά προσώπου τινός, κρατήσουν μυστικές, επ' αόριστον χρόνον, κατά την τεκμαιρόμενην θέλησιν ή συμφέρον τούτου»²⁰.

Πιο συγκεκριμένα, από τον προαναφερθέντα ορισμό προκύπτει ότι το τραπεζικό απόρρητο προσδιορίζεται ως η υποχρέωση των τραπεζών να μην ανακοινώνουν – ή να μην επιτρέπουν να περιέλθουν - σε γνώση τρίτων πληροφορίες για τις απόρρητες ιδιωτικές υποθέσεις των συναλλασσομένων, οι οποίες περιέχονται, αμέσως ή εμμέσως, σε γνώση τους, κατά τη διεξαγωγή των εργασιών τους.

Με τον ως άνω ορισμό αποδίδεται η έννοια του γενικού τραπεζικού απορρήτου, το οποίο αντιδιαστέλλεται από το (ειδικό²¹) απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, η ανάλυση του οποίου θα λάβει χώρα στη συνέχεια. Τρίτη ειδικότερη μορφή του τραπεζικού απορρήτου αποτελούσε το απόρρητο των συναλλαγών των ναυτιλιακών τραπεζών (άρθρο 12 ν. 1321/1972)²² · η νομοθεσία περί ναυτιλιακών τραπεζών καταργήθηκε με το ν. 3601/2007.

Στην έννοια του γενικού τραπεζικού απορρήτου εντάσσονται συλλήβδην δεδομένα, πληροφορίες και περιστατικά που η τράπεζα πληροφορείται κατά την ανάπτυξη της έννομης σχέσης με τον πελάτη της κατά το προσυμβατικό, συμβατικό ή ακόμη και κατά το μετασυμβατικό στάδιο²³. Το γενικό τραπεζικό απόρρητο ερείδεται, σε πρώτο επίπεδο, σε κανόνες εθιμικού δικαίου που έχουν διαμορφωθεί στο πλαίσιο της κάθε έννομης τάξης²⁴. Στο άρθρο 1 ΑΚ προβλέπεται ως πρωτογενής πηγή δικαίου και το έθιμο, για τη γένεσή του οποίου έχει ορισθεί ως προϋπόθεση η μακρόχρονη, ομοιόμορφη, αδιάκοπη άσκηση, η οποία συντελείται με πεποίθηση δικαίου²⁵. Ως εκ τούτου, τίθεται το ερώτημα εάν οι ανωτέρω προϋποθέσεις πληρούνται στην περίπτωση του τραπεζικού απορρήτου. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό θα πρέπει να είναι καταφατική, δοθέντος ότι τόσο τα πιστωτικά ιδρύματα θεωρούσαν ανέκαθεν ότι υποχρεούνταν να μην γνωστοποιούν σε τρίτους τα γεγονότα, για τα οποία έλαβαν γνώση κατά τη δραστηριότητά τους, όσο και οι ίδιοι οι πελάτες θεωρούσαν την υποχρέωση εχεμύθειας ως μια εκ των ων ουκ άνευ υποχρέωση της τράπεζας και είχαν

20. Λουκόπουλος, Το τραπεζικόν απόρρητον (Μελέτη θεωρητική και συγκριτική), 1950, 14.

21. Ο Ψυχομάνης, Η κατάσχεση των καταθέσεων, ΔΕΕ 2002, 474, δεν αποδέχεται τον όρο «ειδικό» απόρρητο, αφού, όπως αναφέρει «από πλευράς περιεχομένου καμία ιδιαιτερότητα ή ειδικότητα δεν έχει να επιδείξει έναντι της επαγγελματικής εχεμύθειας ή του υπηρεσιακού και του τραπεζικού εν γένει απορρήτου».

22. Κουτσούκης (1994), 11.

23. Τριανταφυλλάκης, ΕλλΔνη 1993, 1446· Παπαγιάννης, Εξαιρέσεις και άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων ιδίως στην περίπτωση κατάσχεσης τραπεζικής κατάθεσης εις χείρας τράπεζας ως τρίτης. Επίκαιρα ζητήματα με αφορμή την απόφαση ΑΠ 1241/2008, ΕΤρΑξΧρΔ 2010, 38.

24. Λουκόπουλος (1950), 19 επ.

25. ΟΛΑΠ 72/1978, ΝοΒ 1978, 1354· Μπαλής, Γενικά Αρχαία του Αστικού Δικαίου, 1961⁸, 8· Κουτσούκης (1994), 49.

την πεποίθηση ότι η τράπεζα υποχρεούται στην τήρησή της²⁶. Με άλλα λόγια, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το γενικό τραπεζικό απόρρητο ίσχυε ανέκαθεν εν είδει εθίμου. Εγείρεται, ωστόσο, το ερώτημα εάν η ίδια μακρόχρονη, ομοιόμορφη και αδιάκοπη πεποίθηση αναφορικά με το θεσμό του γενικού τραπεζικού απορρήτου υπήρχε και στο κράτος. Η θέσπιση νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, βάσει των οποίων προβλέπεται η κάμψη ή η άρση του τραπεζικού απορρήτου συνηγορεί υπέρ της ύπαρξης του τελευταίου, διότι σε αντίθετη περίπτωση δεν θα υφίστατο η ανάγκη θέσπισης των ως άνω διατάξεων · το κράτος με τη θέσπιση των διατάξεων αυτών αναγνωρίζει την ισχύ του γενικού τραπεζικού απορρήτου²⁷.

Παρόλα αυτά, το γενικό τραπεζικό απόρρητο δεν θεσπίζεται ευθέως με καμία ειδική διάταξη νόμου. Ερείδεται, όμως, και σε ένα πλέγμα γραπτών κανόνων δικαίου, πλην της ισχύος του ως εθίμου, η οποία αναλύθηκε ανωτέρω. Ειδικότερα, στους γραπτούς κανόνες δικαίου που θεμελιώνουν το γενικό τραπεζικό απόρρητο εντάσσονται: α) η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 του Συντάγματος για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας κάθε πολίτη και την οικονομική ελευθερία²⁸, β) η διάταξη του άρθρου 371 ΠΚ περί παραβίασης του καθήκοντος επαγγελματικής εχεμύθειας. Εφόσον ο ποινικός νομοθέτης απειλεί ποινή κατά του παραβιάζοντος το επαγγελματικό απόρρητο, τούτο σημαίνει ότι προϋποτίθεται ως επιτασσόμενη η υποχρέωση κάθε επαγγελματία, ο οποίος καταλαμβάνεται από την οικεία διάταξη, να μην αποκαλύπτει πληροφορίες, που αφορούν στο πρόσωπο με το οποίο συνδέεται με κάποια μορφή έννομης σχέσης και τις εν λόγω πληροφορίες απέκτησε λόγω της σχέσης αυτής²⁹, γ) η διάταξη του άρθρου 57 ΑΚ περί προστασίας της προσωπικότητας, δ) οι διατάξεις των άρθρων 197-198 και 288 ΑΚ για την τήρηση των κανόνων της καλής πίστης, τόσο κατά το προσυμβατικό στάδιο, όσο και για το στάδιο από την κατάρτιση της σύμβασης και για όσο αυτή εξακολουθεί να ισχύει³⁰. Σημειώνεται ότι η διάταξη του άρθρου 288 ΑΚ επιβάλλει την τήρηση καλόπιστης συμπεριφοράς και τήρησης του τραπεζικού απορρήτου εν προκειμένω και κατά το

26. Λουκόπουλος (1950), 19 επ· Κουτσούκης (1994), 50.

27. Κουτσούκης (1994), 51.

28. Το γενικό τραπεζικό απόρρητο θα μπορούσε, σύμφωνα με μερίδα της θεωρίας, να θεμελιωθεί και σε άλλες συνταγματικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, ο Ντόστας (2000), 3 επ υποστηρίζει ότι το γενικό τραπεζικό απόρρητο θεμελιώνεται, πέραν της διάταξης του άρθρου 5 παρ.1, και στη διάταξη του άρθρου 17 παρ. 1. Ο Τριανταφυλλάκης, ΕΛΛΔνη 1993, 1446, υποστηρίζει τη συνταγματική θεμελίωση του γενικού τραπεζικού απορρήτου στα άρθρα 2 παρ.1 και 9 παρ. 1. Τη συνταγματική θεμελίωση του θεσμού μόνον στο άρθρο 9 –και όχι στο άρθρο 2– προτείνουν οι Καλαμίσης Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, 1992, 11 και Κουτσούκης (1994), 47.

29. Καλαμίσης (1992), 10.

30. Ντόστας (2000), 12 επ.

μετασυμβατικό στάδιο³¹ και ε) η διάταξη του άρθρου 252 ΠΚ περί παραβίασης του επαγγελματικού απορρήτου³².

Επιπροσθέτως, η ισχύς του γενικού τραπεζικού απορρήτου θεμελιώνεται και σε κανόνες τραπεζικής δεοντολογίας, που υιοθετούνται και εφαρμόζονται οικειοθελώς από τα πιστωτικά ιδρύματα, στο πλαίσιο της αυτορρύθμισης, ή ακόμη και σε εσωτερικούς κανονισμούς και εγκυκλίους των πιστωτικών ιδρυμάτων³³. Στη χώρα μας έχει υιοθετηθεί και ισχύει ο Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας. Το κείμενο αυτό εγκρίθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (ΕΕΤ) στις 12 Μαρτίου 1997 και περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν την προστασία του τραπεζικού απορρήτου.

Αναλυτικότερα, στο κείμενό του αναφέρεται ότι *«οι τράπεζες και οι εργαζόμενοι σε αυτές υπόκεινται στο τραπεζικό απόρρητο όσον αφορά στην ύπαρξη λογαριασμού καταθέσεων ή στο υπόλοιπο αυτού ή στις τυχόν κινήσεις επί λογαριασμών καταθέσεων, και στο επαγγελματικό απόρρητο όσον αφορά στις λοιπές πληροφορίες και στα στοιχεία που περιέχονται σε γνώση τους λόγω της άσκησης του τραπεζικού επαγγέλματος»*³⁴. Εξαιρέση στην ανωτέρω υποχρέωση των τραπεζών και των υπαλλήλων τους, στο πλαίσιο της αυτοδέσμευσης, αποτελούν οι περιπτώσεις κατά τις οποίες συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις ή υπάρχει η συναίνεση του συναλλασσομένου για την παροχή σε τρίτους πληροφοριών που τον αφορούν · ακόμη, όμως, και στις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει να επιδεικνύεται άκρα διακριτικότητα και εχεμύθεια, από την πλευρά των τραπεζών, κατά τη χρήση των πληροφοριών αυτών, ανεξάρτητα του χρονικού σημείου κατά το οποίο οι ανωτέρω πληροφορίες περιήλθαν σε γνώση τους (πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά τη λήξη της συμβατικής σχέσης)³⁵. Ωστόσο, αναφέρεται ότι δεν αποτελεί παραβίαση της εχεμύθειας η μεταξύ των τραπεζών ανταλλαγή πληροφοριών που αφορούν συγκεντρωτικά στοιχεία ομάδων συναλλασσομένων, η οποία συντελείται στο πλαίσιο ηλεκτρονικής διακίνησης ποσοτικών στοιχείων συναλλαγών ή/και για στατιστικούς λόγους³⁶.

Ως προς το αντικείμενο του γενικού τραπεζικού απορρήτου σημειώνεται ότι από αυτό καλύπτονται, όπως αναφέρθηκε και εισαγωγικά, τα γεγονότα και οι πληροφορίες που καλύπτουν τον κύκλο όλων των τραπεζικών συναλλαγών, εξαιρουμένων των καταθέσεων, οι οποίες υπάγονται στο καθεστώς προστασίας που έχει εισαχθεί με το ν.δ. 1059/1971. Κατά συνέπεια, δυνάμει του γενικού τραπεζικού απορρήτου

31. Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 1998³, 98 επ.

32. Παπαγιάννης, ΕΤρΑΧρΔ 2010, 38.

33. Ντόσας (2000), 24.

34. Κεφ. Πρώτο, Γενικές Αρχές, παρ. 6 Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας ΕΕΤ.

35. Κεφ. Πρώτο, Γενικές Αρχές, παρ. 7 Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας ΕΕΤ.

36. Κεφ. Πρώτο, Γενικές Αρχές, παρ. 8 Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας ΕΕΤ.

προστατεύονται οι διεξαγόμενες μέσω των τραπεζών πληρωμές, όπως οι αποστολές χρηματικών εμβασμάτων, οι διάφορες χρηματικές δοσοληψίες με την τράπεζα, το περιεχόμενο θυρίδων θησαυροφυλακίου που έχει εκμισθώσει η τράπεζα σε πελάτη της, καθώς και πληροφορίες σχετικές με θέματα κληρονομιάς, πληρωμής διατροφής ή άλλων περιοδικών παροχών, δωρεών, γονικών παροχών, κ.λπ. Το γενικό τραπεζικό απόρρητο καλύπτει και αρνητικά γεγονότα, π.χ. ότι το συγκεκριμένο φυσικό ή νομικό πρόσωπο δεν δανειοδοτήθηκε από το πιστωτικό ίδρυμα³⁷.

Σε κάθε περίπτωση, η ισχύς του γενικού τραπεζικού απορρήτου, με το ως άνω περιεχόμενο, ουδέποτε έχει αμφισβητηθεί μέχρι τώρα και θεωρείται ότι διέπει τη συμβατική σχέση τράπεζας-πελάτη, από το προσυμβατικό μέχρι το μετασυμβατικό στάδιο, με κύριο έρεισμά της τη δημιουργούμενη μεταξύ των μερών σχέση εμπιστοσύνης και εχεμύθειας, ανεξάρτητα από το εάν έχει περιληφθεί στο συμβατικό κείμενο σχετική ρήτρα. Επιπλέον, η κοινωνική και οικονομική σημασία της κατοχύρωσης του τραπεζικού απορρήτου, τόσο υπό τη μορφή του γενικού τραπεζικού απορρήτου, όσο και υπό τη μορφή του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, συνίσταται, καταρχάς, στην εξυπηρέτηση των προσώπων, τα οποία συναλλάσσονται με τις τράπεζες και έχουν την πεποίθηση ότι θα διαφυλαχθούν από τις τελευταίες οι πληροφορίες που τους αφορούν και περιήλθαν σε γνώση τους κατά τη διάρκεια της συνεργασίας τους. Παράλληλα, όπως επισημαίνεται³⁸, το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί έναν *sine qua non* όρο της λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων, ο οποίος διευκολύνει την άσκηση των οικονομικών δραστηριοτήτων τους.

2.2. Απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων

Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων – το λεγόμενο και ειδικό τραπεζικό απόρρητο - ως ειδικότερη έκφανση του τραπεζικού απορρήτου, είχε εμμέσως κατοχυρωθεί στη χώρα μας, μέσω αποσπασματικών διατάξεων σε διάφορα νομοθετήματα, πολύ πριν το ν.δ.1059/1971, με το οποίο και θεσμοθετήθηκε ως γενική αρχή. Ειδικότερα, με τη διάταξη του άρθρου 17 παρ. 2 του Α.Ν. 942/1949, σύμφωνα με την οποία «*Το υπό του τετάρτου εδαφίου της περ. ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του Κώδικος Φορολογίας Καθαρών Προσόδων προβλεπόμενο απόρρητο περιορίζεται εις τας καταθέσεις ταμειωτηρίου και επί προθεσμία*», προβλεπόταν η καθιέρωσή του σε περιορισμένη έκταση. Το άρθρο 371 ΠΚ, το οποίο ίσχυε από το 1951, καταλαμβάνει, όπως έχει ήδη αναλυθεί, κάθε τραπεζική συναλλαγή, άρα και τις καταθέσεις. Ακολουθώντας, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 50 παρ. 1 περ. α' του ν.δ. 3323/1955, ο οικονομικός έφορος είχε δικαίωμα να «... *ζητή παρά των τραπεζών οιασδήποτε*

37. Κουτσούκης (1994), 65.

38. Κουτσούκης (1994), 40.

πληροφορίας ήθελε νομίσει αναγκαίας διά το έργον του»³⁹, αλλά «Αι τράπεζαι δικαιούνται ν' αρνηθώσιν την παροχήν πληροφοριών μόνον ως προς τας παρ' αυταίς καταθέσεις των πελατών των»⁴⁰. Στην ανωτέρω διάταξη γίνεται λόγος για «δικαίωμα» και όχι για «υποχρέωση» άρνησης, ωστόσο, στην πράξη το εν λόγω δικαίωμα εξομοιώθηκε με υποχρέωση, δεδομένου ότι η άσκησή του δεν υπόκειτο σε κανέναν περιορισμό, ο οποίος θα μπορούσε να επιβάλλει στις τράπεζες την ανάγκη στάθμισης των εκατέρωθεν συμφερόντων⁴¹. Περαιτέρω, η προαναφερθείσα διάταξη αποτέλεσε την πρώτη περίπτωση αποτύπωσης διάκρισης σε κείμενο νόμου μεταξύ του γενικού τραπεζικού απορρήτου και αυτού που καλύπτει τις τραπεζικές καταθέσεις, όχι μόνον ταμειευτηρίου και προθεσμίας, όπως προέβλεπε το άρθρο 17 παρ. 2 του Α.Ν. 942/1949, αλλά στο σύνολό τους⁴².

Άλλες διατάξεις στις οποίες γινόταν αναφορά περί του απορρήτου των καταθέσεων ήταν τα άρθρα 47 επ του ν. 1641/1919, σχετικά με τη φορολογία των κληρονομιών, μέσω των οποίων επιβάλλονταν στις τράπεζες υποχρεώσεις προς παροχή στοιχείων και πληροφοριών, οι οποίες δεν ήταν συμβατές με το απόρρητο⁴³.

II. Οι ρυθμίσεις του ν.δ. 1059/1971

1. Το επίπεδο προστασίας

Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων καθιερώθηκε νομοθετικά, για πρώτη φορά σε συνολικό επίπεδο, με το ν.δ. 1059/1971, ενώ προγενέστερα οι ρυθμίσεις που το αφορούσαν ήταν, όπως έχει ήδη λεχθεί, μόνον αποσπασματικές. Το άρθρο 1 του ν.δ. 1059/1971, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 10 του ν. 1858/1989, ορίζει ότι «Οι κάθε μορφής καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα⁴⁴ είναι απόρρητες. Το απόρρητο αυτό δεν ισχύει έναντι της Τράπεζας της Ελλάδος κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, των σχετικών με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της εφαρμογής των νομισματικών, πιστωτικών και συναλλαγματικών κανόνων».

39. Μπρίνιανς, Το τραπεζικόν απόρρητον εν σχέσει προς την κατάσχεσιν εις χείρας τρίτου, ΝοΒ 1973, 1051.

40. Το σχετικό εδάφιο απαλείφθηκε στη συνέχεια με το άρθρο 13 του ν. 1828/1989.

41. Καλαμίτσης (1992), 13.

42. Καλαμίτσης (1992), 13.

43. Μπρίνιανς, ΝοΒ 1973, 1051.

44. Στην προγενέστερη διατύπωση του άρθρου γινόταν αναφορά μόνον στις ελληνικές τράπεζες («Αι καταθέσεις εις ελληνικάς τραπεζάς, είναι απόρρηται») και υφίστατο ερμηνευτικό ζήτημα σχετικά με το εάν υπάγονταν στην οικεία ρύθμιση περί απορρήτου και οι καταθέσεις σε ξένες τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, μέσω κεντρικών καταστημάτων ή υποκαταστημάτων. Η νομολογία προβαίνοντας σε διασταλτική ερμηνεία της διάταξης, είχε εξομοιώσει τις ξένες τράπεζες με τις ελληνικές ως προς το ζήτημα αυτό, βλ. ΕφΑθ 7060/1976, ΝοΒ 1978, 947, όπου αναφέρεται ως βασικό επιχείρημα ότι το απόρρητο των καταθέσεων έχει θεσπιστεί τόσο υπέρ της τράπεζας, όσο και υπέρ του καταθέτη, οπότε δεν θα μπορούσε να νοηθεί εξαίρεση των ελλήνων καταθετών σε υποκαταστήματα ξένων τραπεζών, καθώς και ΕφΠειρ 534/1987, ΕλλΔνη 1988, 368.

Σημειώνεται δε ότι μέχρι το χρονικό σημείο εκείνο οι τραπεζικές καταθέσεις καλύπτονταν, όπως και οι λοιπές τραπεζικές συναλλαγές, από το γενικό τραπεζικό απόρρητο⁴⁵.

Με την ως άνω διάταξη θεσμοθετείται ένας πρωτογενής, επιτακτικός κανόνας δικαίου⁴⁶, ο οποίος επιβάλλει στις τράπεζες να τηρούν την υποχρέωση εχεμύθειας, το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων⁴⁷. Περαιτέρω, πρόκειται για έναν κανόνα αναγκαστικού δικαίου (*jus cogens*), έτσι ώστε να είναι αδύνατος ο *a priori* αποκλεισμός της εφαρμογής του με συμφωνία των μερών ή με παραίτηση του ενός μέρους⁴⁸. Επισημαίνεται ότι η υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας που εισάγεται με το άρθ. 1 εδ. α' του ν.δ. 1059/1971 εδράζεται σε συντελεσμένη σύμβαση κατάθεσης⁴⁹· προκειμένου να ενεργοποιηθεί η παρεχόμενη από τη διάταξη αυτή προστασία απαιτείται να έχει συναφθεί σύμβαση κατάθεσης ανάμεσα στην τράπεζα και στον πελάτη.

Το άρθρο 2 παρ.1 του ν.δ. 1059/1971 εισάγει μία ποινικής φύσεως διάταξη με το ακόλουθο περιεχόμενο: *«Διοικηταί, μέλη Διοικητικών Συμβουλίων ή άλλων συλλογικών οργάνων ή υπάλληλοι τραπεζών, οίτινες ως εκ των καθηκόντων των λαμβάνουν γνώσιν των τραπεζικών καταθέσεων, παρέχοντες καθ'οιονδήποτε τρόπον, οιασδήποτε περί αυτών πληροφορίαν, τιμωρούνται δια φυλακίσεως τουλάχιστον έξι μηνών. Η συναίνεσις ή έγκρισις του υπέρ ου το απόρρητον καταθέτου, ουδαμώς αναιροί τον αξιόποινον χαρακτήρα της πράξεως⁵⁰»*. Με την εν λόγω διάταξη καθορίζονται τα υπόχρεα στην τήρηση του απορρήτου πρόσωπα, τα οποία υπέχουν τη σχετική υποχρέωση εχεμύθειας αναφορικά με στοιχεία καταθέσεων, των οποίων

45. Ντόστας (2000), 67.

46. Κουτσούκης (1994), 53. Αντίθετα, ο Καλδέλλης, Αρμ 1981, 711 υποστηρίζει ότι πρόκειται για έναν όχι επιτακτικό, αλλά απαγορευτικό κανόνα δικαίου.

47. Κουτσούκης (1994), 53.

48. Σε αντίθετη περίπτωση, εάν ήταν δυνατή η παραίτηση και κατ' επέκταση η απόσβεση του δικαιώματος του καταθέτη, αφενός θα ήταν πρακτικά ανεφάρμοστη η διάταξη του άρθρου 2 του ν.δ. 1059/1971, που θα αναλυθεί στη συνέχεια και αφετέρου θα υπήρχε αντίθεση προς το σκοπό του νόμου, ήτοι την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταθετών προς τα πιστωτικά ιδρύματα και η προσέλκυση καταθέσεων προς ανάπτυξη της οικονομίας.

49. Σύμφωνα με ισχυρώς υποστηριζόμενη στη Γερμανία άποψη, η οποία και αναλύεται σε Κουτσούκη (1994), 56 επ, πρόκειται για μια *ex lege* ενοχή, χωρίς πρωτογενή παροχή, που έχει ως περιεχόμενο αφενός την τήρηση εχεμύθειας και αφετέρου την υποχρέωση διαφώτισης. Η θέση αυτή δεν μπορεί να υποστηριχθεί στο δίκαιο μας, όπως επισημαίνει ο Κουτσούκης, καθώς η υποχρέωση προστασίας του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων φαινομενικά μόνον απορρέει από το νόμο, ουσιαστικά δε απορρέει από τη σύμβαση κατάθεσης μεταξύ τράπεζας και πελάτη. Η σημασία του διαχωρισμού αυτού έγκειται στο ότι, σε περίπτωση που γίνει δεκτή η προαναφερθείσα άποψη, τότε η παραβίαση της υποχρέωσης εχεμύθειας γεννά ενδοσυμβατική ευθύνη του πιστωτικού ιδρύματος.

50. Με την παρ.2 του άρθρου 10 του ν. 1858/1989 προστέθηκε στο άρθρο 2 του ν.δ. 1059/1971 τελευταίο εδάφιο με το ακόλουθο περιεχόμενο *«Οι παραπάνω διατάξεις δεν εφαρμόζονται για τη Διοίκηση και τα λοιπά όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος προκειμένου να επιβληθούν διοικητικές κυρώσεις για παραβάσεις νομισματικών, πιστωτικών ή συναλλαγματικών κανόνων»*.

έλαβαν γνώση ως εκ των καθηκόντων τους. Πρόκειται για μια αυστηρή νομοθετική διάταξη με την οποία καθίσταται ιδιώνυμο ποινικό αδίκημα η παραβίαση της υποχρέωσης εχεμύθειας⁵¹.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η άρση του απορρήτου των καταθέσεων απαγορεύεται ακόμη και όταν υπάρχει προς τούτο η συναίνεση ή η έγκριση του δικαιούχου και μάλιστα δεν αναιρείται, ούτε στη περίπτωση αυτή, η ποινική ευθύνη για την αποκάλυψη των πληροφοριών αυτών⁵². Μετά τη θέση σε ισχύ της ανωτέρω διάταξης γεννήθηκε το ερώτημα εάν η απαγόρευση της παροχής οιασδήποτε πληροφορίας αφορά μόνο σε τρίτα πρόσωπα ή καταλαμβάνει και το νόμιμο αντιπρόσωπο ή πληρεξούσιο του καταθέτη⁵³. Κατά την ορθότερη άποψη, δεν αποτελεί παραβίαση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων η παροχή πληροφοριών στο νόμιμο εκπρόσωπο ή στον ειδικό πληρεξούσιο του καταθέτη, στο σύνδικο της πτώχευσης, στον εκτελεστή διαθήκης, στον κηδεμόνα σχολάζουσας κληρονομίας κ.λπ., σχετικά με τις εμπίπτουσες στη διαχειριστική ή αντιπροσωπευτική τους εξουσία καταθέσεις⁵⁴.

Συναφής είναι και η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου των καταθέσεων που υπέχουν τα ως άνω πρόσωπα ακόμη και στο πλαίσιο του ίδιου του πιστωτικού ιδρύματος. Ειδικότερα, γίνεται δεκτό⁵⁵ ότι απαγορεύεται και η εσωτερική παροχή πληροφοριών περί καταθέσεων, αν η τελευταία δεν δικαιολογείται στο πλαίσιο της άσκησης των καθηκόντων των τραπεζικών υπαλλήλων.

Οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 2 ν.δ. 1059/1971 αναφέρονται στη μη δυνατότητα αναστολής εκτέλεσης και μετατροπής της επιβληθείσας ποινής⁵⁶, καθώς και στο δικαίωμα άρνησης μαρτυρίας των παραπάνω προσώπων όταν κληθούν στο πλαίσιο πολιτικής ή ποινικής δίκης, ακόμη και αν υπάρχει η συναίνεση του καταθέτη.

Αναφορικά με το σκοπό θεσμοθέτησης του ν.δ. 1059/1971 έχουν υποστηριχθεί πλείονες απόψεις⁵⁷. Σύμφωνα με μια πρώτη άποψη, κύριος σκοπός της θεσμοθέτησης του ανωτέρω ν.δ. ήταν η προσέλκυση κεφαλαίων, υπό τη μορφή καταθέσεων, για την

51. Μπρίνιανς, ΝοΒ 1973, 1053.

52. Ντόστας (2000), 76.

53. Κουτσούκης (1994), 153 επ.

54. ΕφΑθ 1664/2001, ΕΤρΑΧρΔ 2004, 356 επ, στην οποία αναφέρεται ότι «Το απόρρητο δεν αντιτάσσεται έναντι προσώπων δικαιούμενων κατά το νόμο να λάβουν γνώση των τραπεζικών λογαριασμών του πελάτη, όπως π.χ. των συνδίκων της πτώχευσης, των πληρεξουσίων, των εκτελεστών διαθήκης, των ασκούντων τη γονική μέριμνα σε σχέση με καταθέσεις ανηλίκου κ.λπ.»· Βλ. και υπ' αριθμ. 16/18-2-1972 απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής· Τραγάκης, Το τραπεζικό απόρρητο στην Ελλάδα, ΔΕΕΤ 1988-1989, 20· Γραμματικός (1991), 146.

55. Γραμματικός (1991), 27· Κουτσούκης (1994), 161.

56. Σημειώνεται ότι η παράγραφος 2 καταργήθηκε με τις ρυθμίσεις των άρθρων 5 και 6 του ν. 1419/1984 «Τροποποιήσεις διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις».

57. Κουτσούκης (1994), 54.

εξυπηρέτηση του συμφέροντος της εθνικής οικονομίας⁵⁸. Σύμφωνα με άλλη άποψη, η θεσμοθέτηση του ν.δ. 1059/1971 στόχευε στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των ιδιωτών προς τις τράπεζες⁵⁹. Μια τρίτη θέση υποστηρίζει ότι σκοπός του ν.δ. 1059/1971 ήταν η διασαφήνιση του μέχρι τότε κρατούντος εθιμικού δικαίου, καθώς και η θωράκιση του απορρήτου με αποτελεσματικές κυρώσεις, ώστε να καταστεί δυνατή η προσέλκυση των αποταμιευτών, με απώτερο στόχο τη χαλιναγωγήση και τον έλεγχο της ιδιωτικής αποταμίευσης επ' αγαθώ της εθνικής οικονομίας⁶⁰. Υποστηρίχθηκε, ακόμη, ότι βασικός σκοπός ήταν η εξασφάλιση των καταθετών από ζημιές στα εμπορικά τους κυρίως συμφέροντα, οι οποίες θα μπορούσαν να επέλθουν από τη διαφυγή πληροφοριών σχετικών με την ύπαρξη και το ύψος των καταθέσεων εκ μέρους των τραπεζών⁶¹. Τέλος, μια πέμπτη άποψη υποστηρίζει ότι οι λόγοι θεσμοθέτησης του ν.δ. 1059/1971 ήταν λόγοι δημοσίου συμφέροντος και πιο συγκεκριμένα, η εδραίωση της εμπιστοσύνης με σκοπό την επαύξηση των καταθέσεων και την ενίσχυση της αποταμίευσης, επ' ωφελεία της εθνικής οικονομίας και της δανειοδότησης των επιχειρήσεων⁶².

2. Οι εξαιρέσεις

2.1. Η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων

Η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων επιτρέπεται μόνο για τις περιοριστικά αναφερόμενες στο νόμο περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, περιπτώσεις για τις οποίες επιτρέπεται η άρση του απορρήτου των καταθέσεων προβλέπονται, σε πρώτο επίπεδο, στο ίδιο το κείμενο του ν.δ. 1059/1971, ενώ αντίστοιχες ρυθμίσεις εμφανίζονται και σε διάφορα άλλα νομοθετήματα. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στις διατάξεις που επιτρέπουν την άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων για φορολογικούς σκοπούς.

Στο άρθρο 1 του ν.δ. 1059/1971 προβλέπεται, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ότι το απόρρητο δεν ισχύει έναντι των οργάνων της ΤτΕ κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους που αφορούν στον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της εφαρμογής των νομισματικών, πιστωτικών και συναλλαγματικών κανόνων⁶³. Στο ίδιο άρθρο προβλέπεται και μία περίπτωση άρσης του απορρήτου των καταθέσεων ενώπιον φορολογικής αρχής, ύστερα από ενέργεια του προϊστάμενου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ.,

58. *Καράμπελας*, Επιστολαί προς το Νομικόν Βήμα – Και πάλιν το απόρρητον των τραπεζικών καταθέσεων, ΝοΒ 1973, 848.

59. *Μιχαλόπουλος*, Η έκτασις του τραπεζικού απορρήτου του ν.δ. 1059/1971 μετά το ν.δ. 356/1974 (ΚΕΔΕ), ΕλλΔνη 1976, 620.

60. *Μπρίνιας*, ΝοΒ 1973, 1053.

61. *Παπαδημητρίου*, Και πάλιν το απόρρητον των τραπεζικών καταθέσεων – Σημείωσις, ΝοΒ 1972, 957.

62. *Καλδέλλης*, Αρμ 1981, 712.

63. ΑΠ 1064/2009, ΝοΒ 2010, 988 επ.

στην περίπτωση που προσκομίζεται προσωπική επιταγή ποσού άνω του ενός εκατομμυρίου δραχμών (1.000.000), για εξόφληση χρεών προς το Δημόσιο, οπότε και δίδεται πρόβλεψη και δέσμευση του ποσού υπέρ της Δ.Ο.Υ.⁶⁴. Περαιτέρω, το άρθρο 3 του ως άνω ν.δ.⁶⁵ ορίζει ότι *«Εξαιρετικώς επιτρέπεται η παροχή πληροφοριών για τις απόρρητες χρηματικές ή άλλες καταθέσεις σε τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα μετά από ειδικά αιτιολογημένη παραγγελία ή αίτηση ή απόφαση του αρμόδιου για την άσκηση ποινικής δίωξης ή τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης ή κύριας ανάκρισης οργάνου δια του δικαστικού συμβουλίου ή δικαστηρίου, στο οποίο διενεργείται η σχετική διαδικασία, εφόσον η παροχή των πληροφοριών αυτών είναι απολύτως αναγκαία για την ανίχνευση και τον κολασμό κακούργηματος. Οι σχετικές αποφάσεις και τα βουλεύματα αποστέλλονται από τις δικαστικές αρχές στην Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία, με ευθύνη της, τα διαβιβάζει αμέσως στις διατασσόμενες από αυτές τράπεζες.»*

Το ν.δ. 1059/1971 δεν αποτελεί κλειστό σύστημα ρύθμισης του απορρήτου των καταθέσεων. Με ρυθμίσεις διαφόρων νομοθετημάτων προβλέπονται εξαιρέσεις από την υποχρέωση εχεμύθειας των τραπεζών. Επομένως, εφόσον, εκτός από την προβλεπόμενη στο άρθρο 3 του ν.δ. 1059/1971 περίπτωση, έχουν θεσπιστεί και άλλες διατάξεις που εισάγουν ανάλογες εξαιρέσεις, συμπεραίνεται ότι δεν είναι περιοριστική η απαρίθμηση του ν.δ. 1059/1971 και οι θεσμοθετημένες σε αυτό εξαιρέσεις έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα⁶⁶. Οι διατάξεις στις οποίες προβλέπεται η δυνατότητα άρσης του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων είναι οι ακόλουθες:

Το άρθρο 2 του ν.δ. 1325/1972 *«Άρση απορρήτου καταθέσεων επί σφραγίσεως ακαλύπτου επιταγής»*, στο οποίο προβλέπεται ότι *«Κατ' εξαίρεσιν των διατάξεων του Ν.Δ. 1059/1971 "περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων" η Τράπεζα, εν περιπτώσει μη πληρωμής επιταγής ελλείψει αντιστοίχων διαθεσίμων κεφαλαίων υποχρεούται να βεβαιώσει τούτο, είτε επί του σώματος της επιταγής, είτε δι' ιδίου εγγράφου, μετά σημειώσεως της ημέρας εμφανίσεως της επιταγής»*.

Η διάταξη του άρθρου 24 του ν. 2915/2001, για την οποία ακολουθεί εκτενής ανάλυση σε επόμενο κεφάλαιο, όπου θεσπίζεται η άρση του απορρήτου των

64. Η διάταξη αυτή προστέθηκε με το παρ. 3 του άρθρου 25 του ν. 2214/1994.

65. Η εν λόγω διάταξη τροποποιήθηκε ως ανωτέρω με το άρθρο 76 του ν. 3994/2011 *«Εξορθολογισμός και βελτίωση στην απονομή της πολιτικής δικαιοσύνης»*. Στην προϊσχύσασα μορφή της είχε ως εξής *«Εξαιρετικώς επιτρέπεται η παροχή πληροφοριών για τις απόρρητες χρηματικές ή άλλες καταθέσεις σε τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα μετά από ειδικά αιτιολογημένη παραγγελία ή αίτηση ή απόφαση του αρμόδιου για την άσκηση ποινικής δίωξης ή τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης ή κύριας ανάκρισης οργάνου δια του δικαστικού συμβουλίου ή δικαστηρίου, στο οποίο διενεργείται η σχετική διαδικασία, εφόσον η παροχή των πληροφοριών αυτών είναι απολύτως αναγκαία για την ανίχνευση και τον κολασμό κακούργηματος.»*

66. Κουτσούκης (1994), 279.

τραπεζικών καταθέσεων υπέρ του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης μέχρι το ύψος της απαίτησής του.

Η διάταξη της παρ.6 του άρθρου 2 του ν. 2343/1995 «Αναδιοργάνωση του Υπουργείου Οικονομικών κλπ.» η οποία έχει το ακόλουθο περιεχόμενο: «6. Οι Οικονομικοί Επιθεωρητές, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, έχουν πρόσβαση σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο που αφορά ή είναι χρήσιμο για την άσκηση του έργου και της αποστολής τους, μη υποκείμενοι στους περιορισμούς της νομοθεσίας, περί φορολογικού, τραπεζικού χρηματιστηριακού και επιχειρηματικού απορρήτου, υποχρεούμενα όμως στην τήρηση των διατάξεων περί εχεμύθειας του άρθρου 72 του Υπαλληλικού Κώδικα.

α) Όλες οι δημόσιες, δημοτικές, κοινοτικές, αστυνομικές και λοιπές αρχές, ως και κάθε αρμόδιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, υποχρεούνται να παρέχουν τις ζητούμενες ως άνω πληροφορίες ή στοιχεία. Στα πλαίσια αυτά, οι τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται, μετά από σχετική έγγραφη παραγγελία του αρμόδιου εισαγγελέα, που εκδίδεται ύστερα από αίτηση του προϊσταμένου της οικείας υπηρεσίας Οικονομικής Επιθεώρησης, στο άνοιγμα ή στην προσωρινή απαγόρευση ανοίγματος θυρίδων τους, μέχρι τη διενέργεια του ελέγχου από την Οικονομική Επιθεώρηση.

β) Η αμέλεια ή η άρνηση χορήγησης των παραπάνω ζητούμενων πληροφοριών ή στοιχείων, ως και η σκόπιμη απόκρυψη στοιχείων ή πληροφοριών, καθώς επίσης η χορήγηση ανακριβών στοιχείων εν γνώσει του χορηγούντος ως τοιούτων και γενικά η παρακώλυση ή η παραπλάνηση του έργου των Οικονομικών Επιθεωρητών, πέρα από τις τυχόν υπάρχουσες ποινικές ευθύνες, αποτελεί αυτοτελές πειθαρχικό παράπτωμα, για το οποίο ο πειθαρχικός δικαστής μπορεί να επιβάλλει ποινή εκ των προβλεπόμενων στην παράγραφο 4 του άρθρου 207 του Υπαλληλικού Κώδικα. Προκειμένου περί προσώπων που δεν έχουν την ιδιότητα του υπαλλήλου, ατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 263 Α του Ποινικού Κώδικα, επιβάλλεται πρόστιμο από 50.000 - 500.000 δραχμές, ανάλογα. Το πρόστιμο καταλογίζεται με αιτιολογημένη απόφαση του προϊσταμένου της Υπηρεσίας καταλογιζόμενου προς ακρόαση. Τα πρόστιμα αυτά βεβαιώνονται και εισπράττονται ως δημόσια έσοδα, κατά τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων. Τα όρια του παραπάνω προστίμου είναι δυνατόν να αναπροσαρμόζονται με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.»

Ως ιδιαίτερα σημαντική αξιολογείται η διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 7B του ν.3691/2008 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες», στην οποία αναφέρεται ότι «Έναντι των Μονάδων δεν ισχύει, κατά τη διάρκεια των ελέγχων και ερευνών τους, οποιοδήποτε τραπεζικό, χρηματιστηριακό, φορολογικό ή επαγγελματικό απόρρητο, με την επιφύλαξη των άρθρων 212, 261 και

262 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας». Στην παρ. 5 του άρθρου 48 του ίδιου νόμου προβλέπεται η δυνατότητα δέσμευσης λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικά ιδρύματα, σε περίπτωση διεξαγωγής ανάκρισης, προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης, εάν πληρούνται οι αναφερόμενες στο νόμο προϋποθέσεις, με βασικότερη εξ αυτών την υπόνοια συσχετισμού των περιουσιακών στοιχείων με τα αδικήματα του άρθρου 2 του νόμου · οι προϋποθέσεις για τη δέσμευση, κατ' εφαρμογή της παρ. 5 του άρθ. 48, θα αναλυθούν κατωτέρω.

Συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971, που προβλέπουν την άρση του απορρήτου των καταθέσεων προς τα όργανα της ΤτΕ στο πλαίσιο των σχετικών με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της εφαρμογής των νομισματικών, πιστωτικών και συναλλαγματικών κανόνων, αρμοδιοτήτων τους, λειτουργούν οι διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθρου 40 του ν. 1806/1988 «Τροποποίηση της νομοθεσίας για τα χρηματιστήρια αξιών και άλλες διατάξεις», όπου πλην των οργάνων της ΤτΕ, δίνεται η δυνατότητα άρσης του απορρήτου έναντι των δικαστικών αρχών και των προανακριτικών κοινοβουλευτικών αρχών, που ασκούν αρμοδιότητες σχετικές με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της εφαρμογής της τραπεζικής νομοθεσίας.

Περαιτέρω, με τις παρ. 4 και 9 του άρθρου 8 του ν.δ. 400/1970 «Περί ιδιωτικής επιχείρησης ασφαλίσεως» θεσμοθετείται μια ακόμη περίπτωση άρσης του απορρήτου. Εξαιρούνται από το απόρρητο του ν.δ. 1059/1971 οι καταθέσεις των ασφαλιστικών εταιρειών, εφόσον αποτελούν ασφαλιστική τοποθέτηση. Ασφαλιστική τοποθέτηση, σύμφωνα με το άρθρο 8 του ν.δ. 400/1970, αποτελεί η τοποθέτηση περιουσιακών στοιχείων των ασφαλιστικών εταιρειών κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα ικανοποίησης των πελατών, όταν επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος. Οι ασφαλιστικές εταιρείες υποχρεούνται να προβούν σε τέτοιες τοποθετήσεις με τις μορφές που προβλέπονται στο άρθρο 8 παρ. 3, μεταξύ των οποίων είναι και οι τραπεζικές καταθέσεις. Σύμφωνα με τις παρ. 4 και 9 του άρθρου 8 του ανωτέρω ν.δ. οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι τράπεζες οφείλουν να ενημερώνουν για την ύπαρξη και τις μεταβολές των ασφαλιστικών τοποθετήσεων την εποπτεύουσα αρχή τους, ενώ είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 10 ν.δ. 400/1970, η κατάσχεση στα χέρια τρίτου, όταν η ασφαλιστική τοποθέτηση συνίσταται σε χρηματική κατάθεση, από τους δικαιούχους αποζημιώσεως ασφαλισμένους ή τρίτους και υπό την προϋπόθεση ότι η απαίτησή τους έχει επιδικαστεί τελεσιδικώς⁶⁷.

67. ΑΠ 44/1994, ΕΤρΑξΧρΔ 1994, 450 επ = ΝοΒ 1994, 1155 επ = ΕλλΔνη 1995, 343 επ, στην οποία κρίθηκε ότι είναι έγκυρη η κατάσχεση ποσού, το οποίο είχε κατατεθεί ως ασφαλιστική τοποθέτηση μετοχικού κεφαλαίου σε τράπεζα για απαίτηση από αυτοκινητικό ατύχημα.

Στο άρθρο 22 παρ. 1 και 17 του ν. 3340/2005 «Προστασία Κεφαλαιαγοράς από πράξεις προσώπων που κατέχουν προνομιακές πληροφορίες» προβλέπεται αφενός η πρόσβαση των εντεταλμένων οργάνων της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς σε κάθε είδους αρχείο στην επαγγελματική εγκατάσταση των διαμεσολαβούντων στην κατάρτιση συναλλαγών προσώπων ή όσων εποπτεύονται από την ανωτέρω αρχή, τα οποία δεν δύνανται να επικαλεσθούν το επαγγελματικό ή άλλου είδους απόρρητο και αφετέρου η άρση του τραπεζικού απορρήτου έναντι της ΤτΕ στο πλαίσιο της ασκούμενης βάσει των άρθρων 3 έως 5 και 7 του ν. 3340/2005 εποπτείας, καθώς και στο πλαίσιο ελέγχου θεμάτων που συνδέονται με την εν γένει εύρυθμη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς.

Διατάξεις που επιτρέπουν την άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων εμπεριέχονται και στο ν. 3156/2003 «Ομολογιακά δάνεια, τιτλοποίηση απαιτήσεων και απαιτήσεων από ακίνητα και άλλες διατάξεις». Πρόκειται για τα άρθρα 4 παρ. 14 και 10 παρ. 20 του νόμου, όπου, στην πρώτη περίπτωση, προβλέπεται η μη ισχύς του τραπεζικού απορρήτου έναντι του αντικαταστάτη του εκπροσώπου των ομολογιούχων δανειστών και στη δεύτερη διάταξη ορίζεται ότι οι διατάξεις περί τραπεζικού απορρήτου δεν εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ μεταβιβάζοντος και εταιρείας ειδικού σκοπού, καθώς και στις σχέσεις μεταξύ της τελευταίας και των δανειστών της για τους σκοπούς της τιτλοποίησης.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 55B ν. 2609/1998 «Κύρωση ορισμένων διατάξεων του Καταστατικού της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες διατάξεις» τα πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή άλλοι συμμετέχοντες στις αγορές οφείλουν, μη δικαιούμενοι να επικαλεσθούν το τραπεζικό ή άλλο απόρρητο, να παρέχουν στην ΤτΕ τα ευρισκόμενα στην κατοχή τους στοιχεία και πληροφορίες, τα οποία είναι αναγκαία για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της. Τα εν λόγω στοιχεία απαγορεύεται να τα γνωστοποιούν τα πρόσωπα που ασκούν ή άσκησαν δραστηριότητα για λογαριασμό της ΤτΕ, σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο και σε οποιαδήποτε δημόσια αρχή, με την επιφύλαξη των προβλεπόμενων από την ισχύουσα νομοθεσία εξαιρέσεων.

Οι διατάξεις για το τραπεζικό, το χρηματιστηριακό και το φορολογικό απόρρητο δεν εφαρμόζονται, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθ. 3 ν. 3213/2003 «Δήλωση και έλεγχος της περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσων μαζικής ενημέρωσης και άλλων κατηγοριών προσώπων» και κατά την έρευνα που διεξάγεται από την επιτροπή ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης αυτών των κατηγοριών προσώπων.

Με το άρθ. 38 ν. 1828/1989 «Αναμόρφωση της φορολογίας εισοδήματος και άλλες διατάξεις» κυρώθηκε η υπ' αριθμ. 376/29.11.1988 κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, με την οποία προβλεπόταν η άρση του

απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων σε περίπτωση ορισμού προσωρινού επιτρόπου ή επιτρόπου σε τράπεζα, για τη χρονική περίοδο στην οποία αναφερόταν ο διενεργούμενος έλεγχος και εφόσον έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για αδίκημα σχετιζόμενο με τη διοίκηση της τράπεζας, το οποίο έχει προκαλέσει το κοινό αίσθημα. Η ισχύς της ανωτέρω διάταξης άρχισε από την ημέρα του διορισμού επιτρόπου στην Τράπεζα Κρήτης.

Τέλος, πληθώρα διατάξεων που προβλέπουν την άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων συναντάται σε κυρωθείσες από τη χώρα μας διεθνείς συμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για το άρθρο 32 του ν. 3946/2011 «Κύρωση της Συμφωνίας Συνεργασίας και της Τελικής Πράξης που τη συνοδεύει μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών-μελών της, αφενός, και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας αφετέρου για την καταπολέμηση της απάτης και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας εις βάρος των οικονομικών τους συμφερόντων», τα άρθρα 31 παρ. 7, 40 και 46 παρ.8 του ν. 3666/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς και αντικατάσταση συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα», τα άρθρα 23 και 26 παρ. 3 του ν. 3560/2007 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης ποινικού δικαίου για τη διαφθορά και του Πρόσθετου σ' αυτήν Πρωτοκόλλου», το άρθρο 9 του ν. 2656/1998 «Κύρωση της Σύμβασης για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημόσιων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές», το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3034/2002 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για την καταστολή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας», τα άρθρα 4 παρ. 1 και 18 παρ. 7 του ν. 2655/1998 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες», τα άρθρα 5 παρ. 3 και 7 παρ. 5 του ν. 1990/1991 «Κύρωση Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών», τα άρθρα 12 παρ. 6 και 18 παρ. 8 του ν. 3875/2010 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις» και το άρθρο 2 του ν. 2746/1999 «Κύρωση της Σύμβασης αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης του Καναδά».

2.2. Η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων για φορολογικούς ειδικότερα σκοπούς

Πληθώρα διατάξεων του φορολογικού δικαίου διασπούν το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύλληψη της

φορολογητέας ύλης που διοχετεύεται σε τραπεζικές καταθέσεις⁶⁸. Παρατηρείται δε ότι η δυνατότητα των φορολογικών αρχών να εξετάζουν τις τραπεζικές καταθέσεις συνεχώς διευρύνεται με την πάροδο των ετών, για όσα όμως πληροφορούνται τα όργανά τους κατά παρέκκλιση των διατάξεων του απορρήτου υπέχουν υποχρέωση εχεμύθειας και μπορούν να τα χρησιμοποιούν μόνο για τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται βάσει των εκάστοτε εφαρμοζόμενων διατάξεων⁶⁹.

Η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων για φορολογικούς σκοπούς προβλέπεται από τις κάτωθι διατάξεις: 1) άρθρο 30 παρ. 6 του ν. 3296/2004 «Φορολογία εισοδήματος, φορολογικοί έλεγχοι, Κ.Β.Σ., κ.λπ.», 2) άρθρο 5 παρ. 5 του ν. 3943/2011 «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών», 3) άρθρο 66 παρ. 1 περ. β' και παρ. 5, καθώς και 82 παρ. 2 του ν. 2238/1994 «Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος», 4) άρθρα 14 και 17^A παρ. 8 του ν. 2523/1997 «Διοικητικές-ποινικές κυρώσεις στη φορολογική νομοθεσία», 5) άρθρο 111 του ν. 2961/2001 «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας κληρονομιών, δωρεών, κ.λπ.», 6) άρθρο 20 παρ. 2 του ν. 3842/2010 «Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις», 7) άρθρα 2 και 8 του ν. 3312/2005 «Συνδρομή μελών Ε.Ε. στην άμεση φορολογία, φορολογία τόκων κ.λπ.», καθώς και 8) άρθρο 32 παρ. 4 του ν. 3986/2011 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015».

Σε περίπτωση άρνησης του πιστωτικού ιδρύματος να παράσχει τις απαραίτητες για φορολογικούς σκοπούς πληροφορίες προβλέπεται, καταρχάς, η κύρωση του άρθρου 2 παρ.6 ν. 2343/1995 «Αναδιοργάνωση Υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις», σύμφωνα με την οποία η αμέλεια ή η άρνηση χορήγησης των ζητούμενων πληροφοριών ή στοιχείων ή η με οποιονδήποτε τρόπο παρακώλυση ή η παραπλάνηση του έργου των Οικονομικών Επιθεωρητών, πέραν των τυχόν ποινικών ευθυνών, αποτελεί αυτοτελές πειθαρχικό παράπτωμα, για το οποίο ο πειθαρχικός δικαστής μπορεί να επιβάλλει ποινή εκ των προβλεπόμενων στην παρ. 4 του άρθ. 207 του Υπαλληλικού Κώδικα. Επιπλέον, οι διατάξεις των παρ. 2 και 3 του άρθ. 4 ν. 2523/1997 «Διοικητικές και ποινικές κυρώσεις στη φορολογική νομοθεσία⁷⁰» προβλέπουν την επιβολή προστίμων σε περίπτωση παραβίασης των οριζόμενων στις διατάξεις των άρθρων 66, 67^A και 82 του ν. 2238/1994 «Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος» υποχρεώσεων.

68. Ντόστας (2000), 97.

69. Ντόστας (2000), 98.

70. Οι παράγραφοι 2 και 3 του ως άνω άρθρου προστέθηκαν με την παρ. 3 του άρθρου 26 ν. 3943/2011 «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών».

Ενδεχομένως, και εφόσον αποδειχθεί η εκ δόλου τέλεση του αδικήματος, η μη παροχή των απαραίτητων πληροφοριών, να πληροί την ειδική υπόσταση του εγκλήματος της παράβασης καθήκοντος (άρθρο 259 ΠΚ), καθώς από τη συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 259 και 253^A ΠΚ προκύπτει ότι ως «υπάλληλος» θεωρείται και ο υπάλληλος τράπεζας, εδρεύουσας στην Ελλάδα.

III. Απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων και ακατάσχετο αυτών

1. Η νομολογιακή προσέγγιση

Η υποχρέωση της τράπεζας να υποβάλλει την κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ δήλωση και κατ' επέκταση η δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων ουδέποτε είχαν αμφισβητηθεί ως τη θέση σε ισχύ του ν.δ. 1059/1971⁷¹. Εν άλλους λόγους, δεν είχε συνδεθεί το τραπεζικό απόρρητο, ως γενικό τραπεζικό απόρρητο με το περιεχόμενο που έχει αναλυθεί ανωτέρω, με το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων, σε νομολογιακό ή θεωρητικό επίπεδο⁷².

Με την έναρξη εφαρμογής του ν.δ. 1059/1971 άρχισε να παρατηρείται μια στροφή της νομολογίας συγκριτικά με την μέχρι τότε επί του ζητήματος θέση της. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αντιμετώπιση του ζητήματος από τον Άρειο Πάγο αφενός και τα Δικαστήρια ουσίας αφετέρου, δεν ήταν όμοια.

Η πλειοψηφία των Δικαστηρίων ουσίας δεν συνέδεε το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων με το ακατάσχετο αυτών και θεωρούσε την κατάσχεσή τους επιτρεπτή⁷³. Ως βασικό επιχείρημα στις αποφάσεις αυτές προβαλλόταν ότι, εάν πράγματι το ακατάσχετο εντασσόταν στους στόχους του νομοθέτη, θα έπρεπε ως εξαίρεση στην αρχή της υπεγγυότητας ολόκληρης της περιουσίας του οφειλέτη έναντι των δανειστών του, τούτο να είχε οριστεί ρητά στο νόμο, καθώς και ότι κατά τις επιταγές της καλής πίστης και της ανάγκης προστασίας των δανειστών από καταδολιευτικές πράξεις των οφειλετών τους φαίνεται ως επιβαλλόμενη η απόρριψη της θέσης περί του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων⁷⁴. Περαιτέρω, έγινε επίκληση και της διάταξης του άρθ. 371 παρ.4 ΠΚ, με την οποία αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της αξιόποινης πράξης όταν «ο υπαίτιος απέβλεψε στην εκπλήρωση νομίμου καθήκοντος ή στη διαφύλαξη νομίμου συμφέροντος άλλου». Όπως έγινε

71. Γέσιου-Φαλτσή, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά το ν. 2915/2001, ΔΙΚΗ 2002, 425.

72. ΟΛΑΠ 354/1934, ΕΕΝ 1935, 36 επ· Μπρίνιας, ΝοΒ 1973, 1051, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται «Η δε θεωρία και νομολογία ουδέποτε συνεδύασαν την κατάσχεσιν εις χείρας της τραπεζής με το τραπεζικόν απόρρητον»· Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 425.

73. ΠΠρΘεσ 2575/1972, ΝοΒ 1973, 223· ΕφΑθ 7968/1973, ΝοΒ 1974, 73· *Contra* ΜΠρΘεσ 1532/1972, ΝοΒ 1972, 955, με παρατ. Καράμπελα 955 επ και Παπαδημητρίου 957 επ.

74. ΕφΑθ 7968/1973, οπ.

δεκτό⁷⁵, το άρθρ. 371 παρ. 4 ΠΚ «διασπά» το θεσπισθέν με το ν.δ. 1059/1971 καθήκον εχεμύθειας περί των τηρούμενων σε πιστωτικά ιδρύματα καταθέσεων, με αποτέλεσμα να καθίσταται νομικά δυνατή η κατάσχεσή τους. Κατά συνέπεια, η τράπεζα ακολουθώντας την κανονική διαδικασία του ΚΠολΔ, αφότου της επιδοθεί το κατ' άρθρο 983 ΚΠολΔ κατασχετήριο, υποχρεούται να προβεί στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ, οπότε η άρνησή της συνιστά αρνητική δήλωση κατά το άρθρ. 985 παρ. 3 εδ. α' ΚΠολΔ, κατά της οποίας μπορεί να ασκηθεί ανακοπή κατά το άρθρ. 986 ΚΠολΔ ή και να ζητηθεί αποζημίωση κατά το άρθρ. 985 παρ.3 εδ. β' ΚΠολΔ.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει αναφορά και στην ενδιάμεση θέση, η οποία είχε διατυπωθεί από μέρος της νομολογίας. Συγκεκριμένα, είχε εκφρασθεί η άποψη⁷⁶ ότι μπορούν να κατασχεθούν οι τραπεζικές καταθέσεις, αλλά, μόνον εφόσον ο δανειστής αποδείξει την ύπαρξη και το ποσό της κατασχεθείσας χρηματικής απαίτησης του οφειλέτη με όλα τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία, εκτός από την υποβολή σχετικής δήλωσης ή την εξέταση ως μαρτύρων των οργάνων και των υπαλλήλων του πιστωτικού ιδρύματος. Με τον τρόπο αυτό, ο επισπεύδων δανειστής κατά την άσκηση της ανακοπής κατά της αρνητικής ή πλασματικής αρνητικής δήλωσης της τράπεζας ως τρίτης θα έχει τη δυνατότητα να επικαλεσθεί τις μαρτυρίες τρίτων προσώπων ή να προσαγάγει έγγραφα, από τα οποία να προκύπτει η ύπαρξη και το ποσό της κατάθεσης, οπότε θα μπορεί να ικανοποιήσει την αξίωσή του κατά του οφειλέτη του, χωρίς να υπάρξει παραβίαση των επιταγών του ν.δ. 1059/1971 περί του απορρήτου των καταθέσεων.

Αντίθετα, η Ολομέλεια του ΑΠ με την απόφαση 1224/1975⁷⁷, αν και με ισχυρή μειοψηφία 9 μελών από τα 21 μέλη της, συνέδεσε εξ αρχής το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων με το ακατάσχετο αυτών και έκρινε την κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης άκυρη. Η ως άνω απόφαση ανείρεσε την ΕφΑθ 1467/1975, η οποία είχε κάνει δεκτή την ανακοπή κατά της παράλειψης της τράπεζας να προβεί στη δήλωση του άρθρ. 985 ΚΠολΔ. Βασικό επιχείρημα της πλειοψηφίας σε αυτή την απόφαση της Ολομέλειας του ΑΠ ήταν ότι οι διατάξεις που επιτρέπουν την άρση του απορρήτου είναι περιοριστικά αναφερόμενες στο νόμο, συνεπώς, εφόσον κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται, δεν μπορεί να συμπεριληφθεί σ' αυτές η δήλωση στην οποία θα έπρεπε να προβούν οι τράπεζες κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ · αντίθετα, η τελευταία καλύπτεται από την απαγόρευση παροχής πληροφοριών του άρθρου 1 του ν.δ. 1059/1971⁷⁸. Με άλλα λόγια, από την «αυστηρότητα» του ν.δ. 1059/1971, το οποίο

75. ΠΠρΘεσ 2575/1972, οπ.

76. Όπως αναφέρεται και σε *Γραμματικά* (1991), 162 επ, όπου και γίνεται αναφορά στην ΠΠρΑθ 15205/1972 (αδημ.).

77. ΟΛΑΠ 1224/1975, ΝοΒ 1976, 188 επ.

78. *Γέσιου-Φαλτσή*, ΔΙΚΗ 2002, 426.

επιτρέπει αποκλίσεις μόνο στις περιπτώσεις που κατ' εξαίρεση ορίζει ο νόμος, συνάγεται ότι δε χωρεί παράκαμψη των διατάξεων, οι οποίες κατοχυρώνουν το απόρρητο, προκειμένου να εξυπηρετηθούν ιδιωτικά συμφέροντα ή να τύχουν εφαρμογής άλλες διατάξεις, εκτός από εκείνες τις περιπτώσεις, όπου ο νομοθέτης ρητώς επέτρεψε την άρση του απορρήτου των καταθέσεων. Εκκινώντας από το προαναφερθέν συμπέρασμα η ΟΛΑΠ προχώρησε την εν λόγω συλλογιστική ένα βήμα ακόμη. Έγινε δεκτό ότι η παράλειψη της δήλωσης του άρθρου 985 ΚΠολΔ από την πλευρά της τράπεζας δεν μπορεί να εξομοιωθεί με αρνητική δήλωση της τελευταίας κατ' άρθρο 985 παρ. 3 ΚΠολΔ και περαιτέρω ότι δεν υφίσταται δικαίωμα του κατάσχοντος δανειστή να ασκήσει κατ' αυτής την προβλεπόμενη στο άρθρο 986 ΚΠολΔ ανακοπή⁷⁹.

Η μειοψηφία στην ανωτέρω απόφαση τάχθηκε υπέρ της δυνατότητας κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων. Υποστηρίχθηκε ότι η απαγόρευση παροχής πληροφοριών σχετικά με τις καταθέσεις δεν περιλαμβάνει και τη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ, στην οποία η τράπεζα, ως υποκείμενο της έννομης σχέσης κατάθεσης, οφείλει να προβεί. Η αντίθετη εκδοχή, συνεχίζει η ίδια θέση, θα οδηγούσε στην κάλυψη των όσων διέπρατταν εγκλήματα κατά της περιουσίας, καθώς και στην προστασία των κακόπιστων οφειλετών, αφού οι πρώτοι θα μπορούσαν υπό την «κάλυψη» του απορρήτου των καταθέσεων να διασφαλίσουν το σε χρήμα προϊόν των εγκληματικών πράξεών τους με την κατάθεση αυτού σε πιστωτικά ιδρύματα, ενώ οι δεύτεροι θα μπορούσαν να αποφύγουν την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους έναντι των δανειστών τους, μέσω της ρευστοποίησης των περιουσιακών τους στοιχείων και της κατάθεσης των σχετικών ποσών στις τράπεζες, εμποδίζοντας με τον τρόπο αυτό την κατάσχεση επί ζημιά των δανειστών.

Την ανωτέρω απόφαση ακολούθησε η έκδοση της υπ' αριθμ. 1225/1975⁸⁰ απόφασης της Ολομέλειας του ΑΠ, η οποία περιόρισε την έκταση του απορρήτου, άρα, και του ακατάσχετου, μόνον στις χρηματικές καταθέσεις, εξαιρώντας από την ισχύ του απορρήτου τις καταθέσεις μετοχών, ομολογιών και άλλων χρεογράφων. Στην εν λόγω απόφαση η μειοψηφία των 2 μελών του Δικαστηρίου υποστήριξε ότι το απόρρητο, άρα

79. Η ακριβής διατύπωση της ΟΛΑΠ 1224/1975, ΝοΒ 1976, 188 επ, ήταν «Απαγορεύεται συνεπώς εις την Ελληνικὴν Τράπεζαν ὅπως προβῇ καὶ στὴν ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 985 ΚΠολΔ προβλεπόμενῃν δήλωσιν ἐν περιπτώσει κατασχέσεως εἰς χεῖρας τῆς ὡς τρίτης τραπεζικῆς καταθέσεως, ἐξ' οὗ καὶ ἐπεταὶ ὅτι οὔτε ἡ παράλειψις τῆς δήλωσης ταύτης ἐξομειοῦται πρὸς ἀρνητικὴν δήλωσιν κατὰ τὴν παρ. 3 τοῦ αὐτοῦ ἀρθροῦ, οὔτε ὁ κατάσχων δανειστής δικαιούται νὰ ἀσκήσῃ κατ' αὐτῆς ανακοπὴν συμφώνως πρὸς τὸ ἀρθρον 986, μὴ ἐφαρμοζομένων οὕτω τῶν διατάξεων τῶν ἀρθρῶν τούτων ἐπὶ κατασχέσεως τραπεζικῆς καταθέσεως εἰς χεῖρας Ἑλληνικῆς Τραπεζῆς ὡς τρίτης, τῆς τοιαύτης κατασχέσεως οὐσης πλέον ἀνεπιτρέπτου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀκύρου».

80. ΟΛΑΠ 1225/1975, ΝοΒ 1976, 189.

και το ακατάσχετο, του νόμου μη διακρίνοντος, καλύπτει κάθε μορφής καταθέσεις, άρα και καταθέσεις μετοχών⁸¹.

Η νομολογία του ΑΠ τα επόμενα έτη συνέχισε να συνδέει το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων με το ακατάσχετο αυτών⁸² παρά τις αντιδράσεις της θεωρίας, για τις οποίες θα γίνει λόγος στη συνέχεια. Ωστόσο, με την έκδοση της απόφασης ΑΠ 974/1992⁸³ στην οποία η πλειοψηφία διαχώρισε την έννοια του απορρήτου από αυτήν του ακατάσχετου, κρίνοντας ότι με τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971 δεν θεσμοθετήθηκε και το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων με έμμεση έτσι μερική κατάργηση των άρθρων 712, 982 έως 991 ΚΠολΔ, θεωρήθηκε ότι η νομολογία θα αναθεωρούσε το καθιερωθέν από αυτήν, από το 1975 και εντεύθεν, ανεπίτρεπτο της κατάσχεσης στα χέρια τράπεζας ως τρίτης⁸⁴. Εντούτοις, η έκδοση της ΟΛΑΠ 3/1993⁸⁵ ήταν δηλωτική της εμμονής του Ακυρωτικού στο καθεστώς του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων.

Βασικά επιχειρήματα της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου⁸⁶ στην ανωτέρω απόφαση ήταν τα ακόλουθα: η ανάγκη ικανοποίησης με τη «νομολογιακή θεσμοθέτηση» του ακατάσχετου των καταθέσεων του σκοπού του ν.δ. 1059/1971, που συνίσταται κατά κύριο λόγο, όπως έχει ήδη αναφερθεί, στην αύξηση της εισροής καταθέσεων στο τραπεζικό σύστημα και στην κατ' επέκταση ενίσχυσή του, καθώς και η αμφισβήτηση αναφορικά με το χρονικό σημείο κατά το οποίο επέρχεται η εκ του νόμου εκχώρηση της απαίτησης στον κατάσχοντα δανειστή⁸⁷. Ως προς το τελευταίο αυτό επιχείρημα, σύμφωνα με τη θέση που έλαβε η ΟΛΑΠ, η ανωτέρω εκχώρηση επέρχεται σε μεταγενέστερο σημείο⁸⁸ από αυτό στο οποίο καλείται η τράπεζα να υποβάλλει τη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ και άρα το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων απαγορεύει να γίνει η δήλωση της τράπεζας στον κατάσχοντα. Επιπροσθέτως, η πλειοψηφία της ΟΛΑΠ στην ίδια απόφαση έκρινε ότι οι διατάξεις του ν.δ. 1059/1971 δεν προσκρούουν στο άρθρο 20 του Συντάγματος, στην έκταση που απαγορεύουν την

81. Σε κάθε περίπτωση, μετά την τροποποίηση του άρθρου 1 του ν.δ. 1059/1971 από το άρθρο 10 παρ. 1 του ν. 1858/1989, όπου πλέον γίνεται λόγος για «κάθε μορφής καταθέσεις» - αλλά και στο άρθρο 3 του ν.δ. 1059/9171, όπως διαμορφώθηκε από το άρθρο 27 του ν. 1868/1989, γίνεται αναφορά σε «χρηματικές ή άλλες τραπεζικές καταθέσεις»- δεν μπορεί να γίνει δεκτή η διάκριση ανάμεσα σε χρηματικές καταθέσεις και τις καταθέσεις μετοχών, ομολογιών και άλλων κινητών αξιών.

82. ΑΠ 1230/1987, ΕΕΝ 1988, 661· ΑΠ 1526/1991, ΕλλΔνη 1993, 315.

83. ΑΠ 974/1992, ΔΙΚΗ 1993, 369 επ.

84. *Τριανταφυλλάκης*, ΕλλΔνη 1993, 1445.

85. ΟΛΑΠ 3/1993, ΝοΒ 1993, 223 επ = ΕλλΔνη 1993, 1459 επ = ΕΕΝ 1993, 370 επ = ΕΤρΑΧρΔ 1993, 410 επ = ΔΙΚΗ 1994, 497 επ.

86. Η απόφαση λήφθηκε με μειοψηφία 13 από τα 41 μέλη της ΟΛΑΠ. Σημειώνεται δε ότι στην εν λόγω απόφαση ήταν αντίθετη και η εισήγηση του Εισαγγελέα του ΑΠ κ. *Πλαγιαννάκου*. Για το περιεχόμενο της εισήγησής του βλ. ΝοΒ 1995, 227 επ.

87. *Γέσιου-Φαλσής*, ΔΙΚΗ 2002, 426.

88. Σε περίπτωση καταφατικής δήλωσης της τράπεζας μετά την παρέλευση της προθεσμίας του άρθρου 988 παρ. 1 εδ. α' ΚΠολΔ, ενώ σε περίπτωση αρνητικής δήλωσης με την τελεσιδικία της απόφασης που κάνει δεκτή την ανακοπή του άρθρου 986 ΚΠολΔ.

κατάσχεση, διότι η εξαίρεση αυτή από το γενικότερο κανόνα της δυνατότητας κατάσχεσης «δεν καθιστά, καθεαυτή, αλυσιτελή ουσιαστικώς τη δικαστική προστασία...»⁸⁹. Με την τελευταία αυτή διατύπωση, είναι ενδεχόμενο η αιτιολογία της πλειοψηφίας να αναφερόταν στη δυνατότητα του δανειστή να προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση επί της λοιπής περιουσίας του οφειλέτη – δυνατότητα που δεν επηρεάζεται από την κατάσχεση ή μη των τραπεζικών καταθέσεων του οφειλέτη⁹⁰. Τέλος, ως επιχείρημα προβλήθηκε και το ότι εάν ο νομοθέτης επιθυμούσε το διαχωρισμό των δύο εννοιών – του απορρήτου και του ακατάσχετου - ενόψει της παρέλευσης 17 ετών από την έκδοση της απόφασης ΟΛΑΠ 1224/1975, καθώς και της μετέπειτα παγιωμένης νομολογίας επί του ζητήματος, θα είχε επέμβει με την έκδοση νομοθετικής διάταξης αντίστοιχου περιεχομένου⁹¹. Επομένως, εξ αντιδιαστολής συμπεράνε η πλειοψηφία του ΟΛΑΠ ότι αντίστοιχη νομοθετική βούληση δεν υφίστατο.

Στην ως άνω απόφαση η μειοψηφία των 13 μελών του Δικαστηρίου (έναντι 41 μελών της πλειοψηφίας) υποστήριξε ότι με τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971 κατοχυρώθηκε μεν το απόρρητο των καταθέσεων, δεν καθιερώθηκε όμως και το ακατάσχετο των καλυπτόμενων, από τις καταθέσεις αυτές, απαιτήσεων. Τα επιχειρήματα που προέβαλε η μειοψηφία στην απόφαση αυτή για την υποστήριξη του επιτρεπτού της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων ταυτίζονται με τα επιχειρήματα που είχαν προβληθεί στην υπ' αριθμ. 974/1992 απόφαση του ΑΠ⁹².

Ωστόσο, σημειώνεται ότι ήδη από το 1993 είχε γίνει δεκτό από τη νομολογία ότι είναι κατασχετοί οι τίτλοι, οι οποίοι εκδίδονται από τις Α.Ε.Δ.Α.Κ., δεδομένου ότι η εταιρεία που τους εκδίδει δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα⁹³, καθώς και οι ονομαστικές μετοχές, οι οποίες κατατίθενται σε πιστωτικό ίδρυμα προς φύλαξη και για τις οποίες εκδίδονται ονομαστικά αποθετήρια έγγραφα. Η κατάθεση αυτή συντελείται υπό τη μορφή της ομαλής, και όχι της ανώμαλης παρακαταθήκης, η οποία «προϋποθέτει αξίες αντικαταστατές και δεν είναι προσιτή σε ονομαστικά αξιόγραφα»⁹⁴.

Η «εμμονή» αυτή της νομολογίας συνεχίστηκε για μακρό χρονικό διάστημα⁹⁵. Σημαντική διαφοροποίηση της θέσης της νομολογίας επί του ζητήματος επήλθε με την απόφαση 287/1996⁹⁶ του Εφετείου Δωδεκανήσου, η οποία με αφετηρία το γεγονός ότι αφενός η αναγκαστική εκτέλεση, ως μέσο εξαναγκασμού του δικονομικού δικαίου, και

89. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 426.

90. Τριανταφυλλάκης, ΕΛΛΔνη 1993, 1448.

91. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 427.

92. ΑΠ 974/1992, ΔΙΚΗ 1992, 679 επ.

93. ΜΠρΠειρ 3510/1993, ΕΤρΑξΧρΔ 1994, 505· ΜΠρΠειρ 820/1994, ΕΤρΑξΧρΔ 1994, 502.

94. Χριστοδούλου, Η έννοια της καταθέσεως και το ζήτημα του ακατάσχετου κατά το νόμο περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων (γνωμ.), ΔΕΕ 1998, 234 επ.

95. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι ΕφΑθ 8078/1993, ΕΛΛΔνη 1996, 437 επ· ΕφΑθ 3545/1998, ΕΕμπΔ 1999, 491 επ.

96. ΕφΔωδ 287/1996, ΝοΒ 1997, 805 επ.

αφετέρου τα μέσα εξαναγκασμού του ουσιαστικού δικαίου, ήτοι ο συμψηφισμός και η επίσχεση, θα πρέπει να τυγχάνουν ενιαίας αντιμετώπισης, απέρριψε το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων και περαιτέρω δέχθηκε τη δυνατότητα συμψηφισμού και επισχέσεως εκ μέρους των τραπεζών.

Η έκδοση της ανωτέρω απόφασης είχε ως αποτέλεσμα να παραπεμφθεί και πάλι το θέμα στην κρίση του Αρείου Πάγου, ο οποίος με την έκδοση της υπ' αριθμ. 785/1999⁹⁷ απόφασης του Α' Τμήματος, υιοθέτησε τα επιχειρήματα που είχε προβάλλει η μειοψηφία στην απόφαση ΟΛΑΠ 3/1993⁹⁸, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι «*Το ν.δ. 1059/1971 περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων... δεν επέφερε έμμεση κατάργηση των διατάξεων που προβλέπουν την αναγκαστική κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων στα χέρια τράπεζας ως τρίτης, τόσο στην περίπτωση που ο επισπεύδων δανειστής είναι η ίδια η τράπεζα, όσο και όταν ο επισπεύδων είναι τρίτος*». Η ανωτέρω απόφαση σηματοδότησε τη μεταστροφή της αρεοπαγίτικης νομολογίας επί του θέματος και οδήγησε στη μετέπειτα έκδοση της ΟΛΑΠ 19/2001⁹⁹ απόφασης, η οποία διέκρινε πλήρως το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων από το ζήτημα της κατάσχεσής τους και υιοθέτησε την άποψη περί του κατασχετού τους. Τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν από την πλειοψηφία στην ως άνω απόφαση, καθώς και η σημασία του χρονικού σημείου της έκδοσής της θα αναλυθούν στη συνέχεια.

2. Η προσέγγιση της θεωρίας υπέρ του κατασχετού

Η θεωρία, στην πλειοψηφία της, αντιμετώπιζε διαφορετικά το θέμα του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων και από πολύ νωρίς τασσόταν υπέρ της δυνατότητας κατάσχεσής τους, με απόψεις που έβρισκαν έρεισμα τόσο σε επίπεδο συνταγματικό, όσο και σε επίπεδο τελολογικής ερμηνείας του ν.δ. 1059/1971.

Αναλυτικότερα, υποστηρίχθηκε από τον καθηγητή Γ. Μητσόπουλο ότι το ν.δ. 1059/1971 θα πρέπει να θεωρηθεί αντισυνταγματικό, διότι αντιβαίνει στο άρθρο 119 του Συντάγματος του 1968, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 20 του ισχύοντος σήμερα Συντάγματος (1975/1986/2001)¹⁰⁰. Στο συμπέρασμα περί της αντισυνταγματικότητας του ν.δ.1059/1971, καταλήγει η άποψη αυτή, καθώς θεωρεί ότι με την επέκταση του τραπεζικού απορρήτου και στην κατάσχεση στα χέρια της τράπεζας, ως τρίτης, ουσιαστικά, καταλύεται η συνταγματικά κατοχυρωμένη εξουσία εκτελέσεως του

97. ΑΠ 785/1999, ΔΙΚΗ 2000, 33 επ.

98. ΟΛΑΠ 3/1993, ΝοΒ 1993, 223 επ = ΕΛΛΔνη 1993, 1459 επ = ΕΕΝ 1993, 370 επ = ΕΤρΑΕΧρΔ 1993, 410 επ = ΔΙΚΗ 1994, 497 επ.

99. ΟΛΑΠ 19/2001, ΑρχΝ 2002, 212 επ, με παρατ. *Αλάπαντα*, 214 επ = ΕΕργΔ 2002, 489 επ = ΕΔΚΑ 2002, 211 επ = ΝοΒ 2002, 685 επ = ΔΕΕ 2002, 190 επ με σημ. *Κουτσούκη*, 192 επ = ΕΛΛΔ/νη 2002, 79 επ = ΔΙΚΗ 2002, 133.

100. *Καστριώτης*, Το πρόβλημα της κατάσχεσης απαιτήσεων από καταθέσεις στα χέρια τραπεζών ως τρίτων (Διάλογος με θεωρία και νομολογία), *Digesta* 2001, 28 επ.

επισπεύδοντος δανειστή και ως εκ τούτου η επέκταση του τραπεζικού απορρήτου και στις κατασχέσεις εις χείρας των τραπεζών ως τρίτων δεν μπορεί να είναι συνταγματικά ανεκτή¹⁰¹.

Η ανωτέρω θέση επαναδιατυπώθηκε από τον Γ. Μητσόπουλο και κατόπιν της έκδοσης του ν.δ. 1059/1971, προσαρμοσμένη στις τρέχουσες για την εποχή εξελίξεις, αποδεικνύοντας ότι η μη δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, ως άμεση συνέπεια του απορρήτου αυτών, έρχεται σε αντίθεση τόσο με το Σύνταγμα, όσο και με έτερους νομοθετικούς κανόνες¹⁰². Ειδικότερα, εξέφρασε την άποψη ότι η αξίωση προς αναγκαστική εκτέλεση κατοχυρώνεται και με το άρθρο 6 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), καθώς και ότι η, με τον τρόπο αυτό, απαγόρευση εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων έρχεται σε σύγκρουση και με το άρθρο 1 παρ. 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αυτής που αφορά στην έννοια της περιουσίας και στη διαφύλαξή της¹⁰³.

Σχετικά με την ως άνω εκτεθείσα άποψη διατυπώθηκαν επιφυλάξεις από μερίδα της θεωρίας¹⁰⁴, η οποία κατέληγε στο συμπέρασμα ότι το ν.δ. 1059/1971 δεν είναι αντισυνταγματικό¹⁰⁵. Σύμφωνα με την άποψη του Καρακατσάνη, το άρθρο 20 του Συντάγματος καθιερώνει το δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας και με τη μορφή της αναγκαστικής εκτέλεσης, αλλά, ο ίδιος ο συντακτικός νομοθέτης, επιλέγοντας τη φράση «όπως ο νόμος ορίζει», έχει θέσει στο άρθρο αυτό μια μορφή «επιφύλαξης», παρέχοντας στον κοινό νομοθέτη τη δυνατότητα να θέτει περιορισμούς όσον αφορά στην έκταση, τη μορφή και τις προϋποθέσεις της προστασίας αυτής¹⁰⁶.

101. Μητσόπουλος, Πολιτική Δικονομία, 1972, τομ. Ι, 79 επ.

102. Μητσόπουλος, Η προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων κατ' άρθρο 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της συμβάσεως της Ρώμης «δια την προστασίαν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών», ΤοΣ, τομ. ΙΓ', 217 = Μελέται γενικής θεωρίας δικαίου και αστικού δικονομικού δικαίου, τομ. ΙΙ, 1997, 137 επ.

103. Για την έννοια της περιουσίας έχει αναπτυχθεί έντονος επιστημονικός διάλογος κατά το παρελθόν, διότι η νομολογία αναγνώριζε ότι περιλαμβάνονται στην έννοια της ιδιοκτησίας μόνον εμπράγματα δικαιώματα. Η θεώρηση αυτή άλλαξε με την έκδοση της απόφασης ΟΛΑΠ 40/1998, ΝοΒ 1999, 752 επ, με σημ. *Καράκωστα* 754 επ = Αρμ 1999, 412 επ = ΕλλΔνη 1999, 46 επ = ΔΙΚΗ 1999, 230 επ, με σημ. *Μπέη* 230 επ = ΕΔΚΑ 1999, 138 επ = ΕΕμπΔ 1999, 28 επ = ΕΕργΔ 1999, 694 επ = ΤοΣ 1999, 103 επ. Για το δικαίωμα εκτέλεσεως ως συνιστώσας του εν γένει δικαιώματος δικαστικής προστασίας, όπως αυτό θεμελιώνεται στο άρθ. 20 παρ. 1 Σ και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, βλ. αναλυτικά *Yessiou-Faltsi/Tamamidis*, Le droit de l' exécution selon la Cour européenne des Droits de l'Homme: Analyse et prospective, στον τομ. "Nouveaux droits dans un nouvel espace européen de justice: Le droit processuel et le droit de l'exécution", 2002, 195 επ.

104. Καστριώτης, *Digesta* 2001, 28 επ.

105. Καρακατσάνης, Ζητήματα Αστικού Δικαίου, 1978, 190 επ· Καλδέλλης, Αρμ 1981, 719· Κιάντος, Το τραπεζικό απόρρητο και οι εργασίες συναλλάγματος, 1993, 1.

106. Αντίθετος είναι ο *Μπέης* Η αναγκαστική και συντηρητική κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων, των άυλων μετοχών και των άυλων ομολογιών του Δημοσίου, ΔΙΚΗ 2000, 36, ο οποίος δέχεται τη συνταγματικότητα του ν.δ. 1059/1971, υποστηρίζοντας, όμως, ότι «τέτοιες ερμηνευτικές εκτιμήσεις θα ήταν αναγκαίες μόνο με την απερίφραστη παραδοχή του ότι το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων μπορεί όντως να οδηγεί σε παράλυση της συνταγματικά κατοχυρωμένης αξίωσης για δραστική δικαστική προστασία, εφόσον θα

Επιπλέον, σύμφωνα με τη θέση του Καρακατσάνη ο χαρακτηρισμός των τραπεζικών καταθέσεων ως ακατάσχετων δεν οδηγεί στην πλήρη «αδρανοποίηση» του άρθρου 20 Σ, ούτε στερεί το δανειστή ολοσχερώς από την παροχή έννομης προστασίας με τη μορφή της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Οι παραπάνω απόψεις του Καρακατσάνη αποτέλεσαν, απ' ότι θα μπορούσε να υποτεθεί, το υπόβαθρο επί του οποίου στηρίχθηκε η απόφαση ΟΛΑΠ 3/1993¹⁰⁷.

3. Η διάκριση των εννοιών του απορρήτου και του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων

Η Ολομέλεια του ΑΠ με τις υπ' αριθμ. 1224/1975¹⁰⁸ και 3/1993¹⁰⁹ αποφάσεις της δέχθηκε, έχοντας ως αφετηρία στη συλλογιστική της την ισχύ του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, ότι απαγορεύεται σε ελληνική τράπεζα να προβεί στην κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ δήλωση, σε περίπτωση κατάσχεσης στα χέρια της, ως τρίτης, τραπεζικής κατάθεσης. Ως αποτέλεσμα της προαναφερθείσας απαγόρευσης προκύπτει ότι ούτε η παράλειψη της εν λόγω δήλωσης εξομοιούται με αρνητική δήλωση, ούτε ο κατασχών δανειστής έχει το δικαίωμα να ασκήσει κατ' αυτής ανακοπή. Επομένως, με βάση τη θέση της Ολομέλειας του ΑΠ στις ως άνω αποφάσεις, η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων έχει εμμέσως καταστεί ανεπίτρεπτη και αν επιχειρηθεί πάσχει ακυρότητας βάσει των διατάξεων του ν.δ. 1059/1971. Ενόψει τούτων, καθίσταται σαφές ότι οι έννοιες του απορρήτου και του ακατάσχετου αντιμετωπίζονταν ως μία και μόνη έννοια από την αρεοπαγίτική νομολογία, δοθέντος ότι το ακατάσχετο θεωρήθηκε ως άμεση συνέπεια του θεσμοθετημένου με το ν.δ. 1059/1971 απορρήτου. Με άλλα λόγια, η απαγόρευση παροχής, εκ μέρους των τραπεζών, πληροφοριών σε τρίτους για τις τηρούμενες εις χείρας τους καταθέσεις, καθώς οι τελευταίες καλύπτονται από το απόρρητο, συνεπάγεται ότι η τράπεζα δεν δύναται να προβεί στην απαιτούμενη εκ του νόμου δήλωση ως προς την ύπαρξη ή την ανυπαρξία τους, με αποτέλεσμα η διαδικασία της κατάσχεσης να καθίσταται πρακτικά όχι μόνον ανεφάρμοστη, αλλά και, σύμφωνα με τις εκτεθείσες απόψεις της νομολογίας, άκυρη εάν εν τέλει αυτή διενεργηθεί.

Ωστόσο, η έννοια του απορρήτου δεν συνεπάγεται το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων, δοθέντος ότι η θεσμοθέτηση των ακατάσχετων γίνεται με

συνέτρεχε αντίπαλο έννομο αγαθό, με συνταγματική κάλυψη, που θα κρινόταν ότι υπερτερεί εκείνης της αξίωσης του δανειστή. Όμως τέτοια αγαθό με συνταγματική κάλυψη δεν υπάρχει».

107. ΟΛΑΠ 3/1993, ΝοΒ 1993, 223 επ = ΕΛΛΔνη 1993, 1459 επ = ΕΕΝ 1993, 370 επ = ΕΤρΑξΧρΔ 1993, 410 επ = ΔΙΚΗ 1994, 497 επ.

108. ΟΛΑΠ 1224/1975, ΝοΒ 1976, 188.

109. ΟΛΑΠ 3/1993, οπ.

τρόπο περιοριστικό στο νόμο, μη επιτρέποντας τη διεύρυνσή τους¹¹⁰. Οι ερμηνευτικές θέσεις της θεωρίας επί του διακριτού των δύο εννοιών, και την κατ' επέκταση δυνατότητα της τράπεζας να προβεί στην κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ δήλωση, ενισχύονται και από το γεγονός ότι, όπως γίνεται δεκτό, η απαγόρευση παροχής πληροφοριών λόγω του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, ισχύει μόνον απέναντι σε τρίτους, όχι όμως και έναντι του κατασχόντα δανειστή¹¹¹. Ακολουθώντας, θα μπορούσε να λεχθεί ότι, σύμφωνα με τις θέσεις της μεγαλύτερης μερίδας της θεωρίας, όταν η τράπεζα υποβάλλει τη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ, εκπληρώνει τη νόμιμη υποχρέωσή της ως υποκείμενο της έννομης σχέσης της σύμβασης κατάθεσης και δεν πρόκειται για απαγορευμένη παροχή πληροφοριών σε τρίτους.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις θέσεις της θεωρίας, το νομολογιακό συμπέρασμα του ΑΠ δεν μπορεί να θεωρηθεί αποδεκτό για έναν ακόμη λόγο: η τελεσθείσα κατάσχεση δεν μπορεί να θεωρηθεί «ανεπίτρεπτη ως άκυρη», καθώς μια τέτοια θεώρηση δεν μπορεί να υποστηριχθεί βάσει του ισχύοντος συστήματος του ΚΠολΔ¹¹². Με βάση το τελευταίο επιχείρημα, η ακυρότητα δεν επέρχεται αυτοδικαίως, απαγγέλλεται με δικαστική απόφαση, συγκεκριμένα δε με απόφαση επί της ασηκθείσας, βάσει του άρθρου 933 ΚΠολΔ στην προκειμένη περίπτωση, ανακοπής.

4. Δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων βάσει των διατάξεων 1022 επ ΚΠολΔ

Σύμφωνα με τις προεκτεθείσες απόψεις της ΟΛΑΠ οι τραπεζικές καταθέσεις δεν δύναται να κατασχεθούν κατά την προβλεπόμενη στα άρθρα 982 επ ΚΠολΔ διαδικασία. Επιπλέον, δεν ανήκουν ρητώς στα εκ του νόμου ακατάσχετα, ούτε υπήχθησαν ερμηνευτικώς σ' αυτά βάσει της αρεοπαγίτικης προσέγγισης του ζητήματος. Από το συνδυασμό των δύο ανωτέρω παραδοχών προκύπτει ότι οι τραπεζικές καταθέσεις συνιστούν απαιτήσεις, οι οποίες είναι δυνατόν να κατασχεθούν, ωστόσο, η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να συντελεστεί βάσει του συστήματος των άρθρων 982 επ ΚΠολΔ. Ενόψει των ανωτέρω, στους κόλπους της θεωρίας εκφράστηκε μια άποψη η οποία διαβλέπει τη δυνατότητα κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων βάσει του συστήματος των άρθρων 1022 επ ΚΠολΔ¹¹³.

¹¹⁰. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 429.

¹¹¹. Τριανταφυλλάκης, ΕΛΛΔνη 1993, 1450· Κουτσούκης (1994), 280 επ· Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 429. Σύμφωνα με τον Καστριώτη, Digesta 2001, 54, σκόπιμα έγινε χρήση από τον ΑΠ (1224/1975, 3/1993) του όρου «ανεπίτρεπτος» της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, προκειμένου να επιχειρηθεί η παράκαμψη του σκοπέλου του όρου «κατάσχεση» με αυτήν τη νομική κατασκευή.

¹¹². Μπρίνιας, Κατάσχεσις απαιτήσεων εκ τραπεζικών συναλλαγών, Αφίερωμα εις Αλ. Τσιριντάνη, 1980, 313 επ· Καστριώτης, Digesta 2001, 40· Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 430.

¹¹³. Κουσουλής, Απόρρητο και δυνατότητες κατασχέσεως, ΕΛΛΔνη 1998, 768 επ.

Υποστηρίζεται ότι «εφόσον οι τραπεζικές καταθέσεις δεν ανήκουν ρητώς στα ακατάσχετα και ούτε τις υπήγαγε σ' αυτά ερμηνευτικώς η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου», μπορεί να κατασχεθούν με βάση τις διατάξεις για την κατάσχεση των ειδικών περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να αποφευχθεί ο σκόπελος της κατάσχεσής τους με τις διατάξεις που διέπουν την κατάσχεση εις χείρας τρίτου, διαδικασία η οποία αντιμετωπιζόταν ως «ανεπίτρεπτη και ως εκ τούτου άκυρη» από την μέχρι τούδε νομολογιακή πρακτική. Στο σύστημα των διατάξεων των άρθρων 1022 επ ΚΠολΔ υπήχθη η κατάσχεση οποιασδήποτε απαίτησης του οφειλέτη κατά τρίτου, για την οποία είναι αδύνατη η καταφυγή στα άρθρα 982 επ ΚΠολΔ. Συνεχίζοντας η ίδια άποψη, υποστηρίζει ότι με τη χρήση του όρου «ιδίως» στο λεκτικό του άρθρου 1022 ΚΠολΔ, αναφορικά με την κατάσχεση απαιτήσεων που εξαρτώνται από αντιπαροχή, δηλώνεται ο ενδεικτικός χαρακτήρας της αναφοράς τους και κατ' επέκταση δεν εμποδίζεται η υπαγωγή και των τραπεζικών χρηματικών καταθέσεων.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Β'

Η ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 24 Ν. 2915/2001 ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΑΚΥΠΤΟΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ι. Το αληθές νόημα της διάταξης και η μεταστροφή της νομολογίας του ΑΠ

Από τα όσα έχουν εκτεθεί ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι στο πλαίσιο του δικαίου του τραπεζικού απορρήτου λαμβάνουν χώρα συγκρούσεις συμφερόντων των εμπλεκόμενων μερών, καθώς και νομοθετικών διατάξεων. Από τη μια πλευρά, υφίσταται το συμφέρον του πελάτη της τράπεζας για τήρηση εχεμύθειας και η αντίστοιχη προς τούτο υποχρέωση της τράπεζας και από την άλλη, τα συμφέροντα του εκάστοτε τρίτου δανειστή για ικανοποίηση των απαιτήσεών του από την περιουσία του οφειλέτη, στοιχεία της οποίας βρίσκονται και σε καταθέσεις εις χείρας των τραπεζών.

Οι αντιτιθέμενες επί του ζητήματος απόψεις θεωρίας και νομολογίας δεν είχαν καταλήξει σε κάποια κοινά αποδεκτή λύση, με αποτέλεσμα η κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων εις χείρας των τραπεζών ως τρίτων να ήταν ανέφικτη. Η λύση δόθηκε σε νομοθετικό επίπεδο με τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 ν. 2915/2001 σύμφωνα με το περιεχόμενο του οποίου *«Το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και των άυλων μετοχών που καταχωρίζονται στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών (Κ.Α.Α.) δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης ή της μετοχής. Το απόρρητο αίρεται μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή»*. Συνεπώς, η τράπεζα υποχρεούται να προβεί στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ και ενδεχόμενη παράλειψή της εξομοιώνεται με αρνητική δήλωση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 985 παρ. 3, παρέχοντας στο δανειστή να ασκήσει την κατ' άρθρο 986 ΚΠολΔ ανακοπή. Με άλλα λόγια, παρακάμφθηκε η «αδυναμία» της τράπεζας να προβεί στη δήλωση τρίτου λόγω του απορρήτου, η οποία είχε νομολογιακά καθιερωθεί.

Με την εισαγωγή της ανωτέρω διάταξης, ο νομοθέτης ανέτρεψε την έμμεση, νομολογιακή, καθιέρωση του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων, ως απόρροια του απορρήτου τους, και αναγνώρισε με τον τρόπο αυτό το αδιαμφισβήτητο, κατά τα λοιπά, δικαίωμα του δανειστή για αναγκαστική εκτέλεση¹¹⁴.

Την έκδοση της ανωτέρω διάταξης ακολούθησε και η μεταστροφή της νομολογίας του ΑΠ. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, με την απόφαση ΟΛΑΠ 19/2001¹¹⁵, η οποία επικύρωσε την απόφαση 739/199 ΕφΠειρ, κρίθηκε ότι *«...από τις προαναφερόμενες διατάξεις, που καθιερώνουν το απόρρητο των εν γένει καταθέσεων*

¹¹⁴. Ταμαμίδης (2005), 25 επ.

¹¹⁵. ΟΛΑΠ 19/2001, ΑρχΝ 2002, 212 επ, με σημ. Αλάπαντα, 214 επ = ΕΕργΔ 2002, 489 επ = ΕΔΚΑ 2002, 211 επ = ΝοΒ 2002, 685 επ = ΔΕΕ 2002, 190 επ με σημ. Κουτσούκη, 192 επ = ΕλλΔ/νη 2002, 79 επ = ΔΙΚΗ 2002, 133 επ.

σε ελληνικές τράπεζες, δεν προκύπτει ότι θεσπίσθηκε και το ακατάσχετο των αντιστοίχων, από τις καταθέσεις αυτές, απαιτήσεων, γιατί οι διατάξεις αυτές αναφέρονται αποκλειστικώς και μόνο στο απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, και όχι στη δυνατότητα ή μη, κατασχέσεώς τους». Η έκδοση της εν λόγω απόφασης, αν και χρονικά μεταγενέστερη της εισαγωγής της οικείας ρύθμισης, δεν στερείται σημασίας για τους ακόλουθους λόγους: α) διότι η πρώτη ένδειξη στροφής της νομολογίας είχε ήδη δοθεί προ της εισαγωγής του άρθρου 24 ν. 2915/2001, με την έκδοση της απόφασης 739/1999 ΕφΠειρ, την αναίρεση της οποίας απέρριψε η ΟΛΑΠ 19/2001, β) διότι η παραπομπή του ερμηνευτικού αυτού προβλήματος στην Ολομέλεια του ΑΠ, ως γενικότερης σημασίας ζήτημα, είχε ήδη συντελεστεί ομοφώνως ένα χρόνο προ του ν. 2915/2001, με την έκδοση της απόφασης 1540/2000¹¹⁶ του Ζ' Τμήματος του ΑΠ και γ) διότι η προ της νομοθετικής επέμβασης, κυοφορηθείσα νομολογιακή στροφή επί του θέματος προσδίδει στη σχετική νομοθετική διάταξη την αληθινή της διάσταση, ως ερμηνευτικού μόνον κανόνα¹¹⁷.

1. Η έκταση της άρσης του απορρήτου

1.1. Η έκταση της άρσης του απορρήτου ως προς τον επισπεύδοντα δανειστή

Η άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων που εισήχθη με το άρθρο 24 του ν. 2915/2001 είναι περιοριστική τόσο αναφορικά με τα πρόσωπα που δικαιούνται να προβούν σε κατάσχεση και τις ισχύουσες ως προς αυτά προϋποθέσεις, όσο και εν σχέσει με το προς κατάσχεση αντικείμενο.

Αναλυτικότερα, ορίζεται ότι η ισχύς της συγκεκριμένης διάταξης καταλαμβάνει μόνον το δανειστή που έχει δικαίωμα να επιβάλλει κατάσχεση εις βάρος της περιουσίας του δικαιούχου της κατάσχεσης. Συνεπώς, πρόκειται μόνο για το δανειστή που είναι εξοπλισμένος με κάποιον από τους εκτελεστούς τίτλους του άρθ. 904 ΚΠολΔ, ή που έχει δικαίωμα να επιβάλλει συντηρητική κατάσχεση, ως ασφαλιστικό μέτρο, στην περιουσία του οφειλέτη δυνάμει των άρθρων 707, 708 και 724 ΚΠολΔ.

Το ερώτημα που γεννάται είναι εάν η παροχή πληροφοριών σχετικά με την ύπαρξη ή την ανυπαρξία καταθέσεων του οφειλέτη είναι επιτρεπτή και προς το

¹¹⁶ ΑΠ 1540/2000, ΕλλΔνη 2001, 1298.

¹¹⁷ Σύμφωνα με τον Ψυχράνη, ΔΕΕ 2002, 473 επ, το αληθές νόημα της διάταξης του άρθ. 24 του ν. 2915/2001 εντοπίζεται στην υποχρέωση της τράπεζας να προβεί μόνον στη δήλωση 985 παρ. 3 ΚΠολΔ, χωρίς να υποχρεούται σε παροχή άλλων πληροφοριών για την τυχόν κατάθεση του οφειλέτη. Στόχος του νομοθέτη ήταν η άρση κάθε ενδοιασμού εκ μέρους των τραπεζών να προβαίνουν στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ, την οποία μέχρι τούδε απέφευγαν. Άλλωστε, συνεχίζει η ίδια θέση, η υποχρέωση αυτή υφίστατο και προ της εισαγωγής της εν λόγω ειδικής διάταξης, βάσει ερμηνείας των διατάξεων του ν.δ. 1059/1971 και η εισαγωγή της θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως περιττή. Ως «γνησίως ερμηνευτική, διευκρινιστική» χαρακτηρίζει την διάταξη και ο Μάζης, Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του ν. 2915/2001, ΝοΒ 2002, 639.

δανειστή, ο οποίος έχει δικαίωμα επιβολής κατάσχεσης¹¹⁸. Με άλλα λόγια, ο δανειστής, ο οποίος διαθέτει όλα τα απαραίτητα για την επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσης και την επιβολή κατάσχεσης έγγραφα, ωστόσο, δεν έχει ακόμη εκκινήσει την σχετική διαδικασία, ήτοι δεν είναι εφοδιασμένος με εκτελεστό τίτλο, θα μπορεί να λάβει πληροφορίες μέχρι του ποσού που εκτείνεται η απαίτησή του, χωρίς να επιβάλλει κατάσχεση ή θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να προχωρήσει στην επίδοση κατασχετηρίου εγγράφου στην τράπεζα για να είναι δυνατή η διερεύνηση της ύπαρξης τραπεζικών καταθέσεων στο όνομα και για λογαριασμό του οφειλέτη του;

Σύμφωνα με μερίδα της θεωρίας¹¹⁹, η απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα θα πρέπει να είναι καταφατική καθώς βρίσκει έρεισμα στο ίδιο το γράμμα της διάταξης, η οποία κάνει λόγο για μη ισχύ του απορρήτου των καταθέσεων «έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης» και όχι αποκλειστικά και μόνο εκείνου που και την επιβάλλει¹²⁰. Σύμφωνα με την αντίθετη άποψη¹²¹ η υποχρέωση της τράπεζας για παροχή πληροφοριών, που αφορούν καταθέσεις πελατών της, γεννάται από τη στιγμή που της κοινοποιείται κατασχετήριο και μόνον υπό τον τύπο της δήλωσης του άρθρου 985 ΚΠολΔ. Οι τράπεζες δεν υποχρεούνται να απαντούν σε κάθε απλή αίτηση του δανειστή για την κίνηση των λογαριασμών των καταθετών τους, εάν αυτή δεν περιβληθεί τον τύπο του κατασχετηρίου εγγράφου. Άλλωστε, μια τέτοια ενέργεια θα μπορούσε να αποδειχθεί άστοχη, εάν μετά την υποβολή της αίτησης – η οποία δεν επιφέρει τις συνέπειες της επίδοσης του κατασχετηρίου - και της επ' αυτής απάντησης της τράπεζας, ο οφειλέτης μετέφερε το λογαριασμό του σε άλλο πρόσωπο¹²². Η εν λόγω άποψη θα πρέπει να προκριθεί ως ορθότερη, στο πλαίσιο του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, διότι εάν ήταν δυνατή η κάμψη του τραπεζικού απορρήτου, με τη μορφή της παροχής πληροφοριών σχετικά με τις καταθέσεις του οφειλέτη, και χωρίς

118. Μάζης, ΝοΒ 2002, 642.

119. Βελέντζας, Δίκαιο Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τραπεζικό Δίκαιο), 1998, 346· Κουτσούκης σε Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματικά/Κουτσούκη, Άρση τραπεζικού απορρήτου-Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων, Συνήγορος, 2001, 264, όπου χαρακτηριστικά αναφέρει «Ο δανειστής, εφόσον έχει δικαίωμα κατάσχεσης, δικαιούται είτε να προβεί άμεσα στην επιβολή της κατάσχεσης είτε να ζητήσει πληροφορίες από την τράπεζα που (υποθέτει ότι) υπάρχει η κατάθεση, προκειμένου να προβεί στην αναγκαστική κατάσχεση στα χέρια του πιστωτικού ιδρύματος»· Μάζης, ΝοΒ 2002, 642.

120. ΜΠρΤρικ 738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006, με σημ. Κουτσούκη 1009 επ, στην οποία χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «Έτσι ο δανειστής, εφόσον έχει δικαίωμα κατάσχεσης, δικαιούται είτε να προβεί άμεσα στην επιβολή κατάσχεσης είτε να ζητήσει πληροφορίες από την τράπεζα που (υποθέτει ότι) υπάρχει η κατάθεση, προκειμένου να προβεί, στη συνέχεια, στην κατάσχεση στα χέρια του πιστωτικού ιδρύματος. Η υποχρέωση του ιδρύματος δεν περιορίζεται μόνο στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ, δεδομένου ότι η πληροφόρηση αυτή αποτελεί έκφραση της δήλωσης του άρθρου 985 και κατατείνει στη διευκόλυνση επιβολής κατάσχεσης»· Μάζης, ΝοΒ 2002, 642.

121. Γραμματικός σε Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματικά/Κουτσούκη, Συνήγορος 2001, 264· Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 450· Ψυχομάνης, ΔΕΕ 2002, 475· Ταμαμίδης (2005), 143 επ.

122. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 449.

την επίδοση κατασχετηρίου, μόνο με την προϋπόθεση ότι διαθέτει όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά ο δανειστής για να επιβάλλει την κατάσχεση, θα διεύρυνε σημαντικά την ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 24 του ν. 2915/2001 και ενδεχομένως δεν θα ήταν συνεπής με το αυστηρό και συγκεκριμένο πλαίσιο που διέπει το θεσμό του τραπεζικού απορρήτου συνολικά. Παρόλα αυτά, θα πρέπει στο μέλλον να εξεταστεί το ζήτημα εκ νέου και ενδεχομένως να διαμορφωθεί το κατάλληλο νομοθετικό υπόβαθρο, έτσι ώστε να υφίσταται η δυνατότητα του δανειστή να λάβει τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τις τραπεζικές καταθέσεις του οφειλέτη και αν κρίνει ότι η έναρξη της διαδικασίας κατάσχεσής τους συνεπάγεται ουσιαστικό όφελος για την ικανοποίηση της απαίτησής τους να προχωρεί σε αυτήν. Με μια ανάλογη νομοθετική πρωτοβουλία θα μπορούσε να προαχθεί η αποτελεσματικότερη λειτουργία της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης επί τραπεζικών καταθέσεων και να αποφευχθούν χρονοβόρες και άνευ αποτελέσματος διαδικασίες επιδόσεων κατασχετηρίων άνευ λόγου. Σε κάθε περίπτωση, όμως, μια νομοθετική πρωτοβουλία με το ανωτέρω περιεχόμενο θα πρέπει να επιτρέπει την παροχή των πληροφοριών αυτών εντός συγκεκριμένου πλαισίου και μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θα τεθούν, προς την κατεύθυνση και των συμφερόντων των οφειλετών, περαιτέρω δε να λαμβάνει υπόψη της την αύξηση του λειτουργικού κόστους, την οποία η θεσμοθέτηση μιας τέτοιας υποχρέωσης συνεπάγεται για τις τράπεζες.

1.2. Περιορισμοί ως προς το αντικείμενο της κατάσχεσης

Η διάταξη του άρθρου 24 του ν. 2915/2001 ορίζει ότι το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων αίρεται *«μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή»*. Ως εκ τούτου, η τράπεζα υποχρεούται να προβεί στη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ και να απαντήσει, καταφατικά ή αρνητικά, εάν έχει στα χέρια της το συγκεκριμένο ποσό, το οποίο αναφέρεται στο κατασχετήριο. Επομένως, εάν στον υπό κατάσχεση λογαριασμό υπάρχει κατατεθειμένο μεγαλύτερο ποσό από αυτό που αρκεί για την ικανοποίηση του δανειστή που επιβάλλει την κατάσχεση, τότε η τράπεζα δεν έχει δικαίωμα να αποκαλύψει το γεγονός αυτό. Η δήλωσή της, θετική ή αρνητική, θα αφορά στο ποσό που αναγράφεται στο κατασχετήριο και μόνο.

Ζήτημα ανακύπτει στην περίπτωση κατά την οποία υφίστανται περισσότεροι δανειστές, οι οποίοι θα επιδώσουν στην τράπεζα κατασχετήρια και το διαθέσιμο χρηματικό ποσό στο λογαριασμό του καθ' ου δεν επαρκεί για την κάλυψη των απαιτήσεων όλων¹²³. Ο δανειστής, ο οποίος πληροφορείται την επιβληθείσα εις βάρος του οφειλέτη του κατάσχεση, θα πρέπει εντός 8 ημερών – ή εντός 30 σε περίπτωση

¹²³ Κοτσιρής/Τριανταφυλλάκης/Γραμματίκας/Κουτσούκης, Συνήγορος 2001, 264.

που ο οφειλέτης έχει τόπο κατοικίας το εξωτερικό ή είναι αγνώστου διαμονής¹²⁴ - να επιβάλλει κατά του οφειλέτη νέα κατάσχεση. Ακολούθως, η τράπεζα εις χείρας της οποίας επιβάλλεται η κατάσχεση έχει υποχρέωση να αποφανθεί περί της ύπαρξης ή μη επαρκούς υπολοίπου στον λογαριασμό του πελάτη της για την ικανοποίηση και αυτού του δανειστή, καθώς και να τον ενημερώσει για την επιβολή της προηγούμενης κατάσχεσης.

Θα πρέπει να διακρίνουμε τις ακόλουθες περιπτώσεις: εάν το υπόλοιπο του τραπεζικού λογαριασμού του οφειλέτη επαρκεί για την ικανοποίηση των πλειόνων δανειστών που έχουν επιβάλλει κατάσχεση εις χείρας της τράπεζας, τότε η τελευταία θα πρέπει να απαντήσει καταφατικά και να προβεί στην καταβολή των αντίστοιχων χρηματικών ποσών στους κατάσχοντες. Σε αντίθετη περίπτωση, εάν δηλαδή το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού του οφειλέτη δεν επαρκεί για την ικανοποίηση όλων, τότε θα πρέπει να ακολουθηθεί η διαδικασία του άρθ. 988 παρ. 1 ΚΠολΔ, οπότε θα γίνει δημόσια κατάθεση του ποσού από την τράπεζα¹²⁵ και έπειτα διανομή του από συμβολαιογράφο που ορίζεται, με αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον, από τον Ειρηνοδίκη του τόπου της εκτέλεσης, εφαρμοζομένων των άρθρων 686 επ ΚΠολΔ¹²⁶.

Ωστόσο, στην περίπτωση κατά την οποία η κατάσχεση διενεργείται από το Δημόσιο εφαρμοζομένων των διατάξεων του ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974), τότε σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ.3 αυτού, η επιβληθείσα στα χέρια τρίτου κατάσχεση επιφέρει αυτοδικαίως τα αποτελέσματα εκχώρησης της απαίτησης στον κατασχόντα ευθύς με την προς τον τρίτο επίδοση του κατασχετηρίου. Η διαφοροποίηση αυτή έχει ως αποτέλεσμα ότι τυχόν επακολουθήσασες κατασχέσεις θα περιορισθούν στο εναπομείναν υπόλοιπο, σε αντίθεση με τα ισχύοντα στο πλαίσιο του συστήματος του ΚΠολΔ. Εφαρμόζεται δηλαδή, εν προκειμένω, η αρχή της προλήψεως και όχι της σύμμετρης ικανοποίησης των δανειστών, που ισχύει στον ΚΠολΔ¹²⁷.

2. Η επέκταση της άρσης του απορρήτου και στη συντηρητική κατάσχεση

Στους κόλπους της θεωρίας προέκυψε το ερώτημα, εάν η άρση του απορρήτου καταλαμβάνει, εκτός από την αναγκαστική, και την συντηρητική κατάσχεση, ως μορφή

124. Άρθρο 985 ΚΠολΔ.

125. Έτσι και οι *Γραμματίκας, Κουτσούκης και Τριανταφυλλάκης* σε *Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματίκα/Κουτσούκη*, Συνήγορος 2001, 264. Ομοίως ο *Μάζης*, ΝοΒ 2002, 643. Αντίθετα, ο *Κοτσίρης* σε *Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματίκα/Κουτσούκη*, Συνήγορος, 2001, 264 δέχεται ότι σε μια τέτοια περίπτωση καλούνται σε εφαρμογή τόσο οι διατάξεις του άρθρου 87 του ν.δ. της 17.7./13.8.1923 όσο και του άρθρου 988 ΚΠολΔ.

126. *Τριανταφυλλάκης* σε *Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματίκα/Κουτσούκη*, Συνήγορος, 2001, 264.

127. *Μάζης*, ΝοΒ 2002, 645.

ασφαλιστικού μέτρου, δεδομένου ότι το άρθρο 24 του ν. 2915/2001 δεν αναφέρεται ρητώς σε αυτήν.

Θα μπορούσε να λεχθεί ότι η διατύπωση του άρθρου 24 του ν. 2915/2001, με το σχετικά ευρύ περιεχόμενό του, δεν αφήνει αμφιβολία ότι στην έννοια του επιτρεπτού της κατάσχεσης από το δανειστή περιλαμβάνεται, εκτός από την αναγκαστική, και η περίπτωση της συντηρητικής κατάσχεσης της περιουσίας του¹²⁸. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από το κείμενο της Εισηγητικής Έκθεσης του νόμου¹²⁹, στην οποία γίνεται αναφορά και στα δύο είδη κατάσχεσης. Θετικά στο ερώτημα αυτό αποφάνθηκε και η θεωρία, η οποία τάχθηκε υπέρ της υπαγωγής και της συντηρητικής κατάσχεσης στην οικεία διάταξη¹³⁰.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθ. 984 παρ.4 ΚΠολΔ, η οποία αναφέρεται στην αναγκαστική κατάσχεση στα χέρια τρίτου, εφαρμόζεται, όμως, κατά την παρ. 2 του άρθ. 712 ΚΠολΔ, και στη συντηρητική κατάσχεση στα χέρια τρίτου, ορίζεται ότι η επιβληθείσα κατάσχεση ουδόλως εμποδίζει τον καθ' ου η εκτέλεση να στραφεί κατά του τρίτου δικαστικώς ή με αναγκαστική εκτέλεση¹³¹. Συγκεκριμένα, ο καθ' ου, δικαιούχος της τραπεζικής κατάθεσης, η οποία κατασχέθηκε συντηρητικά – ή και αναγκαστικά – στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης, δικαιούται να εγείρει κατά της τελευταίας αγωγή, ενώ υφίσταται η κατάσχεση, και να ζητήσει την παράδοση ή απόδοση σε αυτόν του κατασχεμένου πράγματος ή την καταβολή του χρηματικού ποσού της απαίτησης που κατασχέθηκε.

Η συντηρητική κατάσχεση επιβάλλεται σύμφωνα με τα γενικώς ισχύοντα, βάσει του εκδοθέντος για τη διενέργειά της τίτλου, ήτοι τη σχετική καταψηφιστική δικαστική απόφαση¹³² ή τη διαταγή πληρωμής¹³³. Σύμφωνα με διατυπωθείσα στη θεωρία άποψη¹³⁴ η προηγουμένως εκδοθείσα με σκοπό τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων του δανειστή προσωρινή διαταγή, με την οποία απαγορεύεται κάθε μεταβολή της νομικής και πραγματικής των περιουσιακών στοιχείων του καθ' ου η αίτηση, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, μετά τη θέση σε ισχύ του άρθ. 24 του ν. 2915/2001, καταλαμβάνει και τις υφιστάμενες σε πιστωτικά ιδρύματα καταθέσεις του¹³⁵. Είναι σαφές ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να ισχύσει, σε περίπτωση που έχουν ρητά εξαιρεθεί οι τραπεζικές καταθέσεις του καθ' ου η αίτηση από τα ανεπίδεκτα μεταβολής, βάσει της εκδοθείσας προσωρινής διαταγής, περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη. Απαραίτητο είναι η προσωρινή διαταγή

128. Μάζης, ΝοΒ 2002, 641.

129. ΚωδΝοΒ 2001, 1323 επ.

130. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002,423· Μάζης, ΝοΒ 2002, 642.

131. ΕφΑθ 141/2010, ΧρηΔικ 2011,159.

132. Άρθρα 707-708 ΚΠολΔ.

133. Άρθρο 724 παρ. 1 ΚΠολΔ.

134. Κουτσούκης σε Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματικά/Κουτσούκη, Συνήγορος, 2001, 264· Μάζης, ΝοΒ 2002, 642.

135. Κουτσούκης σε Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματικά/Κουτσούκη, Συνήγορος, 2001, 264.

για να αποκτήσει ισχύ έναντι της τράπεζας να γνωστοποιηθεί στην τελευταία, με επιμέλεια του αιτούντος ή της γραμματείας του Δικαστηρίου¹³⁶.

II. Η διαδικασία επιβολής κατάσχεσης

1. Ο τύπος του κατασχετηρίου εγγράφου

Το άρθρο 983 ΚΠολΔ αναφέρει ότι το κατασχετήριο έγγραφο θα πρέπει, εκτός από τα οριζόμενα στο άρθρο 118 ΚΠολΔ στοιχεία, να περιλαμβάνει: 1) ακριβή περιγραφή του εκτελεστού τίτλου, καθώς και της απαίτησης βάσει των οποίων γίνεται η κατάσχεση, 2) το ποσό για το οποίο επιβάλλεται η κατάσχεση, 3) επιταγή προς τον τρίτο να μην καταβάλει σε εκείνον κατά του οποίου γίνεται η εκτέλεση και 4) διορισμό αντικλήτου που κατοικεί στην περιφέρεια του ίδιου Ειρηνοδικείου ή στην έδρα του Πρωτοδικείου της κατοικίας του τρίτου, εάν εκείνος υπέρ του οποίου γίνεται η εκτέλεση δεν κατοικεί στην περιφέρεια του Ειρηνοδικείου της κατοικίας του τρίτου.

Εκτός από τα ανωτέρω στοιχεία του υποχρεωτικού περιεχομένου του κατασχετηρίου, έχει επικρατήσει σε νομολογιακό επίπεδο η αναγκαιότητα περιγραφής στο κατασχετήριο και της έννομης σχέσης από την οποία απορρέει η απαίτηση του επισπεύδοντος κατά του καθ'ου η εκτέλεση οφειλέτη. Περαιτέρω, θα πρέπει να καθορίζονται τόσο το αντικείμενο της κατάσχεσης (εάν πρόκειται για χρηματική απαίτηση, απαίτηση για τη μεταβίβαση κυριότητας πράγματος κ.λπ.)¹³⁷. Ο αριθμός του λογαριασμού ή το ύψος του πιστωτικού υπολοίπου του δεν αποτελούν στοιχεία του αναγκαίου περιεχομένου του κατασχετηρίου ενώ, αντιθέτως, δεν αρκεί για το ορισμένο του κατασχετηρίου η αναφορά σε οποιαδήποτε απαίτηση έχει τυχόν ο καθ'ου η εκτέλεση κατά της τράπεζας¹³⁸. Επομένως, η απλή αναφορά ότι η κατάσχεση επιβάλλεται σε «ό,τι οφείλεται» δεν επαρκεί¹³⁹.

Σημειώνεται ότι η ανάγκη καθορισμού στο κατασχετήριο και της έννομης σχέσης που συνιστά την αιτία της απαίτησης, ισχύει στο γενικότερο πλαίσιο της διαδικασίας κατάσχεσης εις χείρας τρίτου. Στην περίπτωση κατάσχεσης τραπεζικής κατάθεσης, ειδικότερα, συνεκτιμώνται και άλλοι παράγοντες, οι οποίοι αφορούν στην αδυναμία του δανειστή να καθορίσει την αιτία της απαίτησης του οφειλέτη του εναντίον της τράπεζας λεπτομερώς. Άλλωστε, ο εντοπισμός και μόνον της ύπαρξης κατάθεσης του οφειλέτη σε συγκεκριμένη τράπεζα, καθιστά το ζήτημα της κατάσχεσης των

¹³⁶. Μάζης, ΝοΒ 2002, 642.

¹³⁷. Ταμαμίδης (2005), 32.

¹³⁸. Γέσιου-Φαλτσή, Παραδεκτό και βάσιμο των λόγων ανακοπής κατά της εκτελέσεως διαιτητικής αποφάσεως με κατάσχεση τραπεζικής καταθέσεως (γνωμ.), ΝοΒ 2003, 2106· Guinchard/Moussa, Droit et pratique des voies d' exécution, 2004, 690.

¹³⁹. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 446.

τραπεζικών καταθέσεων στην πλειοψηφία των περιπτώσεων δυσχερές¹⁴⁰. Για τους λόγους αυτούς, υποστηρίχθηκε ότι στην περίπτωση κατάσχεσης τραπεζικής κατάθεσης εις χείρας τράπεζας ως τρίτης, πρέπει και αρκεί να αναφέρεται μόνον το είδος της κατάθεσης¹⁴¹. Με άλλα λόγια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι πληρούνται η αναγκαία προϋπόθεση του ορισμένου της απαίτησης, όταν πρόκειται απλώς για διερευνητική κατάσχεση, ή όταν στο κατασχετήριο περιλαμβάνονται όλες οι απαιτήσεις του πελάτη κατά της τράπεζας από οποιαδήποτε έννομη σχέση ή όλα τα πιστωτικά υπόλοιπα μελλοντικών λογαριασμών¹⁴².

Διευκρινίζεται ότι οι όποιες παραλείψεις σχετικά με τα στοιχεία του κατασχετηρίου, εφόσον δεν τάσσονται με ποινή ακυρότητας στην παρ. 1 του άρθ. 983 ΚΠολΔ, μπορούν να προκαλέσουν την ακυρότητά του, μόνον εάν γίνει επίκληση και απόδειξη οικονομικής βλάβης¹⁴³. Είναι, άλλωστε, λογικό ο επισπεύδων την κατάσχεση δανειστής να μην διαθέτει σε κάθε περίπτωση τις απαραίτητες πληροφορίες για την εξειδίκευση της κατάθεσης που κατάσχεται και η ύπαρξη περιθωρίων βλάβης στην τράπεζα από την παράλειψη εξειδίκευσης της κατάσχεσης να μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον κατ' εξαίρεση, και σε συνάρτηση με το τυχόν ακατάσχετο της απαίτησης, π.χ. όταν πρόκειται για κατάσχεση μισθών ή συντάξεων¹⁴⁴, δεδομένου ότι η τράπεζα έχει τη δυνατότητα ελέγχου των κάθε μορφής καταθέσεων, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην κινδυνεύει παραβιάζοντας τα όρια του απορρήτου με τη δήλωση που θα υποβάλλει¹⁴⁵.

Συνοψίζοντας, ο δανειστής που επισπεύδει κατάσχεση εις χείρας τράπεζας ως τρίτης θα πρέπει να προβεί στην εξειδίκευση της υπό κατάσχεση απαίτησης κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η τράπεζα να είναι σε θέση να προβεί σε ακριβή και αληθινή δήλωση κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ · η αντικειμενική αδυναμία του δανειστή ή έστω η ανυπέρβλητη δυσχέρειά του να λάβει ακριβείς πληροφορίες σχετικά με την υπό κατάσχεση απαίτηση, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, έτσι ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο η δικαστική προστασία του δανειστή να καταστεί αναποτελεσματική και θεωρητική μόνο, μέσω της πρακτικής αδυναμίας του να προσβάλει παραδεκτως την αρνητική δήλωση της τράπεζας¹⁴⁶.

140. Αντίστοιχη δυσκολία παρουσιάζει και ο εντοπισμός του συγκεκριμένου υποκαταστήματος της τράπεζας που τηρείται ο λογαριασμός του καθ' ου η κατάσχεση, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια.

141. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 446· Ψυχομάνης, ΔΕΕ 2002, 476· Ταμαμίδης (2005), 33.

142. Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο, 2001⁵, 169.

143. Μπρίνιας, Αναγκαστική Εκτέλεσις, 1980², τ.ΙΙΙ, 1333.

144. Ταμαμίδης (2005), 34.

145. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 447.

146. ΜΠρΤρ 738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006, σημ. Κουτσούκη 1009 επ.

2. Η επίδοση του κατασχετηρίου εγγράφου

2.1. Παρουσίαση του προβλήματος

Η κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης είχε αρχικά ρυθμιστεί από το Κεφάλαιο Θ', άρθρα 87-94, του ν.δ. της 17^{ης} Ιουλίου/13^{ης} Αυγούστου 1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών». Η εισαγωγή, όμως, του ΚΠολΔ στον οποίο περιέχονται ειδικές διατάξεις για την κατάσχεση εις χείρας τρίτου, έθεσε το ερώτημα κατά πόσον οι διατάξεις του ανωτέρω ν.δ. παραμένουν σε ισχύ δεδομένου του διαφορετικού ρυθμιστικού τους περιεχομένου εν σχέσει με τις ρυθμίσεις του ΚΠολΔ για την κατάσχεση εις χείρας τρίτου.

Ωστόσο, λόγω της σύνδεσης που είχε νομολογιακά επικρατήσει μεταξύ του απορρήτου και του ακατάσχετου των τραπεζικών καταθέσεων και της κατ' επέκταση αυτής, αδυναμίας κατάσχεσής τους, η όλη διαδικασία παρέμενε ανενεργή και το ζήτημα δεν είχε απασχολήσει ιδιαίτερα θεωρία και νομολογία. Με τη θέση σε ισχύ του άρθ. 24 του ν. 2915/2001 και την οριστική αποσύνδεση του απορρήτου των καταθέσεων από το ακατάσχετό τους, το ζήτημα της διαδικασίας που θα έπρεπε να ακολουθηθεί για την έγκυρη επιβολή της κατάσχεσης επανήλθε στο προσκήνιο.

Αρχικά, είχε υποστηριχθεί η άποψη ότι οι διατάξεις του ν.δ. 17.7./13.8.1923, εκτός από τα άρθ. 60, 63, 92 και 94 αυτού διατηρούνται σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του ΚΠολΔ, δυνάμει του άρθ. 52 αριθμ. 3 ΕισΝΚΠολΔ¹⁴⁷ και ως εκ τούτου ότι η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων ρυθμίζεται από αυτά. Το ίδιο το λεκτικό, όμως, της διάταξης του άρθ. 52 αριθμ.3 ΕισΝΚΠολΔ ήταν αυτό που προκάλεσε τη διάσταση απόψεων ως προς την αληθή βούληση του νομοθέτη και έγινε η αφορμή να υποστηριχθεί ότι οι διατάξεις του ως άνω ν.δ. με την εισαγωγή του ΚΠολΔ καταργήθηκαν στο σύνολό τους¹⁴⁸. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθ. 52 αριθμ. 3 ΕισΝΚΠολΔ «Διατηρούνται σε ισχύ...3) οι διατάξεις του νομοθετικού διατάγματος της 17 Ιουλίου/13 Αυγούστου 1923 “περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών”, που αφορούν την αναγκαστική εκτέλεση για ικανοποίηση απαιτήσεων που ασφαρίζονται με ενέχυρο ή υποθήκη, εκτός από τις διατάξεις των άρθρων 60, 63, 92 και 94, οι οποίες καταργούνται από την εισαγωγή του ΚΠολΔ...». Η αναφορά του νομοθέτη ειδικά στη διατήρηση σε ισχύ των διατάξεων που αφορούν στην αναγκαστική εκτέλεση για ικανοποίηση απαιτήσεων που ασφαρίζονται με ενέχυρο ή υποθήκη, αφήνει το περιθώριο δημιουργίας αμφιβολιών και υποστήριξης και της αντίθετης άποψης: ότι με εξαίρεση τα άρθρα 25-67 του ν.δ. του 1923, τα οποία και μόνον αναφέρονται στην αναγκαστική εκτέλεση για ικανοποίηση απαιτήσεων που ασφαρίζονται με ενέχυρο ή

¹⁴⁷. Μπέης, Η συνέχιση των εκκρεμών υποθέσεων κατά τον νέο ΚΠολΔ, 1968, 73· Μπρίνιας (1980²) τ. III, 1257· Γέσιου-Φαλτσή, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτέλεσης-Ειδικό Μέρος, 2001, 879· Η ίδια, ΔΙΚΗ 2002, 443· Ταμαζίδης (2005), 132· Καστριώτης, ΔΙΚΗ 2007, 69.

¹⁴⁸. Κύριος υποστηρικτής της άποψης αυτής ο Μάζης, ΝοΒ 2002, 648 επ.

υποθήκη, όσα άλλα περιέχουν κάποια άλλη δικονομική ρύθμιση, όπως τα άρθρα 87 επ, καταργήθηκαν σύμφωνα με τον ορισμό του άρθ. 1 περ. ε' και στ' του ΕισНКΠολΔ¹⁴⁹.

Η προαναφερθείσα θέση υπέρ της κατάργησης των διατάξεων στηρίχθηκε, κατά κύριο λόγο, στο επιχείρημα ότι εάν η βούληση του νομοθέτη ήταν να διατηρηθεί η ισχύς των διατάξεων αυτών, τότε δεν θα παρέλειπε να τις αναφέρει ρητά, όπως την αναγκαστική εκτέλεση στο ενέχυρο και στην υποθήκη¹⁵⁰. Επιπλέον, δεν μπορεί να μην ληφθεί υπόψη, κατά την ανωτέρω άποψη, το γεγονός ότι οι ρυθμίσεις των άρθ. 87 επ του ν.δ. του 1923 ήταν εξαιρετικά ατελείς, σε αντίθεση με τις περιεκτικές ρυθμίσεις που εισήχθησαν με τον ΚΠολΔ για το ζήτημα της κατάσχεσης εις χείρας τρίτου, καθώς και ότι βάσει των ρυθμίσεων του ν.δ. είχε αποτελέσει η καταργηθείσα Πολιτική Δικονομία, με αποτέλεσμα τα άρθ. 87 επ του ν.δ. να μην είναι εν πολλοίς συμβατά με τις διατάξεις του ΚΠολΔ¹⁵¹.

Σε επίπεδο νομολογίας, παρατηρήθηκε μια διακύμανση των αποφάσεων επί του ζητήματος. Η ΟΛΑΠ 19/2001¹⁵² κατέληγε στο συμπέρασμα ότι εφαρμοστές θα πρέπει να είναι οι διατάξεις του ΚΠολΔ για τη διαδικασία της κατάσχεσης εις χείρας τρίτου. Άλλες αποφάσεις, όπως η ΜΠρΘηβ 367/2002¹⁵³ κατέληξαν υπέρ της εφαρμογής, σε πρώτο επίπεδο, των διατάξεων του ν.δ. 17.7./13.8.1923, ενώ σχετικά με τις διατάξεις του ΚΠολΔ αναγνώρισαν μόνον τη συμπληρωματική εφαρμογή τους.

Παρόλα αυτά, και παραβλέποντας τα βάσιμα επιχειρήματα της θέσης υπέρ της μη ισχύος των διατάξεων του ν.δ. του 1923 ως προς τη διαδικασία κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων, κρατούσα θεωρήθηκε η πρώτη άποψη, ήτοι η διατήρηση σε ισχύ των άρθ. 87 επ. του ν.δ. του 1923, βασιζόμενη, κυρίως, στο εξ αντιδιαστολής επιχείρημα που προκύπτει από τη διατύπωση του άρθ. 52 αρ. 3 ΕισНКΠολΔ, ήτοι στο ότι γίνεται λόγος μόνο για κατάργηση των άρθ. 92 και 94 του ανωτέρω ν.δ. Σε συνέχεια του επιχειρήματος αυτού, αφ' ης στιγμής οι υπό κρίση διατάξεις του ν.δ. του 1923 δεν έχουν καταργηθεί ρητά, παραμένουν σε ισχύ και διαμορφώνουν το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου θα πρέπει να ενταχθεί και το άρθ. 24 του ν. 2915/2001. Οι δε διατάξεις του ΚΠολΔ επί του θέματος θα μπορούν να τυγχάνουν μόνο συμπληρωματικής εφαρμογής για την πλήρωση κενών (π.χ. 42 παρ. 3 και 53 παρ.2 ν.δ. 17.7./13.8.1923)¹⁵⁴.

149. Μάζης, ΝοΒ 2002, 648.

150. Μάζης, ΝοΒ 2002, 651.

151. Μάζης, ΝοΒ 2002, 651.

152. ΟΛΑΠ 19/2001, ΑρχΝ 2002, 212 επ, με σημ. Αλάπαντα, 214 επ = ΕΕργΔ 2002, 489 επ = ΕΔΚΑ 2002, 211 επ = ΝοΒ 2002, 685 επ = ΔΕΕ 2002, 190 επ με σημ. Κουτσούκη, 192 επ = ΕλλΔ/νη 2002, 79 επ = ΔΙΚΗ 2002, 133 επ.

153. ΜΠρΘηβ 367/2002, ΔΙΚΗ 2003, 233 επ.

154. Γέσιου-Φαλτσή (2001), 402.

2.2. Ειδικότερα η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 90 ν.δ. 17.7/13.8.1923

Ένα εκ των ζητημάτων που δημιούργησαν τα περισσότερα προβλήματα στην πράξη κατά την επιβολή κατάσχεσης επί τραπεζικής κατάθεσης, συνδεόταν με την ύπαρξη ή μη υποχρέωσης για επιβολή αυτής στο συγκεκριμένο υποκατάστημα της τράπεζας, όπου τηρείται η κατάθεση του καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη.

Στο άρθρο 90 του ν.δ. 17.7/13.8.1923, ορίζεται ότι «1. εάν η εταιρία έχη και υποκαταστήματα εν Ελλάδι, κατάσχεσις εις χείρας αυτής, ως τρίτης, επιτρέπεται μόνον παρά τω καταστήματι ή υποκαταστήματι, ένθα υφίσταται η κατάθεσις ή άλλη οφειλή προς τον καθ' ου η κατάσχεσις. 2. Εάν η εταιρία έχη υποκαταστήματα και εν τη αλλοδαπή, η εν Ελλάδι κατάσχεσις δεν περιλαμβάνει και τας εν αλλοδαπή οφειλάς». Ενόψει της ως άνω διάταξης εγείρετο το ζήτημα – που έχει πλέον επιλυθεί με πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια – εάν η επίδοση του κατασχετηρίου θα έπρεπε να λάβει χώρα στο συγκεκριμένο υποκατάστημα της τράπεζας που τηρείτο ο προς κατάσχεση καταθετικός λογαριασμός ή εάν αρκούσε η επίδοση του κατασχετηρίου στην έδρα της τράπεζας, δεδομένης και της δυσκολίας ανεύρεσης του συγκεκριμένου υποκαταστήματος.

Σύμφωνα με μια υποστηριχθείσα στη θεωρία άποψη, η ισχύς του άρθ. 90 ν.δ. 17.7./13.8.1923 διατηρήθηκε σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του ΕισНКΠολΔ, καθώς και του άρθ. 24 ν. 2915/2001¹⁵⁵. Οι μόνοι λόγοι που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την πρόταση κατάργησής του, συνεχίζει η ίδια άποψη, θα ήταν δικαιοπολιτικής φύσης, με κύριο άξονά τους την πραγματική, σε ορισμένες περιπτώσεις, αδυναμία εγκαίρου και ασφαλούς εντοπισμού του υποκαταστήματος στο οποίο τηρείται ο συγκεκριμένος λογαριασμός.

Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή¹⁵⁶, το άρθ. 90 ν.δ. 17.7./13.8.1923 υπερισχύει του ΚΠολΔ, έχει, ωστόσο, παύσει να ανταποκρίνεται στις σημερινές συνθήκες και ο ρόλος του συνοψίζεται στο ότι καθιερώνει έναν ειδικό τρόπο επιβολής κατάσχεσης εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης, ο οποίος συνίσταται στην επίδοση του κατασχετηρίου όχι στον νόμιμο εκπρόσωπό της, ήτοι στην έδρα της, αλλά, στο συγκεκριμένο κατάστημα ή υποκατάστημα στο οποίο υφίσταται η κατάσχεση. Κατά την ίδια άποψη, η επίδοση στην έδρα της τράπεζας ή σε κατάστημα διαφορετικό από εκείνο στο οποίο τηρείται ο λογαριασμός, δεν συνεπάγεται το ανυπόστατο της επίδοσης του κατασχετηρίου, αφενός διότι η επίδοση στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί συντελεσθείσα και αφετέρου επειδή στα υποκαταστήματα δεν μπορεί να αναγνωρισθεί αυτοτελής

¹⁵⁵. Κοτσίρης, σε Κοτσίρη/Τριανταφυλλάκη/Γραμματικά/Κουτσούκη, Συνήγορος, 2001, 263· Τσαντίνης, Κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης μετά το Ν. 2915/2001: Ισχύει ακόμη σήμερα το άρθρο 90 Ν.Δ. 17.7.-13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών;», ΧρΙΔ 2007, 307 επ.

¹⁵⁶. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 445 επ.

νομική προσωπικότητα¹⁵⁷. Ακόμη και εάν η επίδοση συντελεστεί στην έδρα της τράπεζας ή σε άλλο κατάστημα από εκείνο στο οποίο τηρείται ο λογαριασμός, δεν πρόκειται για ανυπόστατη επίδοση, αλλά, για άκυρη. Ως εκ τούτου, η τράπεζα δεν έχει στην περίπτωση αυτή το δικαίωμα να μην ανταποκριθεί στην κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ υποχρέωσή της για υποβολή δηλώσεως, αλλά, διατηρεί μόνο το δικαίωμα άσκησης ανακοπής με την επίκληση οικονομικής βλάβης (άρθ. 159 αριθμ. 3 ΚΠολΔ)¹⁵⁸. Συνεχίζοντας, η ίδια άποψη υποστηρίζει ότι η θεμελίωση της προαναφερθείσας οικονομικής βλάβης είναι δύσκολο να θεμελιωθεί λόγω της υπάρχουσας πλέον τεχνολογικής υποδομής των τραπεζών, του πελατοκεντρικού συστήματος που συνδέει τα υποκαταστήματα της κάθε τράπεζας, επιτρέποντας την έρευνα σχετικά με την ύπαρξη και το ύψος της κατάθεσης επ' ονόματι του καθ' ου η εκτέλεση¹⁵⁹.

Κατά μια άλλη, αυστηρότερη εκδοχή, η διάταξη του άρθ. 90 ν.δ. 17.7./13.9.1923 είχε ήδη καταργηθεί, καθώς το υποστηριζόμενο από μερίδα της θεωρίας επιχείρημα εξ αντιδιαστολής που συνάγεται από το άρθ. 52 αριθμ.3 ΕισΝΚΠολΔ περί μη κατάργησης της διάταξης με την εισαγωγή του ΚΠολΔ, θεωρείται ανεπαρκές¹⁶⁰.

Από την άλλη πλευρά, η νομολογία τασσόταν υπέρ της διατήρησης σε ισχύ όλων των διατάξεων του ν.δ. του 1923, που δεν είχαν ρητά καταργηθεί με το άρθ. 52 αριθ. 3 του ΕισΝΚΠολΔ, μεταξύ των οποίων είναι και το άρθρο 90¹⁶¹. Εξαίρεση στην εν πολλοίς παγιωμένη θέση της νομολογίας επί του ζητήματος, αποτελεί η έκδοση της απόφασης ΜΠρΤρ 738/2002¹⁶², η οποία έκρινε ότι δεν αποτελεί απαραίτητο στοιχείο του κατασχετηρίου η αναφορά του συγκεκριμένου υποκαταστήματος στο οποίο τηρείται ο λογαριασμός, διότι το τελευταίο μπορεί να ανευρεθεί από την τράπεζα μετά τον προσδιορισμό του αριθμού λογαριασμού βάσει των στοιχείων του καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη, τα οποία περιέχονται στο κατασχετήριο. Πιο κοντά στο δόγμα των οικονομικών ακυροτήτων ήταν η ΜΠρΘεσ 30152/2002¹⁶³, η οποία και απέρριψε ανακοπή του καθ' ου η κατάσχεση, διατυπώνοντας το επιχείρημα ότι η παράλειψη αναφοράς από τον επισπεύδοντα στο κατασχετήριο του υποκαταστήματος στο οποίο τηρείται ο λογαριασμός δεν δύναται να επιφέρει ακυρότητα της εκτέλεσης, παρά μόνον

157. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 445.

158. Μπρίνιας (1980²), τ. ΙΙΙ, 1370 επ.

159. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 445.

160. Μπέης, παρατ. στην ΟΛΑΠ 19/2001, ΔΙΚΗ 2002, 139 επ· Ψυχομάνης, ΔΕΕ 2002, 478, όπου αναφέρεται ότι το άρθ. 90 του ν.δ. του 1923 δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής σήμερα, τυχόν δε επίκλησή του εις βάρος του κατασχόντος δανειστή θα μπορούσε να αποκρουσθεί από αυτόν βάσει του άρθ. 281 ΑΚ, λόγω μεταβολής των συνθηκών που είχαν οδηγήσει στη θέσπισή του.

161. ΠΠρΘεσ 2575/1972, ΝοΒ 1973, 223· ΠΠρΑθ 8765/1975, ΕΕμπΔ 1975, 593· ΜΠρΘηβ 367/2002, ΔΙΚΗ 2003, 233.

162. ΜΠρΤρ 738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006, με σημ. Κουτσούκη 1009.

163. ΜΠρΘεσ 30152/2002, ΝοΒ 2004, 284.

εφόσον ο λόγος της ανακοπής συνοδεύεται από τον ισχυρισμό της πρόκλησης οικονομικής βλάβης (άρθ. 159 αριθμ. 3 ΚΠολΔ).

Σε επίπεδο εφετειακών αποφάσεων, με την ΕφΑθ 2438/2004¹⁶⁴ κρίθηκε ότι πρόκειται για ανυπόστατη κατάσχεση, εάν η επίδοση δεν συντελεστεί στο συγκεκριμένο υποκατάστημα της τράπεζας όπου τηρείται ο λογαριασμός. Επομένως, εφόσον θα πρόκειται για ανυπόστατη κατάσχεση στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης, δεν θα παράγεται και υποχρέωση της τελευταίας για υποβολή δήλωσης, ενώ εάν επρόκειτο για άκυρη κατάσχεση, η οποία παράγει έννομες συνέπειες εωσότου ακυρωθεί θα υπείχε η τράπεζα υποχρέωση υποβολής σχετικής δήλωσης¹⁶⁵.

Η ύπαρξη των ανωτέρω αντίθετων απόψεων, σε συνδυασμό με την τεχνολογική εξέλιξη των τραπεζικών συστημάτων, η οποία θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ακόμη και σήμερα υπάρχουν τράπεζες που δεν διαθέτουν το λεγόμενο πελατοκεντρικό σύστημα, ή ακόμη και εάν το διαθέτουν, δεν ανταποκρίνεται σε τεχνολογική εξέλιξη τέτοια, ώστε να εμφανίζει το σύνολο των δεκτικών κατασχέσεως εις χείρας της τράπεζας περιουσιακών στοιχείων του καθ' ου – είχαν ανοίξει το δρόμο για τη νομοθετική παρέμβαση επί του ζητήματος η οποία θα έδινε λύση στο πρόβλημα του τόπου επίδοσης του κατασχετηρίου στην περίπτωση της κατάσχεσης εις χείρας τράπεζας ως τρίτης.

2.3. Η νεοεισαχθείσα διάταξη του άρθρου 983 παρ. 4 ΚΠολΔ

Τα όσα έχουν εκτεθεί ανωτέρω κρίνεται σκόπιμο να συμπληρωθούν από τις ακόλουθες παρατηρήσεις: Η διχογνωμία αναφορικά με την ισχύ ή μη του άρθ. 90 του ν.δ. 17.7./13.8.1923, καθώς και η δικαιολογημένη δυσχέρεια του δανειστή να εντοπίσει το συγκεκριμένο κατάστημα ή υποκατάστημα που τηρούνταν ο λογαριασμός είχαν ως αποτέλεσμα το σχετικά μικρό αριθμό των διενεργούμενων κατασχέσεων εις χείρας τραπεζών και κατ' επέκταση αποφάσεων επί αντιδικιών σχετικά με το κύρος των κατασχέσεων αυτών¹⁶⁶. Ωστόσο, παρά τη δικαιολογημένη, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, αδυναμία ή δυσκολία του δανειστή να εντοπίσει το συγκεκριμένο υποκατάστημα της τράπεζας ώστε να επιδώσει εκεί το κατασχετήριο, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι επρόκειτο για μια γενικευμένη κατάσταση που είχε καταστήσει ανενεργή την όλη διαδικασία. Το γεγονός ότι υπήρχε ένας σημαντικός αριθμός

¹⁶⁴. ΕφΑθ 2438/2004, (αδημ.) σε *Ταμαμίδης* (2005), 111. Ανάλογου περιεχομένου οι ΕφΑθ 1371/2004 (αδημ.) και ΕφΑθ 1372/2004 (αδημ.), ομοίως σε *Ταμαμίδης* (2005), 111.

¹⁶⁵. *Ταμαμίδης* (2005), 110, όπου σημειώνεται ότι «στην πραγματικότητα, οι περισσότερες τράπεζες, όταν το κατασχετήριο δεν επιδίδεται στο συγκεκριμένο υποκατάστημα που υφίσταται η κατάθεση, αρνούνται να προβούν σε καταφατική δήλωση, αρκούμενες στην υποβολή αρνητικής δηλώσεως με επίκληση της παραβάσεως του άρθρου 90 ν.δ. 1923, με παράλληλη όμως δέσμευση του ποσού της καταθέσεως μέχρι την πάροδο της προθεσμίας ασκήσεως ανακοπής κατά της δηλώσεως».

¹⁶⁶. *Ταμαμίδης* (2005), 114.

κατασχέσεων που συντελούνταν με επίδοση του κατασχετηρίου στο συγκεκριμένο υποκατάστημα της τράπεζας ήταν δηλωτικό του ότι δεν θα έπρεπε να θεωρηθεί δεδομένη η άγνοια του δανειστή επ' αυτού¹⁶⁷. Ειδικότερα, στην περίπτωση κατά την οποία η απαίτηση του δανειστή βάσει της οποίας επισπεύδει την αναγκαστική εκτέλεση δεν είναι περιστασιακή, αλλά, εμφανίζει στοιχεία διάρκειας ή υφίσταται μακροχρόνια συνεργασία μεταξύ επισπεύδοντος και οφειλέτη, τότε είναι πιθανό να γνωρίζει ο δανειστής την τράπεζα και το υποκατάστημα όπου τηρείται ο λογαριασμός επ' ονόματι του οφειλέτη. Στην πράξη σημαντική πηγή πληροφόρησης του δανειστή αποτελεί η αναγραφή του συγκεκριμένου λογαριασμού και του υποκαταστήματος όπου τηρείται στα διάφορα αξιόγραφα που εκδίδει ο καθ' ου η κατάσχεση είτε ως μέσα πληρωμών, είτε ως μέσα παροχής πίστωσης¹⁶⁸.

Με το άρθρο 57 του ν. 3994/2011 προστέθηκε παράγραφος 4 στο άρθρο 983 του ΚΠολΔ με το ακόλουθο περιεχόμενο «4. Για την κατάσχεση στα χέρια πιστωτικού ιδρύματος ως τρίτου το έγγραφο επιδίδεται στην έδρα ή σε οποιοδήποτε κατάστημά του». Με την εισαγωγή της ως άνω διάταξης το ζήτημα επιλύθηκε παρέχοντας τη δυνατότητα στον επισπεύδοντα την εκτέλεση να επιδώσει το κατασχετήριο σε οποιοδήποτε κατάστημα της τράπεζας, όχι απαραίτητα σ' αυτό όπου τηρείται ο λογαριασμός, ή στην έδρα της, παράγοντας τα ίδια έννομα αποτελέσματα. Πρόκειται για μια ρύθμιση η εισαγωγή της οποίας θα μπορούσε να θεωρηθεί επιβεβλημένη, ενόψει της σωρείας προβλημάτων που προέκυπταν στην πράξη, αλλά και της ανασφάλειας δικαίου που δημιουργούσε το προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς. Σημειώνεται, επίσης, ότι η ασφαλέστερη οδός για το δανειστή είναι, σε κάθε περίπτωση, η επίδοση του κατασχετηρίου στην έδρα της τράπεζας, διότι η ηλεκτρονική διασύνδεση του δικτύου των τραπεζών διευκολύνει την ολοκληρωμένη πληροφόρησή του από τα κεντρικά της τράπεζας, ως προς την ύπαρξη λογαριασμού του οφειλέτη σε οποιοδήποτε κατάστημα αυτής¹⁶⁹.

3. Δημόσια κατάθεση του κατασχεθέντος εις χείρας της τράπεζας ποσού

Ένα ακόμη από τα ανακύπτοντα ζητήματα κατά την κατάσχεση καταθέσεων εις χείρας της τράπεζας είναι αυτό της διαδικασίας που θα ακολουθηθεί προκειμένου ο επισπεύδων δανειστής να εισπράξει το ποσό, ως προς το οποίο η τράπεζα έχει προβεί σε καταφατική δήλωση κατ' άρθρο 985 ΚΠολΔ.

Σε πρώτο επίπεδο, μπορούν να εφαρμοστούν οι γενικές διατάξεις του ΚΠολΔ σχετικά με την κατάσχεση εις χείρας τρίτου και ειδικότερα το άρθρ. 988 παρ. 1 εδ. α'

¹⁶⁷. Τσαντίνης, ΧρΙΔ 2007, 308.

¹⁶⁸. Ταμαμίδης (2005), 114.

¹⁶⁹. Αιτιολογική Έκθεση ν. 3994/2011, σελ. 28.

ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο εάν ο τρίτος δηλώσει ότι η απαίτηση που κατασχέθηκε υπάρχει και επαρκεί για την ικανοποίηση εκείνου ή εκείνων που επέβαλαν την κατάσχεση, τότε οφείλει μετά την πάροδο οκτώ ημερών από την κοινοποίηση της κατάσχεσης σε εκείνον κατά του οποίου έγινε η εκτέλεση, εάν ο τελευταίος κατοικεί στην Ελλάδα και τριάντα ημερών εάν κατοικεί στο εξωτερικό ή είναι αγνώστου διαμονής, να καταβάλει στον επισπεύδοντα την κατάσχεση το ποσό για το οποίο έγινε η κατάσχεση. Στην περίπτωση αυτή η καταβολή του ποσού για το οποίο έγινε καταφατική δήλωση γίνεται απευθείας από την τράπεζα στον κατασχόντα δανειστή¹⁷⁰.

Δεύτερη εκδοχή αποτελεί η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρ. 87 επ. του ν.δ. 17.7/13.8.1923¹⁷¹. Το άρθρο 87 ορίζει ότι η τράπεζα εις χείρας της οποίας έγινε η κατάσχεση δικαιούται («δύνатаι») να προχωρήσει σε δημόσια παρακατάθεση¹⁷² του ποσού αυτού και στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρ. 88 του ίδιου ν.δ., η ανάληψη του παρακατατεθειμένου ποσού γίνεται κατόπιν δικαστικής άδειας. Εφόσον πρόκειται για κατάσχεση εις χείρας της Εθνικής Τράπεζας ως τρίτης, δικαιούται να προβεί σε κατάθεση του κατασχεθέντος ποσού σε λογαριασμό καταθέσεως σε πρώτη ζήτηση τηρούμενο στην ίδια¹⁷³. Κατ' επέκταση, η επιλογή της εφαρμογής των άρθρων 87 επ. του ν.δ. 17.7./13.8.1923, συνεπάγεται την ευχέρεια της τράπεζας να προβεί σε δημόσια παρακατάθεση του ποσού¹⁷⁴, εκτός κι αν πρόκειται για την Εθνική Τράπεζα, η οποία έχει και την επιπλέον δυνατότητα που ήδη αναφέρθηκε.

Ωστόσο, το ζήτημα της διαδικασίας που θα ακολουθηθεί δεν φαίνεται να έχει τόση σημασία από ουσιαστικής πλευράς, αλλά είναι κυρίως θέμα που αφορά όχι στο εάν θα ικανοποιηθεί ο δανειστής, αλλά, στο χρονικό σημείο που θα γίνει αυτό και στην οικονομική επιβάρυνση που μπορεί να συνεπάγεται, εάν εφαρμοσθούν οι διατάξεις του ν.δ. 1923. Η προκρινόμενη από τον ΚΠολΔ διαδικασία είναι απλούστερη και οδηγεί

170. Για την έννοια της επάρκειας της κατασχεθείσας απαίτησης εις χείρας τρίτου και την υποχρέωση αυτού προς καταβολή του κατασχεθέντος ποσού στον κατασχόντα δανειστή βλ. σχετικά *Καστριώτη*, Προβλήματα περί την εφαρμογή του άρθρου 988 ΚΠολΔ, ΑρχΝ 1996, 129 επ.

171. Η εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 87-94 του ν.δ. 17.7/13.8.1923 προκρίνεται και από την ΜΠρΑθ 733/2011, ΧρηΔικ 2011, 160 επ, στην οποία γίνεται λόγος για «*συμπληρωματική μόνον εφαρμογή των γενικών ρυθμίσεων των άρθρων 982 επ, που ισχύουν άμεσα, όπου υπάρχουν κενά, σύμφωνα με τα άρθρα 42 παρ.3 και 53 του ανωτέρω ν.δ.*».

172. Στο κείμενο του άρθρου γίνεται λόγος για «δικαστική κατάθεση», αυτό που εννοείται βέβαια είναι η κατάθεση στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, το οποίο είναι αποκλειστικά αρμόδιο για κάθε παρακατάθεση, η απόδοση της οποίας εξαρτάται από την έκδοση δικαστικής απόφασης.

173. Άρθρο 87 παρ. 2 ν.δ. 17.7/13.8.1923.

174. Πρόκειται για «ευχέρεια» και όχι για «υποχρέωση» της τράπεζας, όπως αναφέρεται σε *Γέσιου-Φαλτσή*, ΔΙΚΗ 2002, 453, σε *Ψυχοράνη*, ΔΕΕ 2002, 478, καθώς και σε *Ζαλαχώρη*, Η δημόσια παρακατάθεση τραπεζικών καταθέσεων κατασχεμένων εις χείρας των τραπεζών, ως τρίτων, και η δικαστική άδεια για την ανάληψή τους, ΔΙΚΗ 2003, 605. Αντίθετα, το ότι η δημόσια παρακατάθεση είναι υποχρεωτική για την τράπεζα υποστηρίζεται σε *Ταμαμίδη* (2005), 129.

στην άμεση είσπραξη του κατασχεμένου ποσού. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, θα πρέπει να διαγνωσθεί ποιες διατάξεις είναι εφαρμοστέες, σε νομολογιακό δε επίπεδο έχει επικρατήσει η άποψη ότι εφαρμοστέα είναι η διαδικασία του ν.δ. του 1923¹⁷⁵.

Αναφορικά με την εφαρμοστέα διαδικασία για τη χορήγηση της δικαστικής άδειας του άρθρου 88 παρ. 1 του ν.δ. 17.7/13.8.1923, είναι αυτή των ασφαλιστικών μέτρων, δηλ. καθ' ύλην αρμόδιο είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο, το οποίο θα εκδικάσει τη σχετική αίτηση κατά τα άρθρα 686 επ ΚΠολΔ. Πιο συγκεκριμένα, το ως άνω άρθρο κάνει λόγο για άδεια του Προέδρου και ως τέτοιος βάσει του άρθρου 1 παρ. 6 του ανωτέρω ν.δ. νοείται ο Πρόεδρος Πρωτοδικών, οπότε και καλείται σε εφαρμογή το άρθρο 3 παρ. 2 ΕισΝΚΠολΔ κατά το οποίο στις περιπτώσεις παραπομπής της αρμοδιότητας του Προέδρου Πρωτοδικών, καθιερώνεται αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου, το οποίο δικάζει κατά τη διαδικασία των άρθρων 686 επ ΚΠολΔ¹⁷⁶. Κατ' ουσίαν, οι χορηγούμενες δικαστικές άδειες για την ανάληψη των δημοσίων παρακατατεθειμένων χρημάτων εντάσσονται συστηματικά στα μη γνήσια ασφαλιστικά μέτρα, στα ρυθμιστικά της εκτελέσεως μέτρα, που κατά κανόνα λαμβάνονται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων¹⁷⁷. Συνεπώς, εφόσον γίνεται δεκτή η εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων, τίθεται το ερώτημα εάν εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 699 ΚΠολΔ, η οποία αποκλείει την άσκηση ένδικων μέσων που στρέφονται κατά αποφάσεων που δέχονται ή απορρίπτουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων. Το γεγονός ότι με την εκδοθησόμενη απόφαση λαμβάνεται ρυθμιστικό της εκτελέσεως μέτρο συνηγορεί υπέρ της εφαρμογής του κανόνα του άρθρου 699 ΚΠολΔ περί αποκλεισμού των ενδίκων μέσων¹⁷⁸. Αντίθετα, η ΕφΑθ 937/2004¹⁷⁹ αποφάνθηκε επί του ως άνω ζητήματος ότι «ενόψει του ότι η αίτηση δεν εισάγει προς διάγνωση γνήσια υπόθεση ασφαλιστικών μέτρων, αλλά με αυτήν τέμνεται οριστικώς η διαφορά, η δε από το άρθρο 88 του ν.δ. της 17 Ιουλίου 1923 παραπομπή στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 3 παρ.2 ΕισΝΚΠολΔ) γίνεται για την ανάγκη ταχείας επίλυσης της διαφοράς».

175. ΜΠρΘηβ 367/2002, ΔΙΚΗ 2003, 233 επ· ΕφΑθ 937/2004, ΧρΙΔ 2004, 547 επ· ΜΠρΠειρ 5809/2004 (αδημ.).

176. Ζαλαχώρης, ΔΙΚΗ 2003, 606· Καστριώτης, ΔΙΚΗ 2007, 66 επ.

177. Απαλαγάκη, Η εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων στις ιδιωτικού δικαίου διαφορές που δεν συνιστούν ασφαλιστικό μέτρο, ΔΙΚΗ 2003, 651 επ, όπου και επισημαίνεται ότι η επιλογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων σε τέτοιες περιπτώσεις είναι σύμφωνη και με άρθρα 20 Σ και 6 ΕΣΔΑ.

178. Ζαλαχώρης, ΔΙΚΗ 2003, 608· Ταμαΐδης (2005), 126.

179. ΕφΑθ 937/2004, ΧρΙΔ 2004, 547 επ.

III. Οι συνέπειες της κατάσχεσης για τα πιστωτικά ιδρύματα ως τρίτων εις χείρας των οποίων επιβάλλεται η κατάσχεση

1. Απαγόρευση καταβολής στο δικαιούχο/καθ'ου η κατάσχεση

Από το χρονικό σημείο της επιβολής της κατάσχεσης εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης επέρχονται συνέπειες τόσο ως προς την ίδια την τράπεζα όσο και ως προς τον καθ'ου η κατάσχεση.

Αναλυτικότερα, από την επίδοση του κατασχετηρίου στον καθ'ου¹⁸⁰ η κατάσχεση οφειλέτη δημιουργείται νομική δέσμευση της απαιτήσεως με αποτέλεσμα να απαγορεύεται η εκ μέρους του διάθεσή της¹⁸¹. Από την πλευρά της τράπεζας, δυνάμει του άρθ. 984 παρ. 2 εδ.α' *«απαγορεύεται και δεν παράγει έννομες συνέπειες για τον κατασχόντα η εξόφληση από την τράπεζα της κατασχεμένης απαίτησης...αφότου της επιδοθεί το έγγραφο του άρθρου 983, έστω και αν αυτό δεν επιδόθηκε ακόμη σε εκείνον κατά του οποίου γίνεται η κατάσχεση»*. Με τη ρύθμιση αυτή, καθιερώνεται η απαγόρευση καταβολής εις βάρος της τράπεζας, συμπληρώνοντας έτσι την απαγόρευση διαθέσεως που επιβάλλεται εις βάρος του καθ'ου η κατάσχεση, δεσμεύοντας με τον τρόπο αυτό αμφιμερώς την κατασχεμένη κατάθεση υπέρ του δανειστή που επιβάλλει την κατάσχεση¹⁸². Σε περίπτωση που η τράπεζα καταβάλει στο δικαιούχο καθ'ου η κατάσχεση, δεν απαλλάσσεται. Περαιτέρω, το κείμενο του νόμου αναφέρεται στον κατασχόντα γενικά, επομένως καλύπτεται όχι μόνον εκείνος που επέβαλε την πρώτη κατάσχεση, αλλά, και όλοι όσοι επέβαλαν επόμενες κατασχέσεις¹⁸³. Ειδικότερα ως προς την πολλαπλή κατάσχεση, σημειώνεται ότι το επιτρεπτό της επιβολής και δεύτερης κατάσχεσης εις χείρας του ίδιου τρίτου, αφορά σε κατασχέσεις που επισπεύδονται από διαφορετικούς δανειστές ή από τον ίδιο δανειστή για άλλη απαίτηση¹⁸⁴· δεν αφορά σε δεύτερη κατάσχεση που επισπεύδεται από τον ίδιο δανειστή για την ίδια απαίτηση. Συνεπώς, ο δανειστής, ο οποίος επέβαλε κατάσχεση μπορεί να παραιτηθεί και να επιβάλλει νέα. Η παραίτηση δε από την πρώτη κατάσχεση μπορεί να συναχθεί και σιωπηρά με την επιβολή της νέας, δεύτερης κατάσχεσης¹⁸⁵. Δεν είναι, όμως, παραδεκτή η επιβολή νέας κατάσχεσης εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης με ταυτόχρονη διατήρηση των δικαιωμάτων του επισπεύδοντος από την πρώτη κατάσχεση, χωρίς δηλ. προηγούμενη ή τουλάχιστον σύγχρονη

180. Το κατασχετήριο θα πρέπει να επιδοθεί στον καθ'ου η εκτέλεση εντός οκτώ ημερών από την επίδοσή του στον τρίτο.

181. Άρθρο 984 παρ. 1 ΚΠολΔ· Νικολόπουλος, Αναγκαστική Εκτέλεση, 2002, 235.

182. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 447.

183. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 447· Νικολόπουλος (2002), 232.

184. ΜΠρΤρ 361/2007, ΝΟΜΟΣ.

185. ΜΠρΧαλκ 61/1971, ΝοΒ 1972, 109 επ· ΜΠρΛαρ 9912/1987, ΑρχΝ 1088, 537 επ· ΜΠρΤρ 361/2007, ΝΟΜΟΣ.

παραίτηση από την πρώτη. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ο επισπεύδων δανειστής στερείται εννόμου συμφέροντος για την επιβολή της κατάσχεσης¹⁸⁶

Σημειώνεται ότι η δέσμευση του τραπεζικού λογαριασμού, συνεπεία της κατάσχεσης, παύει αναδρομικά όταν περάσει άπρακτη η προθεσμία για την άσκηση ανακοπής κατά της παράλειψης ή της αρνητικής δήλωσης της τράπεζας (άρθρο 986 ΚΠολΔ) ή εάν έχει ασκηθεί ανακοπή και η τελευταία έχει απορριφθεί τελεσίδικα¹⁸⁷.

2. Δυνατότητες συμψηφισμού απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος έναντι του καθ' ου η κατάσχεση

Πριν τη θέση σε ισχύ του ν. 2915/2001 είχε επικρατήσει ως πρακτική των πιστωτικών ιδρυμάτων ο συμψηφισμός των ανταπαιτήσεων τους κατά των καταθετών τους, διότι θεωρούσαν ότι το απόρρητο δεν ισχύει απέναντι στην τράπεζα¹⁸⁸. Αποτέλεσμα της πρακτικής αυτής ήταν να βρίσκονται οι τράπεζες σε προνομιακή θέση έναντι κάθε άλλου δανειστή¹⁸⁹.

Μετά την έναρξη ισχύος του ν. 2915/2001 το δικαίωμα της τράπεζας να συμψηφίζει ανταπαιτήσεις της κατά του καταθέτη μπορεί να ασκείται μόνον εντός των ορίων του άρθρου 984 παρ. 2 εδ. β' ΚΠολΔ. Με άλλα λόγια, ο συμψηφισμός είναι επιτρεπτός μόνον όταν πρόκειται για ανταπαιτήσή της που αποκτήθηκε πριν από την κατάσχεση. Η ανάγκη διάκρισης μεταξύ προγενέστερου και μεταγενέστερου της κατάσχεσης συμψηφισμού ανταπαιτήσεων της τράπεζας κατά του καθ' ου θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως συνέπεια της στέρησης του δικαιώματος διαθέσεως ως προς την κατασχεμένη απαίτηση, δοθέντος ότι η πρόταση του συμψηφισμού είναι δικαιοπραξία μονομερής, εκπονητική, επιφέρουσα διάθεση των εκατέρωθεν απαιτήσεων και ως τέτοια προϋποθέτει εξουσία διάθεσης και των δύο μερών.

Ο συμψηφισμός μπορεί να προταθεί, εφόσον επιτρέπεται, είτε πριν, είτε με, είτε και μετά τη δήλωση του άρθρου 985 ΚΠολΔ. Στις δύο πρώτες περιπτώσεις η δήλωση του τρίτου, η οποία θα είναι αρνητική, θα πρέπει να προσδιορίζει την αιτία, το είδος, το χρόνο αποκτήσεως και το ποσό της ανταπαιτήσεως, καθώς και το συμψηφισμό ως

186. Μπέης, Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, 1968, 196.

187. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 447.

188. ΑΠ 1915/1999, ΝοΒ 2000, 1407 επ, στην οποία χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «...δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ακατάσχετες κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 451 και 464 ΑΚ και επομένως ανεπίδεκτες συμψηφισμού και εκχωρήσεως οι χρηματικές απαιτήσεις καταθέτου της τράπεζας για απόδοση του πιστωτικού υπέρ αυτού υπολοίπου του σχετικού λογαριασμού καταθέσεως, εκ του νομίμου λόγου ότι το υπό των άρθρων 1 και 2 του Ν.Δ. 1059/1971 καθιερούμενο απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων αποκλείει από την τράπεζα την νομική δυνατότητα να εκπληρώσει την κατά το άρθρο 985 παρ. 1 ΚΠολΔ υποχρέωσή της ως τρίτης να δηλώσει αν υπάρχει η κατασχεθείσα στα χέρια της απαίτηση.»

189. Ψυχομάνης (2001⁵), 166.

λόγο απόσβεσης της κατασχεμένης απαίτησης¹⁹⁰. Στην τρίτη περίπτωση η πρόταση του συμψηφισμού θα γίνει παρά την αρχική δήλωση.

3. Η υποχρέωση του πιστωτικού ιδρύματος ως τρίτου να προβεί σε δήλωση

Όπως έχει λεχθεί, η υποχρέωση της τράπεζας για παροχή πληροφοριών στο δανειστή του οφειλέτη σχετικά με την ύπαρξη λογαριασμών του εις χείρας της γεννάται με την επίδοση του κατασχετηρίου στην τελευταία. Δεν υφίσταται υποχρέωση της τράπεζας να απαντά σε κάθε απλή αίτηση του δανειστή για την ύπαρξη λογαριασμών του οφειλέτη ή την κίνηση αυτών, εάν αυτή δεν περιβληθεί τον επίσημο τύπο του κατασχετηρίου εγγράφου.

Η ενέργεια που ακολουθεί την έγκυρη επίδοση του κατασχετηρίου είναι η δήλωση της τράπεζας, σύμφωνα με το άρθρ. 985 παρ.1 ΚΠολΔ, σχετικά με το αν υπάρχει η κατάθεση που κατασχέθηκε. Η δήλωση αυτή θα πρέπει να υποβληθεί εντός 8 ημερών από την επίδοση του κατασχετηρίου στην τράπεζα¹⁹¹. Στη συνέχεια, η διαδικασία εξελίσσεται ανάλογα με το περιεχόμενο της δήλωσης αυτής, ήτοι, εάν υποβληθεί καταφατική δήλωση, η τελευταία αποτελεί εκτελεστό τίτλο κατά της τράπεζας¹⁹², εάν είναι αρνητική ή ανακριβής, θα συνιστά τη διαδικαστική πράξη της εκτέλεσης που θα μπορεί να προσβληθεί με ανακοπή από τον επισπεύδοντα, όπως και το νομικό θεμέλιο για την επιδίκαση αποζημίωσης υπέρ του επισπεύδοντος και εις βάρος της τράπεζας¹⁹³.

Μόνη περίπτωση που ο τρίτος απαλλάσσεται από την υποχρέωση για δήλωση είναι όταν η κατάσχεση είναι ανυπόστατη. Σε περίπτωση, όμως, που η κατάσχεση πάσχει από δικονομική ακυρότητα¹⁹⁴, τότε, σύμφωνα με την κρατούσα θέση, η υποχρέωση της τράπεζας κατ' αρχήν υπάρχει. Η θέση αυτή στηρίζεται στο ότι μέχρι η ακυρότητα να απαγγελθεί, η κατάσχεση παράγει κανονικά όλες τις έννομες συνέπειές της και υφίσταται ο κίνδυνος της καταδίκης του τρίτου σε αποζημίωση, εάν κριθεί τελικά στη δίκη της ανακοπής, ότι η πλημμέλεια που ο τρίτος επικαλείται δεν του επιφέρει

190. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 448.

191. ΑΠ 249/2011, ΧρηΔικ 2011, 311 επ, όπου αναφέρεται ότι «Από τις διατάξεις των άρθρων 985, 986 και 988 ΚΠολΔ συνάγεται ότι ο τρίτος, στα χέρια του οποίου επιβλήθηκε κατάσχεση απαίτησης του καθ' ου η εκτέλεση, οφείλει μέσα σε οκτώ ημέρες από την επίδοση σ' αυτόν του κατασχετηρίου να δηλώσει στη γραμματεία του Ειρηνοδικείου του τόπου κατοικίας του, αν υπάρχει η απαίτηση και σε καταφατική περίπτωση να ενεργήσει σύμφωνα με τα οριζόμενα ειδικότερα στο άρθρο 988 ΚΠολΔ, διαφορετικά, αν η απαίτηση δεν υπάρχει ή πρόκειται για απαίτηση ακατάσχετη, πρέπει να προβεί σε αντίστοιχη αρνητική δήλωση, με την οποία εξομοιώνεται και η παράλειψη δήλωσης, δικαιούται δε αυτός που επέβαλε την κατάσχεση να ανακόψει την αρνητική (ρητή ή σιωπηρή) δήλωση μέσα στην προθεσμία του άρθρου 986 ΚΠολΔ, επικαλούμενος ανακρίβεια της δήλωσης.»· ΑΠ 1022/2011, ΧρηΔικ 2011, 488 επ.

192. Άρθρο 989 ΚΠολΔ.

193. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 449.

194. Π.χ. όταν το κατασχετήριο δεν περιέχει τα απαιτούμενα εκ του νόμου στοιχεία.

οικονομική βλάβη. Η άποψη ότι ο τρίτος δεν υποχρεούται σε δήλωση όταν η κατάσχεση στα χέρια του είναι άκυρη, αφού η κήρυξη της ακυρότητάς της έχει ως συνέπεια να θεωρείται ότι η διαδικαστική πράξη της κατάσχεσης δεν έγινε, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι αφορά στις περιπτώσεις που η ακυρότητα κηρύχθηκε¹⁹⁵.

Η παράλειψη ή η ανακρίβεια της δήλωσης της τράπεζας, εξομοιώνεται με αρνητική δήλωση και έχει ως αποτέλεσμα αφενός να έχει ο κατασχών δανειστής το δικαίωμα άσκησης ανακοπής (άρθρο 986 ΚΠολΔ) και αφετέρου την υποχρέωση αποζημίωσης¹⁹⁶ εκείνου που επέβαλε την κατάσχεση (άρθρο 985 παρ. 3 εδ. β' ΚΠολΔ). Στην περίπτωση αυτή, τίθεται το ζήτημα του προσδιορισμού του ύψους της αποζημίωσης που καλείται να καταβάλει η τράπεζα, η οποία παρέλειψε να προβεί στη δήλωση τρίτου, ενώ όφειλε, ή προέβη σε ανακριβή δήλωση σχετικά με την ύπαρξη της καταθέσεως που κατασχέθηκε¹⁹⁷. Ένα πρώτο μέρος ευθύνης του τρίτου δίνεται με τη διάταξη του άρθρου 984 παρ. 2 εδ. β' ΚΠολΔ, όπου ορίζεται ότι η απαγόρευση εξόφλησης της κατασχεθείσας απαίτησης ή ο συμψηφισμός της με μεταγενέστερη απαίτηση αφορά το ποσό για το οποίο έγινε η κατάσχεση. Ωστόσο, στο πεδίο των άρθρων 986 και 990 ΚΠολΔ η αναζήτηση του ύψους της ευθύνης της τράπεζας ως τρίτης γίνεται με εφαρμογή των κανόνων του ουσιαστικού δικαίου, μέσω της αναζήτησης του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ ζημίας του κατασχόντος και ζημιολογίου συμπεριφοράς του τρίτου¹⁹⁸. Ο δε καθορισμός της έκτασης αυτής γίνεται με κριτήρια ανεξάρτητα από τη διάταξη του άρθρου 984 παρ. 2 εδ. β' ΚΠολΔ. Επομένως, η ευθύνη της τράπεζας προς αποζημίωση του κατασχόντος υπολογίζεται, καταρχάς, βάσει του ποσού που αντιστοιχεί στην υφιστάμενη απαίτηση του καθ' ου η εκτέλεση κατά του τρίτου¹⁹⁹. Το ενδεχόμενο θεμελίωσης μεγαλύτερης αποζημίωσης προς τον κατασχόντα δανειστή, βάσει συγκεκριμένων περιστάσεων, δεν μπορεί εκ των προτέρων να αποκλεισθεί²⁰⁰.

Κλείνοντας, ίσως θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το κόστος που συνεπάγεται για την τράπεζα η διαδικασία της υποβολής δήλωσης τρίτου και να προβλεφθεί η μη υποχρέωσή της σε υποβολή δήλωσης τρίτου, όταν πρόκειται για ιδιαιτέρως μικρά

195. Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 449.

196. Γενεσιουργό λόγο ευθύνης της τράπεζας για αποζημίωση στην περίπτωση αυτή αποτελεί η παράλειψη υποβολής της δήλωσης αυτής καθεαυτή, χωρίς να χρειάζεται να αποδεικνύεται πρόσθετα και υπαιτιότητα. Τα στοιχεία της βάσης της αγωγής, όπως συνάγονται από την ΑΠ 15/1993, ΝοΒ 1993, 1069 επ, στην περίπτωση αυτή είναι: 1) Η παράλειψη υποβολής της δήλωσης ή η υποβολή ανακριβούς δήλωσης, 2) Ζημία, θετική ή αποθετική, εκείνου που επέβαλε την κατάσχεση, 3) Αιτιώδης συνάφεια, με την έννοια ότι η ζημία που επικαλείται ο κατασχών αποτελεί συνέπεια της παραλείψεως.

197. Ταμαμίδης (2005), 134.

198. Ψαρράκης, Περί της δηλώσεως του τρίτου εις χείρας του οποίου ευρίσκονται τα κατασχεθέντα αντικείμενα, ΕλλΔνη 1974, 365 επ.

199. Ταμαμίδης (2005), 137.

200. Μπρίνιανς (1980²) τ. ΙΙΙ, 1395 επ.

ποσά, για τα οποία επιβλήθηκε κατάσχεση εις χείρας της. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορούσε να αποφευχθεί η δαπάνη του χρόνου και του χρήματος που συνεπάγεται για την τράπεζα η υποβολή δήλωσης τρίτου για τις περιπτώσεις αυτές, οι οποίες εκ των πραγμάτων δεν μπορούν να οδηγήσουν σε ικανοποίηση του δανειστή.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Γ'

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ι. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης τραπεζικής κατάθεσης

Στο πλαίσιο του άρθρου 24 ν. 2915/2001 γίνεται λόγος για το ανίσχυρο, έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης, του απορρήτου των «κάθε μορφής καταθέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα». Θα ήταν σκόπιμο, στο σημείο αυτό, να γίνει μια σύντομη αναφορά στα βασικότερα είδη καταθέσεων και να διευκρινιστεί ποια υπάγονται στο ρυθμιστικό πεδίο του ως άνω άρθρου.

Χαρακτηριστικό της τραπεζικής κατάθεσης είναι ότι η τράπεζα αποδέχεται χρήματα ή άλλα επιστρεπτέα κεφάλαια, κατά κανόνα πελατών της, για φύλαξη, αναλαμβάνοντας την υποχρέωση απόδοσής τους κατά το συμφωνηθέντα χρόνο ή όποτε της ζητηθεί²⁰¹. Η τράπεζα αποκτά κυριότητα επί των κατατιθεμένων χρημάτων, αφού σύμφωνα με την κρατούσα σε θεωρία και νομολογία γνώμη, η σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης φέρει το χαρακτήρα της ανώμαλης παρακαταθήκης²⁰², επί της οποίας, σύμφωνα με το άρθ. 830 παρ. 1 ΑΚ, έχουν εφαρμογή, αφενός η περί δανείου διάταξη του άρθ. 806 ΑΚ, κατά την οποία η τράπεζα αποκτά κυριότητα των κατατιθεμένων πραγμάτων, αφετέρου δε η διάταξη του άρθ. 827 ΑΚ, που ορίζει ότι ο θεματοφύλακας, εάν ο παρακαταθέτης απαιτεί το πράγμα, οφείλει να το αποδώσει, ακόμη και αν δεν έχει περάσει η προθεσμία που ορίστηκε για τη φύλαξή τους²⁰³.

Στην τραπεζική κατάθεση θα πρέπει, εκτός των ανωτέρω στοιχείων, ο λήπτης των χρημάτων να είναι πιστωτικό ίδρυμα. Η διάκριση μεταξύ απλής και τραπεζικής κατάθεσης έχει σημασία, καθώς, σύμφωνα με το άρθ. 2 ν. 3601/2007, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, η κατ' επάγγελμα αποδοχή καταθέσεων μπορεί να συνιστά δραστηριότητα μόνον πιστωτικού ιδρύματος²⁰⁴.

Προκειμένου να συναφθεί σύμβαση κατάθεσης δεν είναι απαραίτητη η καταβολή μετρητών. Αντί μετρητών, μπορεί ο πελάτης να οπισθογραφήσει (λόγω πληρεξουσιότητας) υπέρ της τράπεζας αξιόγραφο εις διαταγήν, με τη συμφωνία το εισπραχθέν ποσό να πιστωθεί στο λογαριασμό του. Στην τελευταία αυτή περίπτωση συνιστάται ανώμαλη παρακαταθήκη, με την αναβλητική αίρεση της είσπραξης του ποσού που παριστούν οι τίτλοι²⁰⁵.

201. Ρόκας, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2002, 60.

202. ΠΠρΘεσ 4288/1983, Αρμ 1985, 24 επ· ΕφΑθ 11198/1988, ΕΕμπΔ 1990, 67 επ· ΠΠρΑθ 3224/1989, ΑρχΝ 1990, 569· ΠΠρΝαυπλ 34/1996, ΑρχΝ 1998, 90 επ· ΑΠ 844/2006, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 929/2009, ΧρΙΔ 2010, 99 επ.

203. ΑΠ 4/2000, ΕΕμπΔ 2000, 715 επ· ΑΠ 929/2009, οπ.

204. Η σημασία της διάκρισης έγκειται και στο ότι μόνο για τις τραπεζικές καταθέσεις προβλέπεται ο θεσμός της εγγύησης καταθέσεων.

205. Ρόκας (2002), 62.

Η απαίτηση από τη σύμβαση κατάθεσης είναι επιδεκτική διάθεσης. Η διάθεση μπορεί να λάβει τη μορφή μεταβίβασης, ενεχύρασης, καθώς και σύστασης επικαρπίας. Το ζήτημα της δυνατότητας διάθεσης των τραπεζικών καταθέσεων συνδέεται και με το απόρρητο αυτό. Η προβληματική θα αναπτυχθεί αφού εξεταστούν τα βασικότερα είδη τραπεζικών καταθέσεων.

1. Είδη τραπεζικών καταθέσεων

Το πλέον καθιερωμένο κριτήριο ταξινόμησης των τραπεζικών καταθέσεων, το οποίο συμβάλλει αποτελεσματικότερα στη συστηματοποίησή τους είναι αυτό του «χρόνου απόδοσής» τους²⁰⁶. Ως χρόνος απόδοσης νοείται το σημείο εκείνο κατά το οποίο μπορεί να ασκηθεί το δικαίωμα ανάληψης μέρους ή και του συνόλου του υπολοίπου του καταθετικού προϊόντος από το δικαιούχο του λογαριασμού. Με βάση αυτό το κριτήριο οι τραπεζικές καταθέσεις μπορούν να διακριθούν στις ακόλουθες κατηγορίες: α) καταθέσεις σε πρώτη ζήτηση, β) προθεσμιακές καταθέσεις και γ) καταθέσεις με προειδοποίηση.

1.1. Καταθέσεις σε πρώτη ζήτηση

Κυρίαρχο γνώρισμα αυτής της κατηγορίας καταθέσεων είναι ότι ο δικαιούχος της κατάθεσης δύναται να καταθέτει, καθώς και να αναλαμβάνει τα χρήματά του οποτεδήποτε. Στην εν λόγω κατηγορία εντάσσονται οι ακόλουθες μορφές λογαριασμών καταθέσεων: α) Λογαριασμοί καταθέσεων ταμιευτηρίου, β) Τρεχούμενοι λογαριασμοί καταθέσεων, γ) Λογαριασμοί καταθέσεων όψεως, δ) Λογαριασμοί στεγαστικού ταμιευτηρίου, ε) Λογαριασμοί ταμειακής διαχείρισης και στ) Λογαριασμοί διαθέσιμων κεφαλαίων²⁰⁷. Ακολουθεί ανάλυση των τριών πρώτων μορφών λογαριασμών καταθέσεων, οι οποίες συναντώνται συχνότερα στην τραπεζική πρακτική.

Οι λογαριασμοί καταθέσεων ταμιευτηρίου αποτελούν την πλέον παραδοσιακή μορφή λογαριασμού καταθέσεων. Οι λογαριασμοί αυτοί εξυπηρετούν τις αποταμιευτικές ανάγκες των ενδιαφερόμενων μερών, τα οποία αποσκοπούν στο να έχουν κάποια ωφέλεια, δηλ. «τόκο», από τα εκάστοτε υπόλοιπα των λογαριασμών τους. Δυνάμει της υπ' αριθμ. 1138/8/19.2.1960 απόφασης της Νομισματικής Επιτροπής απαγορεύεται η αποδοχή για πληρωμή επιταγών επί λογαριασμών ταμιευτηρίου, είτε από την ίδια την πληρώτρια, είτε από άλλη τράπεζα. Αναφορικά με την ενημέρωση του δικαιούχου του λογαριασμού για την χρεοπιστωτική κίνηση του τελευταίου, δεν προσδιορίζεται από τις ισχύουσες διατάξεις συγκεκριμένος τύπος αποδεικτικού που θα πρέπει να χορηγείται στο δικαιούχο, ωστόσο, έχει επικρατήσει

²⁰⁶. Στενημαχίτης, Καταθετικά προϊόντα – Θεσμικό πλαίσιο Τραπεζική τεχνική, 2003, 63.

²⁰⁷. Στενημαχίτης (2003), 65.

στην τραπεζική πρακτική η έκδοση και παράδοση σχετικού βιβλιαρίου, στο οποίο καταχωρούνται όλες οι χρεώσεις και οι πιστώσεις των εν λόγω λογαριασμών²⁰⁸. Επιπροσθέτως, οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να συνδέουν συγκεκριμένες παροχές με τους ως άνω λογαριασμούς, δυνάμει των αποφάσεων ΕΝΠΘ 500/17/10.6.1992 και 511/11/29.10.1992, με τις οποίες τους επιτράπηκε να δέχονται καταθέσεις ταμειυτηρίου συνδυαζόμενες με ασφάλιση ζωής ή αναπηρίας από ατύχημα ή νοσοκομειακής περίθαλψης, λόγω ασθένειας ή ατυχήματος, εφόσον πληρούνται οι καθοριζόμενες στις ανωτέρω αποφάσεις προϋποθέσεις.

Οι τρεχούμενοι λογαριασμοί καταθέσεων θεσμοθετήθηκαν με την υπ' αριθμ. 1590/2/22/1/1971 απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής. Μέχρι την έκδοση της υπ' αριθμ. 234/11.12.2009 απόφασης της ΕΤΠΘ, δικαιούχοι τρεχούμενου λογαριασμού μπορούσαν είναι μόνο φυσικά πρόσωπα. Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, στην έννοια των λογαριασμών καταθέσεων όψεως περιλαμβάνονται και οι τρεχούμενοι λογαριασμοί · και οι δύο αυτές κατηγορίες καταθέσεων²⁰⁹ μπορούν να έχουν ως δικαιούχο τους τόσο φυσικά όσο και νομικά πρόσωπα.

Η πίστωση του ανωτέρω είδους λογαριασμού μπορεί να γίνεται με την κατάθεση μετρητών ή επιταγών, καθώς και με την αυτοματοποιημένη ή όχι πίστωση, βάσει των κατά περίπτωση πάγιων εντολών του δικαιούχου του λογαριασμού. Οι χρεώσεις από τον τρεχούμενο λογαριασμό μπορεί να γίνονται με ταμειακά παραστατικά ανάληψης (εντάλματα πληρωμής) που υπογράφονται από τον ίδιο το δικαιούχο, με επιταγές έκδοσης του δικαιούχου του λογαριασμού, καθώς και με εντολές, πάγιες ή κατά περίπτωση, του δικαιούχου προς την τράπεζα στην οποία τηρείται ο λογαριασμός. Επιπλέον, σύμφωνα με την απόφαση ΕΝΠΘ 502/3/23.6.1982, η οποία καταργήθηκε με την ΕΤΠΘ 234/11.12.2009 επιτρεπόταν, κατόπιν συμφωνίας τράπεζας-καταθέτη, η δημιουργία χρεωστικού υπολοίπου²¹⁰ στον τρεχούμενο λογαριασμό, μέχρι του συνολογούμενου μεταξύ των μερών ποσού. Πλέον, όλοι οι όροι που διέπουν τους τρεχούμενους λογαριασμούς καταθέσεων (επιτόκιο, δημιουργία χρεωστικού υπολοίπου, χορήγηση βιβλιαρίου επιταγών, παροχή εγγύησης επιταγών κ.λπ.), οι οποίοι εντάσσονται, όπως αναφέρθηκε, στην έννοια των λογαριασμών όψεως, επιτρέπεται να καθορίζονται ελεύθερα από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Αναφορικά με τους λογαριασμούς καταθέσεων όψεως, πέραν των όσων έχουν ήδη αναφερθεί, σημειώνεται ότι πρόκειται για λογαριασμούς καταθέσεων με

208. Στενημαχίτης (2003), 150.

209. Για τους λογαριασμούς καταθέσεων όψεως δεν υφίστατο ποτέ περιορισμός ως προς το πρόσωπο του δικαιούχου.

210. Η χρηματοδότηση-πιστωτική διευκόλυνση των φυσικών προσώπων μέσω της δημιουργίας χρεωστικού υπολοίπου σε τρεχούμενο λογαριασμό συνιστά συγκεκριμένη μορφή πιστοδότησης, η οποία αποκαλείται ευχέρεια υπερανάληψης (overdraft).

«διαχειριστικό», κυρίως, χαρακτήρα, αφορούν, δηλ. στη διεκπεραίωση των εισπράξεων και των πληρωμών του δικαιούχου, χωρίς έντονο το στοιχείο της μακρόχρονης παραμονής των κεφαλαίων²¹¹. Στη τραπεζική πρακτική έχει επικρατήσει οι εν λόγω λογαριασμοί να ανοίγονται από εμπόρους, επαγγελματίες και νομικά πρόσωπα εν γένει για την εξυπηρέτηση της ταμειακής τους διαχείρισης. Το επιτόκιο εκτοκισμού των πιστωτικών υπολοίπων του λογαριασμού όψεως, καθώς και η συχνότητα λογισμού των τόκων – εάν έχει συνομολογηθεί επιτόκιο – καθορίζονται ελεύθερα από τις τράπεζες²¹². Περαιτέρω, σύμφωνα με την απόφαση ΕΤΠΘ 234/11.12.2006 οι υπεραναλήψεις από λογαριασμούς καταθέσεων όψεως δεν θα αφαιρούνται από τα υπόλοιπα των καταθέσεων, αλλά θα εμφανίζονται στη λογιστική κατάσταση που υποβάλλουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην ΤτΕ με βάση την υπ' αριθμ. ΠΔΤΕ 2558/7.2.2205 και θα βαρύνονται με την εισφορά της παρ. 3 του άρθ. 1 ν. 128/1975, όπως εκάστοτε ισχύει.

1.2. Προθεσμιακές καταθέσεις

Πρόκειται για μορφή λογαριασμού κατάθεσης, κύριο χαρακτηριστικό της οποίας αποτελεί η συμφωνία τράπεζας – δικαιούχου για παραμονή του κεφαλαίου που κατατίθεται επί ορισμένο χρονικό διάστημα. Ο δικαιούχος της προθεσμιακής κατάθεσης δεν δικαιούται, όσο διαρκεί το διάστημα αυτό, να κάνει ανάληψη (ολική ή μερική) πριν από την παρέλευση της συμφωνηθείσας προθεσμίας. Επιπροσθέτως, δεν δικαιούται να κάνει συμπληρωματικές καταθέσεις, πέραν της αρχικής εφάπαξ κατάθεσης του κεφαλαίου του. Οι εν λόγω λογαριασμοί έχουν επενδυτικό χαρακτήρα, καθώς ενέχουν το στοιχείο της μακρόχρονης τοποθέτησης του κεφαλαίου – συγκριτικά με τους λογαριασμούς καταθέσεων σε «πρώτη ζήτηση», οι οποίοι είτε έχουν αποταμιευτικό, είτε διαχειριστικό χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό των καταθέσεων αυτών είναι τα υψηλά επιτόκια, τα οποία συμφωνούνται ελεύθερα μεταξύ τράπεζας και καταθέτη. Είναι δυνατή η πρόωρη απόδοση της προθεσμιακής κατάθεσης, στις περιπτώσεις αυτές, όμως, παρακρατείται ένα ποσό, το οποίο υπολογίζεται ως τόκος («ποινή») σε βάρος του λογαριασμού²¹³. Όταν παρέλθει το συμφωνημένο χρονικό διάστημα παραμονής του κεφαλαίου στο λογαριασμό προθεσμιακής κατάθεσης, ο καταθέτης, εφόσον το

211. *Στενημαχίτης* (2003), 162.

212. *Στενημαχίτης* (2003), 166.

213. Για τον τρόπο υπολογισμού της ποινής για την πρόωρη ανάληψη δεν υφίσταται σε διατραπεζικό επίπεδο ομοιόμορφη πρακτική. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, ως «κεφάλαιο» για τον υπολογισμό της ποινής λαμβάνεται το πρόωρα αναλαμβανόμενο ποσό, είτε αυτό είναι ολόκληρο το κεφάλαιο – υπόλοιπο του λογαριασμού, είτε μέρος αυτού· ως «χρόνος» λαμβάνεται το χρονικό διάστημα, το οποίο προσδιορίζεται από την ημερομηνία πρόωρης ανάληψης μέχρι τη συμφωνημένη λήξη του λογαριασμού και ως «επιτόκιο προεξόφλησης» λαμβάνεται, συνήθως, το επιτόκιο που κινείται πλησίον των επιτοκίων της διατραπεζικής αγοράς για διάστημα παρεμφερές προς εκείνο που απομένει από την ημερομηνία πρόωρης απόδοσης μέχρι τη λήξη του λογαριασμού.

επιθυμεί, μπορεί να την ανανεώσει για ένα χρονικό διάστημα της επιλογής του. Το επιτόκιο με το οποίο θα εκτοκίζεται η εξ ανανέωσης προθεσμιακή κατάθεση θα είναι εκείνο που ισχύει κατά την ημερομηνία λήξης της προηγούμενης περιόδου και, ταυτοχρόνως, της ανανέωσης²¹⁴.

Με σκοπό την τόνωση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου παρεσχέθη η δυνατότητα στις τράπεζες να εκδίδουν ανώνυμα χρεόγραφα, τα οποία ενσωματώνουν απαίτηση από προθεσμιακή κατάθεση και αποτελούν τίτλους διαπραγματεύσιμους και πλήρως εμπορεύσιμους στις αγορές · πρόκειται για τα «πιστοποιητικά καταθέσεων». Οι τίτλοι αυτοί εκδίδονται από πιστωτικά ιδρύματα και αποτελούν απόδειξη μεγάλων συνήθως καταθέσεων, οι οποίες έχουν διενεργηθεί από εταιρείες ή από μεγάλους επενδυτές. Τα διάφορα κράτη-μέλη της ευρωζώνης έχουν διαφορετικές ρυθμίσεις σχετικά με την περίοδο αυτών των χρεογράφων, η οποία μπορεί να περιορίζεται από μια μόνο μέρα μέχρι και τρία ή πέντε χρόνια, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να μην τίθεται κανένας περιορισμός²¹⁵.

Έχει επικρατήσει ο όρος «τραπεζικό ομόλογο» για τα πιστοποιητικά καταθέσεων, ωστόσο, ο όρος ομόλογο παραπέμπει εννοιολογικά σε έγγραφο που ενσωματώνει δικαίωμα του κομιστή, το οποίο έχει ως γενεσιουργό αιτία έννομη σχέση παροχής δανείου προς τον εκδότη, η λειτουργία, όμως, του πιστοποιητικού καταθέσεων δεν φαίνεται να συγγέεται με δανεισμό, αλλά με προθεσμιακή κατάθεση συγκεκριμένου και νομοθετικά προσδιορισμένου περιεχομένου²¹⁶. Στην Ελλάδα η νομοθεσία που διέπει τα πιστοποιητικά καταθέσεων είναι περιορισμένη, με βασικό άξονα το άρθρο 55 ν. 1731/1987. Οι ειδικότερες λεπτομέρειες για τη λειτουργία της ανωτέρω διάταξης εξειδικεύονται με την ΠΔΤΕ 1091/1987. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι καταθέτης μπορεί να είναι ο οποιοσδήποτε, δηλ. φυσικό πρόσωπο, ΝΠΙΔ, καθώς και ΝΠΔΔ. Επίσης, ορίζεται ότι το πιστοποιητικό που λαμβάνει ο καταθέτης έναντι της κατάθεσης αυτής είναι έγγραφο με εκδότη την τράπεζα και δικαιούχο και κομιστή του, τον κάτοχο του εγγράφου.

1.3. Καταθέσεις υπό προειδοποίηση

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι οι καταθέσεις υπό προειδοποίηση έχουν μικτό χαρακτήρα: συνδυάζουν στοιχεία λογαριασμών καταθέσεων ταμειευτηρίου με στοιχεία προθεσμιακής κατάθεσης. Ο δικαιούχος του λογαριασμού έχει τη δυνατότητα να καταθέτει οποτεδήποτε στο λογαριασμό του, προσαυξάνοντας το υπόλοιπο · για να αναλάβει, όμως, το οποιοδήποτε ποσό από τον λογαριασμό του θα πρέπει να

²¹⁴. Στενημαχίτης (2003), 181.

²¹⁵. Μαρής, Τα πιστοποιητικά καταθέσεων ως μέσα των χρηματαγορών, ΕΤρΑξΧρΔ 2005, 356.

²¹⁶. Μαρής, ΕΤρΑξΧρΔ 2005, 357.

«προειδοποιήσει» την τράπεζα τόσο χρόνο πριν από την ανάληψη όσος είναι ο συμφωνημένος, κατά το άνοιγμα του λογαριασμού, χρόνος προειδοποίησης²¹⁷. Ο εν λόγω λογαριασμός μπορεί να πιστώνεται με οποιονδήποτε τρόπο, η χρέωσή του, όμως, μπορεί να γίνεται μόνο με αναλήψεις του ίδιου του δικαιούχου, ή, δυνάμει σχετικής εξουσιοδότησης, με αναλήψεις από τρίτο πρόσωπο, εφόσον έχει προηγηθεί και στην περίπτωση αυτή προειδοποίηση της τράπεζας²¹⁸.

2. Έννοια των «κάθε μορφής καταθέσεων» σε πιστωτικά ιδρύματα

Το περιεχόμενο του άρθ. 24 ν. 2915/2001 αφήνει το περιθώριο για ευρεία ερμηνεία του όρου «καταθέσεις» και υπαγωγή στο ρυθμιστικό πεδίο της διάταξης που καθιερώνει το κατασχετό τους έναντι του δανειστή, όλων, κατ' αρχήν, των καταθέσεων.

Γίνεται δεκτό ότι μπορούν να κατασχεθούν οι καταθέσεις ταμειευτηρίου, όψεως, όλες οι μη χρηματικές καταθέσεις (μετοχών, ομολογιών και άλλων χρεογράφων)²¹⁹, οι προθεσμιακές καταθέσεις, οι καταθέσεις σε ατομικό ή κοινό (διαζευκτικό ή μη) λογαριασμό, σύμφωνα με όσα θα εκτεθούν και στην οικεία παράγραφο, οι καταθέσεις σε συνάλλαγμα, οι καταθέσεις από χρηματοδοτικές επιδοτήσεις (πριμ)²²⁰ κ.λπ.

Η κατάσχεση μελλοντικών ή υπό αίρεση απαιτήσεων εις χείρας της τράπεζας είναι επίσης δυνατή. Όπως προκύπτει από το συνδυασμό των άρθρων 982 επ, η κατάσχεση απαίτησης τελούσας υπό αίρεση ή προθεσμία είναι δυνατή ακόμη και αν δεν έχουν συμπληρωθεί κατά το χρόνο της κατάσχεσης οι προϋποθέσεις γενέσεώς της, αρκεί να υφίσταται τουλάχιστον η βασική έννομη σχέση (π.χ. εταιρεία, εντολή κ.ά.) η οποία αποτελεί την παραγωγική αιτία της κατασχόμενης απαίτησης, αρκεί η τελευταία να είναι τουλάχιστον οριστή²²¹. Με άλλα λόγια, επαρκεί η δυνατότητα προσδιορισμού της κατ' είδος και οφειλέτη, χωρίς να απαιτείται και ο ακριβής προσδιορισμός του ποσού της κατάσχεσης κατά το χρόνο που αυτή θα διενεργηθεί²²². Με την επιβολή της κατάσχεσης επέρχεται δέσμευση του δικαιώματος, το οποίο έχει ο καθ' ου η εκτέλεση έναντι του τρίτου για τη μελλοντική του απαίτηση, υπό την αίρεση ότι θα αποκτηθεί τελικά η απαίτηση²²³.

Ζήτημα τίθεται στην περίπτωση κατά την οποία επί της προς κατάσχεση απαίτησης του οφειλέτη εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης έχει συσταθεί ενέχυρο από την τελευταία. Σε μια τέτοια περίπτωση η τράπεζα μπορεί να αντιτάξει στο δανειστή

217. Ο χρόνος προειδοποίησης καθορίζεται ελεύθερα από τις τράπεζες, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να συνομολογούν με τους πελάτες τους διάφορα διαστήματα προειδοποίησης.

218. *Στεννημαχίτης* (2003), 185.

219. ΟΛΑΠ 1225/1975, ΝοΒ 1976, 189 επ· *Τσιμπανούλης*, Η αναγκαστική κατάσχεση άυλων μετοχών, ΔΕΕ 2002, 823 επ.

220. ΑΠ 580/1990, ΕΕΝ 1991, 169.

221. ΕφΑθ 1473/2002, ΕλλΔνη 2002, 795.

222. *Γέσιου-Φαλτσή* (2001), 706 επ.

223. *Μπρίνιας* (1980²) τομ. ΙΙΙ, 1326.

προγενέστερη της κατάσχεσης σύμβαση εκχώρησης της υπό κατάσχεση απαίτησης στην τράπεζα λόγω ενεχύρου²²⁴. Αυτή η μέθοδος εξασφάλισης της τράπεζας είναι ευρύτατα διαδεδομένη στην τραπεζική πρακτική²²⁵. Πρόκειται, δηλαδή, για εκχώρηση-ενεχύραση απαίτησης του καταθέτη προς την τράπεζα, διότι, λόγω του χαρακτήρα της σύμβασης κατάθεσης ως ανώμαλης παρακαταθήκης, ο καταθέτης δεν διατηρεί εμπράγματο δικαίωμα επί των κατατεθέντων χρημάτων και τα οποία έχουν μεταβιβαστεί ήδη στην τράπεζα, αλλά, μόνον ενοχική αξίωση κατά της τράπεζας²²⁶. Συνεπώς, εφόσον πρόκειται για νομίμως συσταθέν ενέχυρο, το οποίο έχει συσταθεί προ της επιβολής της κατάσχεσης, θα πρέπει να θεωρείται σύννομη η αρνητική δήλωση της τράπεζας για την ύπαρξη εις χείρας της καταθέσεων του οφειλέτη. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση αυτή η τράπεζα θα πρέπει να υποβάλλει ρητή αρνητική δήλωση, στην οποία θα εκτίθενται όλα τα σχετικά με την ενεχύραση της κατάθεσης στοιχεία και να παρέχεται με τον τρόπο αυτό η δυνατότητα στον κατασχόντα δανειστή να ασκήσει την κατ' άρθρο 986 ΚΠολΔ ανακοπή προκειμένου να κριθεί το ζήτημα του κύρους του ενεχύρου. Συναφές είναι και το ζήτημα της σύστασης ενεχύρου επί τραπεζικής κατάθεσης προς εξασφάλιση απαίτησης δανειστή, διαφορετικού από την τράπεζα στην οποία συστήθηκε το ενέχυρο. Αυτονόητο είναι ότι σε μια τέτοια περίπτωση η δήλωση της τράπεζας ότι η εις χείρας της απαίτηση έχει εκχωρηθεί λόγω ενεχύρου σε τρίτο είναι καθ' όλα νόμιμη²²⁷.

II. Εξαιρέσεις στον κανόνα της κατάσχεσης των «κάθε είδους καταθέσεων»

1. Αναπαλλοτρίωτες καταθέσεις

Οι καταθέσεις αυτές προβλέπονται στα άρθρα 4 επ ν.δ. 13.8/17.7.1923 και συνιστούν καταθέσεις χρημάτων ή ελληνικών δημόσιων χρεογράφων ή ομολογιών της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες γίνονται στην ΤτΕ, στην Εθνική Τράπεζα ή στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ νομικού προσώπου, το οποίο δεν ασκεί εμπορία, ή είναι ανήλικος ή ανίκανος τελών υπό δικαστική συμπαράσταση ή υπέρ ορισμένου προσώπου για να έχει ισόβια πρόσοδο, εφόσον στην τελευταία αυτή περίπτωση η κατάθεση γίνεται με δικαιοπραξία αιτία θανάτου του καταθέτη²²⁸. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να συμφωνείται ρητά ο όρος του αναπαλλοτρίωτου και εκδίδεται

²²⁴. Ταμαμίδης (2005), 46.

²²⁵. Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2001, 630 επ.

²²⁶. Θεοδώρου, Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων (Σχέση με την ενεχύραση απαιτήσεων κατά το ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών», την ικανοποίηση απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος κατά πελάτη του με συμψηφισμό και την κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης), ΚριΕ 2000, 280.

²²⁷. Ταμαμίδης (2005), 48.

²²⁸. Ψυχομάνης (2009), 102.

από την τράπεζα ονομαστικό αξιόγραφο, το οποίο ενσωματώνει την απαίτηση επί της κατάθεσης και φέρει τον όρο «κατάθεσις αναπαλλοτρίωτος δυνάμει του ειδικού νόμου».

Υπόκεινται σε ειδικό νομοθετικό καθεστώς και είναι ανεπίδεκτες διάθεσης, δυνάμει των άρθρ. 4-11 ν.δ. 17.7/13.8.1923, οπότε είναι αδύνατη και η κατάσχεσή τους. Κάθε πράξη διάθεσης ή κατάσχεσης αναπαλλοτρίωτης κατάθεσης είναι άκυρη. Πρόθεση του νομοθέτη, στην περίπτωση αυτή, ήταν να προστατεύσει συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων. Διακρίνονται οι αναπαλλοτρίωτες από τις δεσμευμένες καταθέσεις, στις οποίες τα κατατεθέντα κεφάλαια παραμένουν, συνήθως για μεγάλο χρονικό διάστημα, δεσμευμένα, και η αιτία της δέσμευσης προέρχεται: από τη βούληση εκείνου που άνοιξε το λογαριασμό υπέρ άλλου προσώπου ή από αναγκαστικό μέτρο (π.χ. δικαστική απόφαση) ή από διάταξη νόμου²²⁹.

2. Το ζήτημα της κατάσχεσης καταθέσεων σε λογαριασμούς μισθοδοσίας

Η διάταξη του άρθρου 982 παρ. 2 εδ. δ' ΚΠολΔ εξαιρεί από την κατάσχεση εις χείρας τρίτου τις απαιτήσεις που προκύπτουν από μισθούς, συντάξεις και ασφαλιστικές παροχές, εκτός εάν πρόκειται να ικανοποιηθεί απαίτηση για διατροφή, στηριζόμενη στο νόμο ή σε διάταξη τελευταίας βουλήσεως ή για συνεισφορά στις ανάγκες της οικογένειας, οπότε είναι επιτρεπτή η κατάσχεση έως το μισό, αφού ληφθούν υπόψη τα ποσά που εισπράττει ο υπόχρεος, το μέγεθος των υποχρεώσεων που του δημιουργεί ο γάμος του για αντιμετώπιση των οικογενειακών αναγκών και ο αριθμός των δικαιούχων²³⁰.

Ως μισθός, με την έννοια της παραπάνω διάταξης, θα πρέπει κατ' αρχήν να εννοηθεί η αντιπαροχή που πρέπει να καταβληθεί από τον εργοδότη στον εργαζόμενο ως αντάλλαγμα για την παροχή εργασίας, με οποιαδήποτε μορφή ή ονομασία και αν αυτή εμφανίζεται, ανεξαρτήτως του ύψους της. Στην προαναφερθείσα έννοια του μισθού περιλαμβάνονται τόσο οι τακτικές αποδοχές (βασικός μισθός, κάθε φύσης καταβαλλόμενα επιδόματα, δώρα εορτών και επίδομα άδειας), όσο και οι έκτακτες παροχές²³¹.

Κατά πάγια νομολογία²³² γίνεται δεκτό ότι είναι άκυρη η κατάσχεση εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης απαιτήσεων από μισθούς, συντάξεις και ασφαλιστικές παροχές. Η κατάσχεσή τους, σε περίπτωση που επιβληθεί, είναι άκυρη, της ακυρότητας επερχόμενης με τη συνδρομή του στοιχείου της βλάβης, στην οποία

²²⁹ Φαρσαρώτας, Κατανοώντας τη σύγχρονη τραπεζική, 2009, 215.

²³⁰ Ταμαμίδης (2005), 94.

²³¹ ΜΠρΠατρ 2112/2009, Αρμ 2009, 1915.

²³² ΕφΑθ 6710/1979, ΝοΒ 1980, 808 επ· ΕφΑθ 9347/1990, ΕΕμπΔ 1991, 125 επ· ΕφΠατρ 135/2003, ΑχΝομ 2004, 211 επ· ΜΠρΡοδ 129/2004, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΠατρ 5704/2008, ΕφΑΔ 2009, 351 επ· ΜΠρΠατρ 2112/2009, Αρμ 2009, 1915.

περιλαμβάνεται και η περιουσιακή. Δεν πρόκειται για αυτοδίκαιη ακυρότητα, αλλά αυτήν θα πρέπει να επικαλεσθεί αυτός που βλάπτεται και έχει προς τούτο έννομο συμφέρον, ήτοι ο οφειλέτης.

Ωστόσο, σύμφωνα με διατυπωθείσα στη νομολογία θέση²³³, η απαίτηση από μισθούς, συντάξεις ή ασφαλιστικές παροχές είναι ακατάσχετη μόνον εις χείρας του εργοδότη ή του ασφαλιστικού φορέα, αντίστοιχα, όχι και εις χείρας της τράπεζας. Συνεχίζοντας η ίδια άποψη, επισημαίνει ότι με την κατάθεση του μισθού στο λογαριασμό μισθοδοσίας που τηρεί ο καθ' ου στην τράπεζα, απαλλάσσεται ο εργοδότης από την υποχρέωσή του για καταβολή του μισθού στον εργαζόμενο, ο τελευταίος δε αποκτά έναντι της τράπεζας απαίτηση να του χορηγηθεί το κατατεθέν ποσό, δυνάμει της υφιστάμενης μεταξύ τους σύμβασης ανώμαλης παρακαταθήκης που τους συνδέει. Κατ' ακολουθία, βάσει της συλλογιστικής αυτής, το ποσό της κατάθεσης αποβάλλει το χαρακτήρα του ως προϊόντος μισθού και, συνακόλουθα, την ιδιότητα του ακατάσχετου. Η δε κατάσχεση της κατάθεσης είναι πλέον εφικτή σύμφωνα με τα γενικώς ισχύοντα.

Με το άρθρο 3 ν. 3714/2008 προστέθηκε παρ.3 στο άρθρο 982 ΚΠολΔ²³⁴, με την οποία προβλέπεται ρητά η δυνατότητα κατάσχεσης και μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών παροχών, ακόμα και όταν αυτοί κατατίθενται σε τραπεζικό λογαριασμό. Η απαγόρευση, όμως, της κατάσχεσης ισχύει μόνο σε περίπτωση που ο τραπεζικός λογαριασμός παρουσιάζει υπόλοιπο ίσο με το ποσό του μισθού ή της σύνταξης κατά το χρονικό διάστημα από την επιβολή της κατάσχεσης έως την επομένη της καταβολής της απόδοσης. Συνεπώς, για ποσό πέραν του μηνιαίου μισθού ή της σύνταξης η κατάσχεση είναι επιτρεπτή. Ως παράδειγμα αναφέρεται το ακόλουθο: Έστω ότι επιβάλλεται κατάσχεση, μεταξύ ιδιωτών, για ποσό 1.200 €. Ο μισθός του καθ' ου η εκτέλεση είναι 1.500 € και κατατίθεται σε τραπεζικό λογαριασμό τηρούμενο στο όνομά του, ο οποίος εμφανίζει υπόλοιπο 2.000 €. Καταρχάς, το ποσό το οποίο αντιστοιχεί στον μισθό δεν μπορεί να κατασχεθεί. Το κατατεθειμένο, όμως, στο λογαριασμό ποσό πέραν του μηνιαίου μισθού, ήτοι το ποσό των (2.000 € - 1.500 €) = 500 € κατάσχεται. Στο ίδιο παράδειγμα, εάν η απαίτηση του επισπεύδοντα δανειστή αφορούσε ληξιπρόθεσμο ποσό διατροφής (άρθ. 982 παρ. 4 ΚΠολΔ) ύψους 1.200 €, τότε το ακατάσχετο θα καταλάμβανε το ½ του καταβαλλόμενου μισθού (1.500 €:2=) 750 €,

233. ΜΠρΑθ 331/2004, αδημ., η οποία αναφέρεται σε Ταμαμίδη (2005), 95.

234. Αρθ. 982 παρ. 3 ΚΠολΔ «*Η εξαίρεση της περίπτωσης δ' της παραγράφου 2 ισχύει και όταν η καταβολή του ποσού γίνεται με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό του οφειλέτη σε πιστωτικό ίδρυμα. Η εξαίρεση ισχύει μόνο στην έκταση που ο λογαριασμός παρουσιάζει υπόλοιπο που δεν υπερβαίνει, κατά το χρονικό διάστημα από την επιβολή της κατάσχεσης έως την επόμενη ημέρα της καταβολής, το ποσό της εξαιρούμενης από την κατάσχεση απαίτησης*».

επομένως, το υπόλοιπο (2.000-750=) 1.250 € είναι δυνατόν να κατασχεθεί – εν προκειμένω, βέβαια, η κατάσχεση θα επιβαλλόταν μέχρι του ποσού των 1.200 €.

Περαιτέρω, εάν στον τηρούμενο στο όνομα του καθ'ου λογαριασμό, ο οποίος λειτουργεί ακόμη και αποκλειστικά ως λογαριασμός μισθοδοσίας, εμφανίζονται κατατεθειμένοι μισθοί παραπάνω του ενός μηνιαίου μισθού, τότε η τράπεζα μπορεί να προβεί στη δέσμευση του ποσού του επιπλέον του ενός μισθού, καθώς σε μια τέτοια περίπτωση μπορεί να θεωρηθεί ότι ο λογαριασμός μισθοδοσίας έχει καταστεί οιονεί αποταμιευτικός λογαριασμός, οπότε και έχει παύσει να υπάρχει, η για λόγους κοινωνικής πρόνοιας, ανάγκη προστασίας του μισθού.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην περίπτωση της κατάσχεσης του μισθού των δημοσίων υπαλλήλων. Ως προς τους τελευταίους, η απαγόρευση εκχώρησης και κατάσχεσης του μισθού τους, πέραν των γενικών διατάξεων οι οποίες αναφέρθηκαν, προβλέπεται και στο άρθ. 1 παρ. 1 ν. 1453/1938 (*«Αι αποδοχαί των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων και των στρατιωτικών, ως και αι συντάξεις, μερίσματα, εφ' άπαξ βοηθήματα, ή επιστροφαι κρατήσεων των ανωτέρω δεν εκχωρούνται ουδέ κατάσχονται»*). Ωστόσο, στην παρ. 2 του ανωτέρω άρθρου θεσπίζονται εξαιρέσεις από τον κανόνα του ανεκχώρητου και ακατάσχετου του μισθού των δημοσίων υπαλλήλων (*«Κατ' εξαίρεσιν επιτρέπεται εκχώρησις και κατάσχεσις των αποδοχών, συντάξεων, και μερισμάτων των ανωτέρω εις τας κάτωθι περιπτώσεις: α)..., β) μέχρις 25% λόγω χρεών προς οργανισμούς δημοσίου δικαίου εκ δανείων συναφθέντων άνευ παροχής εμπραγμάτου ασφαλείας ή εκ βραχυπρόθεσμων πιστώσεων, παρεχομένων κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου»*), οι οποίες θα πρέπει να θεωρηθεί ότι εξακολουθούν να ισχύουν ενόψει του άρθρου 52 παρ. 20 ΕισНКΠολΔ, που ρητώς προβλέπει τη διατήρηση της ισχύος των διατάξεων που επιτρέπουν την εκχώρηση και κατάσχεση μισθού.

Ενόψει των προαναφερθέντων, είναι σαφές ότι η δυνατότητα της κατάσχεσης μέρους των μηνιαίων απολαβών των δημοσίων υπαλλήλων, αφορά αποκλειστικά δάνεια χορηγούμενα από οργανισμούς δημοσίου δικαίου. Κατ' ακολουθία, ενόψει και της στενής γραμματικής διατύπωσης της ανωτέρω διάταξης, δεν είναι εκ του νόμου επιτρεπτή, όπως αναφέρεται και στην υπ' αριθμ. 316/2010 Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η κατάσχεση από άλλους οργανισμούς, όπως τράπεζες, εφόσον οι τελευταίες είναι ανώνυμες εταιρείες, μη υπαγόμενες στο Δημόσιο Τομέα.

Περαιτέρω, με ειδική νομοθετική πρόβλεψη στο άρθ. 62 ν. 2214/1994, υφίσταται δυνατότητα εκχώρησης μέχρι τα 6/10 όλων γενικά των τακτικών μηνιαίων απολαβών (μισθός, επιδόματα, μηνιαία αναλογία δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα κ.λπ.) για την εξυπηρέτηση και ασφάλεια των χορηγούμενων τοκοχρεωλυτικών δανείων για την απόκτηση πρώτης κατοικίας προς τους δημοσίους υπαλλήλους, τους

συνταξιούχους και τους λοιπούς δικαιούμενους, από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Αντιθέτως, είναι αυτοδικαίως άκυρη, ανεξαρτήτως συμφωνίας των μερών, όπως αναφέρεται και στις υπ' αριθμ. 194/2006 και 316/2010 Γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η εκχώρηση προς τις τράπεζες μισθών υπαλλήλων του Δημοσίου για την εξασφάλιση της αποπληρωμής δανείου που λαμβάνει από αυτές το προσωπικό τους.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Δ'

ΤΟ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΧΕΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ

I. Φύση και χαρακτηριστικά της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό

1. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης

Ο θεσμός του κοινού λογαριασμού εισήχθη στο ελληνικό δίκαιο με το ν. 5638/1932 «Περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν». Κύριος σκοπός του νομοθέτη ήταν αφενός η συγκράτηση και αφετέρου η περαιτέρω προσέλκυση στη χώρα ελληνικών κεφαλαίων, κατατεθειμένων σε τράπεζες του εξωτερικού · ο σκοπός αυτός διαφαίνεται και στο άρθρο 1 παρ. 3 του ως άνω νόμου, βάσει του οποίου επιτρέπεται στις τράπεζες να δέχονται, ολικώς ή μερικώς, καταθέσεις κοινού λογαριασμού σε συνάλλαγμα επί προθεσμία ή ταμιευτηρίου με προειδοποίηση μόνιμων κατοίκων εξωτερικού ή και μόνιμων κατοίκων Ελλάδας, σύμφωνα με τα εκάστοτε οριζόμενα από τις αρμόδιες Νομισματικές Αρχές²³⁵.

Κατά την έννοια του ως άνω νόμου, κατάθεση χρημάτων σε κοινό λογαριασμό είναι η κατάθεση σε τράπεζα, στο όνομα δύο ή περισσότερων από κοινού, στην οποία περιέχεται ο όρος ότι μπορεί να κάνει χρήση αυτού, ολικά ή μερικά, και χωρίς τη σύμπραξη των υπολοίπων είτε ένας, είτε μερικοί, είτε και όλοι ξεχωριστά οι δικαιούχοι²³⁶. Ο λογαριασμός αυτός ονομάζεται διαζευκτικός γιατί σύμφωνα με την τραπεζική πρακτική μεταξύ των ονομάτων των συνδικαιούχων, τόσο στην αντίστοιχη καρτέλα ανοίγματος του λογαριασμού, όσο και στο βιβλιάριο των καταθέσεων ή τον προθεσμιακό τίτλο αναγράφεται το διαζευκτικό «ή», που χαρακτηρίζει αυτή τη μορφή κατάθεσης²³⁷. Επομένως, τρεις είναι οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη κατάθεσης σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό: α) κατάθεση χρημάτων σε πιστωτικό ίδρυμα, β) κατάθεση στο όνομα δύο ή περισσότερων φυσικών προσώπων από κοινού και γ) δυνατότητα ατομικής χρήσης της κατάθεσης από έναν, μερικούς ή όλους τους δικαιούχους.

Ως προς τη δεύτερη προϋπόθεση, σημειώνεται ότι για την εγκυρότητα της κατάθεσης δεν απαιτείται να διενεργηθεί αυτή από όλους μαζί τους δικαιούχους²³⁸, αλλά μπορεί αυτή να καταρτισθεί από μερικούς ή και από ένα δικαιούχο²³⁹, ακόμη και

235. Δούβλης, Κοινός διαζευκτικός λογαριασμός, προσβολή νόμιμης μοίρας και κάμψη του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, 1987², 22.

236. ΕφΑθ 7224/2000, ΔΕΕ 2001, 288 επ· ΕφΘεσ 2187/2001, ΔΕΕ 2002, 67 επ· ΜΠρΑρτ 4 453/2001, ΑρχΝ 2002, 478 επ· ΕφΑθ 4531/2003, ΕλλΔνη 2004, 909 επ· ΜΠρΡοδ 1515/2005, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 877/2008, ΔΕΕ 2008, 1269 επ.

237. Μητροπούλου, Ο κοινός λογαριασμός στο ελληνικό δίκαιο – Συγκριτική επισκόπηση αλλοδαπών δικαίων (Αγγλικό, Αμερικανικό, Γερμανικό, Ελβετικό), 2002, 220.

238. Με την έννοια της «ταυτόχρονης κατάθεσης». Χαρακτηριστική είναι και η αναφορά του όρου «δικαιούχοι» και όχι «καταθέτες» στη διατύπωση των διατάξεων του νόμου.

239. Χαρλαύτης, Κατάθεσις εις κοινόν λογαριασμόν, ΕΕμπΔ 1963, 289.

από ένα τρίτο πρόσωπο, μη δικαιούχο²⁴⁰. Η αντίθετη εκδοχή, κατά την οποία θα ήταν απαραίτητη η κατάθεση από δύο ή περισσότερους από κοινού, ήτοι με κοινή, αυτοπρόσωπη εμφάνισή τους στην τράπεζα, θα περιόριζε σημαντικά τον αριθμό των καταθέσεων αυτού του είδους και θα ήταν αντίθετη στην ratio του νόμου, την προσέλκυση και συγκράτηση κεφαλαίων στην Ελλάδα²⁴¹. Σε κάθε περίπτωση, η ratio του νόμου έχει προσαρμοσθεί στις ανάγκες που καλούνται να καλύψουν στη σημερινή οικονομική συγκυρία οι τραπεζικές καταθέσεις, η οποία δίνει βαρύτητα στην πρακτική χρησιμότητα της λειτουργίας της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό. Στη συναλλακτική πρακτική έχει επικρατήσει η κατάρτιση της σύμβασης να γίνεται από τον εκάστοτε παρόντα καταθέτη, ο οποίος δηλώνει και τα ονόματα των δικαιούχων του λογαριασμού. Υπάρχουν όμως και τράπεζες, οι οποίες για την πληρότητα των στοιχείων των δικαιούχων του λογαριασμού, απαιτούν – ορθώς, σύμφωνα και με τα εν γένει ισχύοντα σε επίπεδο ταυτοποίησης των στοιχείων του πελάτη - να υπογραφεί, έστω και μεταγενέστερα, η σύμβαση και από τους λοιπούς συνδικαιούχους²⁴².

Θα πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι δικαιούχοι της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μπορεί να είναι μόνο φυσικά πρόσωπα. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από τη γραμματική ερμηνεία του νόμου, ο οποίος προδήλως αναφέρεται σε φυσικά πρόσωπα (άρθ. 2 περ. 1 «επιζώντες», άρθ. 2 περ. 2 «φόρος κληρονομίας», άρθ. 3 εδ. 1 «κληρονόμους του τελευτήσαντος», «άπορη χήρα» και άρθ. 3 εδ. 2 «δωρεές μεταξύ συζύγων»). Πέραν από τη γραμματική και η τελολογική ερμηνεία του νόμου συνηγορεί υπέρ του περιορισμού του πεδίου εφαρμογής του ν. 5638/1932 αποκλειστικά στα φυσικά πρόσωπα. Οι παρεκκλίσεις από δημοσίου δικαίου διατάξεις που τίθενται με το ν. 5638/1932, όπως π.χ. το πλεονέκτημα της απαλλαγής από το φόρο κληρονομίας, είναι εμφανές ότι απευθύνονται σε φυσικά πρόσωπα και θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να ερμηνεύονται στενά.

Τρίτο χαρακτηριστικό της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό είναι η δυνατότητα ατομικής χρήσης της κατάθεσης από έναν, μερικούς ή όλους τους δικαιούχους, χωρίς τη σύμπραξη των υπολοίπων. Ακριβώς αυτή η προϋπόθεση είναι που διαφοροποιεί την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό από οποιαδήποτε άλλη κατάθεση με περισσότερους του ενός δικαιούχους.

2. Ειδικότερα η κατάθεση σε συμπλεκτικό ή αδιαίρετο ή ενωμένο λογαριασμό

Κάθε κατάθεση, στην οποία υπάρχει πλειονότητα συνδικαιούχων, αλλά δεν υπάρχει το δικαίωμα ξεχωριστής χρήσης από οποιονδήποτε συνδικαιούχο, όπως

240. Σταθόπουλος, Ζητήματα εκ της εφαρμογής του ν. 5638/1932 «περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν», ΕΕμπΔ 1977, 508.

241. ΠΠρΘεσ 1399/1984, Αρμ 1986, 897 επ.

242. Μητροπούλου (2002), 34.

εκτέθηκε ανωτέρω, απουσιάζει δηλαδή ο όρος του άρθ. 1 ν. 5638/1932, συνιστά κατάθεση σε συμπλεκτικό ή αδιαίρετο ή ενωμένο λογαριασμό.

Οι μορφές που μπορεί να λάβει ο λογαριασμός αυτός διακρίνονται σε τρεις, ανάλογα με τη συμφωνία τράπεζας-συνδικαιούχων, σχετικά με την εξουσία χρήσης του λογαριασμού: α) εάν συμφωνήθηκε η χρήση του κοινού λογαριασμού να γίνεται από όλους μαζί τους συνδικαιούχους, δηλαδή με τη σύμπραξη όλων των συνδικαιούχων, οι οποίοι ενεργούν από κοινού, πρόκειται για ενεργητική ενοχή, β) εάν συμφωνήθηκε η χρήση του κοινού λογαριασμού να γίνεται και από ένα συνδικαιούχο, ο οποίος όμως θα μπορεί να απαιτήσει την προς όλους τους συνδικαιούχους παροχή, πρόκειται για απαίτηση παροχής προς όλους από κοινού (ΑΚ 495). Στις δυο αυτές περιπτώσεις, η απαίτηση προς απόδοση του υπολοίπου του λογαριασμού έχει συμφωνηθεί από τα συμβαλλόμενα μέρη ως αδιαίρετη παροχή, παρόλο που κατ' ουσίαν είναι διαιρετή²⁴³. Επίσης, η συμφωνία της τράπεζας και των συνδικαιούχων μπορεί να έχει το περιεχόμενο ότι η χρήση του λογαριασμού να γίνεται από τον κάθε συνδικαιούχο σε διαιρετό μέρος του κοινού λογαριασμού · στην περίπτωση αυτή πρόκειται για διαιρετή ενοχή (ΑΚ 480)²⁴⁴.

Μεταξύ των μερών δημιουργείται κοινωνία δικαιώματος (ΑΚ 785), παράλληλα με την οποιαδήποτε άλλη σύμβαση τους συνδέει (π.χ. εταιρεία, δωρεά). Εάν η λειτουργία του συμπλεκτικού λογαριασμού καταστεί ατελέσφορη, λόγω αδυναμίας συμφωνίας μεταξύ των συνδικαιούχων, τότε μπορεί να ζητηθεί η καταδίκη των συνδικαιούχων σε δήλωση βούλησης (ΚΠολΔ 949), με σκοπό την ανάληψη του υπολοίπου του κοινού λογαριασμού από όλους μαζί ή να ζητηθεί η λύση της κοινωνίας (ΑΚ 795, 797). Η εξωτερική σχέση που δημιουργείται μεταξύ τράπεζας και συνδικαιούχων συνιστά, εκτός από σύμβαση ανώμαλης παρακαταθήκης, και ενεργητική κοινή ενοχή ή κοινή απαίτηση, καθώς η τράπεζα θα πρέπει να καταβάλει σε όλους τους συνδικαιούχους από κοινού, ή σε άτομο που θα ορίσουν όλοι οι συνδικαιούχοι μαζί ως πληρεξούσιο.

Για την κατάρτιση μιας τέτοιας σύμβασης θα πρέπει να υπάρχει ρητή, γραπτή συμφωνία των μερών στην οποία θα συνομολογείται ότι για τη διάθεση του υπολοίπου του κοινού λογαριασμού, την ανάληψη οποιασδήποτε υποχρέωσης, την τροποποίηση των όρων της σύμβασης, την παροχή πληρεξουσιότητας σε τρίτον, την εκχώρηση ή ενεχύρωση ολόκληρου του υπολοίπου και την καταγγελία του κοινού λογαριασμού απαιτείται η σύμπραξη και η συμφωνία όλων των συνδικαιούχων²⁴⁵. Ωστόσο, η βασική

²⁴³. Μητροπούλου (2002), 177.

²⁴⁴. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση που δεν έχει συμφωνηθεί οποιαδήποτε ρήτρα σε σχέση με την εξουσία χρήσης του κοινού λογαριασμού, όπως στην περίπτωση νόμιμης κληρονομικής διαδοχής ατομικού λογαριασμού.

²⁴⁵. Μητροπούλου (2002), 179.

προϋπόθεση για τη λειτουργία αυτού του είδους του λογαριασμού, η από κοινού χρήση από όλους τους συνδικαιούχους τον καθιστά ιδιαίτερα δύσχρηστο στην πράξη. Επιπλέον, το γεγονός ότι δεν συνδέεται η χρήση του με τα πλεονεκτήματα του κοινού διαζευκτικού λογαριασμού βάσει του ν.5638/1932, του αφήνει πολύ στενά περιθώρια πρακτικής εφαρμογής για αυτό το είδος λογαριασμού²⁴⁶. Σε αντίθεση με το ν. 5638/1932, κατά ρητή διάταξη του οποίου²⁴⁷, οι επιζώντες συνδικαιούχοι δεν υπόκεινται σε φόρο κληρονομίας για την αυτοδικαίως περιερχόμενη σ' αυτούς κατάθεση, τα άρθρα 19 και 111 του ν.2961/2001 προβλέπουν τη φορολόγηση των «αδιαίρετων» ή «ενωμένων» λογαριασμών²⁴⁸.

Το αυτοτελές δικαίωμα καθενός από τους συνδικαιούχους να κάνει χρήση του λογαριασμού παύει με τη μετατροπή του κοινού διαζευκτικού λογαριασμού σε συμπλεκτικό λογαριασμό. Αναφορικά με τις απαιτούμενες για τη μετατροπή προϋποθέσεις, γεννάται το ερώτημα εάν απαιτείται συναίνεση της τράπεζας ή αρκεί η συμφωνία όλων των συνδικαιούχων, καθώς και εάν είναι επιτρεπτή η ανάκληση από ένα συνδικαιούχο του αυτοτελούς δικαιώματος του άλλου συνδικαιούχου να κάνει χρήση του λογαριασμού. Οι προβληματισμοί αυτοί απασχόλησαν κυρίως τη γερμανική θεωρία, λόγω της πρόβλεψης στους γενικούς όρους συναλλαγών των τραπεζών²⁴⁹, ότι για τη μετατροπή του διαζευκτικού σε συμπλεκτικό λογαριασμό, απαιτείται η γραπτή δήλωση προς την τράπεζα όλων των συνδικαιούχων. Στο πλαίσιο ερμηνείας του ανωτέρω όρου, τον οποίο τα μέρη εξακολουθούν να περιλαμβάνουν στη σύμβαση κοινού λογαριασμού, γίνεται δεκτό ότι για την μετατροπή του διαζευκτικού σε συμπλεκτικό λογαριασμό απαιτείται όχι μόνο η συμφωνία όλων των συνδικαιούχων, αλλά και η συναίνεση της τράπεζας, καθώς η εν λόγω μετατροπή αποτελεί τροποποίηση του περιεχομένου της σύμβασης. Η ως άνω θέση φαίνεται να είναι συνεπής με τον κανόνα που θέτει η ΑΚ 361, σύμφωνα με τον οποίο απαιτείται σύμβαση όχι μόνο για τη γέννηση αλλά και για την τροποποίηση της ενοχής. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη θέση αυτή, η συναίνεση της τράπεζας απαιτείται ακόμη και υπό την εκδοχή ότι η «εξουσία προς διάθεση» του λογαριασμού περιλαμβάνει και το δικαίωμα μετατροπής του κοινού διαζευκτικού λογαριασμού σε συμπλεκτικό²⁵⁰.

246. Μητροπούλου (2002), 181.

247. Άρθρο 2 παρ. 2 εδ. α' ν. 5638/1932.

248. Πελένη-Παπαγεωργίου, Η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό - Τα ζητήματα αστικού και δικονομικού δικαίου, 2005, 25.

249. Οι οποίοι ίσχυαν μέχρι το τέλος του 1992.

250. Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 26.

3. Η τύχη της κατάθεσης σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό μετά το θάνατο ενός εκ των συνδικαιούχων

Βασικό χαρακτηριστικό της σύμβασης κατάθεσης σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό είναι ότι μπορεί να συμφωνηθεί ότι, σε περίπτωση θανάτου ενός εκ των συνδικαιούχων, η κατάθεση περιέρχεται αυτοδικαίως στους λοιπούς συνδικαιούχους²⁵¹, οπότε οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος δεν έχουν κανένα δικαίωμα επί του ποσού της κατάθεσης²⁵². Η ρύθμιση αυτή του ν. 5638/1932 αποτελεί παρέκκλιση από το δίκαιο της κληρονομικής διαδοχής, ο δε συνδυασμός της με τη διάταξη του άρθρου 117 ΕισΝΑΚ, σύμφωνα με την οποία αν με την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό συντελέστηκε δωρεά, αυτή κρίνεται κατά τα ισχύοντα στο δίκαιο της νόμιμης μοίρας για τις δωρεές, δημιουργεί ορισμένα ερωτήματα.

Η ακριβής έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 είναι ότι, εάν δεν πρόκειται για τον τελευταίο συνδικαιούχο, οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος δεν είναι κληρονόμοι ή κληροδόχοι της κατάθεσης, αφού αυτή περιέρχεται στους λοιπούς, επιζώντες, συνδικαιούχους. Στην πράξη αυτό που γίνεται είναι «προσαύξηση» της μερίδας του αποβιώσαντος συνδικαιούχου στις μερίδες των άλλων συνδικαιούχων. Σημειώνεται ότι αντίστοιχη με την ημεδαπή ρύθμιση δεν συναντάται σε έννομες τάξεις άλλων κρατών, με εξαίρεση την Αγγλία, στην οποία ισχύει η «αρχή του επιζώντος»²⁵³. Ωστόσο, δυνατότητα να τεθεί στη σύμβαση κατάθεσης όρος ότι σε περίπτωση θανάτου ενός εκ των συνδικαιούχων, το δικαίωμα χρήσεως και διαθέσεως του λογαριασμού ανήκει στον επιζώντα συνδικαιούχο και όχι στους κληρονόμους του αποβιώσαντος συνδικαιούχου, υπάρχει και σε άλλες έννομες τάξεις²⁵⁴.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο όρος περιέλευσης της κατάθεσης, σε περίπτωση αποβίωσης ενός εκ των συνδικαιούχων, στους λοιπούς αποτελεί δυνητικό και όχι υποχρεωτικό περιεχόμενο της σύμβασης. Επομένως, δύναται και να μην υπάρχει αντίστοιχη πρόβλεψη και να ακολουθούνται οι κανόνες της κληρονομικής διαδοχής. Παρόλα αυτά, οι τράπεζες έχουν πάγια συμπεριλάβει το συγκεκριμένο όρο στα έντυπα των συμβάσεων κατάθεσης²⁵⁵. Μόνη περίπτωση να μην υπάρχει ο συγκεκριμένος όρος είναι να ζητήσει ο καταθέτης τη διαγραφή του²⁵⁶.

Αναφορικά με τη φύση της σύμβασης που δημιουργείται μεταξύ των μερών δυνάμει του όρου αυτού, σημειώνονται τα ακόλουθα: Με δεδομένο ότι ο επιζών

251. Άρθρο 2 παρ. 1 ν. 5638/1932.

252. Άρθρο 3 παρ. 1 ν. 5638/1932.

253. "The principle of survivorship".

254. Η «ρήτρα αποκλεισμού των κληρονόμων» θεωρείται έγκυρη στην Ελβετία. Στη Γερμανία ο σχετικός όρος ότι ο επιζών δικαιούχος έχει δικαίωμα διάθεσης του λογαριασμού χωρίς τη σύμπραξη των κληρονόμων του αποβιώσαντος δικαιούχου, περιέχεται πλέον ρητά στα έντυπα των συμβάσεων κατάθεσης.

255. Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 89.

256. Δούβλης (1987²), 22.

συνδικαιούχος αποκτά την κληρονομία από την εν ζωή περιουσία του καταθέτη και όχι εκ της κληρονομιάς περιουσίας, η ανωτέρω ενέργεια εντάσσεται στις εν ζωή δικαιοπραξίες και όχι στις αιτία θανάτου. Επομένως, υφίσταται δικαίωμα προσδοκίας του ωφελούμενου συνδικαιούχου, το οποίο προστατεύεται όπως και το πλήρες δικαίωμα. Σύμφωνα με άλλη άποψη, ο συνδικαιούχος δεν έχει δικαίωμα προσδοκίας, αλλά ελπίδα κτήσης της ωφέλειας, καθώς το δικαίωμά του δεν τελεί μόνον υπό την αίρεση θανάτου του καταθέτη, αλλά, και υπό την επιπλέον εξουσιαστική αίρεση να υπάρχει υπόλοιπο κατάθεσης²⁵⁷. Κατά τη γνώμη αυτή, θα πρέπει να θεωρείται η χαριστική επίδοση που συντελείται με τον κοινό λογαριασμό ως δικαιοπραξία αιτία θανάτου. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη θέση που θεωρεί τη χαριστική επίδοση που συντελείται με τον κοινό λογαριασμό ως αιτία θανάτου δικαιοπραξία, επισημαίνεται ότι η προσθήκη του όρου του άρθρου 2 κατά την κατάρτιση της σχετικής σύμβασης δεν αποδεικνύει άνευ ετέρου ότι υπήρχε πρόθεση του καταθέτη να ωφεληθεί ο συνδικαιούχος μόνο μετά τον θάνατο του καταθέτη²⁵⁸. Στην πλειοψηφία, δηλαδή, των περιπτώσεων κοινών λογαριασμών ο αρχικός καταθέτης προβλέπει και το ενδεχόμενο να γίνουν αναλήψεις από τους άλλους συνδικαιούχους και προ του θανάτου του, αποβλέπει με άλλα λόγια στην πρακτική χρησιμότητα που μπορεί να αναπτύσσει ο κοινός λογαριασμός στις συναλλαγές. Επομένως, εφόσον ο συνδικαιούχος που δεν κατέβαλε κάποιο χρηματικό ποσό, δικαιούται να αναλάβει χρήματα από τον κοινό λογαριασμό, θα πρόκειται για δωρεά εν ζωή²⁵⁹. Σε περίπτωση που ο αρχικός καταθέτης ήθελε να περιορίσει την ωφέλεια των συνδικαιούχων για το μετά το θάνατό του χρόνο, θα πρόκειται για δωρεά αιτία θανάτου²⁶⁰.

Ως προς τους κληρονόμους του αποβιώσαντος συνδικαιούχου, εάν είχε τεθεί στη σύμβαση ο όρος του άρθρου 2, σημειώνεται ότι δεν αποκτούν κανένα δικαίωμα επί της καταθέσεως και δεν έχουν αξίωση κατά της τράπεζας. Γίνεται, επίσης, δεκτό ότι οι κληρονόμοι του αποβιώσαντος συνδικαιούχου δεν έχουν δικαίωμα αναγωγής κατά των επιζώντων συνδικαιούχων από την οποιαδήποτε εσωτερική μεταξύ τους σχέση, όπως θα είχαν, εάν ο σχετικός όρος του άρθρου 2 δεν είχε τεθεί στη σύμβαση²⁶¹. Ζήτημα τίθεται σε περίπτωση που ο συνδικαιούχος, ο οποίος έχει δικαίωμα να αναλάβει το ποσό που του αναλογεί από το λογαριασμό του αποβιώσαντος, έχει και την ιδιότητα του κληρονόμου αυτού. Σύμφωνα με το ιστορικό της απόφασης ΕφΛαρ 43/2001²⁶², ο

257. Φουντεδάκη, Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και προστασία του νομίμου μεριδούχου (με αφορμή την ΕφΑθ 5774/1995), Αρμ 1997, 600.

258. Φουντεδάκη, Αρμ 1997, 559.

259. Δούβλης (1987²), 31.

260. Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 91.

261. ΕφΑθ 9827/2000, ΕπισκεΔ 2001, 509, με εισαγ. σημ. Παμπούκη, 506 επ · ΑΠ 855/2002, ΝοΒ 2003, 54 επ· ΕφΑθ 5378/2003, ΔΕΕ 2003, 1345 επ.

262. ΕφΛαρ 43/2001, ΕπισκεΔ 2001, 694 επ, με παρατ. Σομπόλου, 702 επ.

σύζυγος και πατέρας των διαδίκων είχε καταθέσει μερίδιο αμοιβαίου κεφαλαίου, με τη συμφωνία το προϊόν της εξαγοράς του να πιστωθεί σε κοινό λογαριασμό, τηρούμενο στο όνομα του ίδιου, της συζύγου του και της κόρης του. Κατόπιν της ανάληψης του συνολικού ποσού της κατάθεσης από τη σύζυγο πριν από το θάνατο του κληρονομούμενου, η κόρη διεκδικούσε, μετά το θάνατο του πατέρα της, αφενός το 1/3 της κατάθεσης, βάσει της ιδιότητάς της ως συνδικαιούχου της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό και αφετέρου τα $\frac{3}{4}$ του αναλογούντος στον πατέρα της μεριδίου, ως κληρονόμος του. Το Δικαστήριο έκρινε στην περίπτωση αυτή ότι η κόρη δικαιούται να ζητήσει από τη μητέρα της το $\frac{1}{2}$ της κατάθεσης, σύμφωνα με τους κανόνες της ΑΚ 493²⁶³.

Μείζονος σημασίας ζήτημα στην όλη προβληματική του κοινού λογαριασμού, στον οποίο περιέχεται ο όρος του άρθ. 2 ν. 5638/1932, αποτελεί το επιτρεπτό ή μη της παροχής πληροφοριών από την τράπεζα στους αναγκαίους κληρονόμους του αποβιώσαντος καταθέτη λόγω της ισχύος του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων. Η παρεχόμενη από το άρθ. 117 ΕισΝΑΚ προστασία στους αναγκαίους κληρονόμους του αποβιώσαντος συνδικαιούχου έρχεται, σε μια πρώτη ανάγνωση, σε αντίθεση με τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971 σχετικά με το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων²⁶⁴. Οι αποκλειόμενοι, σύμφωνα με τα άρθρα 2 παρ. 1 και 3 παρ. 1 ν. 5638/1932, μεριδούχοι θεωρούνται τρίτοι έναντι της τράπεζας σε ό,τι αφορά την κατάθεση, με αποτέλεσμα η τελευταία να μην υποχρεούται να τους παράσχει καμία πληροφορία σχετικά με την κατάθεση. Σημειώνεται ότι εάν δεν έχει τεθεί ο όρος του άρθ. 2 ν. 5638/1932, τότε οι νόμιμοι μεριδούχοι δεν αποκλείονται της πληροφόρησης σχετικά με την κατάθεση, καθώς υπεισέρχονται ως συνδικαιούχοι στο λογαριασμό του αποβιώσαντος, έχοντας δικαίωμα άμεσης πρόσβασης στον κοινό λογαριασμό.

Έχει υποστηριχθεί ότι το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων είναι δικαίωμα προσωποπαγές, το οποίο αποσβήνεται με το θάνατο του δικαιούχου του, ήτοι του δικαιούχου της κατάθεσης²⁶⁵. Σύμφωνα με τη θέση αυτή, σε περίπτωση θανάτου ενός εκ των συνδικαιούχων, και ανεξάρτητα από την ύπαρξη του όρου του άρθρου 2 ν. 5638/1932, αποδесμεύει την κατάθεση από την προστασία του τραπεζικού απορρήτου, οπότε οι κληρονόμοι, αλλά και κάθε τρίτος δανειστής του αποβιώσαντος, δικαιούνται να ζητήσουν και να λάβουν από την τράπεζα οποιαδήποτε πληροφορία σε σχέση με τον τηρούμενο λογαριασμό. Παρόλα αυτά, μια τέτοια άποψη δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτή, ως εκ διαμέτρου αντίθετη με το σκοπό του ν.δ. 1059/1971, το οποίο πρωτίστως προστατεύει τις τραπεζικές καταθέσεις, τους δε καταθέτες μόνον

263. ΕφΛαρ 43/2001, οπ, όπου θεωρείται ότι ορθώς αναζητούνται αφενός τα $\frac{3}{4}$ και αφετέρου το $\frac{1}{3}$ · Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 98.

264. Δούβλης (1987²), 34.

265. Καλδέλλης, Αρμ 1981, 712.

έμμεσα, λόγω της ιδιότητάς τους ως φορέων του αντίστοιχου δικαιώματος επί των καταθέσεων αυτών²⁶⁶. Περαιτέρω, σύμφωνα με άλλη υποστηριχθείσα άποψη, η τράπεζα υποχρεούται να παράσχει πληροφορίες στους νόμιμους μεριδούχους, εφόσον αυτοί επικαλούνται και αποδεικνύουν ότι μέσω της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό συντελέστηκε δωρεά που θίγει τη νόμιμη μοίρα²⁶⁷. Μια άλλη γνώμη επισημαίνει ότι η αξίωση των νόμιμων μεριδούχων για παροχή πληροφοριών έρχεται σε αντίθεση με το δικαίωμα των επιζώντων συνδικαιούχων και την υποχρέωση, αντίστοιχα, του πιστωτικού ιδρύματος για τήρηση εχεμύθειας σχετικά με όλα τα γεγονότα που αφορούν στον κοινό λογαριασμό²⁶⁸. Συνεχίζοντας η ίδια θέση, υποστηρίζει ότι η δημιουργούμενη σύγκρουση θα αρθεί κατόπιν στάθμισης των αντιτιθέμενων συμφερόντων, αφού εξετασθούν και τα *ad hoc* ανακύπτοντα ζητήματα. Εάν οι ισχυρισμοί των αναγκαίων κληρονόμων είναι βάσιμοι ή εάν το πιστωτικό ίδρυμα γνωρίζει (π.χ. κατά ρητή δήλωση του αποθανόντος καταθέτη) ότι με την κατάθεση συντελέστηκε δωρεά, τότε η σύγκρουση θα πρέπει να λυθεί υπέρ των αναγκαίων κληρονόμων. Αντιθέτως, εάν αποδειχθεί ότι με την κατάθεση δεν συντελέστηκε δωρεά, τότε θα πρέπει να κατισχύσει το τραπεζικό απόρρητο υπέρ των επιζώντων συνδικαιούχων.

Εάν θεωρηθεί ότι η τράπεζα υποχρεούται να παράσχει στους αναγκαίους κληρονόμους τις ζητούμενες πληροφορίες, τότε η διαδικασία που θα πρέπει να ακολουθηθεί είναι αυτή των άρθρων 902 και 903 ΑΚ και 450 έως 452 ΚΠολΔ περί δικαστικής επίδειξης εγγράφων²⁶⁹. Οι προϋποθέσεις που τίθενται από τη διάταξη του άρθρου 902 ΑΚ για τη δημιουργία της αξίωσης για την επίδειξη εγγράφου ή για τη χορήγηση αντιγράφου του, είναι αφενός η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος του αιτούντος, που εξειδικεύεται στις τρεις περιπτώσεις του ίδιου άρθρου και αφετέρου η κατοχή εγγράφου από τον καθ' ου στρέφεται η σχετική αξίωση. Από τις τρεις αναφερόμενες στο οικείο άρθρο περιπτώσεις, η προσεγγίζουσα το έννομο συμφέρον των νομίμων μεριδούχων, εάν υποτεθεί ότι αυτό υφίσταται, είναι η δεύτερη, κατά την οποία έννομο συμφέρον υπάρχει εάν το έγγραφο «πιστοποιεί έννομη σχέση που αφορά και αυτόν». Περαιτέρω, η αξίωση επίδειξης ή λήψης αντιγράφου μπορεί να ασκηθεί, κατ' αρχήν, με τακτική αγωγή των αναγκαίων κληρονόμων κατά της τράπεζας²⁷⁰. Αρμόδιο Δικαστήριο είναι το Πολυμελές Πρωτοδικείο στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα της η τράπεζα²⁷¹. Η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης της

266. Δούβλης (1987²), 41.

267. Γραμματίκας (1991), 178 επ· Βελέντζας, Αίτημα νομίμου μεριδούχου για επίδειξη εγγράφου. Περίπτωση άρσης (:) τραπεζικού απορρήτου σε κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, ΕΤρΑΧρΔ 2001, 412.

268. Κουτσούκης (1994), 203.

269. Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 122.

270. Δούβλης (1987²), 49.

271. Πελλένη-Παπαγεωργίου (2005), 122.

απόφασης που διατάσσει την επίδειξη του εγγράφου ή τη χορήγηση αντιγράφου του θα διεξαχθεί εφαρμοζόμενης αναλογικά της διάταξης του άρθρου 452 παρ. 1 ΚΠολΔ, δηλαδή θα γίνει σύμφωνα με τα άρθρα 941 και 946 ΚΠολΔ.

Η επίδειξη ή χορήγηση αντιγράφου στην ως άνω περίπτωση μπορεί να γίνει και με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων²⁷², αρκεί να πιθανολογούνται οι ισχυρισμοί των κληρονόμων. Ως προς τον ισχυρισμό του επείγοντος ή της αποτροπής του επικείμενου κινδύνου (άρθρο 682 παρ. 1 ΚΠολΔ) θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι πιθανολογείται ενόψει της δυνατότητας των επιζώντων συνδικαιούχων να αναλάβουν ανά πάσα στιγμή το ποσό της κατάθεσης και με τον τρόπο αυτό οι νόμιμοι μεριδούχοι να απωλέσουν τα δικαιώματά τους²⁷³.

Στο πλαίσιο του παρόντος πονήματος, ορθότερη θεωρείται η άποψη σύμφωνα με την οποία η τράπεζα θα πρέπει να αρνηθεί να παράσχει τις ζητούμενες από τους κληρονόμους πληροφορίες, εφόσον οι τελευταίοι δεν είναι νόμιμοι μεριδούχοι των οποίων αποδεδειγμένα προσβάλλεται το δικαίωμα τους επί της κληρονομίας, καθ' ο μέρος αυτές καλύπτονται από τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971. Άλλωστε, οι αντίθετες απόψεις φαίνεται να αγνοούν αφενός το ότι το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων ουδέποτε παύει να ισχύει, καλύπτει όπως έχει ήδη αναφερθεί και το μετασυμβατικό στάδιο, καθώς η τράπεζα θα πρέπει, σύμφωνα με την προκριθείσα ως ορθή άποψη, να αρνηθεί να παράσχει τις ζητηθείσες από τους κληρονόμους πληροφορίες λόγω των διατάξεων του ν.δ. 1059/1971²⁷⁴ και αφετέρου το ότι δικαίωμα του απορρήτου είναι μεν προσωποπαγές, αποσβήνεται δε με το θάνατο και του τελευταίου συγκαταθέτη²⁷⁵. Η νομολογία για τις περιπτώσεις που στον κοινό λογαριασμό υπάρχει ο όρος του άρθρου 2 ν. 5638/1932, κάνει χαρακτηριστικά λόγο για «κατάθεση ζώντος (δηλ. του επιζώντος) συγκαταθέτη/των», η οποία καλύπτεται απόλυτα από το τραπεζικό απόρρητο²⁷⁶. Έχει δε, περαιτέρω, κριθεί ότι η αρχή του απορρήτου θα πρέπει να υπερισχύσει, ακόμη και όταν οι πληροφορίες ζητούνται από νόμιμο μεριδούχο, έστω και αν αυτός επικαλείται ότι με την κατάθεση στον κοινό λογαριασμό έχει συντελεσθεί δωρεά²⁷⁷. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η νομολογία αποφάνθηκε υπέρ της παροχής των πληροφοριών, εκκινώντας από τον κανόνα του τραπεζικού απορρήτου, θεώρησε ως *sine qua non* όρο να πρόκειται για περίπτωση νομίμου μεριδούχου, ο οποίος με τρόπο ορισμένο και με συγκεκριμένους ισχυρισμούς επικαλείται και αποδεικνύει την ύπαρξη

272. ΜΠρΘεσ 24679/1997, Αρμ 1997, 1278 επ· ΜΠρΑθ 9610/2000, ΕΕμπΔ 2001, 97 επ· Δούβλης (1987²), 50.

273. Πελένη-Παπαγεωργίου (2005), 123.

274. Δούβλης (1987²), 41.

275. Γέσιου-Φαλτσή, Επίδειξη εγγράφων και ζητήματα τραπεζικού απορρήτου στους κοινούς διαζευκτικούς λογαριασμούς, ΕφΑΔ 2010, 1190.

276. ΜΠρΑθ 11843/1997, ΕΤρΑξΧρΔ 1999, 675 επ· ΜΠρΘεσ 18952/2003, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 367 επ.

277. ΕφΑθ 2670/1996, Αρμ 1997, 1117 επ· ΜΠρΑθ 7965/2004, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 438 επ.

της δωρεάς²⁷⁸. Η τελευταία αυτή θέση της νομολογίας, άλλωστε, είναι σύμφωνη με την φύση του δικαιώματος της νόμιμης μοίρας, το οποίο περιορίζει την ελευθερία του διατιθέναι του κληρονομούμενου, και όταν πράγματι προσβάλλεται θα πρέπει να προστατευθεί, αλλά και με τον πυρήνα του θεσμού του τραπεζικού απορρήτου, ο οποίος δεν μπορεί να παρακαμφθεί· πρόκειται για ζήτημα σύγκρουσης συμφερόντων το οποίο θα πρέπει να επιλύεται *ad hoc*.

II. Η λειτουργία του τεκμηρίου του άρθρου 4 ν. 5638/1932

Σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθ. 4 ν. 5638/1932 η κατάθεση σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό τεκμαίρεται ότι ανήκει σε όλους τους δικαιούχους κατ' ίσα μέρη. Από τη ρητή και ευρεία διατύπωση του άρθ. 24 ν. 2915/2001 συνάγεται ότι η επιβολή κατάσχεσης είναι επιτρεπτή και σε κατάθεση σε κοινό λογαριασμό²⁷⁹. Στην περίπτωση αυτή ανακύπτει το ζήτημα της άρσης του τραπεζικού απορρήτου, βάσει του άρθ. 24 ν. 2915/2001, για το συνδικαιούχο εκείνο εις βάρος του οποίου θα επιβληθεί κατάσχεση.

Όπως γίνεται δεκτό, το τραπεζικό απόρρητο εξακολουθεί να υφίσταται για τους έτερους συνδικαιούχους και η τράπεζα οφείλει να μην αποκαλύψει ούτε τα ονόματα και τα στοιχεία τους, ούτε το συνολικό ύψος της κατάθεσης, καθ' ο μέρος αυτό υπερβαίνει το αναγκαίο για την ικανοποίηση του δανειστή μέτρο²⁸⁰. Υποχρέωση της τράπεζας σε μια τέτοια περίπτωση, προκειμένου για την προστασία των τρίτων προσώπων που δεν εμπλέκονται σ' αυτό, είναι να εφαρμόσει το τεκμήριο του άρθ. 4 και να αναφέρει μόνον το συγκεκριμένο ποσό, το οποίο αναλογεί στον καθ' ου η εκτέλεση κατ' εφαρμογή του ανωτέρω τεκμηρίου. Το υπόλοιπο ποσό της κατάθεσης, που αναλογεί στους λοιπούς συνδικαιούχους, καθίσταται απρόσβλητο και δημιουργείται, τρόπον τινά, ακατάσχετο ως προς αυτό²⁸¹. Ενόψει τούτου, ο δανειστής ο οποίος προβαίνει στην κατάσχεση, δεν υπεισέρχεται ούτε στην εξωτερική σχέση που συνδέει την τράπεζα και τους συνδικαιούχους του λογαριασμού, αλλά ούτε και στην εσωτερική σχέση των συνδικαιούχων του λογαριασμού.

Ως εκ των ανωτέρω, η εφαρμογή του τεκμηρίου του άρθ. 4 συνεπάγεται τη μετατροπή της ενοχής από τον κοινό λογαριασμό από ενεργητική εις ολόκληρον, που είναι βάσει των άρθ. 1 και 2 του ν. 5638/1932 κατ' αρχήν²⁸², σε διαιρετή και μάλιστα κατ' ισομοιρία μετά την κατάσχεση. Εάν υποτεθεί ότι το συγκεκριμένο τεκμήριο δεν

²⁷⁸ ΜΠρΑθ 6910/2000, ΕπισκΕΔ 2001, 97 επ· ΕφΘεσ 1071/2002, ΕπισκΕΔ 2002, 196 επ.

²⁷⁹ Μάζης, ΝοΒ 2002, 641.

²⁸⁰ Ταμαμίδης (2005), 54.

²⁸¹ ΜΠρΘεσ 20409/2005, ΝΟΜΟΣ.

²⁸² ΑΠ 907/1989, ΝοΒ 1991, 59 επ· ΑΠ 246/1992, ΕΕμπΔ 1994, 210 επ· ΕφΑθ 3444/2001, ΔΕΕ 2001, 1018 επ· ΜΠρΑρτ 453/2001, ΑρχΝ 2002, 478 επ· ΑΠ 711/2009, ΕπισκΕΔ 2009, 923 επ.

υφίστατο, θα ίσχυε και στην περίπτωση της κατάσχεσης ό,τι ισχύει και στην περίπτωση της ανάληψης του συνολικού ποσού της κατάθεσης από έναν εκ των συνδικαιούχων, οπότε η τράπεζα απαλλάσσεται με την καταβολή όλου του κατατεθειμένου ποσού σε οποιονδήποτε συνδικαιούχο, ανεξάρτητα από τυχόν αξίωση που διατηρεί ο άλλος συνδικαιούχος κατά του τελευταίου από την εσωτερική τους σχέση²⁸³.

Επισημαίνεται ότι το ως άνω τεκμήριο αναπτύσσει ενέργεια μόνο μεταξύ του κατασχόντα και της τράπεζας. Δεν ασκεί επιρροή στις εσωτερικές σχέσεις των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού, με αποτέλεσμα εάν κατασχέθηκε ποσό μεγαλύτερο από το αναλογούν στο συνδικαιούχο του λογαριασμού-καθ'ου η κατάσχεση, να γεννώνται αναγωγικά δικαιώματα των υπόλοιπων συνδικαιούχων κατά του (ΑΚ 493)²⁸⁴. Η τελευταία παραδοχή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εάν κάποιος από τους συνδικαιούχους είναι ο κύριος τροφοδότης του λογαριασμού ή ο πραγματικός δικαιούχος της κατάθεσης ως συνόλου ή μεγαλύτερου ποσού αυτής από του αναλογούντος σε αυτόν κατ'ισομοιρία, δεν παύει να υπάρχει, λόγω της ύπαρξης του τεκμηρίου του άρθ. 4 ν. 5638/1932, η δυνατότητα αναγωγής κατ'άρθρο 493 ΑΚ του καθ'ου η εκτέλεση από τους λοιπούς συνδικαιούχους, εάν κατασχέθηκε ποσό μεγαλύτερο από όσο πραγματικά του ανήκε²⁸⁵.

Κατ' ακολουθία, καθίσταται σαφές ότι ο επισπεύδων δανειστής δεν δικαιούται να προβεί σε κατάσχεση του συνόλου της κατάθεσης, αφού κατ' αμάχητο τεκμήριο η τελευταία ανήκει σε όλους τους δικαιούχους ισομερώς, αλλά μπορεί να κατάσχει μόνο το μέρος της κατάθεσης που αντιστοιχεί στον καθ'ου η κατάσχεση οφειλέτη. Το υπόλοιπο μέρος της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό εκφεύγει της δυνατότητας κατάσχεσης του επισπεύδοντος δανειστή *«όχι διότι το εν λόγω κατάλοιπο κατά τα λοιπά μέρη του έχει καταστεί, σύμφωνα με την υπό συζήτηση διάταξη, ακατάσχετο, αλλά διότι τούτο, σύμφωνα με την ίδια διάταξη, τεκμαίρεται ότι δεν ανήκει στην περιουσία του οφειλέτη καταθέτη»*²⁸⁶.

Σημειώνεται, ωστόσο, ότι η ισχύς του τεκμηρίου του άρθ. 4 ν. 5638/1932 δεν ωφελεί σε κάθε περίπτωση τον κατασχόντα δανειστή. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι το άνοιγμα κοινού λογαριασμού μπορεί να χρησιμοποιηθεί δολίως από έναν οφειλέτη, ο οποίος είναι ο πραγματικός δικαιούχος του συνολικού ποσού του λογαριασμού, με λοιπούς συνδικαιούχους έμπιστα σε αυτόν πρόσωπα, με στόχο να κατορθώσει να

283. ΑΠ 246/1992, σπ. ΕφΑθ 7224/2000, ΔΕΕ 2001, 288 επ.

284. Το άρθρο 4 ν. 5638/1932 αναφέρει χαρακτηριστικά «έναντι των κατασχόντων».

285. Στο γαλλικό δίκαιο υφίσταται υποχρέωση του δικαστικού επιμελητή, ο οποίος επιδίδει το κατασχετήριο στην τράπεζα, να γνωστοποιήσει τη γενόμενη κατάσχεση σε όλους τους λοιπούς, πλην του καθ'ου συνδικαιούχους, εφόσον τους γνωρίζει. Εάν τα στοιχεία αυτά δεν είναι γνωστά στο δικαστικό επιμελητή, ενεργοποιείται το καθήκον της τράπεζας για την εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης, *Guinchard/Moussa* (2004), 705.

286. ΑΠ 769/2004, ΝΟΜΟΣ.

κρατήσει εκτός της σφαίρας επέμβασης των δανειστών του σημαντικό τμήμα του συνολικού κεφαλαίου του. Με την έννοια αυτή, το τεκμήριο του άρθ. 4 ν. 5638/1932 μπορεί να διευκολύνει στις συναλλαγές, ωστόσο, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι δεν είναι απολύτως συμβατό με τη φύση της ενεργητικής εις ολόκληρον ενοχής, που ανεξαρτήτως κατασχέσεως, δημιουργείται με τον κοινό λογαριασμό²⁸⁷.

Ενόψει των ανωτέρω, μόνον η τράπεζα, από τα εμπλεκόμενα μέρη, φαίνεται να ωφελείται σε κάθε περίπτωση από την ύπαρξη και τη λειτουργία του τεκμηρίου του άρθ. 4 ν. 5638/1932. Η τράπεζα απαλλάσσεται, μέσω του τεκμηρίου, από κάθε τυχόν ευθύνη της έναντι τόσο του κατασχόντος δανειστή όσο και των λοιπών δικαιούχων του κοινού λογαριασμού.²⁸⁸ Περαιτέρω, μόνον ένα τμήμα της συνολικής κατάθεσης δεσμεύεται, ενώ το υπόλοιπο συνεχίζει να παραμένει υπό τη διαχείριση της τράπεζας, η οποία έχει τη δυνατότητα περαιτέρω αξιοποίησής του.

Σύμφωνα με υποστηριχθείσα στη θεωρία θέση, μπορεί εμμέσως να θεωρηθεί ότι η τράπεζα παραβιάζει το απόρρητο όταν παραβιάζοντας το τεκμήριο του άρθ. 4 ν. 5638/1932, εξαναγκάζει τους θιγόμενους από την παραβίαση συνδικαιούχους στην άσκηση ανακοπής, οπότε σε μια τέτοια περίπτωση αποκαλύπτονται τα ονόματά τους, μέσω της αποκάλυψης της ιδιότητάς τους ως δικαιούχων του λογαριασμού, καθώς και το ύψος της κατάθεσής τους²⁸⁹. Άλλης μορφής ευθύνη της τράπεζας είναι ιδιαίτερα δυσχερές να θεμελιωθεί, καθώς είναι πρακτικά ανέφικτο να αποδειχθεί ότι η τράπεζα γνώριζε, κατά το χρόνο επιβολής της κατάσχεσης, την πραγματική αναλογία των ποσοστών των συνδικαιούχων του κοινού λογαριασμού βάσει της εσωτερικής τους σχέσης.

Σημειώνεται ότι η τράπεζα ευθύνεται έναντι των λοιπών συνδικαιούχων σε σχέση με την τήρηση του απορρήτου ως προς αυτούς και οποιαδήποτε παραβίαση αυτής της υποχρέωσης επισύρει τις ανάλογες κυρώσεις. Η υποβολή στο πλαίσιο της κατάσχεσης κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό στοιχείων των λοιπών συνδικαιούχων, παρέχει στους τελευταίους το δικαίωμα άσκησης ανακοπής κατά το άρθ. 936 ΚΠολΔ²⁹⁰, εφόσον επικαλούνται προσβολή του δικαιώματός τους επί του αντικειμένου της εκτέλεσης, το οποίο και δικαιούνται να αντιτάξουν σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται η εκτέλεση²⁹¹. Πέραν της δυνατότητας άσκησης ανακοπής τρίτου κατ'άρθρ.

287. *Donnier M./Donnier J.-B.*, *Voies d' exécution et procédures de distribution*, 2001⁶, 339 επ. *Μητροπούλου* (2002), 287.

288. *Ταμαμίδης* (2005), 61.

289. *Ταμαμίδης* (2005), 57.

290. Μόνη δυνατότητα του συνδικαιούχου κοινού λογαριασμού φαίνεται να είναι η άσκηση της κατ' άρθρο 936 ΚΠολΔ ανακοπής, καθώς δεν δικαιούται να ασκήσει την ανακοπή του άρθ. 933 ΚΠολΔ, δεδομένου ότι δεν φέρει την ιδιότητα του δανειστή του καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη.

291. *Μπρίνις* (1980²), τ. III, 1325 επ.

986 ΚΠολΔ, υφίσταται και η δυνατότητα υποβολής αίτησης αναστολής εκτέλεσης κατ' άρθ. 938 ΚΠολΔ. Ως προς το ζήτημα των χρονικών ορίων εντός των οποίων μπορούν να ασκηθούν αυτά τα ένδικα βοηθήματα, γίνεται δεκτό ότι μπορούν να επεκταθούν μέχρι την είσπραξη του ποσού από τον κατασχόντα δανειστή²⁹².

Περαιτέρω, το τεκμήριο του άρθρου 4 ν. 5638/1932 τυγχάνει εφαρμογής μόνο σε περίπτωση κατάσχεσης κοινού λογαριασμού και όχι σε περίπτωση συμψηφισμού με απαιτήσεις της τράπεζας.

Αναφορικά με το συμψηφισμό ισχύει η γενικότερη φύση της δημιουργούμενης στον κοινό λογαριασμό ενοχής ως ενεργητικής εις ολόκληρον, με αποτέλεσμα η τράπεζα να δικαιούται στο συμψηφισμό της απαίτησής της με την απαίτηση του οφειλέτη της για ανάληψη του κατατεθειμένου ποσού²⁹³. Επομένως, στην περίπτωση του κοινού λογαριασμού, η τράπεζα δικαιούται να συμψηφίσει ανταπαίτηση που έχει κατά ενός από τους συνδικαιούχους, πετυχαίνοντας την απόσβεση της απαίτησης που έχει καθένας από τους συνδικαιούχους εις βάρος της για την ανάληψη του συνόλου της κατάθεσης²⁹⁴.

III. Η στάση της τράπεζας στην περίπτωση τήρησης περισσότερων λογαριασμών στο όνομα του καθ' ου η εκτέλεση

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το ζήτημα καθορισμού των ενεργειών, στις οποίες θα πρέπει να προβεί η τράπεζα στην περίπτωση επιβολής κατάσχεσης εις χείρας της ως τρίτης όταν στο όνομα του καθ' ου η εκτέλεση υφίστανται περισσότερες καταθέσεις, είτε σε ατομικούς, είτε σε κοινούς λογαριασμούς. Σε μια τέτοια περίπτωση ανακύπτει το ερώτημα ποιος θα είναι ο υπό δέσμευση λογαριασμός από τον οποίο θα ικανοποιηθεί ο δανειστής.

Σε περίπτωση τήρησης στο όνομα του καθ' ου η εκτέλεση περισσότερων λογαριασμών, τόσο ατομικών όσο και κοινών με τρίτα πρόσωπα, προκρίνεται η δέσμευση των ατομικών λογαριασμών του καθ' ου, ώστε να αποφεύγεται, στο μέτρο που αυτό είναι δυνατό, η προσβολή δικαιωμάτων των συνδικαιούχων – μη οφειλετών των κοινών λογαριασμών λόγω εφαρμογής του τεκμηρίου του άρθ. 4 ν. 5638/1932²⁹⁵. Επισημαίνεται, ακόμη, ότι εάν μετά την κατάσχεση εξακολουθήσει να υφίσταται ενεργός

²⁹² Ταμαμίδης (2005), 58.

²⁹³ Ο συμψηφισμός συγκαταλέγεται μεταξύ των γεγονότων που ενεργούν αντικειμενικά (ΑΚ 491), δηλ. ο συμψηφισμός εκ μέρους του οφειλέτη ανταπαιτήσεώς του με απαίτηση ενός από τους περισσότερους δανειστές που συνδέονται μεταξύ τους με ενεργητική εις ολόκληρον ενοχή επιδρά στο σύνολο των εις ολόκληρων δανειστών, με αποτέλεσμα να έχει ο οφειλέτης τη δυνατότητα προσκλήσεως, μέσω συμψηφισμού ανταπαιτήσεως που έχει κατά ενός από τους δανειστές, απόσβεσης της εναντίον του απαίτησης όλων των δανειστών.

²⁹⁴ Ταμαμίδης (2005), 63.

²⁹⁵ Ταμαμίδης (2005), 70.

ο κοινός λογαριασμός με πιστωτικό υπόλοιπο, τότε υπάρχει ο κίνδυνος, σύμφωνα με μία άποψη²⁹⁶, για τους μη οφειλέτες-συνδικαιούχους να διογκωθεί η ζημία τους λόγω μελλοντικών κατασχέσεων του ίδιου λογαριασμού, δεδομένου ότι κάθε φορά θα ισχύει έναντι του εκάστοτε δανειστή το τεκμήριο του άρθ. 4 ν. 5638/1932 για το υπάρχον υπόλοιπο. Αντίθετα, σύμφωνα με διατυπωθείσα στη νομολογία θέση²⁹⁷ ανεξαρτήτως του εάν ο επισπεύδων δανειστής ανέλαβε ή όχι το αναλογούν στον καθ' ου ποσό, μετά την επιβολή της κατάσχεσης, το εναπομένον ποσό δεν καθίσταται και πάλι κοινό ποσό των περισσότερων συνδικαιούχων του λογαριασμού. Επομένως, σύμφωνα με τη θέση αυτή, το εναπομένειν μετά την επιβολή της κατάσχεσης ποσό ανήκει στον έτερο συνδικαιούχο, ακόμη και αν δεν αναλήφθηκε από αυτόν μετά την κατάσχεση.

Σε περίπτωση που υφίστανται πλείονες καταθέσεις εις χείρας της τράπεζας στο όνομα του καθ' ου η εκτέλεση, θα πρέπει να δεσμεύονται τόσες καταθέσεις, ώστε να μπορεί να συμπληρωθεί το ποσό για το οποίο επιβλήθηκε κατάσχεση. Η παραδοχή αυτή είναι σχεδόν αυτονόητη, αφενός λόγω της συμβατικής σχέσης που συνδέει την τράπεζα με τον καταθέτη-πελάτη της, η οποία της επιβάλλει την υποχρέωση ακόμη και μετά την επίδοση του κατασχετηρίου, να προστατεύσει τα νόμιμα συμφέροντα του τελευταίου και αφετέρου λόγω της γενικώς ισχύουσας αρχής της αναλογικότητας.

Ζήτημα ανακύπτει στην περίπτωση κατά την οι περισσότερες καταθέσεις του καθ' ου εις χείρας της τράπεζας είναι ετεροειδείς. Έχει υποστηριχθεί ότι η τράπεζα, σε μια τέτοια περίπτωση, θα πρέπει να επιδιώξει την ικανοποίηση του κατασχόντος δανειστή από εκείνη την κατάθεση η δέσμευση της οποίας θα αποβεί λιγότερο επαχθής για τον καταθέτη-πελάτη της²⁹⁸. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η περίπτωση κατά την οποία υφίστανται επ' ονόματι του καθ' ου η εκτέλεση περισσότεροι ατομικοί λογαριασμοί, από τους οποίους άλλοι είναι απλοί λογαριασμοί ταμιευτηρίου και άλλοι επενδυτικοί λογαριασμοί · η τράπεζα θα πρέπει προς το συμφέρον του πελάτη της να προβεί στη δέσμευση των λογαριασμών ταμιευτηρίου, δοθέντος ότι η ρευστοποίηση των τίτλων ενδέχεται να αποβεί εις βάρος του δικαιούχου λόγω της αναπόφευκτης αβεβαιότητας ως προς το προϊόν ρευστοποίησεως²⁹⁹. Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται για ζήτημα το οποίο θα πρέπει να επιλύεται *ad hoc* βάσει των εκάστοτε πραγματικών περιστάσεων.

296. Μητροπούλου (2002), 119.

297. ΜΠρΤρικ 361/2007, ΝΟΜΟΣ.

298. Ταμαμίδης (2005), 69.

299. Ταμαμίδης (2005), 69.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ε΄

Η ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΚΑΤΑΛΟΙΠΟΥ ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ

Ι. Έννοια και λειτουργία της σύμβασης

Η ενασχόληση με το ζήτημα της κατάσχεσης του καταλοίπου αλληλόχρεου λογαριασμού, παρότι δεν πρόκειται για καταθετικό λογαριασμό, δεν στερείται σημασίας στο πλαίσιο του παρόντος πονήματος, ενόψει της μεγάλης πρακτικής σημασίας που αναπτύσσει στην τραπεζική πρακτική η σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού. Σύμφωνα με τον κρατούντα στη νομολογία, και γενικότερα αποδεκτό στη θεωρία ορισμό, αλληλόχρεος λογαριασμός είναι η σύμβαση δυνάμει της οποίας δύο πρόσωπα, ένα τουλάχιστον εκ των οποίων είναι έμπορος, συμφωνούν να μην επιδιώκουν, ούτε να διαθέτουν μεμονωμένα τις απαιτήσεις τους, οι οποίες προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά, να τις καταχωρούν σε κοινό λογαριασμό, με σκοπό να τις εκκαθαρίσουν κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, το οποίο γίνεται σε ορισμένα χρονικά διαστήματα, έτσι ώστε το τυχόν κατάλοιπο να αποτελέσει τη μοναδική μεταξύ τους απαίτηση³⁰⁰. Λογιστικά, η εκκαθάριση του αλληλόχρεου λογαριασμού γίνεται αντιληπτή ως άθροιση των εκατέρωθεν απαιτήσεων και αφαίρεση του μικρότερου αθροίσματος από το μεγαλύτερο, ώστε το παραμένον υπόλοιπο (κατάλοιπο κατά την έννοια του άρθ. 112 ΕισΝΑΚ) να είναι πιστωτικό για τον ένα συμβαλλόμενο και χρεωστικό για τον άλλον.

Παρά την ιδιαιτέρως μεγάλη σημασία του αλληλόχρεου στις τραπεζικές συναλλαγές, η σύμβαση αυτή δεν βρήκε αντίστοιχη αναγνώριση και σε νομοθετικό επίπεδο³⁰¹. Η ανωτέρω σύμβαση δεν ρυθμίζεται ενιαία από ένα πλήρες νομοθέτημα στο εσωτερικό μας δίκαιο, αλλά, η ρύθμισή της προκύπτει από αποσπασματικές διατάξεις, όπως τα άρθ. 874 ΑΚ, 112 ΕισΝΑΚ, 669 ΕμπΝ, 35, 47 και 64-67 ν.δ. 17.7./13.8.1923. Οι διατάξεις αυτές έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς για την κάλυψη όλου του εύρους των αναφυόμενων ζητημάτων, η επίλυση των οποίων πραγματοποιείται σε μεγάλο βαθμό από τα κρατούντα σε νομολογιακό επίπεδο³⁰². Αποτέλεσμα αυτής της αντίθεσης μεταξύ θεωρίας και πράξης ήταν η ενεργοποίηση τόσο της συναλλακτικής πρακτικής, όσο και της νομολογίας προκειμένου για την πλήρωση του υφιστάμενου νομοθετικού κενού³⁰³. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, ο αλληλόχρεος λογαριασμός έχει

300. ΑΠ 199/2000, ΕΕμπΔ 2000, 888 επ· ΑΠ 667/2001, ΕλλΔνη 2001, 1543 επ· ΑΠ 1/2002, ΕλλΔνη 2002, 706 επ· Δούβλης, Η μεταβίβαση τραπεζικής πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό, 1994, 33 επ· Κονδύλης, Έννοια, λειτουργία και αποτελέσματα του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΕλλΔνη 1996, 500, Αντωνόπουλος, Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, 2005, 15· Τσούμας, Αλληλόχρεος λογαριασμός, 2006, 8.

301. Δούβλης (1994), 20.

302. Τσούμας (2006), 8.

303. Δούβλης (1994), 21.

εδώ και πολύ καιρό καθιερωθεί ως το συνηθέστερο δικαιοπρακτικό όχημα για την παροχή πίστωσης σε εμπόρους³⁰⁴.

Ως σύμβαση ο αλληλόχρεος λογαριασμός εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κύρια ή βασική σχέση που εξυπηρετεί. Από την άποψη αυτή αποτελεί σύμβαση παρεπόμενη, με αιτιώδη χαρακτήρα, ο οποίος συναρτάται με την υποκείμενη σχέση, ως απώτερος οικονομικός σκοπός της, ενώ ως άμεσος σκοπός του λογαριασμού αυτού εμφανίζεται η συμφωνία των μερών για συνολικό διακανονισμό των εκατέρωθεν συνολικών τους απαιτήσεων από τη βασική σχέση, μέσω της αναβολής εκκαθάρισης των εν λόγω απαιτήσεων μέχρι το κλείσιμο του λογαριασμού³⁰⁵. Πρόκειται, συνεπώς, για αμφοτεροβαρή σύμβαση, *re* καταρτιζόμενη.

Ο αλληλόχρεος λογαριασμός διακρίνεται σε αμοιβαίο και απλό ή ετεροσκελή. Αμοιβαίος ονομάζεται ο αλληλόχρεος λογαριασμός όταν διαρκούσης της σύμβασης έλαβαν χώρα αμοιβαίες αποστολές³⁰⁶, ενώ απλός ή ετεροσκελής καλείται όταν μόνον ένα εκ των μερών προέβη σε αποστολές³⁰⁷. Σημαντικότερη κατηγορία ετεροσκελούς αλληλόχρεου είναι ο τραπεζικός αλληλόχρεος, στον οποίο η βασική σχέση την οποία εξυπηρετεί ο αλληλόχρεος είναι τραπεζική, π.χ. με τη μορφή σύμβασης ανοίγματος πίστωσης.

Κύριο χαρακτηριστικό της σύμβασης του αλληλόχρεου λογαριασμού είναι η γενική και υποχρεωτική, η αυτόματη, δηλ. αυτοδίκαιη εισαγωγή στο λογαριασμό, όλων κατά κανόνα των εκατέρωθεν απαιτήσεων, οι οποίες απορρέουν από τη βασική σχέση των συμβαλλομένων μερών. Υφίσταται, δηλαδή, «τεκμήριο», το οποίο απορρέει από την ίδια την έννοια του αλληλόχρεου λογαριασμού, ότι οι δοσοληψίες μεταξύ των συμβαλλομένων κατά τη διάρκεια ισχύος του και μέχρι τη δημιουργία κατάλοιπου θα περιληφθούν σε αυτόν³⁰⁸. Ο αλληλόχρεος λογαριασμός καταλήγει σε απόσβεση των απαιτήσεων, οι οποίες είναι πάντοτε χρηματικής φύσεως³⁰⁹, με καθολικό συμψηφισμό και σε δημιουργία νέας απαίτησης για το κατάλοιπο. Ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνονται σε αυτόν απαιτήσεις των οποίων δεν επιτρέπεται η απόσβεση με συμψηφισμό ή που δεν μπορούν να καταστούν δικαστικά επιδιώξιμες, μη

304. Ταμαμίδης (2005), 75.

305. Δούβλης (1994), 40.

306. Ως αποστολή νοείται κάθε συναλλαγή μεταξύ των μερών, της οποίας η παραγόμενη χρηματική απαίτηση προορίζεται να εισαχθεί στον αλληλόχρεο λογαριασμό και να παράγει απαίτηση πληρωμής χρηματικού ποσού υπέρ του αποστολέα σε βάρος του λήπτη, Τσούμας (2006), 12.

307. Μάζης, Ο τραπεζικός ανοικτός λογαριασμός και η αντιμετώπισή του από τη νομολογία, ΝοΒ 1997, 182 επ.

308. Τσούμας (2006), 21 επ.

309. Η αποκλειστικώς χρηματική φύση των απαιτήσεων που εγγράφονται στο λογαριασμό προκύπτει αφενός από το άρθ. 112 ΕισΝΑΚ περί ανατοκισμού, καθώς και από την ανάγκη συμψηφισμού των εκατέρωθεν απαιτήσεων αφετέρου, προκειμένου να προκύψει ορισμένο κατάλοιπο, οπότε προϋποτίθενται ομοειδείς απαιτήσεις.

ληξιπρόθεσμες³¹⁰ ή άκυρες ή ακυρώσιμες απαιτήσεις, εκτός εάν χωρεί παραίτηση από το ελάττωμα και η συμφωνία περί υπαγωγής της απαίτησης στον αλληλόχρεο λογαριασμό εμπεριέχει τέτοια συμφωνία του οφειλέτη. Επίσης, δεν καταχωρούνται στον αλληλόχρεο λογαριασμό απαιτήσεις υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία, παρά μόνον όταν η αίρεση ή η προθεσμία πληρωθεί.

Οι απαιτήσεις που εισάγονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό στερούνται την αυτοτέλειά τους, δεν επιδρά βέβαια η είσοδός τους στον αλληλόχρεο στη φύση τους, αλλά τις καθιστά αριθμητικά κονδύλια χρεοπίστωσης ενός ενιαίου λογαριασμού³¹¹. Άμεση συνέπεια της απώλειας της αυτοτέλειας των απαιτήσεων που εισέρχονται στον αλληλόχρεο, είναι ότι δεν είναι δυνατή η επιδίωξη ή διάθεσή τους μεμονωμένα. Η απώλεια της αυτοτέλειας των εισερχόμενων στον αλληλόχρεο απαιτήσεων έχει, κυρίως, την έννοια ότι αυτές παραμένουν εκκρεμείς, παρά τις ενδεχόμενες από το άλλο μέρος γενόμενες καταβολές, η δε εξοφλητική ενέργεια των μεν προς τις δε αναστέλλεται μέχρι το κλείσιμο του λογαριασμού³¹². Η εξοφλητική αυτή ενέργεια πραγματοποιείται μέσω ενός ιδιότυπου συμψηφισμού, ο οποίος λειτουργεί εκκαθαριστικά ως προς τα καταχωρημένα στο λογαριασμό κονδύλια, ενώ ταυτόχρονα συνεπάγεται διάφορες σημαντικές, νομικές συνέπειες, όπως τοκοφορία και ανατοκισμός του προκύπτοντος υπολοίπου κ.λπ.³¹³

Κεντρικό σημείο στην όλη προβληματική αυτής της χρηματοδοτικής σύμβασης είναι το κλείσιμο του λογαριασμού, δεδομένου ότι από αυτό το χρονικό σημείο και μετά γεννιέται αξίωση για το κατάλοιπο³¹⁴. Το κλείσιμο διακρίνεται σε περιοδικό και οριστικό.

Ως προς το οριστικό κλείσιμο σημειωτέα τα ακόλουθα: Εάν λήξει η κύρια σύμβαση μεταξύ των μερών, λήγει αυτοδικαίως και ο αλληλόχρεος λογαριασμός, αφού δεν νοείται η συνέχιση του λογαριασμού χωρίς συναλλαγές διότι δεν μπορούν να γεννηθούν εκατέρωθεν απαιτήσεις. Δεν συμβαίνει, όμως, και το αντίθετο, δηλαδή το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού δεν επιφέρει και τη λύση της σύμβασης την οποία εξυπηρετεί. Η λήξη του αλληλόχρεου λογαριασμού επέρχεται εάν καταρτίσθηκε για ορισμένο χρονικό διάστημα ή υπό διαλυτική αίρεση, με την επέλευση του χρονικού αυτού σημείου ή την πλήρωση της αίρεσης, υπό την οποία τελεί³¹⁵. Επιπλέον, ο αλληλόχρεος λογαριασμός λήγει, είτε συμφωνήθηκε, είτε όχι ορισμένη διάρκεια, με την εκ των υστέρων κοινή συμφωνία περί λύσεως των μερών, η οποία μπορεί να είναι και

310. Αντίθετος ο *Κονδύλης*, ΕλληΔνη 1996, 502 κατά τον οποίο οι απαιτήσεις αυτές μπορούν να καταχωρηθούν στον αλληλόχρεο λογαριασμό, αρκεί να υπάρχει το ληξιπρόθεσμο κατά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού.

311. ΑΠ 630/1992, ΕΕΝ 1993, 495.

312. *Δούβλης* (1994), 43.

313. *Δούβλης* (1994), 44.

314. *Φαρσαρώτας* (2009), 308.

315. ΕφΑθ 316/2000, ΔΕΕ 2000, 740 επ.

σιωπηρή. Περαιτέρω, το κλείσιμο του αλληλόχρεου μπορεί να γίνει και με καταγγελία, η οποία είναι μονομερής, ανατιμωδής, απευθυντέα και επιφέρει τα αποτελέσματά της όταν περιέλθει σε αυτόν προς τον οποίο απευθύνεται³¹⁶, δεν χρειάζεται αιτιολογία και μπορεί, βάσει του άρθ. 112 παρ.2 εδ. β' ΕισΝΑΚ, να γίνει οποτεδήποτε. Επισημαίνεται ότι ειδικά για τον τραπεζικό αλληλόχρεο, ο οποίος και ενδιαφέρει εν προκειμένω, υφίσταται η δυνατότητα οριστικού κλεισίματός του οποτεδήποτε θελήσει η τράπεζα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθ. 47 παρ. 2 ν.δ. 17.7./13.8.1923, δηλαδή είναι έγκυρη η συμφωνία με την οποία η τράπεζα έχει το δικαίωμα να κλείνει οριστικά την πίστωση και το λογαριασμό που συμφωνήθηκε για την εξυπηρέτησή της, σε οποιοδήποτε χρόνο και χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση ή καταγγελία³¹⁷. Αποτέλεσμα του κλεισίματος του αλληλόχρεου είναι η εκκαθάριση των εκατέρωθεν απαιτήσεων και καταβολών³¹⁸.

Στην πράξη συνηθίζεται να ζητείται η αναγνώριση του καταλοίπου από τον πιστούχο κατά τακτά χρονικά διαστήματα με τον καταλογισμό των τόκων κάθε περιόδου³¹⁹. Η αναγνώριση αυτή αποτελεί ετεροβαρή σύμβαση και έχει τα χαρακτηριστικά της αφηρημένης υπόσχεσης ή αναγνώρισης χρέους (ΑΚ 873). Στην επιστολή με την οποία γίνεται στον πιστούχο αναγγελία του κλεισίματος του λογαριασμού αποστέλλεται συνημμένο το σύμφωνο του λογαριασμού, στο οποίο αναγράφεται το υπόλοιπο της πιστοδότησης με ανάλυση των τυχόν λοιπών χρεοπιστώσεων που έχουν πραγματοποιηθεί σε αυτόν · στο σύμφωνο του λογαριασμού σημειώνεται ο χρόνος επιστροφής του στην τράπεζα, με επισήμανση ότι σε περίπτωση μη επιστροφής στην τράπεζα μέσα στην τασσόμενη προθεσμία, αυτό θα σημαίνει σιωπηρή και ανεπιφύλακτη αναγνώριση του καταλοίπου³²⁰.

Εκτός από το οριστικό κλείσιμο του αλληλόχρεου, προβλέπεται και το προσωρινό, το οποίο γίνεται ανά εξάμηνο, εκτός εάν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά, όχι όμως και κατά διαστήματα μικρότερα των τριών μηνών (άρθ. 112 παρ.1 εδ. α' ΕισΝΑΚ)³²¹. Σε κάθε περίπτωση, το περιοδικό κλείσιμο δεν επιφέρει το πέρας της σύμβασης αλληλόχρεου λογαριασμού, ούτε δημιουργεί απαίτηση για απόδοση του καταλοίπου³²², το οποίο γίνεται απαιτητό μόνον κατά το οριστικό κλείσιμο του

316. Τσούμας (2006), 31.

317. Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή αυτής της ευνοϊκής για την τράπεζα, διάταξης δεν μπορεί να αγνοεί και να υπερβαίνει τα όρια που τίθενται από την καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και από τον κοινωνικοοικονομικό σκοπό του συγκεκριμένου δικαιώματος.

318. Ψυχομάνης (2010), 173.

319. ΕισΝΑΚ 112 παρ.2 εδ. α'.

320. Φαρσαρώτας (2009), 310.

321. ΕφΑθ 117/2004, ΕΕμπΔ 2004, 584 επ.

322. Το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού ακολουθεί η λογιστική εκκαθάριση το αποτέλεσμα της οποίας είναι να εξαχθεί το κατάλοιπο υπέρ ενός των συμβαλλομένων. Δηλαδή, το κατάλοιπο είναι απαιτητό πιστωτικό για τον ένα συμβαλλόμενο, χρεωστικό για

λογαριασμού. Αυτό που γίνεται μόνο με το προσωρινό κλείσιμο είναι ότι το εξαγόμενο κατάλοιπο παραμένει στο λογαριασμό και υπόκειται σε συμψηφισμό με τις νέες απαιτήσεις. Οι δεδουλευμένοι τόκοι και οι προμήθειες του μεσοδιαστήματος μέχρι το κλείσιμο του λογαριασμού κεφαλαιοποιούνται³²³.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, γίνεται δεκτό ότι, δεδομένου του ενοποιητικού αποτελέσματος του αλληλόχρεου λογαριασμού και της απώλειας της ατομικότητας των κατ' ιδίαν απαιτήσεων που εντάσσονται από τα συμβαλλόμενα μέρη στον εν λόγω λογαριασμό, δεν είναι δυνατή η κατάσχεση αυτών των απαιτήσεων αυτοτελώς από δανειστές του κάθε συμβαλλομένου στον αλληλόχρεο λογαριασμό μέρους³²⁴. Ακόμη, η αυτοτελής διάθεση και κατάσχεσή τους δεν είναι επιτρεπτή, εφόσον με τον τρόπο αυτό θα ματαιωνόταν ή θα βλαπτόταν το δικαίωμα που προσδοκάται στο κατάλοιπο³²⁵. Επομένως, ζήτημα ανακύπτει μόνον αναφορικά με τη δυνατότητα κατάσχεσης του υπολοίπου που παρουσιάζει ο αλληλόχρεος λογαριασμός είτε σε ορισμένη, δεδομένη χρονική στιγμή, είτε κατά το οριστικό κλείσιμό του.

II. Κατάσχεση του υπολοίπου μετά το οριστικό κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού

Η επιβολή κατάσχεσης στο πιστωτικό υπόλοιπο υπέρ του αντισυμβαλλομένου της τράπεζας, σε λογαριασμό που τηρείται μετά το οριστικό κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού, ήτοι σε λογαριασμό που κατά το χρονικό σημείο εκείνο δεν είναι πλέον αλληλόχρεος, αλλά εξακολουθεί να τηρείται για τη μετά το κλείσιμο του λογαριασμού παρακολούθηση του καταλοίπου του, δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα ζητήματα.

Η ύπαρξη πιστωτικού υπολοίπου, καταλοίπου πλέον, μετά το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού μπορεί να συμβεί στις ακόλουθες περιπτώσεις: Κατ' αρχάς, μπορεί να υφίσταται τέτοιο υπόλοιπο κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, π.χ. λόγω της εισαγωγής στον αλληλόχρεο λογαριασμό απαιτήσεων του πιστούχου έναντι τρίτων. Ενδέχεται, επίσης, το πιστωτικό υπόλοιπο να δημιουργήθηκε μεταγενέστερα στον τηρούμενο λογαριασμό, μετά το κλείσιμο του αλληλόχρεου, από την εξόφληση χρεωστικού εις βάρος του δικαιούχου του λογαριασμού οριστικού καταλοίπου που εμφανίσθηκε μετά το κλείσιμο του λογαριασμού³²⁶.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η δυνατότητα επιβολής κατάσχεσης στο οριστικό κατάλοιπο, το οποίο είναι πιστωτικό υπέρ του καταθέτη-καθ' ου η εκτέλεση, δεν

τον άλλον και δικαστικά επιδιώξιμο. Το οριστικό κλείσιμο αποτελεί προϋπόθεση για το απαιτητό του καταλοίπου.

323. Φαρσαώτας (2009), 308.

324. Ταμαμίδης (2005), 77.

325. Βελέντζας, Δίκαιο Αλληλόχρεου Λογαριασμού – Θεμελιώδη προβλήματα ουσιαστικού και δικονομικού τραπεζικού δικαίου, 2000², 189 επ.

326. Ταμαμίδης (2005), 78.

επιδέχεται αμφισβήτησης³²⁷. Σημειώνεται ότι πρόκειται για κατάσχεση που αφορά σε ενεστώσα εις χείρας της τράπεζας απαίτηση, και όχι σε μελλοντική, η οποία γεννά και την υποχρέωση της τελευταίας να προβεί σε θετική κατ' άρθρο 986 ΚΠολΔ δήλωση³²⁸.

III. Κατάσχεση της μελλοντικής απαίτησης από το οριστικό κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού

Σε μια τέτοια περίπτωση πρόκειται κατ' ουσίαν για κατάσχεση μελλοντικής απαίτησης εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης, δεδομένου μάλιστα ότι η συγκεκριμένη έννομη σχέση, από την οποία θα εκπηγάσει η προς κατάσχεση απαίτηση, έχει σαφώς γεννηθεί σε χρόνο προγενέστερο της επιβολής της κατάσχεσης.

Ωστόσο, στην πράξη, εάν επιβληθεί κατάσχεση σε αλληλόχρεο λογαριασμό, το πιθανότερο είναι να μην εμφανισθεί πιστωτικό κατάλοιπο υπέρ του καθ' ου η εκτέλεση, γεγονός που στην πραγματικότητα στερεί τη δυνατότητα αυτή από τον κατασχόντα δανειστή³²⁹. Δεν θα μπορούσε, πάντως, εκ των προτέρων να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να εμφανισθεί πιστωτικό κατάλοιπο υπέρ του καθ' ου η εκτέλεση και να αποδειχθεί αποτελεσματική για το δανειστή η εκ μέρους του κατάσχεση της μελλοντικής απαίτησης του οφειλέτη από τη μεταξύ αυτού και της τράπεζας υφιστάμενη σύμβαση, για τη λειτουργία της οποίας τηρείται αλληλόχρεος λογαριασμός³³⁰. Επιπροσθέτως, χαρακτήρα κατάσχεσης μελλοντικής απαίτησης φέρει και η κατάσχεση εκείνη που αφορά στο κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού, όταν υπάρχει συμφωνία των μερών ότι το κατάλοιπο αυτό δεν θα είναι αμέσως απαιτητό με το κλείσιμο του λογαριασμού αλλά, κατ' εξαίρεση, μετά την πάροδο ορισμένης προθεσμίας η οποία εκκινεί από την ημερομηνία του κλεισίματος³³¹.

IV. Κατάσχεση του λογιστικού υπολοίπου του αλληλόχρεου λογαριασμού εάν το χρονικό σημείο της κατάσχεσης προηγείται του κλεισίματός του

Το ζήτημα της νομιμότητας της κατάσχεσης του υπολοίπου που εμφανίζει ο αλληλόχρεος λογαριασμός προ του οριστικού του κλεισίματος, παρουσιάζει έντονο πρακτικό ενδιαφέρον. Η κρατούσα στη θεωρία άποψη συνηγορεί υπέρ του επιτρεπτού της ανωτέρω κατάσχεσης, βασιζόμενη, κατά κύριο λόγο, στην ύπαρξη ενός ρευστοποιήσιμου περιουσιακού στοιχείου από την πλευρά του καθ' ου η εκτέλεση, το

³²⁷. Κονδύλης, ΕλλΔνη 1996, 497 επ.

³²⁸. Ταμαμίδης (2005), 78.

³²⁹. Γέσιου-Φαλτσή (2001), 909.

³³⁰. Ταμαμίδης (2005), 80.

³³¹. Ταμαμίδης (2005), 80.

οποίο παρόλο που δεν έχει καταστεί απαιτητό από τον τελευταίο, εντούτοις, αποτελεί στοιχείο του οποίου θα μπορούσαν να επιληφθούν οι δανειστές του³³².

Η θέση αυτή φαίνεται να στηρίζεται στη φύση του αλληλόχρεου λογαριασμού, ως οικονομικού μεγέθους, το οποίο ενόψει και του διαρκούς χαρακτήρα της έννομης σχέσης η οποία δημιουργείται μέσω αυτού, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν ασκεί καμία επιρροή στην οικονομική κατάσταση του δικαιούχου, ακόμη και προ του οριστικού του κλεισίματος. Με άλλα λόγια, θεωρείται ότι κατά τον υπολογισμό της περιουσίας ορισμένου προσώπου δεν μπορεί να μη ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι υπέρ ή εις βάρος του προσώπου αυτού, ενεχομένου σε αλληλόχρεο λογαριασμό, εμφανίζεται, κατά το κρίσιμο χρονικό σημείο, πιστωτικό ή χρεωστικό λογιστικό υπόλοιπο, έστω και αν μέχρι το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, οι αντίστοιχες απαιτήσεις ή οφειλές δεν είναι δικαστικώς ή εξωδίκως επιδιώξιμες και εν γένει απαιτητές³³³. Συνεχίζοντας η θέση αυτή, θεωρεί ότι ως προς τις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων μερών κρίσιμο φαίνεται να είναι αποκλειστικά και μόνον το σημείο του οριστικού κλεισίματος του αλληλόχρεου λογαριασμού, ενώ σχετικά με ζητήματα τα οποία εκφεύγουν των στενών ορίων του συμβατικού δεσμού, όπως εν προκειμένω, θα πρέπει να αποδίδεται κάποια σημασία και στο υπόλοιπο που εμφανίζει ο λογαριασμός σε ορισμένη χρονική στιγμή.

Αυτό που στην πράξη θα μπορούσε να συμβεί, εάν υιοθετηθεί η προεκτεθείσα άποψη, θα ήταν η αδυναμία κλεισίματος του λογαριασμού με κατάλοιπο υπέρ του καθ' ου η εκτέλεση, το οποίο θα ήταν μικρότερο από το λογιστικό υπόλοιπο που υπήρχε στο λογαριασμό υπέρ του καθ' ου κατά το χρόνο επιβολής της κατάσχεσης. Επομένως, σε μια τέτοια περίπτωση οι συνέπειες της κατάφασης της ύπαρξης της απαίτησης που κατασχέθηκε επέρχονται κατά το οριστικό κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού, οπότε και ικανοποιείται ο κατασχών δανειστής, όχι νωρίτερα³³⁴. Η αποδοχή της δυνατότητας επιβολής κατάσχεσης στον αλληλόχρεο λογαριασμό ακόμη και πριν το οριστικό του κλείσιμο δεν συνεπάγεται και το κλείσιμο αυτού³³⁵· αυτό που συμβαίνει είναι η δέσμευση του υπάρχοντος υπέρ του κατασχόντος ποσού (λογιστικού υπολοίπου) κατά το χρόνο επιβολής της κατάσχεσης, λύση την οποία υιοθετούσε και το άρθρο 166 του Σχεδίου του Εμπορικού Κώδικα³³⁶. Παρόλα αυτά, στην πράξη είναι

332. Κιάντου-Παμπούκη, Ζητήματα τινά της συμβάσεως τρέχοντος λογαριασμού, 1956, 77 επ-Μάζης, Θέματα Αστικού, Εμπορικού και Δικονομικού δικαίου, 2004, 66.

333. Ταμαζίδης (2005), 83.

334. Κονδύλης, ΕλλΔνη 1996, 451.

335. Στο γαλλικό δίκαιο είναι επιτρεπτή η κατάσχεση του υπολοίπου του αλληλόχρεου λογαριασμού σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή, πριν από το κλείσιμό του, εντούτοις διαπιστώνονται σοβαρά προβλήματα στην πράξη, αναφορικά με την περαιτέρω κίνησή του, δεδομένου ότι το μπλοκάρισμα του λογαριασμού δεν σημαίνει και κλείσιμό του, *Donnier M./Donnier J.-B.* (2001⁶), 336 επ.

336. Παπαναστασίου, Η έννοια και η λειτουργία του αλληλόχρεου λογαριασμού στα πλαίσια των ρυθμίσεων του ΣχΕμπΚ, σε τ. «Το σχέδιο του Εμπορικού Κώδικα», 1996, 203.

αρκετά δύσκολο η κατάσχεση αυτή να αφήσει ανεπηρέαστη την περαιτέρω λειτουργία του αλληλόχρεου λογαριασμού³³⁷.

Ως αντεπιχείρημα στην ανωτέρω άποψη, έχει ειπωθεί ότι με την υιοθέτησή της παραβιάζεται η αρχή της απώλειας της αυτοτέλειας των απαιτήσεων που εισάγονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι εισαγόμενες στον αλληλόχρεο λογαριασμό απαιτήσεις δεν μπορούν πλέον να ασκηθούν, δικαστικώς ή εξωδίκως, ούτε να εκχωρηθούν ή να κατασχεθούν από τρίτο, καθώς έχουν μετατραπεί σε απλά κονδύλια που θα συνυπολογισθούν κατά την εκκαθάριση προκειμένου να εξαχθεί το κατάλοιπο του λογαριασμού³³⁸. Ως προς δε το προσωρινό κατάλοιπο δεν αποδίδονται καμίας μορφής έννομες συνέπειες³³⁹. Άμεση συνέπεια των ανωτέρω παραδοχών είναι ότι μεταξύ των συμβαλλομένων στη σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού μερών δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα της απαίτησης του υπολοίπου προ του οριστικού κλεισίματος του λογαριασμού. Ως εκ τούτου, θα ήταν παράλογο να αναγνωρίζονται περισσότερα δικαιώματα στους δανειστές των μερών απ' ό,τι στα ίδια τα μέρη³⁴⁰. Σε ένα γενικότερο επίπεδο, η αναγνώριση του κατασχετού του υπολοίπου που εμφανίζει ο αλληλόχρεος κατά το χρόνο της επιχειρούμενης κατάσχεσης δεν είναι συμβατή με την ιδιαίτερη φύση του αλληλόχρεου λογαριασμού³⁴¹, ενέχει δε και τον κίνδυνο, για τον κατασχόντα δανειστή, το προσωρινά εμφανιζόμενο υπόλοιπο, το οποίο έχει καθαρά συμπτωματικό χαρακτήρα, να είναι κατά πολύ μικρότερο από το οριστικό κατάλοιπο.

Δεν θα μπορούσε με βεβαιότητα να υποστηριχθεί ότι το επιτρεπτό της κατάσχεσης του λογιστικού υπολοίπου του αλληλόχρεου θα λειτουργούσε αποτρεπτικά ως προς κάποια πιθανή καταδολιευτική συμπεριφορά των μερών, τα οποία θα επιδιώξουν το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού χωρίς κατάλοιπο υπέρ του καθ' ου η κατάσχεση ή έστω με υπέρ αυτού κατάλοιπο που θα είναι, όμως, σημαντικά χαμηλότερο από το προσωρινό υπόλοιπο που υπήρχε υπέρ αυτού κατά το χρόνο επιβολής της κατάσχεσης. Επιπλέον, ακόμη και αν υιοθετηθεί η άποψη που δέχεται το κατασχετό του υπολοίπου του αλληλόχρεου λογαριασμού κατά το χρόνο της κατάσχεσης, πάντως και τότε ο κατασχών δανειστής προστατεύεται με πλήρη ασφάλεια, μόνον εάν θεωρηθούν ανίσχυρες όλες οι μεταγενέστερες της κατάσχεσης εγγραφές κονδυλίων στο λογαριασμό, οι οποίες συνεπάγονται μείωση ή και εξαφάνιση αυτού του υπολοίπου³⁴².

337. Ταμαμίδης (2005), 86.

338. Δούβλης (1994), 36 επ.

339. Δούβλης (1994), 46.

340. Σαμαρτζής, Περί αλληλοχρέου λογαριασμού, ΕΕΝ 1982, 459.

341. Ταμαμίδης (2005), 86.

342. Ταμαμίδης (2005), 88.

Σε συνέχεια όλων των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι η τράπεζα, εάν της επιδοθεί κατασχετήριο για την κατάσχεση κάθε υφιστάμενης απαίτησης εις χείρας του καθ' ου η εκτέλεση, ενόσω ο αλληλόχρεος λογαριασμός δεν έχει κλείσει και άρα δεν υφίσταται κατάλοιπό του θα πρέπει να προβεί σε αρνητική κατ' άρθρο 986 ΚΠολΔ δήλωση³⁴³. Η αρνητική δήλωση της τράπεζας είναι στην περίπτωση αυτή αληθής, δοθέντος ότι κατά τον χρόνο της κατάσχεσης ο αλληλόχρεος λογαριασμός δεν έχει κλείσει και κατ' επέκταση, το υφιστάμενο κατά το χρόνο επιβολής της κατάσχεσης προσωρινό υπόλοιπο υπέρ του καθ' ου δεν ήταν ακόμη απαιτητό και δεν αντιστοιχούσε σε απαίτησή του κατά της τράπεζας.

Άλλα επιχειρήματα που έχουν προβληθεί από τη θεωρία υπέρ της κατάφασης της δυνατότητας κατάσχεσης σε εκείνο το χρονικό σημείο, αφορούν στην αναγκαιότητα στάθμισης των εκατέρωθεν αντιτιθέμενων συμφερόντων, δηλαδή της απρόσκοπτης λειτουργίας του ανοικτού λογαριασμού αφενός και της ικανοποίησης του δανειστή αφετέρου. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να προκριθεί το συμφέρον ικανοποίησης του δανειστή με βάση την αρχή της επιείκειας και την προστασία του δανειστή έναντι καταδολιευτικών συνεννοήσεων μεταξύ του οφειλέτη και του τρίτου, οι οποίες αποσκοπούν στην αποδυνάμωση ή ακόμα και στην εξαφάνιση του δικαιώματος της κατάσχεσης του μελλοντικού υπολοίπου υπέρ του οφειλέτη. Σε αντίθετη περίπτωση, τα αποτελέσματα για τον δανειστή θα ήταν εντελώς ανεπιεική δεδομένης της στέρησης της δυνατότητας ικανοποίησής του μέσω της κατάσχεσης του μοναδικού, ίσως, εμφανούς περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη. Εξάλλου, υποστηρίζεται, ότι η κατάσχεση στην προκειμένη περίπτωση λειτουργεί ως πλαγιαστική καταγγελία της σύμβασης για τον αλληλόχρεο λογαριασμό από μέρους του δανειστή, ο οποίος ασκεί πλαγιαστικά τα δικαιώματα του οφειλέτη του, με αποτέλεσμα να κλείνει ο λογαριασμός και η κατάσχεση να μετατρέπεται πλέον σε κατάσχεση επί του οριστικού υπολοίπου³⁴⁴.

Συγκεκριλώνοντας, όταν η κατάσχεση εις χείρας της τράπεζας αφορά και σε μελλοντικές απαιτήσεις του καθ' ου η εκτέλεση, η τράπεζα νομίμως προβαίνει σε καταφατική δήλωση, περιέχουσα αναγνώριση της ύπαρξης έννομης σχέσης αλληλόχρεου λογαριασμού μεταξύ της τράπεζας και του καθ' ου και σαφή υπόσχεση δέσμευσης υπέρ του οφειλέτη του οριστικού καταλοίπου του λογαριασμού που θα εμφανισθεί κατά το κλείσιμο του τελευταίου. Αντίθετα, εάν δεν πρόκειται για κατάσχεση μελλοντικών απαιτήσεων, η τράπεζα νομίμως υποβάλει αρνητική δήλωση, παρά την ύπαρξη αλληλόχρεου λογαριασμού, ο οποίος όμως δεν έχει κλείσει³⁴⁵.

343. ΕιρΘεσ 8080/2002, αδημ.

344. Βελέντζας (2000²), 175.

345. Ταμαμίδης (2005), 93.

Η δυνατότητα κατάσχεσης του λογιστικού υπολοίπου αλληλόχρεου λογαριασμού, όπως έχει περιγραφεί ανωτέρω, σε συνδυασμό με τη συνέχιση της λειτουργίας του λογαριασμού, αφενός δεν μπορεί να γίνει δεκτή βάσει της φύσης του αλληλόχρεου λογαριασμού και αφετέρου, ακόμη και αν δεν προσέκρουε στο εμπόδιο αυτό, θα δημιουργούσε διάφορα προβλήματα στην πράξη. Για το λόγο αυτό, θα μπορούσε να προταθεί ως λύση η δημιουργία ενός ειδικού συστήματος στις τράπεζες, μέσω του οποίου θα ήταν δυνατή η τήρηση σε ένα ειδικό αρχείο των κατασχετηρίων, τα οποία επιδίδονται στην τράπεζα και πρακτικά δεν μπορούν να εκτελεσθούν, διότι κατά το χρονικό σημείο της επίδοσής τους η τράπεζα θα πρέπει να προβεί σε αρνητική δήλωση, λόγω του ότι τότε ο αλληλόχρεος λογαριασμός δεν παρουσιάζει οριστικό κατάλοιπο, και να ενημερώνεται ο δανειστής, ο οποίος δικαιούται να προβεί σε κατάσχεση της περιουσίας του καθ' ου η εκτέλεση, όταν κλείσει οριστικά ο λογαριασμός.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Σ Τ'

Η ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Ι. Η διαδικασία επιβολής της κατάσχεσης βάσει του ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974)

Κατά το παρελθόν, είχε υποστηριχθεί ότι η διενέργεια διοικητικής εκτέλεσης είναι αδύνατη για τις τραπεζικές καταθέσεις, δεδομένης της αυστηρότητας του ν.δ. 1059/1971 και της συνακόλουθης αδυναμίας παροχής πληροφοριών εκ μέρους της τράπεζας, δηλαδή της υποβολής της σχετικής δήλωσης σύμφωνα με το άρθ. 32 ΚΕΔΕ³⁴⁶. Η σχετική νομολογία στήριζε την επιχειρηματολογία της στην υπ' αριθμ. 918/1976 γνωμ. ΝΣΚ³⁴⁷, η οποία είχε αποφανθεί ότι απαγορεύεται η διοικητική κατάσχεση των καταθέσεων, με μόνο επιχείρημα την κρατούσα στη νομολογία του ΑΠ άποψη³⁴⁸. Η συγκεκριμένη γνωμοδότηση δεν προβαίνει σε ουσιαστική νομική αξιολόγηση του ζητήματος³⁴⁹ και επικαλείται την ΟΛΑΠ 1224/1975³⁵⁰, η οποία βέβαια αναφέρεται στην επιβαλλόμενη βάσει των άρθ. 982 επ. ΚΠολΔ κατάσχεση μόνο, καθώς και σε πραγματικά περιστατικά τα οποία είχαν λάβει χώρα προ της ισχύος του ΚΕΔΕ, όταν ακόμη ήταν σε ισχύ το Π.Δ. της 24/27.8.1931 (Ν.Ε.Δ.Ε.). Για τους λόγους αυτούς, είχε επικριθεί η ανωτέρω γνωμοδότηση του ΝΣΚ, με το επιχείρημα ότι αποφαίνεται χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες του ΚΕΔΕ³⁵¹. Το εν λόγω ζήτημα έχει επιλυθεί, σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτενώς αναφερθέντα για τη διάκριση του απορρήτου από το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων.

Στην περίπτωση της κατάσχεσης τραπεζικών καταθέσεων ιδιωτών από το Δημόσιο, ΝΠΔΔ και ΟΤΑ εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των άρθρων 30-34 ΚΕΔΕ και συμπληρωματικά οι διατάξεις του ΚΠολΔ. Η ακολουθούμενη διαδικασία παρουσιάζει αρκετές διαφοροποιήσεις σε σχέση με την προβλεπόμενη στον ΚΠολΔ διαδικασία.

Αναλυτικότερα, η κατάσχεση από το Δημόσιο επί των τραπεζικών καταθέσεων του καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη του Δημοσίου συνιστά διοικητική πράξη, για την επιβολή της οποίας προϋποτίθεται η ύπαρξη ληξιπρόθεσμης, χρηματικής απαίτησης, εκτελέσιμης κατά τα άρθ. 5 και 7 ΚΕΔΕ, καθώς και εκτελεστός τίτλος εκ των διαλαμβανομένων στο άρθ. 2 ΚΕΔΕ. Σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ. 1 ΚΕΔΕ «*Η κατάσχεσις εις χείρας τρίτων των εις χείρας αυτών ευρισκομένων χρημάτων, καρπών και άλλων κινητών πραγμάτων του οφειλέτου του Δημοσίου ή των οφειλομένων εν γένει προς αυτό, ενεργείται υπό του Διευθυντού του Δημοσίου Ταμείου δια κατασχετηρίου*

³⁴⁶. ΕφΑθ 8078/1993, ΕλλΔνη 1996, 437 επ.

³⁴⁷. Γνωμ. ΝΣΚ 918/1976, www.nsk.gr.

³⁴⁸. ΟΛΑΠ 1224/1975, ΝοΒ 1976, 188 επ.

³⁴⁹. Ντόστας (2000), 162.

³⁵⁰. ΟΛΑΠ 1224/1975, οπ.

³⁵¹. Μιχαλόπουλος, ΕλληΔνη 1976, 620 επ.

εγγράφου μη κοινοποιουμένου εις τον οφειλέτην, περιέχοντος δε: α) το όνομα, επώνυμον, όνομα πατρός του οφειλέτου, β) το ονοματεπώνυμον του τρίτου εις χείρας του οποίου επιβάλλεται η κατάσχεσις, γ) πίνακα χρεών του οφειλέτου και δ) χρονολογίαν και υπογραφή του Διευθυντού του Δημοσίου Ταμείου». Παρατηρείται ότι ανάμεσα στις διαφορές της εν λόγω διαδικασίας, συγκριτικά με τα ισχύοντα κατά τον ΚΠολΔ, είναι ότι δεν υφίσταται καμία προδικασία, προ της επιδόσεως του κατασχετηρίου, όπως είναι η επίδοση επιταγής προς πληρωμή και η πάροδος 3ήμερης προθεσμίας για εκτέλεση (άρθρα 924, 926 ΚΠολΔ)· αυτό που απαιτείται μόνο στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η ατομική ειδοποίηση του οφειλέτη, η παράλειψη της οποίας δεν επιφέρει ακυρότητα, η δε εκτέλεση είναι δυνατή από την επομένη ημέρα από αυτή που τα χρέη κατέστησαν ληξιπρόθεσμα. Επισημαίνεται ότι το κατασχετήριο επιδίδεται με δικαστικό επιμελητή, υπάλληλο Δημοσίου ή ΝΠΔΔ μόνο στον τρίτο³⁵², όχι και στον οφειλέτη³⁵³.

Με την επίδοση αυτή συντελείται η κατάσχεση εις χείρας του τρίτου και επέρχονται οι ακόλουθες συνέπειες: α) από την ημέρα της επίδοσης του κατασχετηρίου στον τρίτο, ο τελευταίος δεν μπορεί να καταβάλει την οφειλή του στον οφειλέτη του Δημοσίου, αφού η κατάσχεση έχει τα αποτελέσματα αυτοδίκαιης εκχώρησης της απαίτησης στο Δημόσιο (άρθρ. 30 παρ. 3 ΚΕΔΕ). Η κατάσχεση απαιτήσεων μελλοντικών, υπό αίρεση ή υπό προθεσμία είναι επιτρεπτή, εφόσον υφίσταται η έννομη σχέση που αποτελεί τη δικαιογόνο αιτία τους (π.χ. μίσθωση πράγματος, σύμβαση έργου, εταιρεία κλπ.)³⁵⁴, β) χορηγείται προθεσμία οκτώ ημερών στον τρίτο, προκειμένου να καταθέσει τα οφειλόμενα χρήματα στη Δ.Ο.Υ. ή να δηλώσει ότι δεν έχει οφειλή έναντι του οφειλέτη του Δημοσίου (άρθρ. 30 παρ. 2 και 32 παρ. 1 ΚΕΔΕ), γ) σε περίπτωση που περάσει άπρακτο το οκταήμερο, τότε ο τρίτος θεωρείται ότι είναι και αυτός οφειλέτης του Δημοσίου, μέχρι το ύψος του ποσού που όφειλε στον καθ' ου η κατάσχεση³⁵⁵, για την είσπραξη του οποίου θα πρέπει να δημιουργηθεί νέος τίτλος είσπραξης στο όνομα του τρίτου³⁵⁶ και δ) είναι επιτρεπτή η κατάσχεση μισθών και συντάξεων μέχρι το ύψος του 1/4 αυτών, των ημερομισθίων μέχρι το ύψος του 1/5 αυτών, στο 1/2 των εφάπαξ βοηθημάτων που καταβάλλονται κατά την έξοδο από την

352. Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση της κατάσχεσης απαιτήσεων από τίτλους εις διαταγή, αφού πρέπει προηγουμένως να αφαιρεθεί ο τίτλος από τον οφειλέτη του Δημοσίου (άρθρ. 30 παρ. 5 ΚΕΔΕ και 954 παρ. 1 ΚΠολΔ).

353. Κατσάνος, Κατάσχεση υπέρ του Δημοσίου στα χέρια τρίτου. Το ΝΔ 356/1974, ΝοΒ 1974, 869 επ.

354. Ψυχογιός, Θέματα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων, Λογιστής 2006, 149.

355. ΣτΕ 47/2003, ΝΟΜΟΣ.

356. Γνωμ. ΝΣΚ 501/1995, ΝΟΜΟΣ και 858/1992, ΝΟΜΟΣ.

υπηρεσία και η καταβλητέα αποζημίωση στον εργαζόμενο μετά την καταγγελία της σύμβασης εργασίας μπορεί να κατασχεθεί στο σύνολό της³⁵⁷.

Αναφορικά με το ζήτημα της επίδοσης του κατασχετηρίου στο συγκεκριμένο υποκατάστημα της τράπεζας, όπου υφίσταται η κατάθεση του οφειλέτη του Δημοσίου σημειώνεται ότι η νομολογία, από τη συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 90 ν.δ. 17.7/13.8.1923 και 52 παρ.3 ΕισΝΚΠολΔ, τασσόταν υπέρ της άποψης ότι η επίδοση του κατασχετηρίου θα πρέπει να γίνεται στο υποκατάστημα της τράπεζας όπου τηρείται ο υπό κατάσχεση λογαριασμός³⁵⁸. Το ως άνω ζήτημα έχει πλέον επιλυθεί με την θεσμοθέτηση του άρθρου 57 του ν. 3994/2011 με το οποίο, όπως έχει ήδη αναφερθεί, προστίθεται παράγραφος 4 στο άρθρο 983 του ΚΠολΔ, το οποίο και εφαρμόζεται αναλογικά δυνάμει του άρθρου 89 ΚΕΔΕ, η οποία έχει το ακόλουθο περιεχόμενο «4. Για την κατάσχεση στα χέρια πιστωτικού ιδρύματος ως τρίτου το έγγραφο επιδίδεται στην έδρα ή σε οποιοδήποτε κατάστημά του».

II. Η δήλωση του τρίτου, όπως αυτή διαμορφώνεται μετά τη ρύθμιση του άρθρου 67 παρ. 1 του ν. 3842/2010

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο τρίτος στον οποίο επιδόθηκε το κατασχετήριο υποχρεούται, εντός προθεσμίας 8 ημερών (άρθ. 32 ΚΕΔΕ), να προβεί σε δήλωση ενώπιον του Ειρηνοδίκη του τόπου κατοικίας ή διαμονής του, η οποία αποστέλλεται στον Διευθυντή του Δημόσιου Ταμείου ή σε αναφορά, την οποία θα επιδώσει στον Διευθυντή του Δημόσιου Ταμείου.

Η δήλωση του τρίτου είναι υποχρεωτικά ρητή, είτε αυτή είναι θετική, είτε αρνητική, σε αντίθεση με το άρθ. 985 παρ. 3 ΚΠολΔ, το οποίο εξομοιώνει την παράλειψη δήλωσης με αρνητική δήλωση του τρίτου. Ιδιαίτερα σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο διαδικασιών, του ΚΕΔΕ και του ΚΠολΔ, είναι ότι, βάσει του άρθ. 33 ΚΕΔΕ, εάν ο τρίτος δεν προβεί σε δήλωση ή προβεί εκπρόθεσμα ή χωρίς την τήρηση

357. Άρθρο 31 ν.δ. 356/1974 (ΚΕΔΕ)· Ψυχोगιός, Λογιστής 2006, 150.

358. ΕφΑθ 6281/2007, ΕλλΔνη 2008, 851 επ, όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «...η μη κοινοποίηση του κατασχετηρίου εγγράφου στο Διευθυντή του συγκεκριμένου καταστήματος ή υποκαταστήματος της τραπεζικής εταιρείας, όπου τυχόν υφίσταται η κατασχόμενη οφειλή, την οποία ρητώς επιτάσσει το προαναφερόμενο ν.δ., επιφέρει ακυρότητα της διενεργηθείσας επιδόσεως, συνακόλουθα δε και της επιβληθείσας κατασχέσεως» · ΕφΑθ 6488/2008, ΕλλΔνη 2009, 859 επ· ΕφΑθ 6239/2010, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 884/2010, ΕπισκΕΔ 2010/1028 επ, με παρ. 1. Παμπούκη 1026 επ· ΑΠ 117/2011, ΕπισκΕΔ 2011, 442 επ. Επισημαίνεται, όμως, και η ΕφΑθ 6325/2008, ΕλλΔνη 2010, 184 επ, η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι εφόσον σήμερα η επικοινωνία των καταστημάτων της ίδιας τράπεζας είναι άμεση, δεν μπορεί πλέον να δικαιολογηθεί η εφαρμογή της διάταξης που προέβλεπε ότι η κατάσχεση γίνεται στο κατάστημα που έγινε η κατάθεση, αλλά αυτή γίνεται στο κεντρικό της κατάστημα.

του τύπου που προβλέπεται από το άρθ. 32 ΚΕΔΕ, λογίζεται οφειλέτης του Δημοσίου για το σύνολο της απαίτησης, για την οποία επιβλήθηκε η κατάσχεση³⁵⁹.

Η ανωτέρω διατύπωση επανέλαβε την ατυχή διατύπωση του αντίστοιχου άρθρου του Ν.Ε.Δ.Ε. (όπως και του άρθρου 931 παλιάς ΠολΔικ), με άμεση συνέπεια τόσο η παράλειψη υποβολής δήλωσης εκ μέρους του τρίτου όσο και η εκπρόθεσμα γενόμενη, όχι μόνο να εξομοιώνεται με καταφατική δήλωση, αλλά, επιπλέον «να λογίζεται ο τρίτος οφειλέτης της όλης ποσότητας, δια την οποίαν έγινε η κατάσχεσις». Η συγκεκριμένη διάταξη επικρίθηκε έντονα από τη θεωρία και τη νομολογία και υποστηρίχθηκε ακόμη και η άποψη της αντισυνταγματικότητάς της, διότι καθιερώνει αμάχητο τεκμήριο υπέρ του κατασχόντος, στη βάση του οποίου δεν επιτρέπεται στον τρίτο να αμφισβητήσει την οφειλή, ενώ θεωρήθηκε ακόμη ότι έρχεται σε ολοφάνερη αντίθεση με τα άρθρα 20 παρ. 1 και 26 Σ . Ανεξάρτητα, πάντως, από την αντισυνταγματικότητά της, η εν λόγω διάταξη με το συγκεκριμένο περιεχόμενο, απειλεί και επιβάλλει κύρωση που δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ούτε πρόσφορη, ούτε αναγκαία και ούτε σε στενή έννοια αναλογική για την εξυπηρέτηση των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου, με την επαπειλούμενη δυσανάλογη και αδικαιολόγητη βλάβη του τρίτου³⁶⁰.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι αναγκαίος όρος και προϋπόθεση για την εκ μέρους του τρίτου, στα χέρια του οποίου έγινε η κατάσχεση, ανάληψη υποχρέωσης για υποβολή δήλωσης στον Ειρηνοδίκη, τάσσεται το επιδοθέν κατασχετήριο να είναι έγκυρο και να περιέχει όλα τα αναγκαία κατά νόμο στοιχεία³⁶¹.

Σε περίπτωση που λείπει κάποιο από τα ουσιώδη στοιχεία του κατασχετηρίου, τότε το τελευταίο είναι άκυρο, ο δε τρίτος που παραλείπει την υποβολή της δήλωσης του άρθρου 32 ΚΕΔΕ δεν καθίσταται άνευ ετέρου οφειλέτης του Δημοσίου, δοθέντος

359. ΕφΑθ 7654/1986, ΔΙΚΗ 1987, 174 επ., με παρατ. Παπαχρήστου, 179 επ· ΑΠ 144/1990, ΕΕΝ 1990, 664 επ· ΑΠ 185/1990, ΕΕΝ 1990, 687 επ στην οποία αναφέρεται ότι το τεκμήριο δεν παράγεται όταν στη δήλωση του τρίτου δεν αναφέρεται κάποιο στοιχείο από τα κατασχεθέντα· ΔΠρΑθ 4596/1996, ΕλλΔνη 1998, 1189 επ· Γνωμ. ΝΣΚ 521/2006, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 884/2010, ΕπισκΕΔ 2010, 1028 επ, με παρατ. Παμπούκη, 1026 επ.

360. Όπως αναφέρεται και στην ΠΠρΑθ 6111/2006, ΝοΒ 2007, 115 επ, ο τρίτος δύναται να προσβάλλει την κατάσχεση στην περίπτωση που το κατασχετήριο δεν περιέχει τα στοιχεία του άρθρου 983 ΚΠολΔ ή του άρθρου 33 ΚΕΔΕ μόνον εφόσον ο τελευταίος επικαλεστεί και αποδείξει δικονομική του βλάβη.

361. ΕφΑθ 1930/2007, ΕφΑΔ 2008, 365 επ· ΕφΑθ 6281/2007, ΕλλΔνη 2008, 851 επ· ΕφΑθ 6325/2008, ΕλλΔνη 2010, 184 επ· ΑΠ 1182/2009, ΧριΔ 2010, 558 επ· ΕφΑθ 6239/2010, ΝΟΜΟΣ, στην οποία χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «Στην κατάσχεση των τραπεζικών λογαριασμών, η παράλειψη της αναγραφής στο κατασχετήριο του ακριβούς είδους της καταθέσεως ή και του καταστήματος όπου τηρείται ο λογαριασμός, μόνον υπό εντελώς ειδικές συνθήκες (π.χ. όταν πρόκειται για την κατ' εξαίρεση κατάσχεση μισθών ή συντάξεων), θα μπορούσε να προκαλέσει βλάβη στην τράπεζα. Συνακόλουθα, σχετική ένσταση της τράπεζας στη δίκη της ανακοπήσής πρέπει συγχρόνως να συνοδεύεται από τον εξειδικευμένο ισχυρισμό ότι οι ελλείψεις ή ατέλειες του κατασχετηρίου αυτού της προκάλεσαν βλάβη δικονομική που δεν μπορεί να θεραπευθεί παρά μόνο με την κήρυξη της ακυρότητας. Δεν αρκεί η αόριστη επίκληση του κινδύνου επελεύσεως της βλάβης».

ότι προϋπόθεση για τη δημιουργία του τεκμηρίου οφειλής του τρίτου αποτελεί η ύπαρξη έγκυρης κατάσχεσης³⁶².

Στην ανωτέρω περίπτωση, ο τρίτος μπορεί και να προσβάλει την κατάσχεση μέσω ανακοπής του, το οποίο ορίζεται ρητά με το άρθ. 987 ΚΠολΔ, και που θα πρέπει να θεωρηθεί ότι ισχύει και για την κατάσχεση στα χέρια τρίτου που γίνεται βάσει του ΚΕΔΕ, κατ' εφαρμογήν του άρθ. 89 ΚΕΔΕ, σύμφωνα με το οποίο, οι διατάξεις του ΚΠολΔ περί αναγκαστικής εκτέλεσης εφαρμόζονται συμπληρωματικά και σε εκείνη που γίνεται μέσω ΚΕΔΕ³⁶³. Γίνεται, περαιτέρω, ανέκαθεν δεκτό ότι, τόσο για την κατάσχεση στα χέρια τρίτου με βάση τον ΚΠολΔ όσο και με βάση τον ΚΕΔΕ, αναγκαίο στοιχείο του κατασχετηρίου, ως δικογράφου, χωρίς τη μνεία του οποίου αυτό είναι άκυρο και κατ' επέκταση δεν υποχρεώνεται ο τρίτος να προβεί σε δήλωση αρνητική ή θετική, είναι η αναφορά σε αυτό και της αιτίας της οφειλής του τρίτου στον οφειλέτη του κατασχόντος, καθώς και τα ουσιώδη στοιχεία της έννομης σχέσης από την οποία πηγάζει η κατασχόμενη απαίτηση³⁶⁴.

Επομένως, σε περίπτωση επίδοσης άκυρου κατασχετηρίου ο τρίτος παραλείποντας την υποβολή της κατ' άρθρο 32 ΚΕΔΕ δήλωσης, δεν καθίσταται άνευ ετέρου οφειλέτης του Δημοσίου³⁶⁵. Έχει κριθεί ότι το κατασχετήριο είναι άκυρο, εξαιτίας της αοριστίας του, όταν γενικώς αναφέρει ότι κατάσχονται «όσα οφείλετε και μέλλετε να οφείλετε είτε λόγω αποζημιώσεως, είτε εκ μισθωμάτων λόγω κατοχής, χρήσεως και εκμεταλλεύσεως των κειμένων αγρών των οφειλετών ...είτε εξ οιασδήποτε άλλης αιτίας»³⁶⁶ · σε μια τέτοια περίπτωση το πρόβλημα είναι ότι δεν καθορίζεται συγκεκριμένα ποια είναι η έννομη σχέση από την οποία απορρέει η οφειλή του τρίτου και ποιο είναι το ακριβές ποσό της οφειλής του. Σε άλλη περίπτωση κρίθηκε άκυρο το κατασχετήριο, και πάλι ως αόριστο, όταν απλώς ανέφερε ότι κατάσχονται υπέρ του Δημοσίου «όσα εισέπραξε (ο τρίτος), ή μέλλει να εισπράξει ως ειδικός πληρεξούσιος της οφειλέτιδός του (του Δημοσίου), δυνάμει του υπ' αριθμ πληρεξουσίου του

362. ΑΠ 117/2011, ΧρηΔικ 2011, 151 επ.

363. Μάζης, Κατάσχεση στα χέρια τρίτου με βάση τις διατάξεις του ΚΕΔΕ – Ανακριβής από παραδρομή δήλωση του τρίτου και διόρθωσή της με συμπληρωματική εκπρόθεσμη δήλωσή του – Αντισυνταγματικότητα άρθρου 33 ΚΕΔΕ, που ορίζει ότι αν ο τρίτος δεν προβεί σε εμπρόθεσμη δήλωση λογίζεται οφειλέτης όλης της κατασχεθείσας ποσότητας, ΕλλΔνη 2006, 724.

364. Μητσόπουλος, ΚΕΔΕ: Κατάσχεση στα χέρια τρίτου. Αρνητική δήλωση ενώπιον του Γραμματέα του Ειρηνοδικείου και όχι ενώπιον του Ειρηνοδίκη όπως απαιτείται κατά το άρθρο 32. Ενδεδειγμένη η τελολογική ερμηνεία, όχι ακυρότητα δηλώσεως. Σε περίπτωση αποδοχής ερμηνευτικής εκδοχής περί ακυρότητας της δηλώσεως αντισυνταγματική η διάταξη του άρθρου 33 κατά την οποία λογίζεται ο τρίτος «ως οφειλέτης της όλης ποσότητος δι' ην εγένετο παρ' αὐτῷ κατάσχεσις», ΕλλΔνη 1984, 22· Μάζης, ΕλλΔνη 2006, 725.

365. ΑΠ 117/2011, οπ.

366. ΕφΘεσ 288/1968, Αρμ 1969, 23 επ.

Συμβολαιογράφου Αθηνών ... και μέχρι του ποσού των 2.400 δρχ.»³⁶⁷. Επιπροσθέτως, γίνεται νομολογιακά δεκτό ότι η αναγραφή ανώτατου ορίου ποσού δεν μπορεί να θεραπεύσει την αοριστία του κατασχετηρίου, διότι «αυτή δεν αποσαφηνίζει, ως έδει, ποία είναι η εντός του ορίου τούτου κατασχεθείσα ποσότης»³⁶⁸.

Συμπερασματικά, η νομολογία απαιτεί να προσδιορίζεται στο κατασχετήριο αφενός η έννομη σχέση από την οποία προκύπτει η υπό κατάσχεση χρηματική απαίτηση κατά του τρίτου με τρόπο σαφή και ορισμένο και αφετέρου το ποσό αυτής της απαίτησης³⁶⁹. Το κατασχετήριο θα πρέπει, τέλος, να περιέχει πίνακα χρεών του οφειλέτη, ο οποίος να προσδιορίζει την απαίτηση του Δημοσίου ή του όποιου άλλου νομικού προσώπου για το οποίο διενεργείται η κατάσχεση³⁷⁰.

Ο τρίτος, η τράπεζα εν προκειμένω, εις χείρας της οποίας επιβάλλεται η κατάσχεση, ως μόνο μέσο άμυνας έχει την άσκηση ανακοπής κατ' άρθρο 987 ΚΠολΔ, το οποίο καλείται σε συμπληρωματική εφαρμογή βάσει του άρθρου 89 ΚΕΔΕ και στη διαδικασία της διοικητικής εκτέλεσης³⁷¹. Προκειμένου να δικαιούται η τράπεζα να προσβάλλει το κύρος της κατάσχεσης, θα πρέπει το κατασχετήριο να μην περιέχει τα στοιχεία που ορίζονται στο άρθρο 983 ΚΠολΔ ή να μην κοινοποιήθηκε σε εκείνον κατά του οποίου στρέφεται η εκτέλεση. Σύμφωνα με τον Μπρίνια³⁷², «*σχεδόν όλα τα ελαττώματα ή οι ατέλειες της κατάσχεσης του άρθρου 30 ΚΕΔΕ, όπου περιλαμβάνονται τα ελαττώματα και οι ατέλειες (π.χ. αοριστίας) του κατασχετηρίου και της κοινοποίησώς του, παρέχουν τη δυνατότητα στον τρίτο προσβολής της κατάσχεσης με αίτημα την ακύρωσή της*». Γίνεται γενικά δεκτό ότι ο λόγος ανακοπής σχετικά με την αοριστία και τις ελλείψεις του κατασχετηρίου θα πρέπει να συνοδεύεται και από την επίκληση δικονομικής βλάβης (άρθ. 159 αρ.3 ΚΠολΔ)³⁷³. Οι ατέλειες του κατασχετηρίου θα πρέπει να προκάλεσαν στην τράπεζα δικονομική βλάβη τέτοια, η οποία μπορεί να θεραπευθεί μόνο με την κήρυξη της ακυρότητας του κατασχετηρίου³⁷⁴. Ειδικότερα, έχει κριθεί ότι οι ελλείψεις του κατασχετηρίου, οι ήδη αναφερθείσες σχετικά με την έννομη σχέση από την οποία απορρέει η οφειλή και το ύψος της, επιφέρουν στην τράπεζα δικονομική βλάβη, η οποία δεν μπορεί να επανορθωθεί παρά μόνο με την κήρυξη της

367. ΠΠρΑθ 7541/1982, ΔΙΚΗ 1983, 301 επ.

368. ΠΠρΑθ 7541/1982, οπ· *Γέσιου-Φαλτσή*, Προστασία του τρίτου στη διαδικασία της κατασχέσεως στα χέρια τρίτου του ΚΕΔΕ - Αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 33 ΚΕΔΕ, ΝοΒ 2007, 9.

369. *Γέσιου-Φαλτσή*, ΝοΒ 2007, 9.

370. *Γέσιου-Φαλτσή*, ΝοΒ 2007, 10.

371. *Μπρίνιας*, Διοικητική εκτέλεση, 1987, τ. Ι, 19 επ.

372. *Μπρίνιας* (1987), τ. Ι, 562.

373. *Γέσιου-Φαλτσή*, ΝοΒ 2007, 10.

374. ΕφΑθ 6488/2008, ΕλλΔνη 2009, 859 επ.

ακυρότητας της κατάσχεσης, λόγω της προκαλούμενης σύγχυσης για την αιτία και το ύψος της οφειλής³⁷⁵.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, ήταν επιβεβλημένος ο περιορισμός, με κάποιο τρόπο, της ενδεχόμενης ευθύνης του τρίτου σε περίπτωση μη δήλωσης, εκπρόθεσμης ή χωρίς την τήρηση του προβλεπόμενου τύπου δήλωσης. Πέραν του μη επαρκώς δικαιολογημένου αυστηρού περιεχομένου³⁷⁶ της ρύθμισης του άρθρου 33 ΚΕΔΕ, η εν λόγω ρύθμιση βρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με το Σύνταγμα³⁷⁷.

Με το άρθ. 67 παρ. 1 του ν. 3842/2010 το άρθρο 33 ΚΕΔΕ αντικαταστάθηκε ως εξής: «Εάν ο τρίτος δεν προβεί σε δήλωση ή προβεί εκπρόθεσμα ή χωρίς την τήρηση του τύπου που προβλέπεται από το άρθρο 32 του παρόντος, λογίζεται οφειλέτης του Δημοσίου για το σύνολο της απαίτησης, για την οποία επιβλήθηκε η κατάσχεση, *εκτός αν αυτός αποδείξει ότι δεν οφείλει στον καθ' ου ή ότι η οφειλή του είναι μικρότερη από την απαίτηση του Δημοσίου, οπότε απαλλάσσεται ή ευθύνεται μέχρι του ύψους της οφειλής του, κατά περίπτωση*». Με την εισαγωγή του ως άνω εδαφίου, διαφοροποιούνται για τον τρίτο οι μέχρι τώρα συνέπειες που υφίστατο σε περίπτωση μη σύννομης ή εκπρόθεσμης δήλωσής του. Συγκεκριμένα, διατηρείται το τεκμήριο της οφειλής του τρίτου για όλο το ύψος της απαίτησης του Δημοσίου, πλην όμως, για λόγους χρηστής διοίκησης και επιεικείας³⁷⁸, χάνει τον αμάχητο χαρακτήρα του και παρέχει στον τρίτο τη δυνατότητα να το ανατρέψει, προσβάλλοντας την εις βάρος του ταμειακή βεβαίωση και αποδεικνύοντας ότι η οφειλή του προς τον καθ' ου η κατάσχεση είναι ανύπαρκτη ή μικρότερη του ποσού για το οποίο έγινε κατάσχεση. Η ως άνω τροποποίηση του άρθρου 33 ΚΕΔΕ μόνο θετικά θα μπορούσε να αξιολογηθεί.

Ωστόσο, η ανωτέρω διάταξη ακόμη και με το περιεχόμενο που έχει μετά την τελευταία τροποποίησή της, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι οδηγεί σε ανεπιεική αποτελέσματα και παράγει δυσανάλογα επαχθείς συνέπειες εις βάρος των τρίτων σε σχέση με το Δημόσιο, περαιτέρω δε δημιουργεί αιτίες για άνοιγμα σειράς δικών, οι οποίες, σχεδόν στο σύνολό τους, θα έχουν ως αποτέλεσμα απλώς και μόνον την πιστοποίηση ανυπαρξίας οφειλής εκ μέρους του τρίτου, ο οποίος σύμφωνα με τα ανωτέρω είχε απλώς παραλείψει να υποβάλει τη δήλωση ή την είχε υποβάλει εκπρόθεσμα. Ως εκ τούτου, σε μια επόμενη τροποποίηση των διατάξεων του ΚΕΔΕ θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο της κατάργησης του άρθρου 33. Άλλωστε, βάσει του άρθρου 89 του ΚΕΔΕ, το οποίο προβλέπει την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων

375. Ποδηματά, Ζητήματα από την κατάσχεση στα χέρια τρίτου κατά τον ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974), ΕΛΛΔνη 2000, 1537.

376. Γέσιου-Φαλσά, ΝοΒ 2007, 12.

377. Μπρίνιας, Προβλήματα από την κύρωση του άρθρου 33 ΚΕΔΕ, τιμ. τόμος Μητσόπουλου II, 1993, 902 επ.

378. Αιτιολογική Έκθεση ν. 3842/2010, σελ. 42.

του ΚΠολΔ, για τα όσα δεν ρυθμίζονται από τον ΚΕΔΕ, εάν εν τέλει καταργηθεί η διάταξη του άρθρου 33 του ΚΕΔΕ, θα ισχύει η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 985 ΚΠολΔ. Κατ' ακολουθία, θα υπάρξει ενιαία ρύθμιση του ζητήματος και θα ικανοποιηθεί η επιβαλλόμενη από το Σύνταγμα αρχή της ισονομίας.

III. Η νεοεισαχθείσα ρύθμιση του άρθρου 30Α ΚΕΔΕ (ν.δ. 356/1974)

Με την παρ. 2 του άρθρου 67 ν. 3842/2010 προστέθηκε άρθρο 30 Α «Κατασχέσεις στα χέρια πιστωτικών ιδρυμάτων» και το ακόλουθο περιεχόμενο: *«Ειδικά για κατασχέσεις απαιτήσεων στα χέρια πιστωτικών ιδρυμάτων, το κατασχετήριο έγγραφο κοινοποιείται στο κεντρικό κατάστημα ή σε οποιοδήποτε υποκατάστημα αυτών και μπορεί να περιέχει πολλούς οφειλότες του Δημοσίου. Στο κατασχετήριο αυτό έγγραφο επισυνάπτεται για τον κάθε οφειλέτη πίνακας στον οποίο αναφέρεται το είδος και το ποσό κάθε οφειλής, ως και ο αριθμός και η χρονολογία βεβαίωσής της. Η δήλωση του πιστωτικού ιδρύματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 32, γίνεται κοινή για όλους τους οφειλότες του κατασχετηρίου εγγράφου και συνοδεύεται απαραίτητα από παραστατικό κίνησης του τραπεζικού λογαριασμού του κάθε οφειλέτη για διάστημα τουλάχιστον πέντε (5) ημερών πριν την ημερομηνία επίδοσης του κατασχετηρίου εγγράφου και μιας ημέρας μετά από αυτήν, άλλως θεωρείται ότι δεν υποβλήθηκε ποτέ δήλωση.*

Η απόδοση των ποσών στην υπηρεσία που επέβαλε την κατάσχεση γίνεται υποχρεωτικά εντός δέκα (10) ημερών από την υποβολή της δήλωσης του πιστωτικού ιδρύματος. Οι διατάξεις των άρθρων 87 και 88 του ν.δ. 17.7/13.8.1923 δεν εφαρμόζονται. Για την ανωτέρω διαδικασία δεν καταβάλλονται έξοδα».

Με την εισαγωγή του ανωτέρω άρθρου στον ΚΕΔΕ θεσπίζεται για τις κατασχέσεις εις χείρας των πιστωτικών ιδρυμάτων ως τρίτων ειδική διαδικασία. Παρέχεται η δυνατότητα επιβολής σε βάρος περισσοτέρων του ενός οφειλετών του Δημοσίου του αναγκαστικού μέτρου της κατάσχεσης εις χείρας του πιστωτικού ιδρύματος με το ίδιο κατασχετήριο έγγραφο, καθώς και η υποβολή εκ μέρους αυτών κοινής δήλωσης τρίτου για όλους τους αναφερόμενους στο κατασχετήριο οφειλότες. Περαιτέρω, ορίζεται ότι τα αποτελέσματα της κατάσχεσης επέρχονται με την κοινοποίηση του κατασχετηρίου εγγράφου είτε στο κεντρικό κατάστημα του πιστωτικού ιδρύματος, είτε σε οποιοδήποτε υποκατάστημά του, χωρίς να απαιτούνται πρόσθετες διατυπώσεις και κοινοποιήσεις που προβλέπουν ειδικές κατά περίπτωση διατάξεις.

Αναφορικά με τη δήλωση του τρίτου απαιτείται, πέραν των διατυπώσεων του άρθρου 32 του ΚΕΔΕ και η υποβολή συνημμένου παραστατικού εγγράφου που εμφανίζει την κίνηση του λογαριασμού του κάθε οφειλέτη για διάστημα τουλάχιστον πέντε ημερών πριν την ημερομηνία επίδοσης του κατασχετηρίου εγγράφου και μιας

ημέρας μετά από αυτήν. Καθορίζονται, περαιτέρω, και οι συνέπειες της μη υποβολής αυτού του εγγράφου. Σημαντική είναι και η ρύθμιση που επιβάλλει την υποχρέωση απόδοσης των κατασχεθέντων στην Υπηρεσία που επέβαλε την κατάσχεση εντός δέκα ημερών από την υποβολή της δήλωσης, χωρίς την τήρηση άλλης δικαστικής ή μη διαδικασίας.

Ωστόσο, ως προς την ανωτέρω νεοεισαχθείσα ρύθμιση θα ήταν σκόπιμο να γίνουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις: Η δυνατότητα του Δημοσίου για επίδοση κατασχετηρίων εγγράφων με περισσότερους του ενός οφειλέτες – που στην πράξη, συνήθως, θα πρόκειται για δεκάδες -, ενδεχομένως, να δημιουργήσει στις υπηρεσίες των τραπεζών το αντικειμενικό πρόβλημα να αδυνατούν να προβούν αμέσως τόσο στην απαιτούμενη κατά νόμο έρευνα και δέσμευση των τυχόν τηρούμενων τραπεζικών λογαριασμών των οφειλετών, όσο και στην εν γένει διαχείριση των σχετικών δηλώσεων εντός της νόμιμης προθεσμίας (8 ημερολογιακές ημέρες). Ενόψει της ανωτέρω αντικειμενικής δυσχέρειας της τράπεζας να προβεί στον άμεσο έλεγχο των λογαριασμών των οφειλετών, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο οι οφειλέτες να προβούν σε αναλήψεις χρηματικών ποσών από τους τηρούμενους λογαριασμούς τους μετά την επιβολή της κατάσχεσης, αλλά πριν τη δέσμευσή τους από την τράπεζα. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο καθιστά, σύμφωνα με τον ΚΕΔΕ αλλά και τις διατάξεις των άρθρων 982 επ ΚΠολΔ, την τράπεζα οφειλέτη έναντι του Δημοσίου για το ποσό που αναλήφθηκε μετά το χρόνο της επίδοσης του κατασχετηρίου και πριν τη δέσμευση του λογαριασμού από την τράπεζα, με τις αντίστοιχες συνέπειες έναντι της τελευταίας.

Πέραν της ανωτέρω δυσχέρειας ή αδυναμίας που ενδεχομένως προκληθεί στα πιστωτικά ιδρύματα, με τη δυνατότητα του Δημοσίου για επίδοση κατασχετηρίων εγγράφων με περισσότερους του ενός οφειλέτες, τίθεται θέμα άρσης του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, δεδομένου ότι ο κάθε οφειλέτης θα μπορεί να λάβει γνώση των οφειλών και της κίνησης των λογαριασμών των οφειλετών που περιλαμβάνονται στο ίδιο κατασχετήριο.

IV. Η κατ' άρθρο 48 παρ. 5 ν. 3691/2008 έκδοση Απόφασης από τον Πρόεδρο της Αρχής του άρθρου 7 ν. 3691/2008, περί δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων

Στο πλαίσιο της διενέργειας πράξεων δέσμευσης ή κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων από Δημόσιους Φορείς θα πρέπει να ενταχθεί και η περίπτωση της παρ. 5 του άρθ. 48 του ν. 3691/2008. Ήδη από το ν. 2331/1995 για την «πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όπως αυτός ίσχυε τροποποιημένος αλλεπάλληλα μέχρι το 2008, προβλεπόταν μια σειρά ρυθμίσεων, οι οποίες αφορούσαν στην τύχη του περιουσιακού προϊόντος (του

«βρώμικου χρήματος») του προερχόμενου από τις αναφερόμενες στο νόμο εγκληματικές δραστηριότητες και εστίαζαν στην κατάσχεση και τη δήμευσή του από τις αρμόδιες αρχές³⁷⁹. Πρόκειται, δηλαδή, για την περιουσία εκείνη η οποία είτε προέκυπτε ως προϊόν της χρονικά προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας, είτε είχε αποκτηθεί με οποιονδήποτε τρόπο από προϊόν τέτοιας εγκληματικής δραστηριότητας, είτε είχε χρησιμοποιηθεί, εν όλω ή εν μέρει, για εγκληματική δραστηριότητα. Με τον ισχύοντα ν. 3691/2008 η «εγκληματική» αυτή ύλη καλύπτεται από τις διατάξεις του άρθρου 46 του νόμου αυτού. Οι ειδικές προβλέψεις που υπήρχαν στο άρθρο 5 του ν. 2331/1995 σχετικά με τη δυνατότητα δέσμευσης των λογαριασμών του κατηγορουμένου, των θυρίδων θησαυροφυλακίου και των ακινήτων του, καλύπτονται πλέον με τις διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 3691/2008.

Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 48 του ν. 3691/2008 προβλέπεται ότι «1. Όταν διεξάγεται τακτική ανάκριση για τα αδικήματα του άρθρου 2 μπορεί ο ανακριτής, με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα, να απαγορεύσει την κίνηση κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, καθώς και το άνοιγμα των θυρίδων θησαυροφυλακίου του κατηγορουμένου, έστω και κοινών οποιουδήποτε είδους με άλλο πρόσωπο, εφόσον υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι οι λογαριασμοί, οι τίτλοι, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή οι θυρίδες περιέχουν χρήματα ή πράγματα που προέρχονται από τέλεση των αδικημάτων του άρθρου 2. Το ίδιο ισχύει και όταν διεξάγεται ανάκριση για βασικό αδίκημα και υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι οι λογαριασμοί, οι τίτλοι, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή οι θυρίδες περιέχουν χρήματα ή πράγματα που προέρχονται από την τέλεση του ανωτέρω αδικήματος ή που υπόκεινται σε δήμευση, σύμφωνα με το άρθρο 46 του παρόντος νόμου. Σε περίπτωση διεξαγωγής προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης, η απαγόρευση της κίνησης των λογαριασμών, τίτλων, χρηματοπιστωτικών προϊόντων ή του ανοίγματος των θυρίδων μπορεί να διαταχθεί από το δικαστικό συμβούλιο. Η διάταξη του ανακριτή ή το βούλευμα του συμβουλίου επέχει θέση έκθεσης κατάσχεσης, εκδίδεται χωρίς προηγούμενη κλήση του κατηγορουμένου ή του τρίτου, δεν είναι απαραίτητο να αναφέρει συγκεκριμένο λογαριασμό, τίτλο, χρηματοπιστωτικό προϊόν ή θυρίδα και επιδίδεται στον κατηγορούμενο και στο διευθυντικό στέλεχος του πιστωτικού ιδρύματος ή του χρηματοπιστωτικού οργανισμού που αναφέρεται στην παρ. 1 του άρθρου 44 ή στον διευθυντή του υποκαταστήματος του τόπου όπου εδρεύει ο ανακριτής ή ο εισαγγελέας. Σε περίπτωση κοινών λογαριασμών, τίτλων, χρηματοπιστωτικών προϊόντων ή κοινής

379. Παύλου, Το «πάγωμα των τραπεζικών λογαριασμών» στην προδικασία για το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα (ν. 2331/1995), ΠοινΧρ 2005, 769 επ.

θυρίδας επιδίδεται και στον τρίτο.....5. Όταν διεξάγεται έρευνα από την Α` Μονάδα της Αρχής, η απαγόρευση της κίνησης λογαριασμών, τίτλων και χρηματοπιστωτικών προϊόντων, του ανοίγματος θυρίδων και της μεταβίβασης ή εκποίησης οποιουδήποτε περιουσιακού στοιχείου μπορεί να διαταχθεί σε επείγουσες περιπτώσεις από τον Πρόεδρο της Αρχής, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 1 έως 3. Τα σχετικά με τη δέσμευση στοιχεία, μαζί με αντίγραφο του φακέλου της υπόθεσης, διαβιβάζονται στον αρμόδιο Εισαγγελέα, χωρίς αυτό να παρακωλύει τη συνέχιση της έρευνας από την Αρχή. Τα πρόσωπα που βλάπτονται από την παραπάνω δέσμευση έχουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στην παράγραφο 4».

Παρατηρείται ότι με την εισαγωγή της διάταξης της παρ. 5 του άρθ. 48 ν. 3691/2008 διευρύνεται, συγκριτικά με όσα αντίστοιχα ίσχυαν βάσει του άρθ. 5 του ν. 2331/1995, η εφαρμογή των δικονομικών μέτρων, της απαγόρευσης κίνησης κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων ή χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, του ανοίγματος των θυρίδων θησαυροφυλακίων, καθώς και η απαγόρευση της εκποίησης ορισμένου ακινήτου.

Στην πράξη αυτό που συμβαίνει είναι ότι από την χρονική στιγμή της επίδοσης στο πιστωτικό ίδρυμα της διάταξης του ανακριτή, η οποία απαγορεύει την κίνηση των λογαριασμών, των τίτλων ή των χρηματοπιστωτικών προϊόντων, στο πλαίσιο της διεξαγωγής ανάκρισης, είτε για τα αδικήματα του άρθ. 2³⁸⁰, είτε για τα αδικήματα του άρθ.3³⁸¹, το πιστωτικό ίδρυμα αποκτά εφεξής την ιδιότητα του φύλακα (μεσεγγυούχου)³⁸². Ως εκ τούτου, το πιστωτικό ίδρυμα από το χρονικό σημείο της επίδοσης της οικείας διάταξης του ανακριτή στερείται της εξουσίας ή του δικαιώματος χρησιμοποίησης ή διάθεσης των υπαρχόντων στους λογαριασμούς χρημάτων, στους τίτλους ή στα χρηματοπιστωτικά προϊόντα που τηρούνται στο όνομα του πελάτη του-καθ'ου η δέσμευση. Επομένως, τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία δεσμεύονται με τη διάταξη του ανακριτή ενώ βρίσκονται «στα χέρια» του πιστωτικού ιδρύματος, τόσο ο δικαιούχος τους, όσο και το ίδιο το πιστωτικό ίδρυμα έχουν απόλυτη νομική αδυναμία χρήσης ή διάθεσής τους.

Αναφορικά με τους τραπεζικούς λογαριασμούς, ειδικότερα, παρατηρείται ότι με την επίδοση της ανακριτικής διάταξης για τη δέσμευσή τους, «αδρανοποιούνται», δηλ. υπάρχει προφανής νομική και πραγματική αδυναμία του δικαιούχου τους ή τρίτου

380. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο εδ. α' της παρ. 1 του άρθ. 48 ν. 3691/2008.

381. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο εδ. β' της παρ. 1 του άρθ. 48 ν. 3691/2008.

382. Δημήτραινας, Νομιμοποίηση από εγκληματικές δραστηριότητες: Οι ανακριτικές διατάξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και την ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων (από το ν. 2331/1995 στο ν. 3691/2008), ΠοινΧρ 2008, 950.

προσώπου να προβεί σε αναλήψεις ή οποιουδήποτε άλλου είδους εκταμιεύσεις, διαχειριστικές πράξεις ή παραλείψεις που οδηγούν σε απομείωση του ποσού που υπάρχει στο συγκεκριμένο λογαριασμό τη στιγμή της απαγόρευσης κίνησής του³⁸³. Όπως γίνεται σαφές, βασική διαφορά μεταξύ της κατάσχεσης και της απαγόρευσης κίνησης των κάθε είδους τραπεζικών λογαριασμών που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, η οποία συνιστά μια ειδική ανακριτική πράξη, είναι ότι στη δεύτερη περίπτωση δεν αφαιρείται η κατοχή, αλλά, «αδρανοποιείται» η υπάρχουσα κατοχή των συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων.

Η διάταξη της παρ.5 του άρθ. 48 ν. 3691/2008 ορίζει τρεις προϋποθέσεις για την έκδοση Απόφασης του Προέδρου της Αρχής για τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, ήτοι προβλέπεται, ως τυπική προϋπόθεση, η διεξαγωγή έρευνας από την Α' Μονάδα³⁸⁴ και ως ουσιαστικές προϋποθέσεις, προβλέπονται αφενός ότι θα πρέπει να συντρέχει «επείγουσα» περίπτωση και αφετέρου ότι θα πρέπει να συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις των παρ. 1-3 του άρθ. 48 του ως άνω νόμου. Ειδικότερα, σχετικά με την έννοια της «έρευνας» παρατηρείται ότι η τελευταία δεν ορίζεται στο κείμενο του νόμου, εντούτοις, συνάγεται το περιεχόμενό της από το άρθ. 7^A «Μονάδες και Αρμοδιότητες της Αρχής»· προκύπτει, επομένως, ότι «έρευνα» ενεργείται όταν η Αρχή λαμβάνει από οποιαδήποτε εγχώρια ή αλλοδαπή πηγή γνώση συναλλαγής που φαίνεται «ύποπτη» ή ασυνήθης και ενδεχομένως σχετίζεται με «νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες» ή από «χρηματοδότηση της τρομοκρατίας». Απαραίτητο είναι να προσδιορισθεί η νομική φύση της «έρευνας» αυτής για να διευκρινισθεί εάν εντάσσεται ή όχι σε κάποιο από τα στάδια της ποινικής διαδικασίας³⁸⁵ και εάν έχει ανακριτικό-δικαστικό χαρακτήρα, ή μόνον διοικητικό. Από το ίδιο το κείμενο

383. Είχε υποστηριχθεί ότι στην απαγόρευση της «κίνησης του λογαριασμού» υπάγεται και η κατάθεση χρημάτων υπέρ του δικαιούχου από τον ίδιο το δικαιούχο ή από τρίτο, διότι ακόμη και η πράξη της κατάθεσης συνιστά κίνηση του λογαριασμού. Ωστόσο, η θέση αυτή δεν κρίνεται πειστική, όπως επισημαίνει και ο *Δημήτραινας*, ΠοινΧρ 2008, 951, στο μέτρο που το ίδιο το άρθρο 48 παρ. 2 του ν. 3691/2008 προβλέπεται ρητά ότι «από τότε... είναι άκυρη έναντι του Δημοσίου τυχόν εκταμίευση χρημάτων από τον λογαριασμό». Το περιεχόμενο της διάταξης αποδεικνύει έμμεσα ότι η έννοια της «απαγόρευσης κίνησης του λογαριασμού» περιορίζεται μόνο στις εκταμιεύσεις από το λογαριασμό, από τις οποίες υπάρχει και ο κίνδυνος αλλοίωσης των ιχνών των ερευνούμενων αδικημάτων και της απώλειας της υπό δήμευση περιουσίας, και όχι στις καταθέσεις νομίμων χρημάτων από τον ίδιο το δικαιούχο ή τρίτους στον επίμαχο λογαριασμό. Συνεπώς, απαγορευμένη είναι κάθε ενέργεια ή διαχειριστική πράξη, η οποία οδηγεί σε απομείωση του δεσμευθέντος ποσού.

384. Άρθρο 7Α παρ. 1 περ. γ' ν. 3691/2008.

385. *Μπαλτάς*, Η κατ' άρθρο 48 παρ. 5 Ν. 3691/2008 έκδοση Απόφασης από τον Πρόεδρο της Αρχής του άρθρου 7 Ν. 3691/2008, όπως ισχύει μετά το Ν. 3932/2011, περί δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων σε βάρος προσώπου για το οποίο ήδη διεξάγεται κύρια ανάκριση, προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση, τα δικονομικά ζητήματα αρμοδιότητας που ανακύπτουν, οι τρόποι αντιμετώπισής τους και τα μέσα άμυνας του βλαπτόμενου κατά της Απόφασης (Με αφορμή το ΒουλΣυμβΠλημΔράμας 4/2010), ΠοινΔικ 354, 2011.

του νόμου προκύπτει η απάντηση ότι η «έρευνα» του άρθ. 7^A παρ. 1 περ. γ' του ν. 3691/2008 έχει μόνο διοικητική φύση, δοθέντος ότι ακόμη και τα ρήματα που έχουν χρησιμοποιηθεί από το νομοθέτη για να αποτυπώσουν τη βούλησή του (π.χ. «διερευνά», «αξιολογεί») υποδεικνύουν ότι η Μονάδα απλώς ελέγχει το ενδεχόμενο οι σταλθείσες σε αυτήν αναφορές να συνδέονται με κάποια αξιόποινη πράξη. Ακόμη, η διοικητική φύση των ερευνών των Μονάδων προκύπτει και από το άρθρο 7B παρ. 2 εδ. α' ν. 3691/2008, όπου προβλέπεται η δυνατότητα συνεργασίας με τις δικαστικές, προανακριτικές ή ανακριτικές Αρχές ή άλλους φορείς.

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τα προαναφερθέντα, παρουσιάζει η ανάλυση των ουσιαστικών προϋποθέσεων που θα πρέπει να πληρούνται για να δύναται ο Πρόεδρος της Αρχής να διατάξει κάποιο από τα μέτρα του άρθ. 48 παρ. 5 εδ. α' ν. 3691/2008. Η πρώτη, όπως έχει ήδη αναφερθεί, προϋπόθεση είναι να πρόκειται περί «επείγουσας» περίπτωσης. Μια αρχική παρατήρηση στην κατεύθυνση ορισμού του «επείγοντος» είναι ότι η δυνατότητα του άρθ. 48 παρ. 5 εδ. α' ν. 3691/2008 για απαγόρευση εκποίησης περιουσιακών στοιχείων γίνεται δεκτό³⁸⁶ ότι φέρει διφυή χαρακτήρα, καθώς πρόκειται τόσο για ιδιότυπο μέτρο συλλογής αποδείξεων όσο και για μέτρο δικονομικού καταναγκασμού σε βάρος του υπόπτου, έτσι ώστε αφενός προπαρασκευάζει μία πιθανή κατάσχεση, διατηρώντας ακέραιη την περιουσία του υπόπτου, και αφετέρου τον αδρανοποιεί οικονομικά και ανακόπτει την εγκληματική του δράση, δεδομένου ότι αυτή συνδέεται άρρηκτα με τη δυνατότητά του να χρησιμοποιεί το τραπεζικό σύστημα³⁸⁷. Σύμφωνα με την επικρατέστερη στη θεωρία άποψη, ο όρος «επείγουσα περίπτωση» προσεγγίζει εννοιολογικά τον όρο του «άμεσου κινδύνου» του άρθ. 243 παρ.2 εδ. α' ΚΠΔ³⁸⁸.

Σημειώνεται ότι πρόσθετο επιχείρημα υπέρ της ανωτέρω θέσης, η οποία φαίνεται να συνδέει την συνδρομή της «επείγουσας περίπτωσης» όχι μόνο με το αν τελέστηκε ή όχι το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων, αλλά, κυρίως με το εάν υπάρχει κίνδυνος να χαθούν τα ίχνη της πιθανώς τελεσθείσας πράξης, είναι το ότι αντίστοιχη ερμηνεία της έννοιας του «επείγοντος» δίνεται και στους υπόλοιπους κλάδους του δικαίου. Αναλυτικότερα, στο πεδίο του αστικού δικονομικού δικαίου ο ως άνω όρος έχει αποτελέσει αντικείμενο ευρείας επεξεργασίας στο πλαίσιο των αναπτύξεων για τις προϋποθέσεις λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατ' άρθρο 682 παρ. 1 ΚΠολΔ³⁸⁹. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στη θέση του Μπέη, ο οποίος συνδέει τον «επικείμενο κίνδυνο» με την πιθανολόγηση ότι ο οφειλέτης επιχειρεί να απαλλοτριώσει

386. Παύλου, ΠοινΧρ 2005, 769.

387. Μπαλτάς, ΠοινΔικ 2011, 356.

388. Μπαλτάς, ΠοινΔικ 2011, 357.

389. Γεωργίου, Οι έννοιες του «επικείμενου κινδύνου» και της «επείγουσας περίπτωσης» στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (ΚΠολΔ 682 παρ. 1), ΕλλΔνη 1997, 16 επ.

την κατασχετή περιουσία του, ώστε ο δανειστής να μην έχει τη δυνατότητα μετά το τελεσίδικο πέρας της διαγνωστικής δίκης να αξιοποιήσει την αξίωσή του · η θέση αυτή φαίνεται να βρίσκεται πολύ κοντά στη φύση της απαγόρευσης εκποίησης του άρθ. 48 ν. 3691/2008, τουλάχιστον, υπό την πλευρά της εξασφάλισης ότι η κατάσχεση που θα επιβληθεί με πιθανή καταδικαστική απόφαση θα βρει επαρκή περιουσία του κατηγορουμένου, προκειμένου να εκτελεστεί³⁹⁰.

Η δεύτερη ουσιαστική προϋπόθεση για να τύχει εφαρμογής η διάταξη της παρ.5 του άρθ. 48 ν. 3691/2008, προκύπτει από την παραπομπή της ως άνω διάταξης στους «...όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στις παρ. 1 έως 3» και είναι η ύπαρξη βάσιμων υπονοιών ότι στα υπό δέσμευση στοιχεία περιέχονται χρήματα ή πράγματα που προέρχονται από πράξεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες πράξεις (άρθ. 48 παρ. 1 εδ. α') ή από αυτές καθαυτές τις τελευταίες (άρθ. 48 παρ. 1 εδ. β')³⁹¹. Οι δύο ουσιαστικές προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά προκειμένου να επιβληθεί δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων του υπόπτου από τον Πρόεδρο της Αρχής. Ως εκ τούτου, δεν είναι επιτρεπτή η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων του υπόπτου, εφόσον είτε δεν προκύπτει «επείγουσα» περίπτωση, υπό την ήδη αναλυθείσα έννοια της προσπάθειας αποξένωσης του υπόπτου από την περιουσία του, είτε δεν προκύπτουν «βάσιμες υπόνοιες» ότι αυτή η περιουσία συνδέεται³⁹² με το υπό διερεύνηση έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας του άρθ. 2 παρ. 2-4 ν. 3691/2008.

390. Ως παράδειγμα προσπάθειας αποξένωσης του υπόπτου από την περιουσία του αναφέρεται, σε *Μπαλτά*, ΠοινΔικ 2011, 358, η περίπτωση κατά την οποία Διευθυντής Τράπεζας αντιλαμβάνεται ότι πελάτης αιτήθηκε την άμεση ανάληψη όλου του κατά πολύ μεγαλύτερου των 15.000 ευρώ χρηματικού υπολοίπου του λογαριασμού του σε μετρητά και, ενόσω διαρκεί η διαδικασία από την τράπεζα, ενημερώνει, ως οφείλει, δύναμι του άρθ. 12 περ. β' ν. 3691/2008, την Αρχή, η οποία διεξήγαγε σε βάρος του πελάτη της τράπεζας έρευνα για νομιμοποίηση εσόδων ή για χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, οπότε ο Πρόεδρος της απαγορεύει την κίνηση του λογαριασμού.

391. *Διονυσοπούλου*, Πότε ένα περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα; Συμβολή στον καθορισμό του κύκλου των πρόσφορων αντικειμένων της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ΠοινΧρ 2006, 361 επ.

392. ΒουλΣυμβΠλημΑρτ 15/1998, ΠοινΔικ 2000, 389 επ.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ζ '

Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Ι. Συγκριτική επισκόπηση της νομοθεσίας στο πλαίσιο των κρατών-μελών

Το ζήτημα της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων δεν αντιμετωπίζεται με όμοιο τρόπο στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, όπως θα αναλυθεί στη συνέχεια, έχουν αρχίσει να γίνονται σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να υπάρξουν ενιαίες ρυθμίσεις σε συγκεκριμένα σημεία επί του θέματος.

Καταρχάς, σημειώνεται ότι το τραπεζικό απόρρητο και ο εν γένει εμπιστευτικός χαρακτήρας των στοιχείων που αφορούν τους πελάτες των πιστωτικών ιδρυμάτων προστατεύονται, κατά τον έναν ή τον άλλο τρόπο, σε κάθε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από διάφορα νομοθετήματα, τα οποία ποικίλλουν σε κάθε χώρα ανάλογα με τη νομική προσέγγιση, που αντιστοίχως έχει επιλεγεί, καθώς και με τον αντίστοιχο νομικό και δικαιοιστορικό πολιτισμό εκάστης. Το τραπεζικό απόρρητο ισχύει δια νόμου, εκτός από την χώρα μας, στην Γαλλία, Αυστρία, Δανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Φινλανδία και Σουηδία. Στις Γερμανία, Ισπανία, Ιρλανδία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, στο Βέλγιο, καθώς και στο Ηνωμένο Βασίλειο η έννοια του τραπεζικού απορρήτου δεν καθορίζεται σε ειδική νομοθεσία, αλλά στηρίζεται κυρίως σε συμφωνίες, βάσει κανόνων αστικού δικαίου, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ της τράπεζας και του πελάτη και υποχρεώνουν την τράπεζα να διατηρεί τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της συναλλαγής³⁹³.

Ως γενική διαπίστωση θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το τραπεζικό απόρρητο στον λοιπό ευρωπαϊκό χώρο έχει διαμορφωθεί ως περισσότερο σχετικό, υπό την έννοια ότι ο πελάτης της τράπεζας δύναται, εφόσον το επιθυμεί, να «αποδεσμεύσει» την τελευταία από την υποχρέωση εχεμύθειας που η τελευταία υπέχει, με σχετική εντολή του και να καταστεί δυνατό για την τράπεζα να παράσχει γενικού περιεχομένου πληροφορίες σε τρίτους αναφορικά με τις καταθέσεις του πελάτη της³⁹⁴. Επιπροσθέτως, αναφέρεται ότι η διάρκεια ισχύος του τραπεζικού απορρήτου δεν περιορίζεται μόνο στο διάστημα ισχύος της συναλλακτικής σχέσης που συνδέει τον πελάτη με την τράπεζα, αλλά εκτείνεται, όπως συμβαίνει και στο ημεδαπό δίκαιο, τόσο στον προ όσο και στον μετά αυτής χρόνο³⁹⁵.

Σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων θεωρείται ως ο πλέον πρόσφορος τρόπος εκτέλεσης³⁹⁶. Περαιτέρω, σε κάποια από τα

393. Παπαγιάννης, ΕΤρΑξΧρΔ 2010, 41.

394. Λυκούρης, Το τραπεζικό απόρρητο στις χώρες της ΕΟΚ – Ρυθμίσεις και συγκρίσεις, ΠειρΝ 1986, 362.

395. Λυκούρης, ΠειρΝ 1986, 336 επ.

396. Cambell, International Bank Secrecy, 1992, 189 επ· Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 438.

δικαιικά συστήματα όπου ισχύει η αρχή της αξιολογικής ιεράρχησης των μέσων της αναγκαστικής εκτέλεσης, έχει θεσπισθεί ως προϋπόθεση η προηγούμενη αποτυχημένη προσπάθεια επιβολής κατάσχεσης επί των τραπεζικών καταθέσεων του καθ'ου, προκειμένου στη συνέχεια να είναι δυνατή η έναρξη της διαδικασίας επιβολής κατάσχεσης επί της ακίνητης ή της κινητής περιουσίας του τελευταίου³⁹⁷. Άλλωστε, σε ορισμένες έννομες τάξεις η διαδικασία κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων του οφειλέτη αντιμετωπίζεται ως διακριτή διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης, η οποία επιβάλλεται προκειμένου να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν ταχύτερη ικανοποίηση του επισπεύδοντος³⁹⁸.

Σύμφωνα με τα ισχύοντα στο αγγλικό δίκαιο, η τράπεζα υποχρεούται να συμμορφώνεται με τη σχετική δικαστική διαταγή, η οποία εκδίδεται για την κατάσχεση του ποσού που αντιστοιχεί στην απαίτηση του δανειστή του οφειλέτη και μάλιστα η επίδοση προς την πρώτη της δικαστικής διαταγής, η οποία επιφέρει κατάσχεση επί πάσης οφειλής προς τον καθ'ου, είτε αυτή είναι εκκαθαρισμένη κατά το χρόνο επιβολής της κατάσχεσης, είτε καθίσταται εκκαθαρισμένη μετά την επιβολή αυτής, θεωρείται ως αίτημα υποβαλλόμενο από τον ίδιο το δικαιούχο του λογαριασμού³⁹⁹.

Στο γαλλικό δίκαιο, πλέον, η διαδικασία της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων έχει αποξενωθεί και διέπεται από διαφορετικό πλέγμα ρυθμίσεων από τη διαδικασία κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων εις χείρας τρίτου. Ειδικότερα, ο Εισαγγελέας όταν έχει επιτευχθεί η έκδοση εκτελεστού τίτλου, και του ζητηθεί η έναρξη της έρευνας από το δικαστικό επιμελητή, ο οποίος κατέχει τον εκτελεστό τίτλο του δανειστή, έχει την εξουσία να χρησιμοποιήσει κάθε νόμιμο μέσο για τον εντοπισμό των τραπεζικών λογαριασμών του καθ'ου η εκτέλεση · η μη απάντησή του στην αίτηση του δικαστικού επιμελητή σημαίνει ότι οι ενέργειές του απέβησαν άκαρπες⁴⁰⁰. Η τράπεζα έχει υποχρέωση να παρέχει στο δικαστικό επιμελητή που διενεργεί την κατάσχεση πληροφορίες για το υπόλοιπο του λογαριασμού, τον οποίο η κατάσχεση αφορά, ενώ δεν υποχρεούται σε χορήγηση αντιγράφου όλης της κίνησης του λογαριασμού. Την

397. Ταμαμίδης (2005), 157 επ.

398. *Thery*, Le droit français de l'exécution, στο συλλ. εργ. Seizure and Overindebtedness in the European Union, σειρά Civil Procedure in Europe 1, 260 επ, κατά παραπομπή της Γέσιου-Φαλτσή (2001), τομ. II, 889.

399. Γεωργόπουλος, Η κατάσχεση υπολοίπου τραπεζικού λογαριασμού καταθέσεων ΔΕΕΤ 1992, 121. Με τον τρόπο αυτό δεν παραβιάζεται το τραπεζικό απόρρητο, καθώς πρόκειται για αίτημα του ίδιου του δικαιούχου του λογαριασμού. Η άποψη αυτή είχε υποστηριχθεί και από τη μειοψηφία της ΟΛΑΠ 1224/1975, NoB 1976, 188· *Andrews*, National Report for England and Wales: Enforcement of judgments and judicial orders in Civil Proceedings, σε συλλ. εργ. Seizure and Overindebtedness in the European Union, σειρά Civil Procedure in Europe I, 1997, 513 επ

400. Γέσιου Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 439.

επιβολή της κατάσχεσης ακολουθεί η απαγόρευση διάθεσης του κατασχεθέντος ποσού από την τράπεζα⁴⁰¹.

Στο γερμανικό δίκαιο, η διαδικασία κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων δεν αποκλίνει από τα γενικά ισχύοντα για την κατάσχεση εις χείρας τρίτου⁴⁰². Αναλυτικότερα, η τράπεζα υπέχει υποχρέωση πληροφόρησης και συγκεκριμένα, οφείλει να προβεί σε δήλωση ως προς το εάν η αίτηση κατάσχεσης είναι επαρκώς θεμελιωμένη, εάν υπάρχουν τρίτοι που διαθέτουν δικαιώματα επί της κατάθεσης, καθώς και αν η κατάθεση έχει ήδη από έτερους δανειστές⁴⁰³. Η επιβολή κατάσχεσης επί του υπολοίπου τραπεζικής κατάθεσης εις χείρας της τράπεζας συνεπάγεται τόσο την απαγόρευση διάθεσης του εν λόγω υπολοίπου από τον καθ' ου, όσο και την απαγόρευση καταβολής του κατασχεθέντος ποσού στον ίδιο τον καθ' ου/καταθέτη⁴⁰⁴.

Στο ελβετικό δίκαιο με τη διάταξη του άρθ. 47 του ομοσπονδιακού νόμου για τις τράπεζες και τα ταμειυτήρια καθιερώνει το τραπεζικό απόρρητο και θεσπίζει ιδιαίτερα αυστηρές κυρώσεις για τους παραβάτες του. Σε καμία περίπτωση, όμως, δεν συνδέει το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων με το ακατάσχετό τους · η δε υποχρέωση παροχής πληροφοριών, εκ μέρους του τραπεζίτη, στο πλαίσιο της αναγκαστικής εκτέλεσης θεωρείται αυτονόητη⁴⁰⁵.

Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ρύθμιση του τραπεζικού απορρήτου στο δίκαιο του Λιβάνου. Συγκεκριμένα, ρυθμίζεται από το 1958 με το Νόμο της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1956, το άρθ. 4 του οποίου ορίζει ότι «Καμία κατάσχεση δεν μπορεί να εκτελεστεί πάνω σε περιουσιακά στοιχεία κατατεθειμένα σε τραπεζικά ιδρύματα, χωρίς την έγγραφη συναίνεση των δικαιούχων τους». Γίνεται, πάντως, δεκτό ότι με την ανωτέρω ρύθμιση δεν απονέμεται κατ' απόλυτο τρόπο στα περιουσιακά στοιχεία που είναι κατατεθειμένα σε πιστωτικά ιδρύματα η ιδιότητα των ακατάσχετων, τα οποία προσδιορίζονται βάσει άλλων ρυθμίσεων του λιβΚΠολΔ, αλλά παρέχεται μόνο στις τράπεζες το δικαίωμα να αρνηθούν την εκτέλεση της κατάσχεσης στα χέρια της αναφορικά με περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν σε πελάτες της⁴⁰⁶.

401. Γεωργόπουλος, ΔΕΕΤ 1992, 119.

402. Γεωργόπουλος, ΔΕΕΤ 1992, 118.

403. Λυκούρης, ΠειρΝ 1986, 346. Περαιτέρω, στο γερμανικό δίκαιο προβλέπεται σε ορισμένες περιπτώσεις μια διαδικασία ομοιάζουσα με αυτήν του βεβαιωτικού όρκου ως υποχρέωση για τον οφειλέτη, ο οποίος θα πρέπει να συμπεριλάβει στον τυχόν κατάλογο που θα υποβάλλει και τις καταθέσεις στην τράπεζα, Hess, La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen?, 2001, 547 επ, κατά παραπομπή του Ταμαμίδη (2005), 144.

404. Γεωργόπουλος, ΔΕΕΤ 1992, 118.

405. Κουτσούκης (1994), 284.

406. Κουτσούκης (1994), 286.

II. Η προσπάθεια εναρμόνισης των δικαίων των κρατών - μελών στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, των κρατών-μελών της και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας

Σημαντικό βήμα για την υιοθέτηση ενιαίων ρυθμίσεων ως προς τον θεσμό του τραπεζικού απορρήτου σε επίπεδο Ε.Ε. αποτελεί η σχετικά πρόσφατη Συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών-μελών αυτής, αφενός, και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, αφετέρου, για την καταπολέμηση της απάτης και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας εις βάρος των οικονομικών τους συμφερόντων⁴⁰⁷. Η ως άνω Συμφωνία αφορά στην επέκταση της διοικητικής συνδρομής και της δικαστικής συνεργασίας στον ποινικό, κατά κύριο λόγο, τομέα, με σκοπό την καταπολέμηση των αναφερόμενων στο άρθρο 1 του ν. 3946/2011 δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η ρύθμιση του άρθρου 32 του ανωτέρω νόμου με την οποία καθιερώνεται το επιτρεπτό της παροχής τραπεζικών και χρηματοοικονομικών πληροφοριών από το συμβαλλόμενο μέρος προς το αιτούν δικαστική συνδρομή, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που τίθενται από το άρθρο 31 του ίδιου νόμου⁴⁰⁸.

Οι παρεχόμενες πληροφορίες αφορούν τόσο τον εντοπισμό τραπεζικών λογαριασμών και το άνοιγμα λογαριασμών σε τράπεζες εγκατεστημένες στο έδαφος κράτους-μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση όσο και τον εντοπισμό συναλλαγών που διενεργούνται μέσω περισσότερων λογαριασμών⁴⁰⁹. Περαιτέρω, η παρ. 2 του άρθρου 32 παρέχει τη δυνατότητα, στο μέτρο που αυτό επιτρέπεται δυνάμει την ποινικής δικονομίας του κράτους-μέλους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση, να διατάξει την επιτήρηση των τραπεζικών πράξεων, για καθορισμένο χρονικό διάστημα, που διενεργούνται με βάση, με προορισμό ή διαμέσου τραπεζικών λογαριασμών ή από

407. Το κείμενο της Συμφωνίας είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένα

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:046:0008:0035:EL:PDF>.

Η ανωτέρω συμφωνία κυρώθηκε από τη χώρα μας με το ν. 3946/2011 ΦΕΚ Α'69/5.4.2011).

408. Σύμφωνα με το άρθρο 31 το παραδεκτό της αίτησης αμοιβαίας συνδρομής εξαρτάται από τους κάτωθι όρους: α) η πράξη που αποτελεί αντικείμενο της αίτησης δικαστικής συνδρομής να τιμωρείται κατά το δίκαιο και των δυο συμβαλλομένων μερών με ποινή στερητική της ελευθερίας (ή μέτρο ασφαλείας περιοριστικό της ελευθερίας) το ανώτατο όριο των οποίων να είναι τουλάχιστον έξι μήνες και β) η εκτέλεση της αίτησης δικαστικής συνδρομής να μην αντιτίθεται στο δίκαιο του συμβαλλομένου μέρους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση. Ιδίως για την περίπτωση νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, το ανώτατο όριο των ποινών στερητικών της ελευθερίας που απειλούνται για τα αδικήματα, τα οποία αποτελούν το αντικείμενο της σχετικής αίτησης, απαιτείται να υπερβαίνει του έξι μήνες. Υπενθυμίζεται ότι στο δίκαιο μας, η παραβίαση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων απειλεί ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον έξι μηνών (άρθρο 2 παρ. 1 ν.δ. 1059/1971).

409. Άρθρο 32 παρ.1 ν. 3946/2011.

συγκεκριμένα άτομα και την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων στο αιτούν κράτος-μέλος. Σημειώνεται δε ότι οι τράπεζες του συμβαλλόμενου κράτους προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση υποχρεούνται να μην αποκαλύπτουν στο συγκεκριμένο πελάτη τους ή σε άλλους τρίτους τη διεξαγωγή της έρευνας και τα αποτελέσματά της⁴¹⁰.

Προϋποθέσεις για το ορισμένο της αίτησης παροχής τραπεζικών πληροφοριών αποτελούν: α) ο προσδιορισμός των λόγων για τους οποίους οι ζητούμενες πληροφορίες έχουν θεμελιώδη σημασία για την υπό διεξαγωγή έρευνα, β) ο προσδιορισμός των λόγων βάσει των οποίων πιθανολογείται ότι στις τράπεζες οι οποίες είναι εγκατεστημένες στο κράτος-μέλος προς το οποίο απευθύνεται η αίτηση, τηρούνται λογαριασμοί του ατόμου στο οποίο αφορά η έρευνα και γ) η κοινοποίηση κάθε πληροφορίας σχετικής με την εκτέλεση της αίτησης⁴¹¹. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην παρ. 5 του άρθρου 31 ν. 3946/2011, κατά την οποία η επίκληση του τραπεζικού απορρήτου από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο μη συνεργασίας ως προς την αίτηση αμοιβαίας συνδρομής άλλου συμβαλλόμενου μέρους⁴¹².

2. Η Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαταγής διατήρησης τραπεζικών λογαριασμών με σκοπό τη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανάκτησης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις COM (2011), 445 τελικό

Τα έτη 1995-1997 πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η πρώτη έρευνα σε σχέση με την ισχύουσα σε επίπεδο κρατών-μελών νομοθεσία στο πεδίο της αναγκαστικής εκτέλεσης με σκοπό να διαγνωσθούν τα περιθώρια εναρμόνισής της⁴¹³.

Με αφετηρία την ανωτέρω έρευνα και τα πορίσματά της, η Επιτροπή εξέδωσε το 1998 την ανακοίνωσή της με τίτλο «Προς αύξηση της αποτελεσματικότητας στην έκδοση και την εκτέλεση των αποφάσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» με την οποία τόνισε την ανάγκη βελτίωσης της εκτέλεσης των αποφάσεων και θέσπισης ασφαλιστικών μέτρων κατά των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη σε επίπεδο Ε.Ε. Στην ως άνω ανακοίνωση δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στο ζήτημα της κατάσχεσης των τραπεζικών λογαριασμών, καθώς τονίσθηκε η ανάγκη να αντιμετωπισθεί με έναν ενιαίο, για όλα τα κράτη-μέλη, τρόπο το πρόβλημα που δημιουργείται όταν κάποιος

410. Άρθρο 32 παρ.3 ν. 3946/2011.

411. Άρθρο 32 παρ.4 ν. 3946/2011.

412. Η ρύθμιση αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ρηξικέλευθη, δεδομένου ότι καταλαμβάνει και την Ελβετία, το τραπεζικό απόρρητο της οποίας μέχρι το χρονικό διάστημα σύναψης της ως άνω Συμφωνίας θεωρείτο απαραβίαστο. Βλ. σχετικά και *Γέσιου-Φαλτσή*, ΔΙΚΗ 2002, 440.

413. *Γέσιου-Φαλτσή*, ΔΙΚΗ 2002, 441.

δανειστής που διαθέτει εκτελεστό τίτλο, δεν μπορεί να προβεί σε εκτέλεση εντός της Ε.Ε.

Η ανάγκη για εντατικοποίηση της προσπάθειας εναρμόνισης του δικαίου των κρατών-μελών στο πεδίο αυτό, διαφαίνεται και στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 25^{ης} Οκτωβρίου 2007⁴¹⁴, το οποίο εκδόθηκε κατόπιν σύμφωνων γνωμοδοτήσεων της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων και της Επιτροπής Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων.

Πράγματι, εντός του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, ένας πιστωτής που επιδιώκει να ανακτήσει οφειλές σε άλλο κράτος-μέλος έρχεται αντιμέτωπος με σοβαρές δυσχέρειες. Το πρόβλημα αυτό εμφανίζεται εντονότερα όταν τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη που βρίσκονται στο εξωτερικό είναι τραπεζικοί λογαριασμοί · η διατήρησή τους με τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων είναι ιδιαίτερα δαπανηρή και χρονοβόρα για τον δανειστή. Το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει από τέσσερις, κυρίως, βασικές ανεπάρκειες του υφιστάμενου νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου. Σε πρώτο επίπεδο, κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει η έντονη διαφοροποίηση που παρατηρείται μεταξύ των απαιτούμενων προϋποθέσεων για την έκδοση διαταγής διατήρησης περιουσιακών στοιχείων σε τραπεζικούς λογαριασμούς

Του ως άνω Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είχε προηγηθεί η έγκριση από την Επιτροπή Πράσινης Βίβλου για την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: κατάσχεση τραπεζικών λογαριασμών, με την οποία είχε προταθεί η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ασφαλιστικού μέτρου για τη διατήρηση των τραπεζικών λογαριασμών. Η διαδικασία της διαβούλευσης των μερών, καθώς και οι διάφορες μελέτες που έγιναν επί του ζητήματος⁴¹⁵, κατέληξαν στο ότι υπάρχει ευρεία υποστήριξη τόσο από τους ενδιαφερόμενους όσο και από τα κράτη-μέλη για τη δημιουργία μιας αυτοτελούς ευρωπαϊκής διαδικασίας διατήρησης τραπεζικών λογαριασμών.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω διαδικασιών και των διαβουλεύσεων των μερών ήταν η υποβολή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις 25 Ιουλίου 2011, πρότασης Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαταγής διατήρησης τραπεζικού λογαριασμού (εφεξής «διαταγή διατήρησης» – European account preservation order) με σκοπό τη διευκόλυνση της

414. Το κείμενο του Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την Πράσινη Βίβλο είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συγκεκριμένα: <http://www.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0468+0+DOC+XML=VO/EL>

415. Ενδεικτικά αναφέρεται η συγκριτική νομική μελέτη που υπέβαλε ο καθηγητής *Burkhard Hess* του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης τον Φεβρουάριο του 2004, με τίτλο "Improving the enforcement of judicial decisions in the European Union: transparency of the debtor's assets, attachment of bank accounts; provisional enforcement and protective measures", η οποία κάλυπτε τότε κάλυπτε τα 15 κράτη-μέλη.

διασυννοριακής ανάκτησης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁴¹⁶. Η εν λόγω πρόταση στοχεύει στην επίτευξη τριών, κυρίως, στόχων: α) να δώσει στους δανειστές τη δυνατότητα να εξασφαλίζουν την έκδοση διαταγής διατήρησης τραπεζικού λογαριασμού υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, ανεξάρτητα από τη χώρα στην οποία βρίσκεται το αρμόδιο Δικαστήριο, β) να επιτρέψει στους δανειστές να συγκεντρώνουν πληροφορίες σχετικά με το πού τηρούν τραπεζικούς λογαριασμούς οι οφειλότες τους και γ) να περιορίσει το κόστος και την ολιγωρία που συνεπάγεται η μέχρι τώρα διαδικασία ικανοποίησης των δανειστών σε οφειλές με διασυννοριακό χαρακτήρα.

Ο προτεινόμενος Κανονισμός εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις με διασυννοριακές συνέπειες. Οι εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του αντιστοιχούν σε μεγάλο βαθμό στις εξαιρέσεις του Κανονισμού «Βρυξέλλες Ι». Όπως και στον Κανονισμό «Βρυξέλλες Ι», η αφερεγγυότητα, η κοινωνική ασφάλιση και η διαιτησία εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής. Η προτεινόμενη διαδικασία θα αποτελεί προαιρετικό μέσο διεκδίκησης των δικαιωμάτων του ενάγοντος, που θα διατίθεται ως εναλλακτική λύση στις υφιστάμενες διαδικασίες έκδοσης ασφαλιστικών μέτρων δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας. Θα ρυθμίζει δε τόσο τη διαδικασία έκδοσης της ευρωπαϊκής διαταγής διατήρησης του λογαριασμού, καθώς και την εκτέλεσή της από την τράπεζα στην οποία ο τελευταίος τηρείται.

Σε πρώτο επίπεδο, σημειώνεται ότι η διαταγή διατήρησης θα αποτελεί ασφαλιστικό μέτρο, το οποίο θα εκδίδεται κατόπιν αίτησης του δανειστή μίας χρηματικής απαίτησης, απορρέουσας από αστική και εμπορική υπόθεση με διασυννοριακές επιπτώσεις, και θα επιτρέπει στο δανειστή τη διασφάλιση του οφειλόμενου χρηματικού ποσού μέσω διαδικασίας απαγόρευσης ανάληψης και μεταφοράς του από έναν ή περισσότερους τραπεζικούς λογαριασμούς του οφειλέτη, τηρούμενων σε πιστωτικά ιδρύματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρα 2 και 3 της πρότασης Κανονισμού). Θα πρόκειται, με άλλα λόγια, για ένα ασφαλιστικό μέτρο «δέσμευσης» του τραπεζικού λογαριασμού.

Η έκδοσή της διαταγής διατήρησης είναι δυνατή σε δύο διαφορετικά χρονικά σημεία (άρθρο 5 της πρότασης Κανονισμού): πριν ή κατά τη διάρκεια δικαστικής διαδικασίας επί της ουσίας ή αφού εξασφαλίσει στο κράτος-μέλος προέλευσης εκτελεστό τίτλο, ο οποίος δεν είναι ακόμη εκτελεστός στο κράτος-μέλος εκτέλεσης, και μετά την εξασφάλιση εκτελεστού τίτλου στο κράτος-μέλος όπου τηρείται ο λογαριασμός (κράτος-μέλος εκτέλεσης). Οι προϋποθέσεις έκδοσης είναι λιγότερο αυστηρές στη δεύτερη περίπτωση, δοθέντος ότι ο δανειστής έχει ήδη στα χέρια του έναν εκτελεστό

416. Το κείμενο του προτεινόμενου Κανονισμού είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0445:FIN:EL:PDF>

τίτλο. Σημειώνεται ότι όταν η αίτηση για την έκδοση διαταγής διατήρησης υποβάλλεται πριν από την κίνηση της διαδικασίας επί της ουσίας της διαφοράς, ο ενάγων θα πρέπει να κινήσει την εν λόγω διαδικασία εντός 30 ημερών από την ημερομηνία έκδοσης της διαταγής διατήρησης ή εντός μικρότερης προθεσμίας ταχθείσας από το δικαστήριο που την εξέδωσε, και σε περίπτωση που δεν το πράξει η διαταγή διατήρησης υπόκειται σε ανάκληση σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του προτεινόμενου Κανονισμού (άρθρο 13 της πρότασης Κανονισμού).

Ως γενικός κανόνας ορίζεται ότι αρμόδια για την έκδοση της διαταγής διατήρησης είναι τα δικαστήρια του κράτους-μέλους που έχει δικαιοδοσία επί της ουσίας της υπόθεσης, σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες περί δικαιοδοσίας (άρθρο 6 παρ. 2 της πρότασης Κανονισμού). Εναλλακτικά, η διαταγή μπορεί να εκδοθεί από τα δικαστήρια του κράτους-μέλους όπου τηρείται ο λογαριασμός (άρθρο 6 παρ. 3 της πρότασης Κανονισμού). Ωστόσο, στην τελευταία αυτή περίπτωση, προκειμένου να αποφευχθεί η πρακτική της αναζήτησης της πλέον συμφέρουσας έννομης τάξης (“forum shopping”), η ισχύς της διαταγής περιορίζεται στο κράτος-μέλος όπου εκδόθηκε και δεν αναγνωρίζεται ή εκτελείται σε άλλα κράτη-μέλη, δυνάμει του υπό πρόταση Κανονισμού. Στην περίπτωση που ο δανειστής έχει ήδη επιτύχει την έκδοση εκτελεστού τίτλου, μπορεί να υποβάλει αίτηση για την έκδοση της διαταγής διατήρησης είτε στο δικαστήριο που εξέδωσε τον εκτελεστό τίτλο, είτε στο δικαστήριο του κράτους-μέλους που τηρείται ο λογαριασμός (άρθρο 14 παρ. 3 της πρότασης Κανονισμού).

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 10 της πρότασης, ο εναγόμενος δεν ενημερώνεται σχετικά με την αίτηση για την έκδοση της διαταγής διατήρησης, ούτε παρίσταται σε ακρόαση πριν την έκδοσή της, εκτός εάν ζητηθεί κάτι διαφορετικό από τον ενάγοντα. Με άλλα λόγια, η διαταγή διατήρησης θα εκδίδεται *ex parte*, ήτοι χωρίς προηγούμενη ακρόαση του οφειλέτη· με τον τρόπο αυτό θα διαφυλαχθεί ο αιφνιδιαστικός χαρακτήρας του μέτρου. Στις περιπτώσεις εκείνες, όμως, που το στοιχείο του αιφνιδιασμού δεν είναι απαραίτητο, όπως για παράδειγμα όταν ο λογαριασμός έχει ήδη δεσμευθεί ως ενέχυρο υπέρ άλλου πιστωτή, ο ενάγων μπορεί να ζητήσει η διαδικασία να είναι κατ’ αντιμωλία (*inter partes*).

Ως προϋποθέσεις για την έκδοση διαταγής διατήρησης τίθενται η παρουσίαση από τον ενάγοντα σχετικών πραγματικών περιστατικών, τα οποία επιβεβαιώνονται σε εύλογο βαθμό από αποδεικτικά στοιχεία, για να πεισθεί το δικαστήριο ότι ισχύουν αμφότερα τα εξής: ότι η αξίωσή του κατά του εναγομένου είναι βάσιμη και αφετέρου ότι χωρίς την έκδοση της διαταγής, η μετέπειτα εκτέλεση ενός υφιστάμενου ή μελλοντικού τίτλου κατά του εναγομένου, θα καταστεί ατελέσφορη (άρθρο 7 της πρότασης Κανονισμού).

Οι αιτήσεις για την έκδοση της διαταγής διατήρησης υποβάλλονται χρησιμοποιώντας το έντυπο που παρατίθεται στο Παράρτημα Ι του προτεινόμενου Κανονισμού (άρθρο 8 της πρότασης Κανονισμού). Ο αιτών παρέχει όλες τις ζητούμενες πληροφορίες και τα στοιχεία που απαιτούνται ώστε να είναι εφικτό να ταυτοποιηθεί ο εν λόγω εναγόμενος από τις τράπεζες (άρθρο 16 της πρότασης Κανονισμού).

Σημαντική είναι η ρύθμιση που προβλέπει τη δυνατότητα παροχής πληροφοριών σχετικά με το λογαριασμό, τις οποίες ο αιτών δεν διαθέτει προκειμένου να τις συμπληρώσει στο σχετικό έντυπο, κατόπιν αίτησής του προς το κράτος-μέλος όπου τηρείται ο λογαριασμός (άρθρο 17 της πρότασης Κανονισμού). Στο σημείο αυτό, ο Κανονισμός παρέχει στα κράτη-μέλη την ευχέρεια να επιλέξουν μεταξύ δύο διαφορετικών μηχανισμών: α) να προβλέψουν μια διαταγή γνωστοποίησης, η οποία θα υποχρεώνει όλες τις τράπεζες της επικράτειάς τους να γνωστοποιούν εάν ο οφειλέτης διατηρεί λογαριασμό σε αυτές και β) να παραχωρήσουν στις αρχές που έχουν ορισθεί από το κράτος-μέλος που τηρείται ο λογαριασμός ως αρμόδιες («εθνικές αρχές εκτέλεσης») τη δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορίες που τηρούνται σε μητρώα δημόσιων αρχών ή αλλού (άρθρο 17 παρ. 5 της πρότασης Κανονισμού). Οι παρεχόμενες στο πλαίσιο αυτών των μηχανισμών πληροφορίες θα πρέπει να περιορίζονται στις αναγκαίες για την εκτέλεση και εφαρμογή της διαταγής.

Επισημαίνεται ότι η διαταγή διατήρησης που εκδίδεται σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία σε ένα κράτος-μέλος αναγνωρίζεται και εκτελείται αυτοδικαίως σε άλλο κράτος-μέλος, χωρίς περαιτέρω διαδικασία (άρθρο 23 της πρότασης Κανονισμού). Η διαταγή διατήρησης εκτελείται μέσω της επίδοσής της στην τράπεζα που τηρούνται οι υπό δέσμευση λογαριασμοί, η οποία υποχρεούται να την εκτελέσει. Εάν το δικαστήριο που εξέδωσε τη διαταγή βρίσκεται στο ίδιο κράτος-μέλος με την τράπεζα, η επίδοση διέπεται από την εθνική νομοθεσία. Στην περίπτωση που η επίδοση πρέπει να γίνει σε άλλη χώρα, ακολουθείται η προβλεπόμενη από τον Κανονισμό 1393/2007 διαδικασία, με την εξής διαφοροποίηση: Ο ενάγων διαβιβάζει τα προς επίδοση έγγραφα απευθείας στην αρμόδια αρχή του κράτους-μέλους που τηρείται ο λογαριασμός, η οποία με την σειρά της τα επιδίδει στην τράπεζα (άρθρο 24 της πρότασης Κανονισμού). Η τράπεζα εντός 3 εργάσιμων ημερών⁴¹⁷ από τη λήψη της διαταγής διατήρησης, ενημερώνει τον ενάγοντα, χρησιμοποιώντας το έντυπο που παρατίθεται στο Παράρτημα ΙΙΙ του Κανονισμού, εάν και σε ποιο βαθμό δεσμεύτηκαν τα τηρούμενα στο λογαριασμό του εναγομένου κεφάλαια (άρθρο 27 παρ.1 της πρότασης Κανονισμού). Ο οφειλέτης ενημερώνεται – για πρώτη φορά - σ' αυτό το χρονικό

417. Σημειώνεται ότι η αιτιολογική έκθεση αναφέρει στο σημείο αυτό ότι πρόκειται για οκταήμερη (8) προθεσμία εντός της οποίας η τράπεζα υποχρεούται να προβεί στη σχετική δήλωση.

σημείο, είτε σύμφωνα με τους κανόνες της εθνικής νομοθεσίας, εάν κατοικεί στο ίδιο κράτος-μέλος, είτε από την αρμόδια για την συλλογή στοιχείων αρχή, εάν κατοικεί σε διαφορετικό κράτος-μέλος.

Η τράπεζα υποχρεούται να εφαρμόσει αμέσως τη διαταγή δεσμεύοντας ποσό που αντιστοιχεί στο ποσό της διαταγής. Σε περίπτωση που το υπόλοιπο του λογαριασμού είναι επαρκές για την κάλυψη του ποσού που ορίζεται στη διαταγή, η τράπεζα δεν αποκαλύπτει το υπόλοιπο του λογαριασμού του εναγομένου. Εντός 8 ημερών, η τράπεζα υποχρεούται να εκδώσει δήλωση σχετικά με το αν η διαταγή οδήγησε στη δέσμευση επαρκών πόρων. Περαιτέρω, η τράπεζα δύναται να διαβιβάσει τη δήλωσή της με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας, η δε ευθύνη της για την έλλειψη συμμόρφωσης με τις υποχρεώσεις που αφορούν στη δήλωσή της διέπεται από την εθνική νομοθεσία (άρθρο 27 παρ. 3 και 4 της πρότασης Κανονισμού).

Αναφορικά με τα ένδικα μέσα που έχει τη δυνατότητα να ασκήσει ο εναγόμενος κατά της εκδοθείσας διαταγής διατήρησης σημειώνονται τα ακόλουθα: Ο προτεινόμενος Κανονισμός παρέχει στον οφειλέτη το δικαίωμα να προσβάλει την διαταγή διατήρησης τόσο για ουσιαστικούς όσο και για τυπικούς λόγους. Πιο συγκεκριμένα, το κράτος-μέλος όπου εκδόθηκε η διαταγή διατήρησης ο οφειλέτης μπορεί να ζητήσει την αναθεώρησή της με την αιτιολογία ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις για την έκδοσή της ή επειδή ο ενάγων δεν κίνησε τη διαδικασία επί της ουσίας της υπόθεσης εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (άρθρο 34 της πρότασης Κανονισμού). Η αίτηση αναθεώρησης θα πρέπει να κατατίθεται άμεσα, και σε κάθε περίπτωση εντός 45 ημερών από την ημερομηνία κατά την οποία η διαταγή κατέστη γνωστή στον εναγόμενο και ο τελευταίος ήταν σε θέση να αντιδράσει, υποβάλλεται δε στο δικαστήριο που την εξέδωσε. Προκειμένου για τη διευκόλυνση της υποβολής αίτησης αναθεώρησης ενώπιον δικαστηρίων άλλου κράτους-μέλους, ο Κανονισμός προβλέπει τυποποιημένα έντυπα, τα οποία είναι διαθέσιμα σε όλες τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο κράτος-μέλος που τηρείται ο λογαριασμός, ο εναγόμενος μπορεί να ζητήσει τον περιορισμό της εκτέλεσης της διαταγής διατήρησης, με την αιτιολογία ότι ορισμένα ποσά εξαιρούνται από την εκτέλεση δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους-μέλους που τηρείται ο λογαριασμός. Περαιτέρω, μπορεί να ζητηθεί από τον εναγόμενο η παύση της εκτέλεσης της διαταγής, με την αιτιολογία ότι εκδόθηκε δικαστική απόφαση σ' αυτό το κράτος-μέλος, η οποία απορρίπτει την αξίωση την ικανοποίηση της οποίας επιδιώκει να εξασφαλίσει ο ενάγων με τη διαταγή ή ότι ο τραπεζικός λογαριασμός που τέθηκε υπό διατήρηση εξαιρείται από τη διαδικασία της εκτέλεσης δυνάμει της νομοθεσίας περί ασυλίας του κράτους-μέλους που τηρείται ο λογαριασμός (άρθρο 35 της πρότασης Κανονισμού).

Τέλος, προβλέπονται κανόνες, μεταξύ άλλων, αναφορικά με την ύπαρξη περισσότερων λογαριασμών, την κατάταξη των πιστωτών, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους θα πρέπει να εφαρμόζεται η έκδοση της διαταγής από τα δικαστήρια και τις αρχές των κρατών-μελών.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Από τα όσα εκτέθηκαν προκύπτει ότι, αν και το σημαντικότερο βήμα, ήτοι η αδιαμφισβήτητη νομοθετική κατοχύρωση του κατασχετού των τραπεζικών καταθέσεων, έστω και με πολυετή καθυστέρηση, συντελέστηκε εδώ και αρκετά χρόνια ήδη, εντούτοις πληθώρα ζητημάτων σχετικά με τη διαδικασία της κατάσχεσης των τραπεζικών καταθέσεων παραμένουν ανοικτά.

Σημείο προβληματισμού αποτελεί το ζήτημα της δυνατότητας πληροφόρησης του δανειστή, ο οποίος έχει δικαίωμα κατάσχεσης έναντι του δικαιούχου της τραπεζικής κατάθεσης, ωστόσο δεν έχει ακόμη προχωρήσει στην επιβολή της κατάσχεσης εις χείρας της τράπεζας⁴¹⁸. Το ανωτέρω ζήτημα, του δικαιώματος του δανειστή για πληροφόρηση αναφορικά με τις καταθέσεις του οφειλέτη, έχει έως τώρα αντιμετωπιστεί από τη νομολογία κατά τρόπο διαφοροποιημένο⁴¹⁹. Διάσταση απόψεων επί του ζητήματος αυτού έχει παρατηρηθεί και στους κόλπους της θεωρίας⁴²⁰. Ως ορθότερη θα πρέπει να προκριθεί η άποψη σύμφωνα με την οποία η διάταξη του άρθρου 24 ν. 2915/2001 καθιερώνει την άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων μόνον έναντι του δανειστή, ο οποίος έχει επιδώσει έγκυρο κατασχετήριο στην τράπεζα. Με άλλα λόγια, το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο δεν αφήνει περιθώρια για την αναγνώριση υποχρέωσης της τράπεζας για παροχή πληροφοριών στον δανειστή, ο οποίος δεν έχει ακόμη προχωρήσει στην επιβολή κατάσχεσης εις χείρας της τράπεζας · το γεγονός ότι ο τελευταίος ενδέχεται να διαθέτει και εκτελεστό τίτλο, δεν ασκεί επιρροή και δεν υποχρεώνει την τράπεζα να πληροφορεί τον δανειστή σε περιπτώσεις

418. *Yessiou-Faltsi/Tamamidis*, La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen, 2001, 547 επ.

419. Στην ΠΠρΘεσ 4923/2003, αδημ., η οποία αναφέρεται σε *Ταμαμίδα* (2005), κρίθηκε ότι από τη διάταξη του άρθ. 24 ν. 2915/2001 δεν απορρέει δικαίωμα του δανειστή ή αντίστοιχη υποχρέωση της τράπεζας, ή ακόμη και ευχέρεια της τελευταίας, για παροχή οποιασδήποτε πληροφόρηση σχετικά με την κατάθεση του οφειλέτη. Αντίθετα, στην ΜΠρΤρικ 738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006, με σημ. *Κουτσούκη* 1009 επ, κρίθηκε ότι η ως άνω διάταξη θεσμοθετεί την άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων και έναντι του δανειστή, ο οποίος δεν έχει ακόμη επιβάλλει την κατάσχεση, δηλ. αναγνώρισε σχετικό δικαίωμα πληροφόρησης αυτού ως προς την ύπαρξη καταθέσεως με σκοπό την μετέπειτα επιβολή κατάσχεσης.

420. Ο *Μάζης*, ΝοΒ 2002, 637 επ, αναφέρει ότι τόσο από τον σκοπό του νομοθέτη, όσο και από το ίδιο το γράμμα της διάταξης του άρθ. 24 ν. 2915/2001, θεμελιώνεται δικαίωμα του δανειστή, ο οποίος έχει δικαίωμα κατάσχεσης, να ζητήσει την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις καταθέσεις του οφειλέτη του. Η ίδια άποψη διατυπώνεται και από τον *Κουτσούκη* σε *Κοτσίρης /Τριανταφυλλάκης/Γραμματίκας/Κουτσούκης*, Συνήγορος 2001, 264. Αντίθετη άποψη διατυπώνεται από την *Γέσιου-Φαλτσή*, ΔΙΚΗ 2002, 448, κατά την οποία υποχρέωση της τράπεζας για παροχή πληροφοριών και κάμψη του τραπεζικού απορρήτου, υφίσταται μόνον όταν της κοινοποιείται κατασχετήριο και όχι όταν απλώς υποβάλλεται σχετικό αίτημα από τον δανειστή ο οποίος έχει δικαίωμα και πρόθεση κατάσχεσης των καταθέσεων του οφειλέτη του.

υποβολής τέτοιων αιτημάτων⁴²¹. Περαιτέρω, θα πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθεί αφενός η επιβάρυνση, σε επίπεδο φόρτου εργασιών, που μια τέτοια υποχρέωση απάντησης σε απλά διερευνητικά αιτήματα των δανειστών θα συνεπάγεται για τις τράπεζες και αφετέρου ότι και για τον ίδιο τον δανειστή, η απλή πληροφόρηση από την τράπεζα περί του αν υφίσταται κατάθεση του οφειλέτη του εις χείρας της, δεν φαίνεται να συνεπάγεται ουσιαστικό όφελος, δοθέντος ότι οι έννομες συνέπειες της κατάσχεσης συνδέονται, σε κάθε περίπτωση, με την επίδοση κατασχετηρίου στον τρίτο⁴²².

Ωστόσο, στο άρθρο 17 της πρότασης Κανονισμού «για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαταγής διατήρησης λογαριασμού με σκοπό τη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανάκτησης οφειλών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις» προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η δυνατότητα του εναγόντος, εάν δεν διαθέτει όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες που αφορούν τον εναγόμενο και τον τραπεζικό λογαριασμό του, να ζητήσει από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης να συλλέξει τις αναγκαίες πληροφορίες. Στα κράτη-μέλη δίνεται η ευχέρεια να επιλέξουν μεταξύ δύο διαφορετικών μηχανισμών για την υλοποίηση του ανωτέρω αιτήματος πληροφόρησης: α) δυνατότητα να υποχρεώνονται όλες οι τράπεζες της επικράτειας ενός κράτους-μέλους να γνωστοποιήσουν εάν ο εναγόμενος τηρεί λογαριασμό σε αυτές και β) πρόσβαση των αρμόδιων αρχών στις απαιτούμενες πληροφορίες, στην περίπτωση που οι εν λόγω πληροφορίες τηρούνται από δημόσιες αρχές σε μητρώα ή αλλού⁴²³. Γίνεται σαφές ότι με την ανωτέρω προτεινόμενη διάταξη καθιερώνεται υποχρέωση των τραπεζών να παρέχουν σχετικές με τον εναγόμενο και τους τηρούμενους λογαριασμούς αυτού πληροφορίες, οι οποίες είναι απαραίτητες για την ταυτοποίησή του και την έκδοση της διαταγής διατήρησης λογαριασμού. Επομένως, καθιερώνεται η άρση του απορρήτου και η υποχρέωση παροχής των απαιτούμενων στοιχείων και πληροφοριών σε χρονικό σημείο που προηγείται της έναρξης της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης και της επίδοσης του κατασχετηρίου. Τονίζεται ότι, όπως έχει ήδη ειπωθεί, παρόλο που η έκδοση της ευρωπαϊκής διαταγής διατήρησης λογαριασμού δεν θα αποτελεί μέσο αναγκαστικής εκτέλεσης, θα έχει περισσότερο τον χαρακτήρα ασφαλιστικού μέτρου, εντούτοις η θεσμοθέτηση μιας διαδικασίας παροχής στοιχείων σχετικά με τον εναγόμενο και τους τηρούμενους λογαριασμούς του, θα μπορούσε ενδεχομένως να

⁴²¹. Ταμαζίδης (2005), 144.

⁴²². Γέσιου-Φαλτσή, ΔΙΚΗ 2002, 449.

⁴²³. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθ. 17 της πρότασης Κανονισμού, οι ανωτέρω πληροφορίες θα πρέπει να είναι επαρκείς για τον προσδιορισμό του λογαριασμού ή των λογαριασμών του οφειλέτη, συναφείς, όχι πέραν του αναγκαίου και να περιορίζονται στα εξής: α) διεύθυνση του εναγομένου, β) τράπεζα ή τράπεζες όπου τηρείται ο λογαριασμός ή οι λογαριασμοί του εναγομένου και γ) αριθμός του λογαριασμού ή των λογαριασμών του εναγομένου.

αποτελέσει τον προπομπό της μεταστροφής του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και της ακολουθούμενης τραπεζικής πρακτικής σχετικά με το δικαίωμα του δανειστή για πληροφόρηση αναφορικά με τις καταθέσεις του οφειλέτη του προ της επίδοσης κατασχετηρίου στην τράπεζα εις χείρας της οποίας βρίσκεται η κατάθεση. Σε κάθε περίπτωση, τυχόν αναγνώριση δικαιώματος πληροφόρησης στον δανειστή, ο οποίος έχει τις προϋποθέσεις να επιβάλει κατάσχεση, δεν την έχει όμως επιβάλει ακόμη, είναι δυνατό να προκαλέσει σοβαρά ζητήματα, εάν δεν θεσμοθετηθεί ένα συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο, εντός του οποίου μόνον θα είναι επιτρεπτή.

Τέλος, ζήτημα με ιδιαίτερη σημασία αποτελεί, όπως αναλύθηκε, και η ρύθμιση του άρθρου 33 ΚΕΔΕ και οι συνέπειες αυτής για την τράπεζα ως τρίτη στα χέρια της οποίας επιβάλλεται η κατάσχεση. Παρόλο που με την τελευταία τροποποίηση της διάταξης με το άρθρ. 67 παρ. 1 ν. 3842/1010, το τεκμήριο της οφειλής του τρίτου απώλεσε τον αμάχητο χαρακτήρα του και δίνεται πλέον στον τρίτο η δυνατότητα να το ανατρέψει, προσβάλλοντας την εις βάρος του ταμειακή βεβαίωση και αποδεικνύοντας ότι η οφειλή του προς τον καθ' ου η κατάσχεση είναι ανύπαρκτη ή μικρότερη του ποσού για το οποίο έγινε κατάσχεση, εντούτοις επιβεβλημένη κρίνεται η εξ ολοκλήρου κατάργηση της διάταξης του άρθρου 33 ΚΕΔΕ. Η ύπαρξη δύο διαφορετικών συστημάτων, αυτού του ΚΠολΔ και του ΚΕΔΕ, σχετικά με την ευθύνη του τρίτου στα χέρια του οποίου η κατάσχεση δημιουργεί διάφορα πρακτικά ζητήματα · περαιτέρω, δε η ως άνω διάταξη, ακόμη και μετά την τελευταία της τροποποίηση, οδηγεί σε ανεπιχειρήσιμα αποτελέσματα, παράγει δυσανάλογα επαχθείς συνέπειες εις βάρος των τρίτων σε σχέση με το Δημόσιο και δημιουργεί αιτίες για άνοιγμα σειράς δικών, οι οποίες, σχεδόν στο σύνολό τους, θα έχουν ως αποτέλεσμα απλώς και μόνον την πιστοποίηση ανυπαρξίας οφειλής εκ μέρους του τρίτου, ο οποίος κατά τα ανωτέρω είχε απλώς παραλείψει να υποβάλει τη δήλωση ή την είχε υποβάλει εκπρόθεσμα. Για όλους τους ανωτέρω λόγους κρίνεται σκόπιμο να καταργηθεί η διάταξη του άρθρου 33 ΚΕΔΕ και να εφαρμόζονται αναλογικά βάσει του άρθρου 89 του ΚΕΔΕ, η διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 985 ΚΠολΔ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. Ελληνική

- Ανδρουλάκης Ν.*, Απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων και άλλα, 1988
- Αντωνόπουλος Β.*, Νομικό καθεστώς απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ
- Ο ίδιος*, Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, 2005
- Απαλαγάκη Χ.*, Διαδικαστικά ζητήματα από την επίσπευση αναγκαστικής εκτέλεσεως κατά του Ελληνικού Δημοσίου, ΔΙΚΗ 2004, 765 επ
- Η ίδια*, Η εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων στις ιδιωτικού δικαίου διαφορές που δεν συνιστούν ασφαλιστικό μέτρο, ΔΙΚΗ 2003, 646 επ
- Αργυριάδης Α.*, Ενεχύρασις απαιτήσεως εκ καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν, Αρμ 1978, 521 επ
- Βελέντζας Γ.*, Δίκαιο Αλληλόχρεου Λογαριασμού – Θεμελιώδη προβλήματα ουσιαστικού και δικονομικού τραπεζικού δικαίου (2000²)
- Ο ίδιος*, Αίτημα νομίμου μεριδούχου για επίδειξη εγγράφου. Περίπτωση άρσης (:) τραπεζικού απορρήτου σε κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, ΕΤρΑξΧρΔ 2001, 412 επ
- Ο ίδιος*, Δίκαιο Τραπεζών και Τραπεζικών Συμβάσεων, 2004
- Ο ίδιος*, Αίτημα για επίδειξη εγγράφων τραπεζικού λογαριασμού και τραπεζικό απόρρητο, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 651 επ
- Γέσιου-Φαλτσή Π.*, Αναγκαστική Εκτέλεση-Γενικό Μέρος, 1998
- Η ίδια.*, Αναγκαστική Εκτέλεση-Ειδικό Μέρος, 2001
- Η ίδια*, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων πριν και μετά το ν. 2915/2001, ΔΙΚΗ 2002, 421 επ
- Η ίδια*, Αναγκαστική εκτέλεση κατά του Δημοσίου ή των άλλων ν.π.δ.δ. με κατάσχεση στα χέρια τρίτου μετά το Σ/2001 και τον ΚΔιοικΔ, ΕΛΛΔνη 2002, 1242 επ
- Η ίδια*, Παραδεκτό και βάσιμο των λόγων ανακοπής κατά της εκτέλεσεως διαιτητικής απόφασης με κατάσχεση τραπεζικής κατάθεσης (γνωμοδότηση), ΝοΒ 2003, 2095 επ
- Η ίδια*, Προστασία του τρίτου στη διαδικασία της κατασχέσεως στα χέρια τρίτου του ΚΕΔΕ – Αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 33 ΚΕΔΕ (γνωμοδότηση), ΝοΒ 2007, 3 επ
- Γεωργιάδης Απ.*, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2001
- Γεωργίου Κ.*, Οι έννοιες του «επικείμενου κινδύνου» και της «επείγουσας περίπτωσης» στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (ΚΠολΔ 682 παρ. 1), ΕΛΛΔνη 1997, 16 επ
- Γεωργόπουλος Δ.*, Η κατάσχεση υπολοίπου τραπεζικού λογαριασμού καταθέσεων, ΔΕΕΤ 1992, 117
- Γιαννόπουλος Θ.*, Σύγχρονες διαστάσεις της προβληματικής του τραπεζικού απορρήτου, ΕΛΛΔνη 1986, 929

Γραμματίκας Γ., Παρατηρήσεις υπό ΟΛΑΠ 1224/1975, ΕΕΝ 1976, 200 επ

Ο ίδιος, Το τραπεζικό απόρρητο, 1991

Δημήτραινας Γ., Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Οι ανακριτικές διατάξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και την ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων (από το ν. 2331/1995 στο ν. 3691/2008), ΠοινΧρ 2008, 950 επ

Διονυσιοπούλου Α., Πότε ένα περιουσιακό στοιχείο προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα; Συμβολή στον καθορισμό του κύκλου των πρόσφορων αντικειμένων της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ΠοινΧρ 2006, 361 επ

Δούβλης Β., Κοινός διαζευκτικός λογαριασμός, προσβολή νόμιμης μοίρας και κάμψη του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, 1987²

Ο ίδιος, Η μεταβίβαση τραπεζικής πίστωσης με αλληλόχρεο λογαριασμό, 1994

Ζαλαχώρης Π., Η δημόσια παρακατάθεση τραπεζικών καταθέσεων κατασχεμένων εις χείρας των τραπεζών, ως τρίτων, και η δικαστική άδεια για την ανάληψή τους, ΔΙΚΗ 2003, 603 επ

Θεοδώρου Ε., Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων (Σχέση με την ενεχύραση απαιτήσεων κατά το ν.δ. της 17.7/13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών», την ικανοποίηση απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος κατά πελάτη του με συμψηφισμό και την κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης), ΚριτΕ 2000, 280 επ

Ιγγλεζάκης Ι., Η άρση του τραπεζικού απορρήτου για την προστασία αξιώσεων κληρονομικού δικαίου, ΕπισκΕΔ 2002, 1100 επ

Καλαμίτης Σ., Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, 1992

Καλδέλλης Εμμ., Το τραπεζικόν απόρρητον, Αρμ 1981, 711 επ

Καραγκουνίδης Α., Η ευθύνη της τράπεζας έναντι των πελατών της από την παραβίαση υποχρεώσεων προστασίας, Αρμ 1995, 442 επ

Καρακατσάνης Α., Ζητήματα Αστικού Δικαίου, 1978

Καράμπελας Αγ., Επιστολαί προς το Νομικό Βήμα – Και πάλιν το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, ΝοΒ 1973, 848 επ

Καστριώτης Ι., Περί κατασχετού των δημοσίως κατατιθεμένων ακατάσχετων απαιτήσεων, ΔΙΚΗ 1981, 350 επ

Ο ίδιος, Η κατάσχεσις της δημόσιας καταθέσεως, ως μελλούσης, υπό αίρεσιν, ή προθεσμίαν απαιτήσεως, εις χείρας του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων ως τρίτου, ΔΙΚΗ 1982, 210 επ

Ο ίδιος, Συντηρητική κατάσχεσις εις χείρας τρίτου επί τη βάσει διαταγής πληρωμής, ΔΙΚΗ 1984, 331 επ

Ο *ίδιος*, Η κατάσχεσις εις χείρας τρίτου, 1985

Ο *ίδιος*, Η καταφατική ή αρνητική δήλωσις ως και η παράλειψη υποβολής δηλώσεως, του κατά το άρθρο 982 επ τρίτου, στα πλαίσια των διατάξεων του άρθρου 988 ΚΠολΔ, ΔΙΚΗ 1995, 497 επ

Ο *ίδιος*, Προβλήματα περί την εφαρμογή του άρθρου 988 ΚΠολΔ, ΑρχΝ 1996, 129 επ

Ο *ίδιος*, Το πρόβλημα της κατάσχεσης απαιτήσεων από καταθέσεις στα χέρια τραπεζών ως τρίτων (Διάλογος με θεωρία και νομολογία), Digesta 2001, 28 επ

Ο *ίδιος*, Η παραίτηση από την κατάσχεση στα χέρια τρίτου (αναγκαστική-συντηρητική), Digesta 2003, 58 επ

Ο *ίδιος*, Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων – Μια νέα διάσταση μετά το ν. 2915/2001 (άρθρο 24), ΔΙΚΗ 2007, 66 επ

Κατσανός Φ., Κατάσχεση υπέρ του Δημοσίου στα χέρια τρίτου. Το ΝΔ 356/1974, ΝοΒ 1974, 869 επ

Ο *ίδιος*, Το απόρρητον-ακατάσχετον των τραπεζικών καταθέσεων, ΕΕΝ 1974, 510 επ

Κιάντος Β., Το τραπεζικό απόρρητο και οι εργασίες συναλλάγματος, 1993

Κιάντου-Παμπούκη Αλ., Ζητήματα τινά της συμβάσεως τρέχοντος λογαριασμού, 1956

Κομισόπουλος Χ., Κατάθεσις εις κοινόν λογαριασμόν ν. 5638/1932 και προσβολή νομίμου μοίρας δι' αυτής, ΝοΒ 1964, 435 επ

Κονδύλης Δ., Έννοια, λειτουργία και αποτελέσματα του αλληλόχρεου λογαριασμού, 1995

Κουσουλής Στ., Απόρρητο και δυνατότητες κατασχέσεως, ΕλλΔνη 1998, 768 επ

Κοσιέρης Λ./Τριανταφυλλάκης Γ./Γραμματικός Γ./Κουτσούκης Δ., Τραπεζικό απόρρητο, Συνήγορος 2001, 259 επ

Κουζιώρη Β., Κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης, Αρμ, ΕπιστΕπετ ΔΣΘ1994, 225 επ

Κουτσούκης Δ., Το τραπεζικό απόρρητο στο ιδιωτικό δίκαιο, 1994

Ο *ίδιος*, Τραπεζικό απόρρητο (Νομοθεσία-Νομολογία), 1998

Λουκόπουλος Α., Το τραπεζικόν απόρρητον (Μελέτη θεωρητική και συγκριτική), 1950

Λυκούρης Ι., Το τραπεζικό απόρρητο στις χώρες της ΕΟΚ - Ρυθμίσεις και συγκρίσεις, ΠειρΝ 1986, 323 επ

Μάζης Π., Ο τραπεζικός ανοικτός λογαριασμός και η αντιμετώπισή του από τη νομολογία, ΝοΒ 1997, 182 επ

Ο *ίδιος*, Μερικές σκέψεις για την κατάσχεση στα χέρια τρίτου (και ιδιαίτερα για την τράπεζα ως τρίτη), ΔΕΕ 1997, 455 επ

Ο *ίδιος*, Κατάσχεση τραπεζικών καταθέσεων μετά τη θέση σε ισχύ του άρθρου 24 του ν. 2915/2001, ΝοΒ 2002, 637 επ

Ο ίδιος, Αδυναμία σύστασης ενεχύρου – Κατάσχεση τραπεζικής κατάθεσης, ΔΕΕ 2003, 36 επ

Ο ίδιος, Θέματα Αστικού, Εμπορικού και Δικονομικού δικαίου, 2004

Ο ίδιος, Κατάσχεση στα χέρια τρίτου με βάση τις διατάξεις του ΚΕΔΕ – Ανακριβής από παραδρομή δήλωση του τρίτου και διόρθωσή της με συμπληρωματική εκπρόθεσμη δήλωσή του – Αντισυνταγματικότητα άρθρου 33 ΚΕΔΕ, που ορίζει ότι ο αν ο τρίτος δεν προβεί σε εμπρόθεσμη δήλωση λογίζεται οφειλέτης όλης της κατασχεθείσας ποσότητας (γνωμοδότηση), ΕΛΛΔνη 2006, 724 επ

Μαρής Π., Τα πιστοποιητικά καταθέσεων ως μέσα των χρηματαγορών, ΕΤρΑξΧρΔ 2005, 356

Μηλιαράκης Π., Τραπεζικό δίκαιο, 1994

Μητροπούλου Σ., Ο κοινός λογαριασμός στο ελληνικό δίκαιο – Συγκριτική επισκόπηση αλλοδαπών δικαίων (Αγγλικό, Αμερικανικό, Γερμανικό, Ελβετικό), 2002

Μητσόπουλος Γ., Πολιτική Δικονομία, (1972), τομ. Ι, 79 επ

Ο ίδιος, ΚΕΔΕ: Κατάσχεση στα χέρια τρίτου. Αρνητική δήλωση ενώπιον του Γραμματέα του Ειρηνοδικείου και όχι ενώπιον του Ειρηνοδίκη όπως απαιτείται κατά το άρθρο 32. Ενδεδειγμένη η τελολογική ερμηνεία, όχι ακυρότητα δηλώσεως. Σε περίπτωση αποδοχής ερμηνευτικής εκδοχής περί ακυρότητας της δηλώσεως αντισυνταγματική η διάταξη του άρθρου 33 κατά την οποία λογίζεται ο τρίτος «ως οφειλέτης της όλης ποσότητας δι'ην εγένετο παρ'αυτώ κατάσχεσις», ΕΛΛΔνη 1984, 22

Ο ίδιος, Η προστασία των περιουσιακών δικαιωμάτων κατ' άρθρο 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου της συμβάσεως της Ρώμης «δια την προστασίαν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών», ΤοΣ, τομ. ΙΓ', 217= Μελέται γενικής θεωρίας δικαίου και αστικού δικονομικού δικαίου, τομ. ΙΙ, 1997, 137 επ
Μιχαηλίδης Ο., Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων – Όρια και υπερβολές, ΕΕμπΔ 1983, 22 επ

Μιχαλόπουλος Ν., Η έκτασις του τραπεζικού απορρήτου του ν.δ. 1059/1971 μετά το ν.δ. 356/1974 (ΚΕΔΕ), ΕΛΛΔνη 1976, 620 επ

Μοσχούρη-Τοκμακίδου Ε., Τραπεζικό απόρρητο – Ένας θεσμός «υπό διωγμόν», ΕΕμπΔ 2004, 578 επ

Μούζουλας Σπ., Αμοιβαία κεφάλαια, κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και τραπεζικό απόρρητο, ΔΕΕ 1996, 1041 επ

Ο ίδιος, Η τύχη της κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό μετά το θάνατο ενός από τους συνδικαιούχους της και τα δικαιώματα των κληρονόμων του επί του ποσού της κατάθεσης, ΕΤρΑξΧρΔ 1998, 35 επ

Μπαλής Γ., Γενικά Αρχαί του Αστικού Δικαίου, 1961⁸

Μπαλτάς Σ., Η κατ' άρθρο 48 παρ. 5 Ν. 3691/2008 έκδοση Απόφασης από τον Πρόεδρο της Αρχής του άρθρου 7 Ν. 3691/2008, όπως ισχύει μετά το Ν. 3932/2011, περί δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων σε βάρος προσώπου για το οποίο ήδη διεξάγεται κύρια ανάκριση, προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση, τα δικονομικά ζητήματα αρμοδιότητας που ανακύπτουν, οι τρόποι αντιμετώπισής τους και τα μέσα άμυνας του βλαπτόμενου κατά της Απόφασης (Με αφορμή το ΒουλΣυμβΠλημΔράμας 4/2010), ΠοινΔικ 2011, 357

Μπέης Κ., Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, 1968

Ο ίδιος, Η συνέχιση των εκκρεμών υποθέσεων κατά τον νέο ΚΠολΔ, 1968

Ο ίδιος, Θεμελιακά ζητήματα της κατάσχεσης χρηματικών απαιτήσεων στα χέρια τρίτου, ΔΙΚΗ 1997, 399 επ

Ο ίδιος, Η αναγκαστική και συντηρητική κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων, των άυλων τίτλων και των άυλων μετοχών και άυλων ομολογιών του Δημοσίου, ΔΙΚΗ 2000, 34 επ

Μπρίνιανς Ι., Το τραπεζικόν απόρρητον εν σχέσει προς την κατάσχεσιν εις χείρας τρίτου, ΝοΒ 1973, 1051 επ

Ο ίδιος, Κατάσχεσις απαιτήσεων εκ τραπεζικών συναλλαγών, Αφιέρωμα εις Αλ. Τσιριντάνη, 1980

Ο ίδιος, Διοικητική εκτέλεση, 1987, τ. Ι

Ντόστας Μ., Γενικό τραπεζικό απόρρητο και απόρρητο των καταθέσεων – Κατάσχεση των καταθέσεων, 2000

Νικολόπουλος Γ., Αναγκαστική Εκτέλεση, 2002

Παπαγιάννης Ι., Εξαιρέσεις και άρση του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων ιδίως στην περίπτωση κατάσχεσης τραπεζικής κατάθεσης εις χείρας τράπεζας ως τρίτης. Επίκαιρα ζητήματα με αφορμή την απόφαση ΑΠ 1241/2008, ΕΤρΑΧρΔ 2010, 38 επ

Παπαδημητρίου Κ., Και πάλιν το απόρρητον των τραπεζικών καταθέσεων - Σημειώσεις, ΝοΒ 1972, 957 επ

Παπαναστασίου Σ., Η έννοια και η λειτουργία του αλληλόχρεου λογαριασμού στα πλαίσια των ρυθμίσεων του ΣχΕμπΚ, σε τ. «Το σχέδιο του Εμπορικού Κώδικα», 1996

Παραράς Σ., Συνταγματικές διατάξεις του τραπεζικού απορρήτου, ΔΕΕΤ 1996, 102 επ

Πατεράκης Σ., Το κατασχετό των τραπεζικών καταθέσεων, Απόσπασμα από την εισήγηση του Αρεοπαγίτη στην απόφαση ΑΠ 1540/2000, ΔΙΚΗ 2000, 535 επ

Παύλου Σ., Το «πάγωμα των τραπεζικών λογαριασμών» στην προδικασία για το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα (ν. 2331/1995), ΠοινΧρ 2005, 769 επ.

Πελένη-Παπαγεωργίου Α., Η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό-Τα ζητήματα αστικού και δικονομικού δικαίου, 2005

Πλαγιαννάκος Γ., Πρόταση επί της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 3/1993 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, ΝοΒ 1995, 227 επ

Ροϊλός Δ., Περί της εφαρμογής του ακατασχέτου των τραπεζικών καταθέσεων κατά ν.δ. 1059/1971 και επί των καταθέσεων των εν Ελλάδι λειτουργουσών αλλοδαπών τραπεζών, ΝοΒ 1978, 994 επ

Ρόκας Ν., Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2002

Σαμαρτζής Β., Περί αλληλοχρέου λογαριασμού, ΕΕΝ 1982, 445 επ

Σταθόπουλος Μ., Ζητήματα εκ της εφαρμογής του ν. 5638/1932 «περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν», ΕΕμπΔ 1977, 508 επ

Ο ίδιος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 1998³

Σταμάτης Κ., Το απόρρητον των τραπεζικών καταθέσεων (Εν όψει του ν.δ. 1059/1971), ΕΕΝ 1972, 21 επ

Σαμαρτζής Αθ., Περί αλληλοχρέου λογαριασμού, ΕΕΝ 1982, 459 επ

Στεντημαχίτης Κ., Καταθετικά προϊόντα – Θεσμικό πλαίσιο Τραπεζική τεχνική, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, 2003

Ταμαμίδης Αν., Η κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων των ιδιωτών (υπό το φως της νομολογίας μετά το άρθρο 24 ν. 2915/2001), 2005

Τραγάκης Γ., Το τραπεζικό απόρρητο στην Ελλάδα, ΔΕΕΤ 1988-1989, 19 επ

Τριανταφυλλάκης Γ., Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία σε σχέση με το τραπεζικό απόρρητο, ΕλλΔνη 1993, 1445 επ

Τσαντίνης Σπ., Κατάσχεση στα χέρια τράπεζας ως τρίτης μετά το Ν. 2915/2001: Ισχύει ακόμα το άρθρο 90 Ν.Δ. 17.7-13.8.1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών;», ΧρΙΔ 2002, 307 επ

Τσιμπανούλης Δ., Η αναγκαστική κατάσχεση άυλων μετοχών, ΔΕΕ 2002, 823 επ

Τσιτσόπουλος Αλ., Παρατηρήσεις τινές επί του ν.δ. 1059/23.12.1971 περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων, ΕΕΝ 1972, 766 επ

Τσούμας Β., Αλληλόχρεος λογαριασμός, 2006

Φαρσαρώτας Δ., Κατανοώντας τη σύγχρονη τραπεζική, 2009

Φιλιππίδης Τ., Η παραβίασις της επαγγελματικής εχεμύθειας, ΠοινΧρ 1952, 106 επ

Φλώρος Π., Απόψεις επί του τραπεζικού απορρήτου, ΝοΒ 1998, 1518 επ

Φουντεδάκη Κ., Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και προστασία του νομίμου μεριδούχου (με αφορμή την ΕφΑθ 5774/1995), Αρμ 1997, 593 επ

Φραγκίστας Χ., Στοιχεία κατασχετηρίου εγγράφου επί αναγκαστικής κατασχέσεως εις χείρας τρίτου, ΔΙΚΗ 1970, 174 επ

Φραντζεσκάκης Ι., Μερικά σημεία που αφορούν το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα, πώς αντιμετωπίζεται αυτό σήμερα νομοθετικά και ποια η αντιμετώπιση του προβλήματος, ΕλλΔνη 1983, 396 επ

Φωτόπουλος Γ., Τραπεζικό απόρρητο και φορολογία, Λογιστής 1996, 695 επ

Χαρλαύτης Α., Κατάθεσις εις κοινόν λογαριασμόν, ΕΕμπΔ 1963, 289

Χριστοδούλου Φ., Η έννοια της καταθέσεως και το ζήτημα του ακατάσχετου κατά το νόμο περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων (γνωμοδότηση), ΔΕΕ 1998, 232 επ

Ψαρράκης Π. Περί της δηλώσεως του τρίτου εις χείρας του οποίου ευρίσκονται τα κατασχεθέντα αντικείμενα, ΕλλΔνη 1974, 365 επ

Ψυχογιός Θ., Η κατάσχεση μισθών, συντάξεων, μισθωμάτων, κ.λπ. στα χέρια τρίτων εκ μέρους του Δημοσίου, Λογιστής 2006, 148 επ

Ψυχομάνης Σ., Τραπεζικό Δίκαιο, 2001⁵

Ο ίδιος, Η κατάσχεση των καταθέσεων, ΔΕΕ 2002, 473 επ

Ο ίδιος, Εγχειρίδιο Τραπεζικού Δικαίου, 2009

Ο ίδιος, Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 2010⁶

II. Ξενόγλωσση

Andrews N., National Report for England and Wales: Enforcement of judgments and judicial orders in Civil Proceedings, σε συλλ. εργ. Seizure and Overindebtedness in the European Union, σειρά Civil Procedure in Europe I, 1997, 513 επ

Cambell D., International Bank Secrecy, London, 1992

Capitaine G., Le secret professionnel du banquier en droit suisse et comparé, Genève, 1936

Delleci J.-M., La saisie européenne des avoirs bancaires, στον τομ. “L’aménagement du droit de l’exécution dans l’espace communautaire, bientôt les premiers instruments (colloque international des 17 et 18 octobre 2002, sous la direction de J. Isnard et J. Normand)“, 2003, 261 επ

Donnier M. /Donnier J.-B., Voies d’exécution et procédures de distribution, sixième édition, 2001

Ferrand F., La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen?, στον τομ. “La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen“, 2001, 260 επ

Fricero N., La consécration européenne du droit de l’exécution, στον τομ. “L’aménagement du droit de l’exécution dans l’espace communautaire, bientôt les

premiers instruments (colloque international des 17 et 18 octobre 2002, sous la direction de J. Isnard et J. Normand)”, 2003, 61 επ

Guinchard S. /Moussa T., Droit et pratique des voies d'exécution, 2004

Henrion R., Le secret professionnel du banquier, Bruxelles, Université Libre de Bruxelles: Institut se Sociologie, 1968

Hess B., La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen?, στον τομ. “La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen”, 2001, 287 επ

Sacker A., Du secret professionnel du banquier, Paris: Librairie générale droit et de jurisprudence, 1933

Schindelholz R., Le secret bancaire, Lausanne 1969

Thery P., Le droit français de l'exécution, σε συλλ. εργ. Seizure and Overindebtedness in the European Union, σειρά Civil Procedure in Europe 1, 1997, 260 επ

Teitgen P.H., Le secret bancaire dans la C.E.E. et le Suisse, Paris: Presses de Universitaires de France, 1974

Yessiou-Faltsi P., Compatibility of the European Seizure of Bank Accounts with Greek Law, ΔΙΚΗ 2003, 1177 επ

Yessiou-Faltsi P./Tamamidis A., La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen ?, στον τομ. “La transparence patrimoniale, condition nécessaire et insuffisante du développement du titre conservatoire européen”, 547 επ

Yessiou-Faltsi P./Tamamidis A., Le droit de l' exécution selon la Cour européenne des Droits de l' Homme: Analyse et prospective, στον τομ. “Nouveaux droits dans un nouvel espace européen de justice: Le droit processuel et le droit de l'exécution (colloque international des 4 et 5 juillet 2001, sous la direction de J. Isnard et J. Normand)”, 2002

Willems A., L'aspect bancaire des saisies conservatoires et des saisies arrêts de somme d'argent, στον τομ. “L'aménagement du droit de l'exécution dans l'espace communautaire, bientôt les premiers instruments (colloque international des 17 et 18 octobre 2002, sous la direction de J. Isnard et J. Normand)”, 2003, 191 επ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

(Οι αριθμοί παραπέμπουν σε υποσημειώσεις)

ΑΠ

ΟΛ354/1934, ΕΕΝ 1935, 36: 72
 ΟΛ1224/1975, ΝοΒ 1976, 188: 77, 79, 108, 348, 350
 ΟΛ1225/1975, ΝοΒ 1976, 189: 80, 219
 ΟΛ72/1978, ΝοΒ 1978, 1354: 25
 1230/1987, ΕΕΝ 1988, 661: 82
 907/1989, ΝοΒ 1991, 59: 282
 144/1990, ΕΕΝ 1990, 664: 359
 185/1990, ΕΕΝ 1990, 687: 359
 580/1990, ΕΕΝ 1991, 169: 220
 1526/1991, ΕλλΔνη 1993, 315: 82
 246/1992, ΕΕμπΔ 1994, 210: 282, 283
 630/1992, ΕΕΝ 1993, 495: 311
 974/1992, ΔΙΚΗ 1993, 369: 83, 92
 ΟΛ3/1993, ΝοΒ 1993, 223 = ΕλλΔνη 1993, 1459 = ΕΕΝ 1993, 370 = ΕΤρΑξΧρΔ 1993, 410 = ΔΙΚΗ 1994, 497: 85, 98, 107, 109
 15/1993, ΝοΒ 1993, 1069: 196
 44/1994, ΕΤρΑξΧρΔ 1994, 450 = ΝοΒ 1994, 1155 = ΕλλΔνη 1995, 343: 67
 ΟΛ40/1998, ΝοΒ 1999, 752 = Αρμ 1999, 412 = ΕλλΔνη 1999, 46 = ΔΙΚΗ 1999, 230 = ΕΔΚΑ 1999, 138 = ΕΕμπΔ 1999, 28 = ΕΕργΔ 1999, 694 = ΤοΣ 1999, 103: 103
 785/1999, ΔΙΚΗ 2000, 33: 97
 1915/1999, ΝοΒ 2000, 1407: 188
 4/2000, ΕΕμπΔ 2000, 715: 203
 199/2000, ΕΕμπΔ 2000, 888: 300
 1540/2000, ΕλλΔνη 2001, 1298: 118
 ΟΛ19/2001, ΑρχΝ 2002, 212 = ΕΕργΔ 2002, 489 = ΕΔΚΑ 2002, 211 = ΝοΒ 2002, 685 = ΔΕΕ 2002, 190 = ΕλλΔνη 2002, 79 = ΔΙΚΗ 2002, 133: 99, 115, 152
 667/2001, ΕλλΔνη 2001, 1543: 300
 1/2002, ΕλλΔνη 2002, 706: 300
 855/2002, ΝοΒ 2003, 54: 261
 769/2004, ΝΟΜΟΣ: 286
 844/2006, ΝΟΜΟΣ: 202
 877/2008, ΔΕΕ 2008, 1269: 236
 711/2009, ΕπισκΕΔ 2009, 923: 282

929/2009, ΧρΙΔ 2010, 99: 202, 203
 1064/2009, ΝοΒ 2010, 988: 63
 1182/2009, ΧρΙΔ 2010, 558: 361
 884/2010, ΕπισκεΔ 2010, 1028: 358, 359
 117/2011, ΧρηΔικ 2011, 151: 358, 362, 365
 249/2011, ΧρηΔικ 2011, 311: 188
 1022/2011, ΧρηΔικ 2011, 488: 191

ΣΤΕ

47/2003, ΝΟΜΟΣ: 355

ΝΣΚ

918/1976, www.nsk.gr : 347
 858/1992, ΝΟΜΟΣ: 356
 501/1995, ΝΟΜΟΣ: 356
 194/2006, www.nsk.gr: (σελ.)70
 521/2006, ΝΟΜΟΣ: 359
 316/2010, www.nsk.gr: (σελ.) 70

ΕφΑθ

7968/1973, ΝοΒ 1974, 73: 73, 74
 7060/1976, ΝοΒ 1978, 947: 44
 6710/1979, ΝοΒ 1980, 808: 232
 7654/1986, ΔΙΚΗ 1987, 174: 359
 11198/1988, ΕΕμπΔ 1990, 67: 202
 9347/1990, ΕΕμπΔ 1991, 125: 232
 8078/1993, ΕλλΔνη 1996, 437: 95, 346
 2670/1996, Αρμ 1997, 1117: 277
 3545/1998, ΕΕμπΔ 1999, 491: 95
 316/2000, ΔΕΕ 2000, 740: 315
 7224/2000, ΔΕΕ 2001, 288: 236, 283
 9827/2000, ΕπισκεΔ 2001, 509: 261
 1664/2001, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 356: 54
 3444/2001, ΔΕΕ 2001, 1018: 282
 1473/2002, ΕλλΔνη 2002, 795: 221
 4531/2003, ΕλλΔνη 2004, 909: 236
 5378/2003, ΔΕΕ 2003, 1345: 261

117/2004, ΕΕμπΔ 2004, 584: 321
 937/2004, ΧρΙΔ 2004, 547: 175, 179
 1371/2004, αδημ.: 164
 1372/2004, αδημ.: 164
 2438/2004, αδημ.: 164
 1930/2007, ΕφΑΔ 2008, 365: 361
 6281/2007, ΕλλΔνη 2008, 851: 358, 361
 6325/2008, ΕλλΔνη 2010, 184: 358, 361
 6488/2008, ΕλλΔνη 2009, 859: 358, 374
 141/2010, ΧρηΔικ 2011, 158: 131
 6239/2010, ΝΟΜΟΣ: 358, 361

ΕφΔωδ

287/1996, ΝοΒ 1997, 805: 96

ΕφΘεσ

288/1968, Αρμ 1969, 23: 366
 2187/2001, ΔΕΕ 2002, 67: 236
 1071/2002, ΕπισκΕΔ 2002, 196: 278

ΕφΠατρ

135/2003, ΑχΝομ 2004, 211: 232

ΕφΠειρ

534/1987, ΕλλΔνη 1988, 368: 44

ΕφΛαρ

43/2001, ΕπισκΕΔ 2001, 694: 262, 263

ΠΠρΑθ

15205/1972, αδημ.: 76
 8765/1975, ΕΕμπΔ 1975, 593: 161
 7541/1982, ΔΙΚΗ 1983, 301: 367, 368
 3224/1989, ΑρχΝ 1990, 569: 202
 6111/2006, ΝοΒ 2007, 115: 360

ΠΠρΘεσ

2575/1972, ΝοΒ 1973, 223: 73, 75, 161

4288/1983, Αρμ 1985, 24: 202

1399/1984, Αρμ 1986, 897: 241

4923/2003, αδημ.: 419

ΠΠρΝαυπλ

34/1996, ΑρχΝ 1998, 90: 202

ΜΠρΑθ

11843/1997, ΕΤρΑξΧρΔ 1999, 675: 276

6910/2000, ΕπισκεΔ 2001, 97: 278

9610/2000, ΕΕμπΔ 2001, 97: 272

331/2004, αδημ.: 232

7965/2004, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 438: 277

733/2011, ΧρηΔικ 2001, 160: 171

ΜΠρΑρτ

453/2001, ΑρχΝ 2002, 478: 236, 282

ΜΠρΘεσ

1532/1972, ΝοΒ 1972, 955: 73

24679/1997, Αρμ 1997, 1278: 272

30152/2002, ΝοΒ 2004, 284: 163

18952/2003, ΕΤρΑξΧρΔ 2004, 367: 276

20409/2005, ΝΟΜΟΣ: 281

ΜΠρΘηβ

367/2002, ΔΙΚΗ 2003, 233: 153, 161, 175

ΜΠρΛαρ

9912/1987, ΑρχΝ 1988, 537: 185

ΜΠρΠατρ

5704/2008, ΕφΑΔ 2009, 351: 232

2112/2009, Αρμ 2009, 1915: 231, 232

ΜΠρΠειρ

3510/1993, ΕΤρΑξΧρΔ 1994, 505: 93

820/1994, ΕΤρΑξΧρΔ 1994, 502: 93

5809/2004, αδημ.: 175

ΜΠρΡοδ

129/2004, ΝΟΜΟΣ: 232

1515/2005, ΝΟΜΟΣ: 236

ΜΠρΤρικ

738/2002, ΔΕΕ 2002, 1006: 120, 146, 162, 419

361/2007, ΝΟΜΟΣ: 184, 185, 297

ΜΠρΧαλκ

61/1971, ΝοΒ 1972, 109: 185

ΔΠρΑθ

4596/1996, ΕλλΔνη 1998, 1189: 359

ΣυμβΠλημΑρτ

Βουλ.15/1998, ΠοινΔικ 2000, 389: 392

ΕιρΘεσ

8080/2002, αδημ.: 343

ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
(Οι αριθμοί παραπέμπουν σε σελίδες)

Αλληλόχρεος λογαριασμός

- έννοια: 85 επ
- κατάλοιπο: 89, 90, 91
- οριστικό κλείσιμο: 89

Απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων

- άρση: 21 επ
- άρση για φορολογικούς σκοπούς: 27 επ
- θεμελίωση: 18 επ

Απόφαση του Προέδρου της Αρχής του άρθ. 7 ν. 3691/2008

περί δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης περιουσιακών στοιχείων

- αποτελέσματα: 106
- προϋποθέσεις: 104, 106 επ

Διερευνητική κατάσχεση: 44

Δικονομική βλάβη

- προϋπόθεση συνδρομής: 57, 100

Διοικητική Εκτέλεση

- διαδικασία: 95 επ
- δήλωση τρίτου: 97 επ
- προϋποθέσεις: 95

Δήλωση της τράπεζας ως τρίτης

- διαδικασία: 60 επ
- άσκηση ανακοπής κατά αυτής: 28, 80, 97
- ευθύνη τράπεζας επί αρνητικής ή ανακριβούς δήλωσης: 56 επ
- υποχρέωση αποζημίωσης επί αρνητικής ή ανακριβούς δήλωσης: 28, 56, 57

Δημόσια κατάθεση κατασχεθέντος ποσού

- διαδικασία: 56

Επαγγελματικό απόρρητο

- έννοια: 12

Ευρωπαϊκή διάσταση της κατάσχεσης καταθέσεων

- προσπάθεια εναρμόνισης: 107 επ
- συγκριτική επισκόπηση: 109 επ

Ευρωπαϊκή διαταγή διατήρησης τραπεζικών λογαριασμών

- αναγνώριση και εκτέλεση: 117

- διαδικασία: 115 επ

- δικαιοδοσία: 116

- ένδικα μέσα: 117 επ

Κατασχετήριο έγγραφο

- επίδοση: 46 επ, 96 επ

- τύπος: 44

Κοινός λογαριασμός

- έννοια: 70

- διαζευκτικός: 72, 74, 79

- συμπλεκτικός: 71

- συνδικαιούχοι: 72, 75 επ, 81 επ

Συμψηφισμός

- απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος: 56

Συντηρητική κατάσχεση

- επέκταση της άρσης του απορρήτου: 47

Συμφωνία Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, των

κρατών-μελών και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας

- αίτηση παροχής τραπεζικών πληροφοριών: 113

- προϋποθέσεις: 113

Τραπεζικό απόρρητο

- γενικό: 13 επ

- ειδικό (βλ. και απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων): 14, 17

- έννοια: 11 επ

Τραπεζική κατάθεση

- αναπαλλοτρίωτη: 67

- έννοια: 60

- λογαριασμός μισθοδοσίας: 65 επ, 70 επ

- λογαριασμός όψεως: 63

- λογαριασμός ταμειευτηρίου: 61

- τρεχούμενος: 62

- προθεσμιακή: 64

- σε πρώτη ζήτηση: 61

- υπό προειδοποίηση: 65